

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ДОСЛІДНИКІВ ОСВІТИ**

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ
У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН:
ОСВІТА, ПОЛІТИКА, ЕКОНОМІКА,
МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ**

*Збірник матеріалів
IV Міжнародної
науково-практичної конференції*

Сєвєродонецьк 2019

УДК 001.981:[32+33+37+(008:007)]

Рекомендовано Вченою радою Навчально-наукового
інституту міжнародних відносин
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 3 від 29.11.2019 р.)

Редакційна колегія:

Целішев О.Б., доц., д.т.н.
Бузько І.Р., проф., д.е.н.
Д'яченко Ю.Ю., доц., д.е.н.
Петрова М.М., проф., д-р наук
Козьменко О.І., доц., к.пед.н.
Агафонова Г.С., доц., к.політ.н.
Карчевська О.В., доц., к.політ.н.
Павлова Л.І., доц., к.політ.н.
Літвінова М.М., доц., к.філол.н.
Рудницька Н.М., доц., к.філол.н.
Беловецька Л.Е., ст. викл., к.пед.н.

Перспективи розвитку наукових досліджень у контексті глобалізаційних змін: освіта, політика, економіка, міжкультурна комунікація: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції науковців, викладачів та аспірантів; м. Северодонецьк, 6 грудня 2019 р. / За заг. ред. Целішева О.Б. – Северодонецьк: вид-во СХУ ім. В. Даля. 2019. – 280 с.

У збірнику матеріалів конференції містяться доповіді та повідомлення науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів України та іноземних держав IV Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 6 грудня 2019 р.

До збірника увійшли тези доповідей, присвячені проблемам іноземної філології, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, методики викладання іноземних мов. Подано матеріали з проблем та перспектив розвитку світового політичного процесу. Також розглянуто актуальні питання діяльності підприємств, розвитку туризму і сфери послуг в умовах глобалізації та євроінтеграції.

Друкується в авторській редакції

УДК 001.981:[32+33+37+(008:007)]
© Східноукраїнський національний
університет ім. В. Даля, 2019.

Секція 1

МОВНА ОСВІТА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ XXI ст.

КОМУНІКАТИВНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ РОБОТИ ТЕАТРАЛЬНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ СТУДІЇ

Барвіна Н. О.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Комунікативна активність, без якої довірливі стосунки людей стають неможливими, є необхідною умовою існування процвітаючого суспільства.

Комунікативна активність є складовою поняття комунікативність, яка визначається як сукупність «істотних, відносно стійких властивостей особистості, що сприяють успішному прийому, розумінню, засвоєнню, використанню та передачі інформації» [3].

Активність – це енергійна діяльність, що передбачає глибоке залучення особистості в процес, дієву участь у даному процесі та прояв ініціативи.

Отже, комунікативна активність – це енергійна діяльність особистості, під час якої формуються та розвиваються міжособистісні стосунки. Комунікативна діяльність відбувається в процесі взаємодії з іншими людьми та суспільством у вербальній і невербальній формах та характеризується обміном думками, ідеями, відчуттями, емоціями, при цьому її активна фаза визначається вмінням слухати та чути інших в процесі спілкування та спільної діяльності.

Комунікативна активність особистості є результатом наявності в неї вищих потреб: соціальної (спілкування, піклування, увага, підтримка); потреби в повазі та визнанні (потрібність, значимість, визнання, самоповага), пізнавальної потреби (пізнання, відкриття, творення), художньо-естетичної потреби (краса, гармонія, художня

творчість), потреби в самопізнанні, самоактуалізації та самореалізації. «Потреба в спілкуванні є джерелом активності, яка спрямована на встановлення та підтримку стабільних відношень з людьми» [2, с.77].

«Людська сутність яскраво проявляється лише в спілкуванні, в єдності людини з людиною, в єдності, що спирається лише на реальність відмінності між я та ми» [4]. Отже, поза спілкуванням формування особистості є взагалі неможливим.

На сьогодні роль комунікативних взаємодій у функціонуванні та розвитку суспільства набуває все більшої важливості. Тому однією з головних задач стає управління комунікаціями, як всередині даного суспільства, так і зовні, з метою проведення оптимально сприятливих комунікаційних процесів.

Сучасна стратегія вищої освіти в Україні спрямована на розвиток ключових компетенцій в інтелектуальній, соціальній, комунікаційній та інформаційній сферах, тому в університеті виникає необхідність створення власного багатофункціонального комунікативного середовища.

В контексті гуманістичної парадигми освіти розкриття особистих, іноді унікальних здібностей молодшої людини, що навчаючись в університеті, виступає активним суб'єктом навчально-виховного процесу, є надзвичайно актуальним. В даному процесі студент вже не є пасивним учасником, якому доноситься інформація та з яким викладач ділиться своїми знаннями та досвідом, він стає свого роду «творцем», націленим не лише акумулювати отримане, але, застосовуючи його на практиці, розвивати та привносити новизну. Отже, сучасна освіта в університеті сприяє дієвому зміцненню, зміненню-перетворенню особистості студента, яке відбувається в процесі спілкування викладач-студент, студент-студент, студент-викладач та є неможливим без існування розвиненої комунікативної складової.

Проявлення комунікативної активності людини залежить від її індивідуально-психологічних особливостей та соціально-культурних характеристик суспільства. Активність особистості, її зростання, розвиток завжди визначаються особливістю середовища, що забезпечує особливий простір та особливий зміст «власної» динаміки особистості. Якщо комунікативна активність, що виражається в повсякденних контактах з оточуючими у вигляді стереотипних моделей спілкування, що вже склалися у даної особистості, є зумовленою побутовими, соціальними потребами, то комунікативна активність, яка базується на художньо-естетичному досвіді, як всього людства, так і особистому, має відбуватися в спеціально створеному творчому середовищі.

Комунікативний простір університету не обмежується академічним процесом, він існує поза обов'язковою аудиторною та самостійною роботою студентів, взаємний обмін інформацією та інтересами відбувається постійно, університетське середовище стає домінуючим у житті молоді людини, воно формує її особистість та сприяє її соціально-культурному дорослішанню та духовному зростанню. Для досягнення цієї мети в позааудиторний час доречно використовувати засоби так званої «довгої» комунікації (художня література, кінематографія, театральне мистецтво), що можуть не лише існувати поряд з такими повсякденними каналами обміну інформації, як міжособистісне «живе» спілкування та контакти у соціальних мережах, але й впливати на них. Серед засобів «довгої» комунікації, що мають відстрочений вплив на формування особистості та охоплюють велике коло її духовно-культурних інтересів, саме театральна студія стає тим середовищем, де студенти мають можливість та заохочуються найкраще сформувати та активізувати свої комунікативні навички.

По-перше, театральне мистецтво є синтетичним і завдяки цьому на теренах театральної студії студенти активізують свою комунікативну складову саме в тій сфері творчого процесу, до якої вони мають хист та бажання. Тобто, комунікативна діяльність особистості набуває цілеспрямованого характеру, має сенс для неї та виконується із зацікавленістю, отже стає ідеальним способом розвитку цієї особистості.

По-друге, в умовах театральної студії базою для розвитку комунікативної активності студентської молоді стає художньо-естетичний матеріал, який існує в багатьох формах, починаючи з художньо-літературного спадку, музичних творів, образотворчого та танцювального мистецтва. На базі даного матеріалу в театральнорієнтованому просторі формується потреба студентської молоді самовиражатися та спілкуватися, маючи за зразки мистецьку спадщину та творчій доробок багатьох поколінь та розвивати свій комунікативний досвід, враховуючи власну художньо-естетичну потребу.

По-третє, середовище театральної студії можна вважати суспільством однодумців, пов'язаних між собою однією творчою ідеєю, та націлених на безперервний креативний пошук та ініціювання своїх особистих задумів задля досягнення спільної мети. В цьому контексті комунікативну складову можна вважати головним засобом ефективної командної роботи, інструментом взаємодії всередині студійного суспільства, що перетинає кордони мінісоціуму студії і впроваджується в простір «великого» соціуму.

Отже, в сучасному університеті діяльність театральної студентської студії спрямована на розвиток творчих комунікативних

навичок та якостей її учасників та робить ставку на художньо-естетичну складову, як головне підґрунтя процесу спілкування. За думкою Виготського, людина як особистість з'являється лише в результаті культурного та соціального розвитку [1]. За нашою думкою, театральна студія сприяє такому розвитку в повній мірі.

Л і т е р а т у р а

1. Выготский Л. С. Психология искусства. / Лев Семенович Выготский. – Москва: Искусство, 1968. – 576 с.
2. Доценко Є. Л. Психологія маніпуляції, феномени, механізми і захист. / Є. Л. Доценко. – Москва: ЧеРо, 1997. – 344 с.
3. Комунікативність [Електронний ресурс] // 2018 – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Комунікативність> (дата звернення: 18.11.2019).
4. Фейербах Л. Избранные философские произведения / Л. Фейербах. – Москва, 1955. – 203 с. – (т. 1).

ВИКОРИСТАННЯ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ У ВНЗ

Беловецька Л. Е.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Ставлячи запитання правильним чином та застосовуючи правильні вправи на кожному етапі навчання для кожної мовної навички, ми розвиваємо життєві навички за допомогою таксономії Блума. Вони виходять за межі простого переліку різних областей, які беруть участь у вивченні мови, але пропонують питання, що найкраще працюють із кожною областю. Таксономія Блума на заняттях англійської – це ніщо інше, як переміщення студентів з початкових рівнів вивчення мови – запам'ятовування та розуміння на більш просунуті, застосовуючи, аналізуючи та оцінюючи те, що вони вивчають. Цей підхід полягає в тому, що його можна використовувати в навчанні іноземних мов. Таксономія Блума має стати невід'ємною частиною планування заняття. Зрештою, студенти не просто вивчатимуть іншу дисципліну, а засвоюватимуть життєві навички.

Таксономія Блума – це ієрархічна система класифікації навчальних цілей або рівнів мислення відповідно до їх складності та специфіки. Таксономія Блума найчастіше використовується для того, щоб допомогти вчителям визначити цілі навчальних завдань для

формального планування уроків, а також корисна для планування та занять, які мають хороший темп та будуються один на одному. Таксономія Блума може допомогти вам стати кращим викладачем та «планувачем» занять, зокрема, при викладанні англійської.

Як зазначалось раніше, таксономія Блума – це ієрархія мислення, яка проілюстрована пірамідною структурою. Нижчі рівні мислення вимагають від студентів запам'ятовування інформації, вміння пояснювати її або використовувати її в ситуації, тоді як вищі рівні мислення вимагають від них творчого та критичного мислення. На заняттях англійської у групах зі студентами початого рівня ми ніколи не просуваємося нижче нижчих рівнів. У деяких випадках це нормально, але навіть студенти з початковим рівнем (beginner) здатні мислити творчо та критично. Оскільки таксономія Блума – це не ієрархія мовних навичок, а ієрархія мислення, студенти з низьким рівнем володіння англійською мовою все ще можуть виступати на четвертому, п'ятому чи навіть шостому рівнях. Нижні рівні не зарезервовані виключно для студентів початкового рівня. Також слід зауважити, що таксономія Блума не є лінійною системою класифікації. Мається на увазі, що студенти не пройдуть один раз через рівні, а потім вільно володітимуть англійською мовою, а це цикл, який повторюватиметься кожного разу, коли нова інформація буде засвоюватись. Чим краще студенти засвоять мовний матеріал, тим далі вони будуть «підійматися» вгору таксономії Блума.

Знання – є першим складником таксономії Блума. Етап «мислення» притаманний заняттям зі студентами початкового рівня або коли вперше викладається нова інформація на більш високих рівнях володіння мовою. Студентам пропонується згадати, переказати, повторити або записати інформацію.

Типові завдання на занятті:

1. Робота з флеш-картками/ Flashcards;
2. Прочитайте текст та заповніть таблицю/ Fill-in-the-blank or multiple choice worksheets;
3. Розуміння прочитаного/ Reading-comprehension questions.
4. Підкреслити прикметники в тексті/ Underlining adjectives in a reading passage;

Постановка завдання: Впорядкуйте, Виберіть, Вкажіть, Виберіть, Ім'я, Підкресліть, Повторіть, Прорекламуйте/ Arrange, Choose, Point, Pick, Name, Underline, Repeat, Recite.

Наступним рівнем мислення в системі Блума є розуміння. Ми послуговуємося мисленням під час читання або практичних занять після засвоєння нової теми. Студентам, які працюють в межах етапу

розуміння мислення, часто пропонують переробити інформацію на свій лад або інтерпретувати значення.

Типові завдання на занятті:

1. Пояснення нової концепції партнерові/ Explaining a New Concept to a Peer
2. Прогнозування граматичних моделей/ Predicting Grammatical Patterns
3. Визначення причини в поведінці людини в історії/ Identifying the reason behind an individual's behavior in a story
4. Переклад / Translating

Постановка завдання: Наведіть приклад, вкажіть, підсумуйте, поясніть, обговоріть, визначте, опишіть, вкажіть / Give Example, Indicate, Summarize, Explain, Discuss, Define, Describe, Specify

Упровадження/ Application. Зазвичай етап впровадження Таксономії Блума розпочинається на заняттях англійської зі студентами початкового рівня володіння англійською. Цей етап часто зустрічається в кінці підрозділу чи уроку як додатковий пункт, призначений як домашнє завдання, або для самостійного опрацювання. На заняттях, що підкреслюють рівень впровадження, студенти часто застосовуватимуть те, чого вони навчились, у практичній життєвій ситуації або використовують матеріал для розв'язання проблеми.

Типові завдання на занятті:

1. Рольова гра/ Role-playing a communicative interaction
2. Написання резюме/ Writing a resume
3. Створення демонстрації/ Creating a demonstration
4. Написання розповіді / Writing a story

Постановка завдання: Продемонструйте, відзвітуйте, попрактикуйте, вирішіть, використайте, розробіть, обговоріть, відредагуйте/ Demonstrate, Report, Practice, Solve, Use, Develop, Communicate, Edit

Аналіз – одразу після половини піраміди таксономії Блума знаходиться рівень аналізу. Тут починають ускладнюватися завдання. Цей рівень часто зустрічається у великих проєктах, есе чи академічного письма, хоча він не обмежений лише цими ситуаціями. На цьому етапі учнів часто просять порівняти інформацію або класифікувати її, щоб краще допомогти їм зрозуміти різні компоненти.

Типові завдання на занятті:

1. Пояснення різниці між двома позиціями/ Explaining the difference between two positions
2. Аналіз префіксів і суфіксів для кращого розуміння значення/ Analyzing prefixes and suffixes to better understand meaning

3. Послідовність розповіді/ Sequencing a story

Наступним рівнем таксономії Блума є синтез. Рівень синтезу розрахований на завдання високого рівня, синтез можна знайти також у творчих роботах та дослідницьких проєктах. На цьому рівні студентам пропонується зібрати інформацію для створення абсолютно нової ідеї, проєкту.

Постановка завдання: створіть, проілюструйте, застосуйте, висловіть гіпотезу, поєднайте, запропонуйте, керуйте, запропонуйте/ Produce, Illustrate, Integrate, Hypothesize, Compile, Generate, Manage, Propose

Заключним етапом таксономії Блума є оцінювання. Оцінювання не тільки для просунутих рівнів володіння англійською, оцінювання притаманне усім рівням. Студентів цього рівня просять не лише оцінити інформацію, яку вони попередньо аналізували, а також обґрунтувати свою думку.

Типові види діяльності:

1. Визначення нової ідеї / Pitching a new idea
2. Обговорення суперечливої теми/ Debating a controversial position
3. Обговорення книги чи фільму/ Discussing opinions of a book or film
4. Написання рекомендації ресторану, тощо/ Writing a restaurant recommendation

Постановка завдання: розкритикуйте, організуйте дебати, розставте пріоритети, запитайте, розгляньте, оцініть, перевірте, порекомендуйте/ Critique, Debate, Prioritize, Question, Consider, Assess, Verify, Recommend

Таксономія Блума – це чудовий інструмент, коли ви плануєте заняття і просто не знаєте, коли саме запланувати те чи інше заняття або як підготувати студентів до більш високого рівня мислення та складніших завдань.

Література

1. Anderson, L., & Krathwohl, D. A. (2001). Taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman.

SOME FACTORS OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE TEACHING TO THE TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS

Davidenko N. O.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

The policy of the European countries in the field of foreign languages is aimed at encouraging the linguistic and cultural cooperation of the participating countries in order to achieve greater cohesion of the European community. The increasing need for citizens to communicate in a multinational Europe, despite cultural and linguistic differences, requires a long-term organized and funded support of competent authorities at all levels of education [2, p.19].

In accordance with the provisions of the Bologna Convention and the Pan-European Recommendations on Language Education, within the European educational space, the pluralistic competence of specialists, which requires several foreign languages, should increase.

The first requirement in thinking about societal multilingualism and individual plurilingualism is to demystify the two concepts. We must strip away the aura of perfection, rarity and preciousness which still surrounds them. However, tempting it may be, we must not believe that they apply only to very specific situations, that bilingual/plurilingual education is characteristic of only a small number of education systems based on very unusual policy and educational choices, usually of a minority and/or elitist nature, or that a plurilingual person is a rare individual possessing extraordinary abilities [3, p.4].

In today's world, a successful specialist, especially in the field of international relations and the tourism business, must certainly have at least two foreign languages. Students' readiness to study a foreign language by profession is characterized by a system of personality abilities, namely: the ability to self-master foreign language skills, understanding the customs and cultures of other countries, the ability to communicate with foreign specialists personally, without a translator, the ability to continue using, languages in practice, communicating with foreign colleagues.

Globalization and the development of Internet have contributed to cross-cultural communication. A special attention is attached to the development of communicative and information technologies and their wide application for tourism sector to travel the world and help people understand each other. Nowadays it is important to learn English language, because it comes into the list of languages of international value. Knowledge of English language is one of the main skills for the modern man.

The problem of restructuring the teaching of foreign languages in the process of training specialists in higher education institutions is substantiated in the works of many domestic scientists (P. Beh, O. Bigich, N. Borysko, O. Vetokhov, V. Krasnopolsky, R. Martynov, S. Nikolaev, O. Tarnopolsky, L. Chernovaty and others). They stress that such restructuring should begin with the preparation of future foreign language teachers and translators who are fluent in several foreign languages. The fact that a foreign language has, has, and will be of great importance has been proven repeatedly. However, knowledge of several foreign languages becomes even more important.

In fact, the development of a second foreign language by a person has a number of features that must be considered in the process of teaching it to students.

1) A person learning a second foreign language already has experience in mastering a new language. This is no longer a new activity for her.

2) Given that there are many common root words and similar principles of grammar functioning in European languages, many can be remembered by analogy with the first foreign language. This significantly reduces the time spent and increases the efficiency of second language learning.

3) When successfully learning the first foreign language, one feels the practical benefit of owning it, which positively affects the motivation to learn the second. Undoubtedly, all of these arguments are valid, and most non-native language students do only study one foreign language (English) [1, p.159].

When learning any language from scratch, the communicative method is especially effective when learning vocabulary, since it is very easy to use the uninterrupted semantization of lexical units. In the initial phase of learning, many words are introduced to indicate the objects that surround us. They are very easy to show clearly without resorting to the native language.

The results of previous studies indicate that from the first lessons in the second foreign language, it is possible to begin purposeful work on recognizing and analyzing the vocabulary matches of Ukrainian and the languages studied. According to psychologists, analytical forms of work, systematization and comparison of linguistic facts are more effective and corresponding to the peculiarities of students' age. According to the estimates of linguists, the vocabulary of the French language is 65% of Latin origin, the words that came from English are about 2% of the vocabulary; in modern English about 75% of all words used are French and Latin. In addition, the active vocabulary of Ukrainian, English and French contains about 10% of the international vocabulary. That is why it can be argued that the ability to

identify and analyze lexical matches of Ukrainian, English and French facilitates the process of mastering these languages.

The effectiveness of teaching a second foreign language in a non-native university depends on several factors:

- given the shortage of study time at the non-linguistic faculty, classes should be held with high density;
- the lessons should be complex in nature: every aspect of the foreign language should be given attention (phonetics, grammar, reading, listening, speaking and writing);
- It is necessary to encourage students to compare language means of contact languages to prevent interference and to make a positive transfer;
- All materials used must be authentic, which will avoid mistakes related to the wrong combination of words;
- constant use of audio and video materials, Internet technologies make the lessons interesting, develop listening skills and communication skills of students.

The success of mastering future specialists in the second foreign language teaching in any international sphere is ensured by a methodologically competent educational process. An educator who knows the psychological and pedagogical features of mastering a second foreign language on the one hand, and is able to perform a comparative analysis of typologically similar and dissimilar phenomena belonging to the same category of three contact languages, on the other hand, can effectively organize the learning process.

L i t e r a t u r e

1. Барышников Н. В. Методика обучения второму иностранному языку в школе / Н. В. Барышников. – Москва: Просвещение, 2003. – 159 с.
2. Council of Europe. 2001. Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment. Cambridge: Cambridge University Press. www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf
3. Marisa Cavalli, Daniel Coste, Alexandru Crişan and Piet-Hein van de Ven Language Policy Division DG IV / EDU / LANG (2009)3, www.coe.int/lang

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДА ПРОЕКТІВ

Євдокимова І. О.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Останнім часом все більше і більше говорять про діяльнісно-орієнтований підхід в навчанні про діяльнісно-орієнтований підхід в навчанні, коли навчання має на увазі саме діяльність учня. До діялісно-орієнтованого підходу відноситься, перш за все метод проектів.

Метод проектів – це сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних дій студентів з обов'язковою презентацією цих результатів. Проектна технологія включає в себе сукупність дослідних, пошукових, проблемних методів, творчих за самою своєю суттю [1].

Позитивна специфіка даної технології полягає в тому, що вона ґрунтується на самостійній роботі учнів в школі і вдома, спонукає їх до пошуку нової інформації з будь-яких доступних для них джерел. У вчителя природним чином пропадає необхідність створювати окрему самоосвітню програму учня, оскільки йому в ході роботи над проектом необхідно самому разом з іншими студентами організувати і спланувати свою роботу, щоб домогтися позитивного результату. Викладач лише виступає в ролі консультанта, непрямого керівника проекту.

Звернемося до основних підходів використання методу проектів при навчанні іноземним мовам. Їх результати можна розділити на дві категорії. До першої ми віднесемо розробку проектів, не пов'язаних з матеріалом підручника: студенти знайомляться з містом, місцевістю, в якій вони живуть, для того, щоб розповісти про це своїм закордонним друзям тим самим, включаючись в середу соціальну, розробляючись в середу соціальну, розробляючи прагматичні проекти [2]. Друга категорія – це дослідницькі проекти, розробка яких здійснюється паралельно з вивченням певної теми підручника.

Навіщо потрібен метод проектів у викладанні іноземних мов, і як він може бути використаний з урахуванням специфіки предмета?

Перш за все, викладач іноземної мови навчає студентів способам мовленнєвої діяльності, тому ми говоримо про комунікативні компетентності як однієї з основних цілей навчання іноземних мов [3].

Метою навчання є не система мови, а мовна діяльність, причому не сама по собі, а як засіб міжкультурної взаємодії. Щоб сформувати у

студентів необхідні вміння та навички в тому чи іншому вигляді мовної діяльності, а також лінгвістичну компетенцію на рівні, визначеному програмою і стандартами, необхідна активна усна практика для кожного студента.

Розглянемо основні вимоги до використання методу проектів:

1. Наявність значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її вирішення) наприклад, організація подорожей в різні країни, проблема вільного часу молоді, проблема облаштування будинку, проблема відносин між поколіннями і т.д.

2. Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів (програма туристичного маршруту, випуск газети з проблеми, планування квартири, репортаж з місця подій, інтерв'ю з «зіркою» і т.д.)

3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів.

4. Визначення кінцевих цілей спільних/індивідуальних проектів.

5. Визначення міжпредметного взаємозв'язку будових знань, необхідних для роботи над проектом.

6. Структурування змістовної частини проекту (із значенням поетапних результатів).

7. Використання дослідницьких методів: визначення проблеми; висування гіпотези її вирішення, обговорення методів дослідження; оформлення кінцевих результатів; аналіз отриманих даних; підведення підсумків, коригування, висновки.

8. Залежно від цього виділяють сім основних етапів діяльності викладача та студентів:

- Вибір теми індивідуальної роботи або загального групового проекту (визначається тема, намічається мета, висуваються гіпотези).

- Планування (підбір джерел, складання списку літератури, визначення форми представлення результатів).

- Дослідження (збір інформації, аналітична робота).

- Результати, висновки (формування висновків, оформлення проекту, створення авторської програми).

- Представлення результатів (звіт, доповідь, реферат і т.д.)

- Оцінка результату.

Метод проектів знайшов широке застосування в багатьох країнах світу головним чином тому що він дозволяє органічно інтегрувати знання студентів з різних областей при вирішенні однієї проблеми, дає можливість застосувати отримані знання на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї.

Література

1. Бетьом Ф. Проект на уроці іноземної мови / Ф. Бетьом. – К. : Основа, 2007. – 45 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підруч. для педагогів / Г. Ващенко. – К. : Укр. видавнича спілка, 1997. – 410 с.
3. Жук О. Л. Педагогика: учеб.-метод. комплекс для студентов пед. специальностей / О. Л. Жук. – Мн. : БГУ, 2003. – 383 с.

TIPS TO IMPROVE AND EXPAND YOUR VOCABULARY

Ermolenko L.V.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

All polyglots are talking about language learning as it is great fun.

All of them use different methods? But they always make sure it's something that they personally enjoy. They say that they are no geniuses and they have no shortcut to learning languages. They simply found ways how they enjoy the process. How to turn language learning from a boring school subject in to a pleasant activity which you don't mind doing every day. The most important things that you can do to increase your vocabulary is:

1. Read. Read a lot!!!
2. Write.

What do you have to read?

Never mind what. The most important is to read what is interesting for you if you like sport – read sport – magazines. If you like movies – read magazines about cinema? The best thing will be to read film script. If the film is shot on a novel base, read the novel.

And how to write?

A great vocabulary is just one essential tool in writing. It can make your writing more powerful and more effective and help you to say exactly what you mean.

This indispensable tool will provide you with the best word. Building own vocabulary is one of the easiest way to improve the power of your command in language. Developing a personal vocabulary doesn't have to be difficult. Many ways are proposed to improve your vocabulary:

1. Use New Words. Use a word immediately, after you learn it every day try to slip in a new word into the conversation, an assignment in email to a friend.

2. Read every day. Word drills and assigned readings were school tools for building. Your vocabulary repertoire, learning – essential tool, which

has to be kept forever while developing your vocabulary. Try to read a well – written and edited essay, magazine article, books or news article every day. Nonfiction and technical books will quickly teach you new ways to think and speak with words you may be unfamiliar with, but any type of reading will help you alone.

3. Learn Roots. Learn the roots of words. Most words in English are built from a common root prefix, and suffix, usually with on origin in the Greek or Latin language. Once you learn a root, you`ll begin to understand more words that use the same root.

4. Use a Thesaurus. Keep a thesaurus handy and use it when you find yourself using word too often, or using a word, that doesn`t quite convey the right meaning.

5. Develop practical vocabulary. Learn words that express what`s important to you for the task at hand. A good example of this is learning trade language or words used often in a hobby or vocation.

6. Learn New Words Every Day. To improve your vocabulary quickly, make an effort to learn at least one word every day. There are plenty of ways to do this, such as a Word of the Day calendar or email list – or simply picking a word from a thesaurus or dictionary.

7. Look up Words you Don`t know. Don`t just gloss over unfamiliar words; take the time to look them up, and if you don`t have time, write them down and look them up later.

8. Keep a journal. Journaling will improve your vocabulary. Try to use new or interesting words you`ve learned recently into a journal entry for the day or the week.

9. Diversify your Reading list. If you tend to read the same sort of things day in and day out, you may not be exposing yourself to a wide enough range of vocabulary. Diversify the topics you read to include natural sciences, Shakespeare, contemporary literature, politics, history, philosophy or any other topics you think you may enjoy.

10. Do word Puzzles. Word puzzles in the newspaper or a magazine aren`t just a fun way to fill time, they are also perfect for boosting your working vocabulary. Crossword puzzles are a challenge that get your brain working hard to search your memory for words you do know but don`t use, and this can help you move words from your memory banks into your working set of vocabulary.

11. Try Word Board Games. There are plenty of word games on the market designed to improve vocabulary and language skills without being boredom. Some of these games you may have played as a child, so it`s time to break them out again and get to «work». If you have a friend who could also

use some help – or someone with a great vocabulary you think will challenge. You will invite them for a game night.

12. Practice New Words in Divergent Ways. It takes between 10 and 20 repetitions to make a new word a part of your vocabulary. To help the word settle into your mind and memory, write it down (both the definition and a sentence you make up using the word) use it in conversation, include it in email or any other way you can think of.

13. Make up associations. Start by saying the new word aloud, then relate it to a word you already know. A good example of it is «gargantuan», which means «very large» or «gigantic». Say a sequence aloud: small, medium, very large, gargantuan. Then list things you think are gargantuan.

14. Use Mnemonics. Mnemonic techniques are memory tricks you can use to remember new words. You may remember a word by sounding it out and thinking of a funny sentence.

15. Visualize New Words. Research shows that visualization is a great way to remember new words and their meanings. A good example of this is the word «stratovolcano, which is high, pointed mountain with a violent explosion. One way to remember this meaning is the fact that the prefix «strato» sounds like «straight-on», which may make you think of a straight ruler or a «straight-o-volcano», which describes the word's definition.

16. Make your Own Vocabulary Tests. Keep a list of the new words you born each week and incorporate into writing and conversation, at the end of each week, make yourself a quiz using the words to cement them in your memory.

17. Make Synonym Work Lists. If you find yourself turning to the same word again and again in your writing take a piece of paper and write it at the top. Next, brainstorm or use a thesaurus to generate a list instead. Keep these lists in a vocabulary notebook and add to them whenever you learn a new synonym.

18. Take a Writing Course. To boost your writing vocabulary and learn how to use new words correctly, try to find a self-paced course that uses assignments and quizzes to help you increase fluency some classes are aimed at essay writing or creative writing.

19. More Words from Comprehensive to vocabulary expressive. One vocabulary is a much larger set of words you understand, even if vaguely, and the other is a smaller set-of words you actually use to express yourself. Moving words from comprehensive, but passive vocabulary to your active, expressive vocabulary is rather easy. To do this, you'll need to know how to define, pronounce and spell the words. Say them out loud and use them at every opportunity to move them into your active set.

20. Carry a Dictionary and Thesaurus with you. Lack of free time try to carry a pocket thesaurus or dictionary with you and you'll find time to beef up your vocabulary while you are waiting for an appointment – commuting to work or a waiting for a bus. Whenever you have a few minutes to spare, read a page or two and learn a new word. It's also a great idea to look up obscure words you don't grasp that come to you on the fly as you go about your day.

21. Use College Preparation Tests. College preparation tests that use SAT and ACT-type words will challenge your mind and give you a new set of words and your writing has gained the clarity you need with an ease you didn't think possible.

22. Play games. Try downloading fun word games that will help you improve your writing vocabulary. While you have been downloading fun word games on to your phone or computer so you can get some practice while you are unwinding after a busy day.

So spend your time every day reading and listening to take new words and then develop a system to incorporate these ones in your writing and speech. Before long you'll find your vocabulary has grown to a new level.

References

1. TED Talks for people who love words [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.ted.com/playlists/117/words_words_words.
2. The secret to Remembering vocabulary [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.engvid.com/>.
3. Rawdon W. Check your English vocabulary for TOEFL / Wyatt Rawdon., 2007. – 126 с

ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ „УКРАЇНЬСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ” СТУДЕНТАМ-НЕФІЛОЛОГАМ

Карловас О.А.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Детермінація процесу формування мовної особистості у вимірах духовно-культурних цінностей виховання без урахування психолінгвістичного та лінгводидактичного підходів неможлива [2, с. 67]. Мовна особистість, на думку Ю.М. Караулова, це особистість, виражена в мові (текстах) й через мову, особистість, яка реконструйована в основних своїх рисах на базі мовних засобів [1, с.38].

Методика викладання мови у вищій школі формується з двох гілок: методики викладання української мови на філологічних факультетах і методики викладання для нефілологічних факультетів. Особливістю першої має бути посилена увага до наукового бачення мови, а не повтору доробок шкільного курсу нормативної граматики. Особливістю другої повинен бути акцент на прикладному характері української мови як суспільно-національній картині світу, як прагматичній реалізації щоденних інтересів держави, суспільства, кожного з громадян. Фахівцям мова потрібна не як сукупність правил, а як культура співжиття в суспільстві, картина світобачення, засіб самоформування та самовираження особистості.

Мовна особистість до досконалості проходить кілька рівнів. Перший рівень – це рівень мовної правильності (вивчення правил вживання мови, її лексики, граматичних форм). Цей базовий рівень мають досягти учні середньої школи. Проте проблема переноситься у вищу школу. Другий рівень – це рівень інтеріоризації. Він має засвідчити вміння реалізовувати себе у висловлюваннях відповідно до власного внутрішнього стану, уміння творити себе засобами мови й виражати свою особистість. Даний рівень також має забезпечувати шкільна мовна освіта, хоча реально у вищій школі доводиться й над цим працювати. Третій рівень мовної особистості вчені називають рівнем насиченості. В ідеалі мовець повинен опанувати все багатство та розмаїття мовних засобів, однак досягти цієї вершини вдається лише окремим учням середньої школи. Четвертим є рівень адекватного вибору, який характеризується вмінням говорити прицільно, на кожну мовну ситуацію відгукуватися точною мовною реакцією. Це рівень мовної освіти вищої школи.

Найвищими рівнями формування мовної особистості та виявами мовної культури є рівень знання фахової метамови (терміносистем, композиційно-жанрових форм текстотворення) і рівень мовного іміджу соціальних ролей (керівника, ученого та ін.).

Мовленнєва підготовка спеціалістів у вищій школі є складним, багатоаспектним, поетапним процесом науково-пізнавальної та практичної діяльності: від початкового сприймання теоретичних знань, через узагальнення, систематизацію до практичного застосування здобутих знань, усвідомлення їх необхідності й важливості для вирішення професійних завдань. Кожний етап навчання потребує відповідних дій викладача (як гуманітарних, так і фахових дисциплін) і студентів, а також застосування відповідних форм і методів навчання. Оптимальною й ефективною формою організації навчально-пізнавальної діяльності студентів є практичні заняття та самостійна робота.

Викладач, готуючись до практичних занять, має спиратися на загальні принципи дидактики вищої технічної освіти. Зокрема, принцип науковості передбачає відповідність змісту мовленнєвого курсу для фахівців загальнонавчаним фактам, поняттям, теорії, структурі лінгвістичної науки. Висвітлення мовленнєвих явищ з фаху має подаватися в розвитку та взаємозв'язку. Принцип свідомості забезпечує розуміння вивченого матеріалу з урахуванням психології засвоєння студентами лінгвістичних фактів і формування навичок професійно зумовленого мовлення. Принцип міцності та практичної спрямованості знань потребує такої організації практичних занять, за якої можна було б у майбутній професійній діяльності відтворювати виучуваний мовленнєвий матеріал і застосовувати його в конкретній ситуації. Принцип наступності розкриває кінцеві практичні, професійні, навчальні, виховні завдання культури усного й писемного мовлення майбутніх фахівців. Принцип доступності виключає зайві теоретичні відомості (відповідно до специфіки факультетів) й охоплює лише потрібний для практичного засвоєння лінгвістичний матеріал, що сприятиме формуванню професійного мовлення майбутнього спеціаліста. Принцип єдності навчальної та дослідницької діяльності студентів спрямовується на виявлення мовленнєвих явищ і спостереження за функціонуванням їх в усній і писемній формах наукового та офіційного-ділового стилів. Окрім розглянутих принципів, можна назвати й такі: необхідності та достатності; відтворення (діалогічно, монологічно) знань; формування мовних і професійно-мовленнєвих навичок; фахового спрямування. Комплексний підхід до вивчення курсу також ґрунтується на лінгвістичних принципах: комунікативному, екстралінгвістичному, функціональному, лексико-граматичному, структурно-семантичному, нормативно-стилістичному.

Оскільки практичні завдання мають бути спрямованими на професійну мовленнєву діяльність, то вправи пропонуємо виконувати в чіткій визначеній послідовності. Лише за умови, що кожний вид роботи відіграє свою роль у формуванні певного комунікативного вміння, що всі вправи цілеспрямовані, а наступні, спираючись на попередні, ускладнюються, ці завдання становитимуть цілісну систему й дієво впливатимуть на професійний мовленнєвий розвиток майбутнього спеціаліста.

Вивчення української мови у вищій школі, на нашу думку, необхідно зосередити на розгляді терміносистем, відповідних фаху майбутніх спеціалістів, професійної фразеології, науково-виробничих текстів, на шліфуванні культури мовного спілкування за творчими інтересами та потребами, на культивуванні гарного мовного смаку.

Викладаючи дисципліну „Українська мова за професійним спрямуванням”, слід брати до уваги рівень підготовки групи, психологічні особливості студентів, дидактичний матеріал підручника та планування роботи з тим, щоб використовувати словникові вправи, комунікативні завдання творчого характеру, що сприятимуть збагаченню активного словника, а також виробленню навичок зв’язного мовлення з урахуванням ситуації спілкування. Важливо також звертати увагу на продукування текстів з національно-маркованою лексикою, зокрема, власне українськими словами, властивими українському мовленню граматичними конструкціями, виправлення стилістичних помилок у процесі побудови монологічних виступів і діалогічних висловлювань. У практичній роботі широко застосовуємо тренувальні вправи та завдання творчого характеру – відтворення (усне, письмове) деформованого наукового тексту, навчальне редагування, переклад фахових текстів. Активно залучаємо допоміжні джерела (фахові словники, збірники наукових праць, наукові вісники), що сприяє виробленню навичок виділяти основну думку тексту (складати тези, конспекти, рецензії), аргументувати власне висловлювання, систематизувати отримані знання, робити висновки.

Становлення мовної особистості – справа не одного року. Тому зусилля викладачів на заняттях з української мови мають спрямовуватись на розвиток комунікативних умінь студентів (комунікативно-діяльнісний принцип навчання стає домінантним, оскільки традиційний лінгвістичний курс уже опанований у школі). Формування мовної культури, тобто усного й писемного мовлення, навичок і поведінки мовного спілкування відбувається поступово й неухильно, якщо молода людина свідомо ставиться до вдосконалення своєї мовної особистості й ставить за мету домогтися високої мовної культури.

Література

1. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов; [отв. ред. Д.Н. Шмелев]. – М.: Наука, 1987. – 261 с.
2. Мовна особистість як суб’єкт мови, культури, освіти, комунікації: монографія / Г.П. Бондаренко, О.І. Козьменко, І.М. Кошман, О.Є. Крсек, Т.В. Модестова. – Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – 124 с.

TEACHING ENGLISH TO DEAF AND HARD-OF-HEARING STUDENTS IN THE USA

Kauffman Lisle

Minot State University, USA

Krsek O.Ye.

Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University

As more and more deaf students are enrolling in universities many feel it necessary for support in foreign language classes. Unfortunately, only a few are actually being supported. Deaf and hard-of-hearing students are a special language learning population for whom visually oriented educational technologies can play a critical role in providing compensatory spoken language input. The task of teaching a foreign language (therefore, a third language) for the deaf seems to be a question that can be postponed. As we know, many difficulties have already been identified concerning the teaching of first and second languages. As is well-known, deaf and hard-of-hearing students (hereafter, the term "deaf" is used to refer to both deaf and hard-of-hearing individuals) often struggle to attain good literacy skills in the spoken language of the community in which they live. For these students, restricted linguistic access to auditory-based languages such often results in lower-than-desired levels of spoken-language literacy.

For some deaf learners, especially those who are have been deaf since birth or soon after, any oral language, being unheard, is very difficult to acquire. Some become very proficient, but for others, acquiring competence in oral or written languages will remain problematical. For some of these, their native sign language (SL) may be their first route to communicative competence and can be considered their first language.

These low literacy levels have serious negative effects on the educational and career attainments of deaf individuals. In an English-speaking community, deaf learners of English have more daily exposure to forms of the spoken language and have the benefit of many support services (e.g., sign language interpreting, captioning, etc.) in their educational settings. Furthermore, knowledge of American Sign Language (ASL) can facilitate the learning of English, and English can be represented visually in some form of signed English. In the United States, and especially at a college such as NTID, deaf students also have access to state-of-the-art methods, materials, and technologies used for teaching English (and all other subjects).

For deaf learners, communication is a daily challenge. Learning an additional language, especially in a foreign country, is more difficult for

learners who do not have a strong base in their first language. This is often the case for hearing impaired learners who rely mainly (or entirely) on visual processing for learning. Some hearing impaired students use lip reading and/or sign language or finger spelling for communication in addition to print and visuals. Trying to learn a new language (which is sometimes compared to the challenges of having hearing loss) is exhausting for those who suffer from hearing impairment. Teaching hearing impaired learners can also be stressful and tiring. Teachers need to adapt their expectations and seek assistance from both specialists and other students. Knowing what to expect can reduce some of the stress. Here are a few challenges that teachers of deaf learners can expect:

- learning how to read the student's facial expressions;
- dealing with a student's social delays and emotional problems (fatigue, frustration, self-consciousness, and loneliness) in addition to the learning difficulty;
- remembering to face the student as often as possible (keeping objects and hands away from their faces as they teach);
- thinking about other students in the class (refraining from exaggerating sounds when speaking);
- spending more time prepping (bringing in visual aids or adding captions to videos);
- being sensitive to the challenges the student has in and outside the classroom;
- remembering to check in regularly to make sure the hearing impaired student is still engaged and understanding the content;
- searching for useful resources for the learner.

The general education guidelines for the deaf students by the Ministry of Education (hereafter MEXT) state that students with disabilities should be educated to improve or overcome difficulties with proper knowledge, skill, attitudes, and understanding to live in society able to make the right judgments depending on individual status. English should be taught with the same goals. The goals of English education, as stated by MEXT, are to expand international understanding and achieve higher academic standards [1].

We all have to be prepared to accept a deaf student, and not just assign an alternative assignment. A further question instructors might have is on class content. Basically, where students had listening practice, the text would be in written form focusing on the reading and writing skills of the deaf student (i.e. speed reading to get used to real-time movie subtitles). 'Not secluding' the deaf student was another focus. Especially in oriental cultures in which an importance of being part of the group is emphasized, we tried to

create a family atmosphere. This is connected with our goal of improving communication skill making the class more comprehensible for every student. Focusing on conveying the message seemed as though the students had forgotten the fact that they were using a foreign language and concentrated on how to convey the message (an aspect of in set conversation activities which is often overlooked) [2]. Speaking a foreign language gives the D/HH population a real independence. They are ready to use it alone in any social or professional situation in inclusive setting. With the support of speech-to-text, induction loops, the use of writing and people's kindness they are able to use foreign languages competently and successfully.

Past experiences of last twenty years shows that there have been different roads for success: teaching foreign sign or foreign phonic languages, preparing specialist or inclusive settings, communication with the students via foreign on national speech, foreign or national sign language or foreign or national cued speech. The aims were also different and include both teaching only reading and writing in a foreign language and teaching all four language skills: reading, writing, listening accompanied with speech reading and speaking [3]. Our experience so far shows that there is no one and only way in the field of surdo-glottodidactic, there are many of them and they should be flexibly adjusted to the students' specific needs and expectations.

L i t e r a t u r e

1. Streng A. H., Kretschmer, R. R. Jr., Kretschmer, L.W. (1978) *Language, Learning, & Deafness Theory, Application, and Classroom Management* Grune & Stratton 15-128.
2. Strategies for Teaching Students with Hearing Impairments from, <http://www.as.wvu.edu/~scidis/hearing.htm>
3. Mitchell R.E. Parental Hearing Status and Signing among Deaf and Hard of Hearing Students. *Sign Language Studies*. Ka, US. 2005. P. 231-244.

ФАХОВА ПІДГОТОВКА УКРАЇНСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СПЕЦКУРСУ «ОСНОВИ ТЕРМІНОЗНАВСТВА» У ЗВО ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОВНОЇ ОСВІТИ

Колган О.В.

*Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»*

Українське термінознавство ХХІ ст. має давню традицію: «Це і Києво-Могилянська академія, і Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, і журнал «Рідна мова», і, звичайно, Інститут української наукової мови, а пізніше – Інститут мовознавства» [4, с. 4]. Пройшовши складний шлях становлення, зазнавши занепаду й розквіту, відродження, заборони, поступу й стагматики, сьогодні, нарешті, заслужено отримало всі можливості бути одним із найактуальніших напрямів сучасного українського мовознавства, виразником розвиненості української лінгвістики, посісти одне з чільних місць у європейському освітньому просторі. Адже, як відомо, «Теоретичні засади термінознавства в українському мовознавстві закладалися на ґрунті європейської школи, передусім Віденської, з урахуванням надбань української філософської і мовознавчої думки» [4, с. 9].

Як відомо, «термінознавство – це наука, яка займається загальнотеоретичними питаннями терміна, термінології, номенклатури» [4, с. 143].

Маючи різні періоди свого розвитку, зумовлені як екстралінгвальними, так і інтралінгвальними чинниками, для українського термінознавства ХХІ ст. характерним є стрімкий розвиток, розгалужена система актуальних напрямів досліджень (функціональне термінознавство, стилістичне термінознавство, когнітивне термінознавство тощо), велика кількість наукових розвідок термінологій різних галузей знань (Н.Й. Коцюба [1], Н.М. Лоскутова [2], Н.М. Нікуліна [3], О.С. Петрина [5] та ін.).

Вважаємо, що однією з найбільш перспективних питань українського термінознавства є її спрямування на компаративістику, лінгвістичну синергетику, міжмовну комунікацію. Ще В.І. Сімович наголошував, що «термінольоґія кожного народу йшла й іде іншими шляхами, вона зв'язана з культурними впливами чужих мов (рос., н. пр., з нім. та церк.-слав.; чес. з нім.; укр. потрохи з поль., та рос. і т. д.) та з структуральними законами кожної мови, законами, які, як ми бачили, в кожній мові інші...» [6].

Адже будь-який розвиток, зокрема в галузі науки, неможливий у форматі автаркції, яка, поза сумнівом, завжди призводить до занепаду.

Зважаючи, що на філологічному факультеті ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» майбутні лінгвісти вивчають спецкурс «Основи термінознавства» (4-й курс українське відділення (денна форма навчання), 3(1)-й курс (спецгрупа) українсько-англійське відділення (заочна форма навчання)), маємо можливість ознайомити майбутніх фахівців із персоналіями науковців зарубіжжя, науковими розвідками цих учених, тенденціями у вивченні іншомовних термінологій і под.

Так, у своїй роботі, під час викладання спецкурсу «Основи термінознавства», пропонуємо студентам-майбутнім філологам такі теми рефератів, праця над якими розширить обізнаність щодо іноземців-відомих термінологів та їхньої ролі в розвитку європейського термінознавства й допоможе усвідомити важливість місця власної компетентної особистості-майбутнього лінгвіста для інтеграції української освіти і науки в європейський простір. Бо, ще на початку ХХ ст., українські науковці, вивчаючи питання історії української термінографії, зазначили: «...можемо говорити про формування певних термінографічних традицій, які виразно говорять про те, що українська термінологія на початкових етапах становлення відразу ж вписувалася у європейський мовний контекст» [4, с. 132].

Наприклад, наведемо деякі теми рефератів, які подаємо в процесі вивчення спецкурсу «Основи термінознавства» студентам-філологам ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»:

1. Вячаслаў Канстанцінавіч Шчэрбін та питання класифікації білоруських термінологічних словників.

2. Stanisław Gajda та розвиток польської гірничої термінології.

3. Видатні постаті термінології. Сергій Вікторович Гриньов.

4. Milica Mihaljević та її роль у вивченні хорватської термінології.

5. Mojca Žagar Karer та актуальні проблеми словенського термінознавства.

6. Vladan Jovanovic – відомий сербський дослідник воєнної термінології.

7. Катерина Велжановска. Питання термінології Північної Македонії.

8. Oxana Čmelíková (Gazdošová) та її роль у чесько-українському термінологічному перекладознавстві та ін.

Отже, професійну підготовку студентів-майбутніх філологів треба, насамперед, спрямовувати на розвиток фахівця, обізнаного не лише з досягненнями української освіти та науки, а й із тенденціями в

інших країнах Європи. Усвідомлення власної значущості для розвитку національної термінології, збереження наукових надбань минулих поколінь у галузі термінознавства, врахування досвіду провідних європейських країн, постійна міжкультурна комунікація – запорука не лише потужного розвитку українського мовознавства, а й України загалом.

Література

1. Коцюба Н.Й. Українська термінологія державного управління (становлення та розвиток) [Текст] : дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Н.Й. Коцюба; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2004. – 278 арк. – арк. 194-226.
2. Лоскутова Н.М. Кінематографічна термінологія: структура та семантика (на матеріалі французької та української мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 / Н. М. Лоскутова; Міжнар. гуманітар. ун-т. – Одеса, 2016. – 20 с. – укр.
3. Нікуліна Н.В. Термінознавство: лінгвістичний опис української термінологічної системи автомобілебудування [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. В. Нікуліна ; Харківський національний автомобільно-дорожній ун-т. – Х. : ХНАДУ, 2006. – 144 с.: рис., табл. – Бібліогр.: с. 135-141. – ISBN 966-303-088-7.
4. Панько Т.І. Українське термінознавство: підручник / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк – Львів: Світ, 1994. – 216 с.
5. Петрина О.С. Формування та функціонування англословних та українських терміносистем банківської сфери [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / О.С. Петрина; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2016. – 18 с.
6. Сімович В. Рідна мова і інтелектуальний розвиток дитини [Електронний ресурс] / Василь Сімович. – 1934. – Режим доступу до ресурсу: [http://uk.wikisource.org/wiki/Рідна мова і інтелектуальний розвиток дитини](http://uk.wikisource.org/wiki/Рідна_мова_і_інтелектуальний_розвиток_дитини).

TEACHING ENGLISH TO LANGUAGE MINORITY STUDENTS IN THE USA

Krsek O.Ye.

Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University

In the United States there are some generally accepted definitions and concepts for describing the language minorities. Within the national population, there are groups of individuals who may be called *language minorities* or *non-English-language background* populations. These individuals are people who speak a language other than English, whether or

not they also speak English, and/or they may have grown up, or lived in, an environment where a non-English language was present and influential (whether they were born in the United States or any of its jurisdictions, or because they were born and raised in a different country). It also includes *the deaf and hearing-impaired*. Often, there is also an ethnic dimension to these groups where language helps define identity.

In 2001 in order to support foreign language learning the US government adopted a legislative act referred to as *No Child Left Behind Act* (NCLB). The reasons for social and political approval of this Act were caused by the following: the students of ethnic minorities had lower academic results, especially in English; there was a high level of uneducated or half-educated Latin Americans; there was a necessity to raise academic results of the linguistic minority students; there were many multilingual programs with different teaching approaches of a low quality; there was a lack of skilled professionals in the sphere of multilingual education; one of the reasons was an importance to mark the position of the English language in the elementary school for the students to succeed in studies, work and society. No Child Left Behind Act claimed annual testing of LEP students on the level of English proficiency. Such testing designed the study of common English including all the peculiarities of its units. For instance, in the State of New York in order to check the level of English proficiency schools tested students by means of the following tests: Language Assessment Battery-Revised (LAB-R) and English as a Second Language Test – for advanced and intermediate students. Annual testing required the rise of learning results.

However, NCLB Act didn't answer to all expectations of the government. So, in 2015 *Every Student Succeeds Act* was signed, replacing the previous one. It is considered to be more flexible to students' assessment and gives more freedom to schools and states to choose educational policy of their own [1]. It gives more opportunities to states and academic institutions to choose the language policy and softens annual assessment regulations at multilingual and multicultural schools. The lawmakers consider annual testing to be very complicated, thus, interfering with successful language programme acquisition.

Multilingual academic programmes, according to Parmon P., let students study in both languages: English and their mother tongue to the same extent. English as a Second Language programme implies mostly studying in English till the moment their knowledge advances considerably. In order to participate in academic activities with the whole class students take a preparatory training course (a part-time academic day). English Language Immersion Programmes are frequently used, but as a rule stay useless for the English language learners. These language immersion programmes imply classroom

activities for non-English speakers only in English. They are widely-spread in such states as Massachusetts, California and Arizona [2].

Portees R. and Rumbaut T., the researches in the sphere of Social and Education Sciences, argue that migrant students who keep the knowledge of two languages and stay in touch with native culture are academically more successful and socially adapted than their agemates who move towards only the English language learning.

C. Baker wrote in his article devoted to *Foundation of Bilingual Education and Bilingualism*, “Such scientists as Swain, Lapkin and Genesee as well as California State Department of Education studied and analyzed the *Immersion Bilingual Education Programme*. The results of their investigations are still relevant. They are reflected in the works of Swain and Johnson, Jones, Lauren, de Courcy, a group of scientists in Johnstone and others” [3]. The analysis proved that the Immersion Bilingual Education Programme managed students to raise their competence in both languages. However, being bilingual does not necessarily mean only functional usage of two languages. The negative aspect of this program is that lots of students speak English only at school and do not do it at home. They are quite competent in English but do not try to speak English in society. Theoretically, the Immersion Bilingual Education Programme is aimed not only to educate bilinguals but to enlarge the cultural horizons of students and to introduce them to the second language culture and values.

US teachers gain the experience of migrant students teaching through *The Binational Migrant Education Programme* (BMEP). It conveys several programmes in itself. They are: The Binational Transfer Document, The Binational Teacher Exchange. The exchange programme involves more than 2000 teachers per one year. Primarily, BMEP involves only Southern states, which border on Mexico. The programme helps teachers understand the live of migrant students, study their culture, learn new teaching methods, and provides textbooks for relative subjects, existing in the curriculum of Mexican schools. It was indicated that the BMEP raised the level of teachers’ proficiency that followed by the high level of academic progress of migrant students [4].

English as a second language (ESL) refers to the process of producing bilinguals by teaching English as an L2 to learners in an English-speaking context. ESL is distinguished from English as a foreign language (EFL), which is instruction delivered in a context where English is not used regularly outside the classroom, using the instructional techniques and the intensity of instruction required to achieve success. The term ESOL (English for speakers of other languages) is meant to encompass both ESL and EFL. Given the importance of English in the modern, globalized economy, ESOL is a large

field of practice buttressed by considerable bodies of research and many curricular resources.

One of the tasks of universities becomes the introduction of students to the universal, global values, the formation among the students the abilities to communicate and interact with the representatives of the neighboring cultures and in the global space. The recent researches indicate that the language shift from the non-English heritage language to English takes place much more quickly today as a result of the increasing influence of the communications media, which are dominated by monolingual English networks and programming.

References

1. The New York Times. Available from: <https://www.nytimes.com/2015/12/11/us/politics/president-obama-signs-into-law-a-rewrite-of-no-child-left-behind.html>
2. Parmon P. Educating Immigrant Children: Bilingualism in America's Schools, Social Sciences Journal, vol. 10, Issue 1, Article 14 Available from: <http://repository.wcsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1075&context=ssj>.
3. Baker C. Foundation of Bilingual Education and Bilingualism, 4th ed. Multilingual Matters, 492 p., 2008.
4. Learn North Carolina <http://www.learnnc.org/lp/editions/brdglangbarriers/989>

СИСТЕМА ВПРАВ ІЗ ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Мірошниченко Ю.В., Бондаренко Г.П.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Лінгводидакти розглядають фразеологізми не лише як окрасу мови, а передусім як могутній стилістичний засіб влучної дохідливої, яскравої і дотепної передачі думки, знання фразеології, її вміле використання в повсякденному спілкуванні визначають невід'ємною складовою високої мовленнєвої культури людини [2, с. 5].

Мовознавцями, психолінгвістами й лінгводидактами досліджено лінгвістичні особливості фразеологізмів порівняно зі звичайними словосполученнями (В. Ужченко); визначено психолінгвістичні особливості засвоєння фразеологічних одиниць (Л. Виготський, І. Зимня); з'ясовано особливості засвоєння власне української фразеології російськомовними учнями (В. Дороз, М. Пентилюк);

досліджено особливості фразеологічних помилок у мовленні учнів (Г. Грибан, О. Кучерук); розроблено ігрові завдання до розділів „Лексика” і „Фразеологія” (Л. Кожуховська); подано окремі види робіт для формування фразеологічної компетенції школярів (В. Ужченко, Г. Передрій) тощо.

Однак, попри значні досягнення в методиці збагачення фразеологічного запасу часу учнів, науковці звертають особливу на увагу на недостатність дослідження цієї проблеми й необхідність подальших наукових розвідок у цій галузі. На думку Л. Соловець, розробленню ефективної методики формування фразеологічної компетенції учнів загальноосвітніх шкіл заважає те, що в багатьох дослідженнях не визначено оптимальну кількість фразеологічних одиниць, яку школярі здатні засвоїти продуктивно; не проаналізовано роль фразеологічної синонімії, антонімії, багатозначності як засобу вираження індивідуального мовлення школярів; не акцентовано увагу на актуальних для розвитку усного й писемного мовлення учнів питаннях стилістичного співвіднесення фразеологічних одиниць та походження фразеологізмів української мови [3, с. 19].

Таким чином, потреба в удосконаленні методичних підходів до збагачення мовлення учнів українською фразеологією підтвердила актуальність порушеної нами проблеми й визначила необхідність розробки ефективної системи роботи з фразеології на уроках української мови в загальноосвітній середній школі.

Метою нашої статті є обґрунтування важливості систематичної роботи над вираженням мовлення учнів сталими зворотами, визначення ефективної системи навчальних завдань для збагачення індивідуального мовлення школярів фразеологічними одиницями.

Незважаючи на постійну увагу до підвищення лексичної й, зокрема, фразеологічної компетенції учнів, спостереження над особливостями усного й писемного мовлення школярів під час проходження педагогічної практики, бесіди з учнями й учителями засвідчують обмежене вживання сталих зворотів в усних і писемних висловлюваннях дітей середнього й старшого шкільного віку. На нашу думку, причиною цього є фрагментарність фразеологічної роботи на уроках української мови, відсутність науково обґрунтованої системи занять, спрямованої на вираження індивідуального мовлення школярів упродовж всього терміну навчання.

У зв'язку з цим вважаємо, що робота над фразеологізмами як засіб збагачення індивідуального мовлення школярів не може обмежуватися тільки принагідними бесідами на аспектичних уроках із вивчення фразеології у п'ятому класі й повторення у десятому. Щоб

виробити в учнів внутрішню потребу послуговуватися фразеологічними зворотами в усному й писемному мовленні, необхідно працювати систематично, спонукати учнів до самостійної роботи, добирати яскраві приклади, використовувати нетрадиційні завдання, включати елементи роботи з фразеологізмами у вивчення інших мовних тем, приділяти увагу контекстуально доцільному застосуванню фразеологізмів на уроках розвитку зв'язного мовлення.

Вирішити поставлені завдання допоможе система вправ, які можна застосовувати як під час вивчення теми „Фразеологія” у п'ятому класі, так і на інших уроках в старшій школі з метою поглиблення знань і залучення більшої кількості фразеологізмів до активного словникового запасу учнів.

Найбільш оптимальною з погляду лінгводидактики є система вправ відповідно до етапу засвоєння навчального матеріалу [1, с. 12]. Традиційно виділяють такі етапи усвідомлення виучуваного: сприймання й розуміння; запам'ятовування; зберігання; актуалізацію (відтворення та використання в діяльності).

Запропонована нами система вправ охоплює всі етапи засвоєння фразеологічного матеріалу, що, на нашу думку, значно підвищить ефективність збагачення мовлення учнів стійкими мовленнєвими зворотами.

На етапі сприймання та розуміння фразеологічного матеріалу доцільним є застосування вправ на усвідомлення значення сталих зворотів у контексті. Зокрема, вправи на доповнення речення фразеологізмом (обрати з наведених фразеологізмів); на відшукування і пояснення стійких словосполучень у текстах (реалізація текстоцентричного принципу вивчення української мови); на заміну фразеологізмів одним словом і навпаки.

На етапі розуміння активізують процес усвідомлення учнями значення фразеологізмів вправи, у яких малюнок допомагає зрозуміти зміст стійкого словосполучення. Виділяють два типи таких вправ: до першого відносять ті, у яких використовують фразеологізм, що співвідноситься з малюнком, який відображає пряме значення сполучення слів; а до другого – вправи, у яких малюнок розкриває значення фразеологізму, а не слів, що входять до його складу [3, с. 43]. Пояснюючи помилковість ілюстрацій, учні привчаються сприймати значення ідіоматичних висловів не буквально (виводячи його зі значення слів, які входять до складу сталого словосполучення), а завжди встановлювати закріплене за певним зворотом переносне смислове навантаження. Ще одним різновидом ілюстративного пояснення значення фразеологізмів є вправи, виконуючи які, учні на основі

поданого слова й малюнка мають "створити" фразеологізм, а потім пояснити його значення.

Логічним продовженням роботи над сприйманням і розумінням значення фразеологічних одиниць мають бути вправи, які сприятимуть запам'ятовуванню фразеологічних одиниць, збереженню їх у довготривалій пам'яті учнів та актуалізації – відтворенню й використанню у власних непередбачених висловлюваннях. Це насамперед навчальні завдання на усвідомлення історії виникнення й джерел походження фразеологічних одиниць. Наприклад.

Щоб засвоєння фразеологізмів не обмежувалося лише ознайомленням з їх значенням, на етапі актуалізації набутих знань слід приділити особливу увагу творчим вправам, спрямованим на застосування стійких висловів у самостійних мовленнєвих висловлюваннях. З цією метою ефективним є складання діалогів, усних і письмових творів із використанням фразеологічних зворотів тощо.

Таким чином, лише систематичне й методично доцільне застосування вправ відповідно до етапу засвоєння фразеологічної одиниці сприятиме активізації й збагаченню фразеологічного запасу учнів; виховуватиме в них увагу до стійкого сполучення слів, як засобу вираження мовлення; розвиватиме мислення; формуватиме мовленнєві вміння й навички; сприятиме збагаченню мовлення школярів, удосконаленню його образності, емоційності й точності.

Література

1. Буряк П.А. Робота над фразеологізмами / П.А. Буряк // Початкова школа. – 2000. – № 4. – С. 11-14.
2. Гребницький Г. Формування в учнів мовленнєвих умінь засобами фразеології / Г. Гребницький // Українська мова і література в школі. – 2001. – №5. – С. 5-8.
3. Соловець Л. Збагачення мовлення учнів фразеологізмами / Л. Соловець // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – №4. – С.44-49.

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Солопова Т. Г.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

В сучасних умовах іншомовне спілкування стає істотним компонентом майбутньої професійної діяльності фахівця, у зв'язку з цим значно зростає роль дисципліни «іноземна мова» в немовних вузах. Особливої актуальності набуває професійно орієнтований підхід до навчання іноземної мови, який передбачає формування у студентів здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення. Під професійно-орієнтованим розуміється навчання, засноване на врахуванні потреб студентів у вивченні іноземної мови, що диктується особливостями майбутньої професії або спеціальності [2. с. 5]. Воно передбачає поєднання оволодіння професійно-орієнтованої іноземною мовою з розвитком особистісних якостей учнів, знанням культури країни мови, що вивчається і придбанням спеціальних навичок, заснованих на професійних і лінгвістичних знаннях. Професійно-орієнтоване навчання передбачає професійну спрямованість не тільки змісту навчальних матеріалів, а й діяльності, що включає в себе прийоми і операції, що формують професійні вміння. Професійна спрямованість діяльності, по-перше, вимагає інтеграції дисципліни «іноземна мова» з профільючими дисциплінами; по-друге, ставить перед викладачем іноземної мови завдання навчити майбутнього фахівця на основі міжпредметних зв'язків використовувати іноземну мову як засіб систематичного поповнення своїх професійних знань, а також як засіб формування професійних умінь і навичок; по-третє, передбачає використання форм та методів навчання, здатних забезпечити формування необхідних професійних умінь і навичок фахівця.

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови в немовних вузах вимагає нового підходу до відбору змісту. Він повинен бути орієнтований на останні досягнення в тій чи іншій сфері людської діяльності, своєчасно відображати наукові досягнення в сферах, які безпосередньо зачіпають професійні інтереси учнів, надавати їм можливість для професійного росту.

На думку Н.Д. Гальскової, в зміст навчання іноземної мови необхідно включати:

- сфери комунікативної діяльності, теми і ситуації, мовні дії і мовний матеріал, що враховують професійну спрямованість студентів;
- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення і навички оперування їм;
- комплекс спеціальних (мовних) умінь, що характеризують рівень практичного оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування, в тому числі в інтеркультурних ситуаціях;
- систему знань національно-культурних особливостей і реалій країни мови, що вивчається [1, с. 17].

Беручи до уваги викладене вище, можна виділити наступні структурні елементи змістовного компонента моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови:

1. Комунікативні вміння за видами мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письма) на основі загальної та професійної лексики. Кінцевою метою професійно-орієнтованого навчання діалогічного мовлення є розвиток вміння вести бесіду, цілеспрямовано обмінюватися інформацією професійного характеру з певної теми.

2. Мовні знання і навички, які включають в себе знання фонетичних явищ, граматичних форм, правил словотворення, лексичних одиниць, термінології, характерної для певної професії. Розглянуті знання і навички є складовою частиною складних умінь - говоріння, аудіювання, читання, письма.

3. Соціокультурні знання, як вважає Н.Д. Гальскова, мають на меті залучення учнів не тільки до нового способу мовного спілкування, а й до культури народу, що говорить на мові, що вивчається.

4. Навчальні вміння, раціональні прийоми розумової праці, що забезпечують культуру засвоєння мови в навчальних умовах і культуру спілкування з його носіями.

Сучасний професійно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови передбачає формування у студентів здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення, при організації мотиваційно-спонукальної і орієнтовно-дослідницької діяльності. Підготовка фахівців нелінгвістичних спеціальностей полягає в формуванні таких комунікативних умінь, які дозволили б здійснювати професійні контакти іноземною мовою в різних сферах і ситуаціях. Під сферою спілкування розуміється сукупність однорідних комунікативних ситуацій, що характеризуються однотипністю мовленнєвого стимулу,

відносинами між комунікантами і обстановкою спілкування [3, с. 13]. Іншомовне спілкування може відбуватися як в офіційній, так і в неофіційній формах, в ході індивідуальних і групових контактів, у вигляді виступів на конференціях, при обговоренні договорів, проектів, складанні ділових листів.

Сутність професійно-орієнтованого навчання іноземної мови полягає в його інтеграції зі спеціальними дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань і формування професійно значущих якостей особистості. Підготовка фахівців в немовних вузах полягає в формуванні комунікативних умінь, які дозволили б здійснювати професійні контакти іноземною мовою в різних сферах і ситуаціях.

Іноземна мова в даному випадку виступає засобом підвищення професійної компетентності та особистісно-професійного розвитку студентів та є необхідною умовою успішної професійної діяльності фахівця - випускника сучасної вищої школи, здатного здійснювати ділові контакти з іншомовними партнерами.

Таким чином, під професійно-орієнтованим розуміють навчання, засноване на врахуванні потреб студентів у вивченні іноземної мови, що диктуються особливостями майбутньої професії або спеціальності, які, в свою чергу, вимагають його вивчення. Термін «професійно-орієнтоване навчання» вживається для позначення процесу викладання іноземної мови в немовному вузі, орієнтованого на читання літератури за фахом, вивчення професійної лексики і термінології, а останнім часом - і на спілкування в сфері професійної діяльності.

Л і т е р а т у р а

1. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранному языку: [пособие для учителя] / Н.Д.Гальскова. М: АРКТИ – Глосса, 2000. – 165 с.
2. Образцов П.И., Иванов О.Ю. Профессионально- ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов: [монография] / П.И.Образцов, О.Ю. Иванов. - Орел: ОГУ, 2005. – 114 с.
3. Хусаинова М.А. Становление профессиональной позиции студентов – будущих менеджеров средствами иностранного языка: Автореф.дис...канд. пед.наук: 17.12.06 / М.А. Хусаинова; Самарский гос. ун-т. – Самара. - 2006.– 19 с.

ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НІМЕЧЧИНІ

Скорик Н.В., Хохлов А.С.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Німеччина – це одна з найбільш перспективних країн для здобуття вищої освіти серед іноземних студентів. Головна перевага німецької освіти – це її невисока вартість в порівнянні з навчанням в інших європейських країнах.

Щоб здобути вищу освіту в Німеччині зовсім необов'язково знати німецьку мову – безліч німецьких вузів сьогодні пропонують навчання на англійській мові більш ніж на 900 спеціальностях, серед яких міжнародні відносини, туристичний менеджмент, фінанси, медіа та комунікації, інформаційні технології та інше. Для тих, хто хоче вчитися англійською, така можливість надається рейтинговими англійськими університетами Німеччини. Плюсами навчання в такому університеті є більш сучасна інфраструктура університету, індивідуальний підхід до кожного студента і можливість удосконалити як англійську, так і німецьку мови [1].

Якщо говорити про перспективи для іноземних студентів, то навчання в Німеччині англійською мовою відкриває безліч дверей не тільки в самій Німеччині, а й практично в будь-якій країні світу. Освіта в Німеччині англійською мовою – це значний внесок в успішну кар'єру.

Першим серед вузів Німеччини, хто в свій навчальний план включив спеціальність з викладанням повністю на англійській мові, був державний Магдебурзький університет [2]. Сьогодні бакалаври можуть вивчати тут на англійській мові спеціальність «Економіка і організація виробництва», а студенти магістратури такі спеціальності як «Організація виробництва» та «Міжнародна економіка і фінанси».

В Інженерній школі імені Карла Бенца при вузі можна отримати диплом бакалавра за спеціальністю «Механічний інжиніринг». Студенти відвідують лекції, семінари англійською мовою, працюють в конструкторській лабораторії і проходять практику на німецьких підприємствах, наприклад, в компаніях Bosch, BASF і Siemens. Тому перспектива стажування у студентів на високому рівні.

Навчання на англійській мові проводиться також у технічних вузах. Прикладом такого вузу є Технічний університет Мюнхена. В університеті є курси академічного англійського для студентів. Академічний англійський кластер пропоную студентам спеціалізовану

підготовку з мови, навички спілкування для професійних та академічних цілей, а також для міжкультурного спілкування. Студенти можуть обирати один із 90 курсів і семінарів. Курси проводяться протягом семестру, в інтенсивних блоках під час перерви або у вихідні дні [3].

Також при Технічному університеті Мюнхена є Академічний Письмовий Центр. Він пропонує безкоштовну консультацію на англійській мові в письмовому вигляді всім студентам університету. У Центрі працюють як професійні викладачі, так і студенти, які є носіями англійської мови. Вони допомагають розвинути довгострокове володіння англійським листом, одночасно удосконалюючи фактичні тексти.

Організовує і проводить мовні курси на початковому рівні також Центр іноземних мов при університеті Тюбінгена. Він пропонує цілий ряд курсів англійської мови, які викладаються носіями мови. Крім того, центр має безліч культурних заходів і програм, серед яких фільми англійською, неформальні регулярні зустрічі, на яких бесіди проводяться англійською мовою, виставки та Американська публічна бібліотека, яка налічує 10 000 книг та газет.

Здобути освіти англійською мовою можна ще в одному, своєму унікальному вузі. Європейський університет – одна з найбільших інтернаціональних Вищих шкіл бізнесу. Університет об'єднує американську модель навчання з провідними європейськими методами викладання, пропонуючи студентам інноваційні бізнес-програми.

Однією із програм є підготовчі курси Business Foundation (BF), на яких студенти зміцнюють свої академічні знання, комунікаційні навички та оволодіють бізнес-англійським [4].

Принципових відмінностей між навчанням на різних мовах не існує. Іноземцям англомовні програми дають можливість вступити до вузів без знання німецької, хоча для соціальної адаптації в країні він необхідний. Багато студентів практикують вивчення німецької мови, спілкуючись з однолітками або відвідують мовні курси.

Виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що у вузах Німеччини безліч англомовних програм, на яких можна освоїти майже будь-яку професію. Навчання на англомовній програмі нічим не відрізняється від навчання на німецькій мові, але, мешкаючи в Німеччині, вивчити німецьку мову простіше, і до закінчення вузу студенти зможуть отримати не тільки диплом за спеціальністю, а й досконало володітимуть двома іноземними мовами.

Література

1. Європейські університети. Німеччина. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.unimira.ru/catalog/index.php?UNIVERSITIES=289&UNIVERSITY=11412
2. Загранпортал. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zagranportal.ru/germaniya/obuchenie/obuchenie-v-germanii-na-angliiskom.html>
3. Карандаш. Магдебурзький університет. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://karandash.ua/countries/germany/magdeburgskii-universitet-imeni-otto-fon-guerike/>
4. Мюнхенський технічний університет. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.unipage.net/ru/technical_university_munich

THE IMPORTANCE OF LEARNING ENGLISH FOR COMPUTER SCIENCE SPECIALISTS

Toporko O.R., Kozmenko O. I.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Nowadays, it is common to say that the traditional language of international communication is English. English allows people to enjoy their life and work no matter where they are. For students whose mother tongue is not English, mastering English is even more important, not only for their academic life but also for their prospective career. The computer science specialists are not exception in this rule, even more, for them it is very important to speak English, which regarded as one global language. As nearly all aspects of life become more intertwined with technology, computer science and jobs related to it will continue to experience substantial growth during the coming decade. With cloud computing, mobile applications, massive amounts of data, software of all sorts, the ever-expanding world wide web, social media, and a whole world's-worth of information security threats, organizations large and small rely more and more on well-qualified and highly-specialized IT professionals. «Today's students recognize that “computational thinking” — problem analysis and decomposition, algorithmic thinking, algorithmic expression, abstraction, modeling, stepwise fault isolation — is central to an increasingly broad array of fields» [1].

In order to master the computing knowledge and skills better, future programmers should own the English language competence. Programs and commands applied in the area of computer technologies are mostly written in Roman alphabet. Besides, some popular programming languages contain

English words or fully consist of them. Over a third of all programming languages were developed in the USA that primarily speaks English. This doesn't even account for languages developed in non-English speaking countries done in English to appeal to an international audience. Developed in Switzerland, PASCAL was the primary language used to develop the first Macintosh computers. Among other success stories similar to the story of PASCAL are Python, which was created in the Netherlands, Lua which came from Brazil, and Ruby which originated in Japan. Even PHP was created by a Danish man who lived in French Canada. It's true that software programs and social media platforms are now often available in some 30 to 100 languages—but the main language for programmers is still English [2]. That's why to understand the commands perfectly and to improve the speed of programmer's work it is important to know English at a sufficient level. While the training the students can master their English skills through reading because most of the scientific papers or journals in the world are written in English. Most of the graphs are also marked in English. Moreover, the students, who are fluent in English can easily catch information attending lectures (in English) of famous professors in various universities. The chance to participate in exchange program abroad for computer science student is rather high and that's why students should at least master the basic English ability to deal with the countless English lectures, tutorials, labs, projects and papers. Finally, they have to submit their important theses, still in English.

After graduating from the university the students can find job as computer specialists, computer programmers, computer software engineers, computer support specialists. During the work they will find that English appears even more crucial than it used to be. Computer specialists develop and maintain the computer equipment and software programs that form the basis of the Internet. They make up the majority of professional and related occupations and account for about 34 percent of the industry as a whole. Computer programmers write, test, and customize the detailed instructions, called programs or software, that computers follow to perform various functions such as connecting to the Internet or displaying a Web page. Using programming languages such as C++ or Java, they break down tasks into a logical series of simple commands for the computer to implement. Computer software engineers analyze user needs to formulate software specifications, and then design, develop, test, and evaluate programs to meet these requirements. While computer software engineers must possess strong programming skills, they generally focus on developing programs, which are then coded by computer programmers. Computer systems analysts develop customized computer systems and networks for clients. They work with organizations to solve problems by designing or tailoring systems to meet

unique requirements and then implementing these systems. By customizing systems to specific tasks, they help their clients maximize the benefit from investment in hardware, software, and other resources.

Computer support specialists provide technical assistance to users who experience computer problems. They may provide support either to customers or to other employees within their own organization. Using automated diagnostic programs and their own technical knowledge, they analyze and solve problems with hardware, software, and systems. In this industry, they connect with users primarily through telephone calls and e-mail messages.

In all these spheres English helps specialists to cooperate and communicate with different people from different part of the world. English became the working language and in order to understand and coordinate with colleagues and accomplish projects fluently, computer science specialists have to speak good English. Also it is important to say that “programming may be a valuable skill, but the hands-on, inquiry-based way in which one learns to think computationally is priceless. Those who can practice computational thinking, and who can wield the power of computer science effectively, will be in the position to make greater contributions in all fields than those who can’t” [1]. So from this point of view English is an essential part of world progress, which can help the future specialists to make both school life and career more successful and enjoyable.

References

1. Patterson D. Why are English majors studying computer science? [Електронний ресурс] / David Patterson. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://blogs.berkeley.edu/2013/11/26/why-are-english-majors-studying-computer-science/>.
2. Why do you think most important programming languages are English based? [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://medium.com/@jennymandl/why-are-all-programming-languages-in-english-12b1312bada>.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У НІМЕЧЧИНІ

Хохлов А.С.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Сучасний світ, в контексті глобалізації, інтернаціоналізації, панування високотехнологічної та цифрової ери, зосередження на

економічному зростанні, вимагає висококваліфікованого, компетентного працівника з володінням іноземними мовами, який не лише формально здобуває вищу освіту для «механічного» виконання своєї роботи, але й який вкладатиме щось нове у сферу своєї діяльності, розвиватиме її, буде інноватором. Слід підкреслити необхідність успішного навчання студентів та опанування ними іноземною мовою. Але особливої уваги заслуговує сучасний процес інтернаціоналізації, який передбачає навчання іноземних студентів. Значна увага зумовлена тим, що кожен народ має свою культуру, цінності, соціальні та комунікативні звички та традиції.

Афанасьєва Л. та Глинська Л. у журналі «Соціологічні студії» зазначають, що «взаємодіючі сторони повинні виходити з усвідомлення залежності однієї культури від іншої, розуміння цінностей іншої культури. Це забезпечує взаєморозуміння, що ґрунтується на взаємоповазі й не обмежується лише толерантністю та терпимістю. Усвідомлення й прийняття цих аспектів є основою успішної і позитивної міжкультурної взаємодії, що сприятиме зростанню розуміння в міжкультурній комунікації. Виключно на цій основі слід діяти, щоб створити атмосферу довіри, рівності і терпимості, які забезпечують ефективну міжкультурну комунікацію» [1].

У Німеччині навчається 2,87 мільйони студентів, серед них близько 10 % - іноземців. Німеччина особливо приваблива для китайських студентів. У 2018 році вони сформували найсильнішу групу, за нею йдуть люди з Індії зі 17300 та Австрії з 11000 студентами. Потім приїжджають із Росії з трохи менше 11 000 та Італії з трохи менше 9 000 зареєстрованими. За ними слідують сирійці з 8600 студентами [3]. Президент німецького центру з академічного обміну (Deutscher Akademischer Austauschdienstes (DAAD) Маргрет Вінтермантель стверджує, що тим, хто навчається із закордону, необхідна підтримка, консультація [2].

В університеті Аусбурга (Universität Augsburg) для першокурсників студенти створюють аудіозаписи, які можуть допомогти зорієнтуватися та території навчального закладу, ознайомити із традиціями, ключовими особливостями навчання. Цей університет є першим у Німеччині, який впровадив систему аудіодопомоги, але в перспективі технологію хочуть впровадити й інші навчальні заклади країни.

Часто зіткнення культур породжує конфлікт в тій чи іншій формі. Але з давніх давен існує правило «Стався до людей так, як хочеш, щоби вони ставилися до тебе». З цією позицією виступає студент з Єгипту Університету Отто фон Гірке у Магдебурзі Акрам Ельбораши (Akram

Elborashi, Otto-von-Guericke Universität), який з групою однодумців організовує екскурсії для іноземних студентів, допомагає адаптуватися у гуртожитку. Слід зауважити, що більшість студентів та університетів зорієнтовані за технічну освіту. В Університеті Магдебурга навчається близько 3000 студентів із 106 країн світу різних національностей та етнічних груп, для яких є мовні курси німецької мови та освітні програми англійською мовою [2].

Національна інтеграція не є простим процесом, але Маргрет Вінтермантель стверджує, що сучасному суспільству потрібні кваліфіковані іммігранти в багатьох сферах, наприклад, в нових технологіях, таких як штучний інтелект і взагалі з інженерних предметів, а для цього вони повинні мати можливість знайти свій шлях на наш ринок праці [1].

Ректор Університету Отто фон Гірке Єнс Штракльян (Jens Strackeljan) знає проблему. Він дуже відданий інтернаціональності свого університету і підтримує студентів, серед іншого, за допомогою програм DAAD. Тож університет піклується саме про сирійських біженців. Після підготовчих заходів багато з них змогли вивчитися.

Це є ваговим аспектом, адже близько 41% іноземних студентів покидають навчання як через фінансові труднощі, бюрократію, так й через відмінності ставлення до навчання у різних країнах. Що можна визначити як соціальну причину виникнення цієї проблеми. Це пов'язано з тим, що може бути недостатньо підтримки як з боку держави, так й з боку інших студентів. Але німці є толерантним народом, адже проявляють повагу до багатоманітності нашого світу. І держава, і громада активно працюють над тим, щоб приваблюватися іноземців до навчання в Німеччині та зробити все для успішної адаптації та навчання студентів із закордону.

Література

1. Афанасьєва, Л., Глинська, Л. (2018). Міжкультурна консолідація як запорука національної єдності та стабільності в Україні. Соціологічні студії, 1(12), pp. 6–11. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2018-01-06-11>
2. Studienort Deutschland immer beliebter. Deutsche Welle. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/de/studienort-deutschland-immer-beliebter/a-50042027>
3. Warum Deutschland internationale Studierende braucht. Deutsche Welle. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/de/warum-deutschland-internationale-studierende-braucht/a-512145>

STAGES IN CROSS-CULTURAL COMMUNICATION DEVELOPMENT

Babayev Sh.

Northwest university of China

Babayeva M., Babayeva A.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Successful intercultural communication is very difficult to achieve, as it involves a great number of factors, e.g. language (verbal communication), body gesture (non-verbal communication), knowledge of values, traditions, patterns of social behavior, ways of living, the use of time, space and silence, etc., which differ from culture to culture.

We all would like to find a magic pill for crossing cultures easily, the “right” answer, a simple list of do’s and don’ts. But crossing cultures is a dynamic, complex process, where context is everything. A list of behaviors can only take you so far, for what is a “do” in one set of circumstances might very well be a “don’t” in another. Cross-cultural communication training will help you to understand the values and beliefs behind behavior, and, ultimately, how people from other cultures think. Cross-cultural training involves not only learning about the new culture, but comparing it to your own and understanding your own culture deeper [1]. In cross-cultural training, the goal is learning about yourself and others. Just as you want to learn another language so that you can communicate with people from other cultures and understand their world, you also will want to learn the silent language of cultures – your own and that of other cultures. The goal in cross-cultural training is to increase your understanding, to give you a powerful set of skills, a framework to make sense of whatever you do and experience.

When you are learning another culture, the awareness of it tends to progress through a series of levels [2]. At the beginning of your familiarization with another culture you are in the state of *unconscious incompetence*. This has also been called the state of blissful ignorance. At this stage, you are unaware of cultural differences. It does not occur to you that you may be making cultural mistakes or that you may be misinterpreting much of the behavior. Progress in your learning puts you to the next stage which is called *conscious incompetence*. You now realize that differences exist between the way you and people from other cultures behave, though you understand very little about what these differences are, how numerous they might be, or how deep they might go. You know there’s a problem here, but you’re not sure about its size. When you are at the stage of *conscious*

competence you know that cultural differences exist, you know what some of these differences are and you try to adjust your own behavior accordingly. And the final stage is *unconscious competence*. You no longer have to think about what you're doing in order to do the right thing. Culturally appropriate behavior is now second nature for you; you can trust your instincts because they have been reconditioned by the new culture [3]. It takes little effort now for you to be culturally sensitive.

What stages of professional development must an expert in intercultural communication undergo, what features is he or she to possess, which terms are used in cross-cultural communication?

“*Cross-cultural Sensitivity*” simply refers to the basic ability of people to recognize incidences or situations that are open to misunderstanding due to cultural differences. This stage is equivalent to *conscious incompetence*.

“*Cross-cultural Awareness*” refers to a surface level familiarization with cultural characteristics, values, beliefs and behaviors.

“*Cross-cultural Understanding*” develops from cross-cultural awareness as the learner understands and appreciates a culture deeply [4]. This may also be accompanied by changes within the learner's behavior and attitudes such as a greater flexibility and openness.

“*Cross-cultural Knowledge*” is a natural by-product of understanding and refers to an ability to read into situations, contexts and behaviors that are culturally rooted and be able to react to them appropriately on the base of your knowledge. That stage may be called *conscious competence*.

“*Cross-cultural Competence*” is and should be the aim of all those dealing with multicultural clients, customers or colleagues. Competence is the final stage of cross-cultural development and signifies the person's ability to work effectively across cultures. Cross-cultural competence is more than knowledge. It is the awareness and sensitivity that comes from the assimilation, integration and transformation of all the skills and information acquired through the studies and applying them to create cultural synergy. Cultural competence comprises four components: (a) awareness of one's own cultural identity, (b) attitude towards cultural differences, (c) knowledge of different cultural practices and world views, and (d) cross-cultural skills. Developing cultural competence results in an ability to understand, communicate with, and effectively interact with people across cultures. This stage of professional development corresponds to *unconscious competence*.

What are the professional skills of a cross-cultural person? Let's start with *empathic listening*. Although emphasis usually is on being a competent speaker, listening is a key skill. For cross-cultural communication, attentive listening is critical to be able to understand meanings, the ability to read between the lines and enable to empathize with the speaker.

Listening and speaking must work in tandem for effective cross-cultural communication. *Speaking* well is not about accent, use of grammar and vocabulary or having the gift of the gab. Rather, cross-cultural communication is enhanced through positive speech such as encouragement, affirmation, recognition and phrasing requests clearly or expressing opinions sensitively.

Observation. Large amounts of cross-cultural information can be read in people's dress, body language, interaction and behavior [5]. We must be aware of differences with our own culture and try to understand the roots of behaviors.

People have been created differently and we need to recognize and understand that sometimes cross-cultural differences are annoying and frustrating. In these situations, *patience* and *tolerance* is definitely a virtue. Through patience respect is won and cross-cultural understanding is enhanced.

The most important attitudinal factor for effective communication – *empathy* – cannot be over-emphasized. Empathy is the projection of your psychology into someone else's psychology to understand that person better: it is putting yourself in the other person's position; "putting yourself in someone else's shoes;" attempting to see and understand the world as he or she understands it. Through empathy we anticipate that person's understanding of a message and what the reaction might be and so we can plan and tune communication with that person more effectively. For too many of us our first reaction to most statements is an immediate judgment or evaluation rather than an understanding of it [6]. We do this because we fear change. We are secure and comfortable in the way we are and avoid personal exposure that might thrust upon us the need for change. However, by practicing empathy a whole new world of shared understanding and learning unfolds before us. When practicing empathy, we vicariously experience the whole world through the minds and backgrounds of others.

The following four-step approach should be utilized in developing conscious empathetic behavior:

1. Understand the message and the sender (from his or her viewpoint and background) within the context of the message.
2. Evaluate the message. Ask yourself: is it descriptive, logical, factual, proven or historical?
3. Do you agree with or like the message? If not, why?
4. How does the message and your reaction to it affect your surroundings and your future behavior – both in your thoughts and in your actions?

Flexibility, adaptability and open-mindedness are the routes to successful cross-cultural communication. Understanding, embracing and addressing cross cultural differences leads to the breaking of cultural barriers and to better lines of communication, mutual trust and creative thinking.

The basis for a successful intercultural communication is *emotional competence*, together with *intercultural sensitivity*. A person is cross-culturally competent when he or she can capture and understand interactions with people from foreign cultures along with their specific concepts in perception, thinking, feeling and acting. Cultures can be different not only between continents or nations, but also within the same company or even family. Every human being has their own history, their own life and therefore also their own culture (geographical, ethnical, moral, ethical, religious, political and historical) and respectively their cultural affiliation or cultural identity.

Experts in the field of cross-cultural communication are in great demand. Cross-cultural communication aims to minimize the negative impact of cross-cultural differences through building common frameworks for people of different cultures to interact within. In business, cross-cultural solutions are applied in areas such as HR, team building, foreign trade, negotiations and website design.

Cross-cultural consultancy is a large inter-disciplinary field concerned with facilitating communication and interaction of people of different cultures, because the differences of these cultures introduce additional factors or difficulties into communication. Cross-cultural communication consultants have come a long way in the short period of time. They are no longer expatriates with a few years of overseas experience and the capability to impart their knowledge onto others. Cross-cultural consultants now bring expertise that is founded upon a number of key factors. They generally have a broad knowledge and experience of two or more different cultures. This knowledge is then employed to assist companies and individuals to overcome challenges brought about through cross-cultural differences in business.

Cross-cultural training is much more than merely understanding the words spoken in another language. And every enterprise worth its bottom-line is aware that attempting to conduct international business without cross-cultural training is equivalent to financial hara kiri. In fact, when large companies become cross-border and multi-language entities, cross-cultural issues start affecting every aspect of the business. Therefore, *cross-cultural coaching* is aggressively adopted by enterprises in order to arm their teams, clients, and vendors with the requisite abilities to conduct global-level business in a multi-cultural environment.

References

1. Buehl D. Classroom strategies for interactive learning / Buehl. – New York, DE: International Reading Association, 2001. – 198 c.
2. Celce-Murcia, M. (2001) Teaching English as a Second or foreign Language. 3rd Edition, Heinle & Heinle Publisher, Boston.- 706 c.
3. Donna S. Teach Business English. Cambridge handbooks for language teachers / Sylvie Donna. – Cambridge, 2000. – 380 c.
4. Frayer D. Schema for testing the level of cognitive mastery / Frayer D., Frederick. W. C., Klausmeler. H. J. – WL: Wisconsin center for education research.: Madison. – 32 c
5. Hutchinson T. English for Specific Purposes. A learning-centred approach. / Hutchinson T., Waters A. – Cambridge: Cambridge University Press. – 183c.
6. Longman Business English Dictionary – Pearson: Longman, 2007. – 594 p.

Секція 2

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: КОГНІТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ, БЕЗПЕКА, СТАЛИЙ РОЗВИТОК

BANKS' INTERNAL CONTROLS FOR SANCTIONS RISK MITIGATION

Rybak A.

Citibank Europe PLC

Nowadays, each financial institution operates in the context of continuous uncertainty and is subject to various risks. However, the probability of risk is one of the driving forces of any bank's development. It is worth claiming that it is impossible to strive for the complete elimination of risks. Therefore, the goal, which should be defined by each financial institution in the first place, should be to reduce the duration of the detection of possible risks as well as to increase the speed of response to them. At present, one of the most topical risks posed to banks is sanctions risk. It is obvious that without having proper mechanisms and strong internal controls each bank is subject to it. In order to have the full and deep understanding of measures that have to be implemented by any financial institution to mitigate the sanctions risk, different types of controls should be applied during all stages of anti-money laundering (AML) lifecycle.

First of all, customer due diligence (CDD) has to be performed by the bank. Both the *FATF Recommendations* [3] and the *Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing* [1, pp. 73-117] provide guidance in relation to CDD and to which extent it should be applied in certain conditions. According to the Recommendation 10, customer due diligence means: identifying the customer and verifying that customer's identity using reliable, independent source documents, data or information; identifying the beneficial owner, and taking reasonable measures to verify the identity of the beneficial owner; understanding and, as appropriate, obtaining information on the purpose and intended nature of the business relationship [3].

It is important to highlight that simplified as well as enhanced measures can be also taken by a financial institution when adhering to the *FATF Recommendations*. Hence, there are certain conditions, under which either simplified CDD or enhanced due diligence can be performed. It is expedient to put an emphasis on the fact that simplified CDD can be utilized if there is a lower risk of money laundering (ML) and terrorist financing (TF) while enhanced CDD will be undertaken by a bank if ML and TF risk is higher. In accordance with Annex I of the EU *Directive* [1, p.113], ‘the purpose of an account or relationship; the level of assets to be deposited by a customer or the size of transactions undertaken; the regularity or duration of the business relationship’ should be also taken into consideration when deciding on the complexity of customer due diligence to be applied. According to Annex II of the *Directive*, the following can be subject to simplified CDD: public administrations, legal entities listed on a stock exchange and having clear beneficial ownership, pension schemes, and life insurance policies [1, p. 114]. In addition to this, Annex II of the *Directive* [1, p. 114] states that jurisdictions that pose lower ML and TF risks by implementing appropriate AML and counter terrorist financing controls and having lower index of corruption should be taken into account. In turn, if a natural or a legal person is connected to a state that poses higher risk, enhanced customer due diligence is required. Furthermore, such type of CDD should be also utilised if a natural person is identified as a politically exposed person (PEP) [2]. It is worth emphasizing that CDD should be conducted not only when on-boarding a new client but also on a regular basis when updating the customer’s profile in internal systems. All in all, the prevention stage of AML lifecycle covers the Know Your Customer (KYC), which is a continuous process.

Continuous monitoring of transactions is another type of control that has to be utilized by the bank during the detection stage. The Anti Money Laundering department of the financial institution should be responsible for reviewing funds transfers of both its own clients and external natural and legal persons that pass through its branches. The review of automatically created alerts should be performed on a constant basis and in accordance with bank’s internal AML Transactions Monitoring procedure. One of the constituent elements of this process is sanctions screening. In other words, parties involved in the alert should be screened against existing sanctions lists. At this moment, individuals and entities, vessels and countries, industries and technologies can be sanctioned. The main international sanctions authority is Office of Foreign Assets Control (OFAC). It publishes the Specially Designated Nationals List (SDN), which comprises both persons and enterprises who have blocked assets [4]. What is more, according to the

Resource Centre of the US Department of the Treasury [4] the US people are not allowed to conduct business with representatives from SDN List.

Finally, besides conducting CDD and continuous monitoring of transactions there is the need for reporting suspicious activity. Firstly, all the red flags are needed to be identified in order not to miss the suspicious patterns. Therefore, the staff must be properly trained on a regular basis taking into account changes in legislation as well as new trends of ML. There is no doubt that jurisdictional differences should be also taken into consideration. Secondly, when the concerns are listed, suspicions should be reported internally to the designated Money Laundering Reporting Officer (MLRO) of the bank. It is the responsibility of MLRO to evaluate the internal report, to confirm if suspicious activity has taken place and to report it to the relevant authorities. In other words, MLROs are the second line of defense after the AML Department of the bank.

In conclusion, the bank has to utilise various types of controls to reduce the sanctions risk it is exposed to. Namely, it is important to have both initial and ongoing CDD, perform continuous monitoring of transactions as well as report suspicious activity. By taking all the above steps, the financial institution can assure itself in having in place the effective controls in regards to sanctions risk.

References

1. 'Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC', 2015. *Official Journal of the European Union*, vol. 58, viewed 10 November 2019. - Resource access mode: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2015:141:FULL&from=EN>.
2. Greenberg, T. S., Gray, L., Schantz, D., Gardner, C., and Latham, M., 2010. *Politically Exposed Persons. Preventive Measures for the Banking Sector*. Washington, D. C.: The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank.
3. *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation. The FATF Recommendations*, February 2012, viewed 3 November 2019. - Resource access mode: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendation_s.pdf.
4. US Department of the US Treasury, 2016. 'Specially Designated Nationals List (SDN)', 18 November, viewed 5 November 2019. - Resource access mode: <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/SDN-List/Pages/default.aspx>.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Величко А. С.

Науковий керівник: Заваріка Г. М.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Природні рекреаційні території – природні та природно-технічні геосистеми, тіла, явища природи, що мають оптимальні властивості для рекреаційної діяльності, а також можуть бути використані для її організації впродовж певного часу. Головними ознаками природних рекреаційних територій є: кліматичні, бальнеологічні ресурси і лікувальні речовини (лікувальні мінеральні води, грязі, озокерит), водні (річкові системи, природні водойми, морські акваторії), пляжні, ресурси рельєфу (певні форми рельєфу, в тому числі печери), біологічні (рослинний і тваринний світ) та природні пейзажі та краєвиди. В цій групі виділяється окрема підгрупа природно-антропогенних ресурсів, це – природно-антропогенні геосистеми, до складу яких входять як природні, так і штучно створені (антропогенні об'єкти): штучні пляжі, об'єкти природно-заповідного фонду, штучні водойми [3, с. 220].

Напрямок рекреаційної діяльності визначається рекреаційними і соціальними потребами суспільства, загальною культурою населення. Він пов'язаний з обсягом і характером відрізків вільного часу і потребує для реалізації особливих властивостей простору [3, с. 221]. Луганська область не є виключенням, щодо потреб людини саме в природно-рекреаційних територіях, а саме розвинених територіях та рекреаційних територіях, яку підтримує як сама людина так і держава взагалі.

Для більшості людей Луганщина є не до кінця розкритою територією щодо природно-рекреаційного потенціалу, її уявляють лише краєм териконів і труб. Незважаючи на бойовий конфлікт, східна Україна є одним з найбагатших регіонів як на природні дива, так і цікавинки, створені руками людей. Відомо, що на території Луганської області з 2014 року проходять бойові дії, які насамперед погіршили стан природно-заповідного фонду.

При плануванні та веденні бойових дій турбота про довкілля перебуває, напевно, на останньому місці, незважаючи на ті довготривалі негативні наслідки, що матимуть вплив на усі складові навколишнього природного середовища та населення. Військові конфлікти небезпечно сказалися на стані ґрунтів та ландшафтів, поверхневих і підземних вод, рослинності й тваринного світу; дії бойового характеру значно

збільшують ризики виникнення аварійних ситуацій на промислових підприємствах та інфраструктурних об'єктах. Особливу небезпеку для довкілля становлять конфлікти, що відбуваються на промислово розвинених територіях з великою кількістю екологічно небезпечних підприємств та об'єктів, саме такою і є наша територія Луганської області.

Стан довкілля Луганської області – найбільш техногенно навантаженого регіону України та Європи – ще до початку військового конфлікту був не на найвищому рівні, а в умовах військових дій екологічна ситуація, що склалася на сході, може стати взагалі катастрофічною.

Критичною проблемою на сьогодні залишається забруднення поверхневих та підземних вод. Через часті порушення роботи систем водопостачання і водовідведення відбуваються аварійні скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти. Особливу загрозу в цьому випадку становлять підтоплення шахт, що використовувалися як сховища відходів. Унаслідок впливу військової техніки, вибухів та згорання боєприпасів, значного забруднення зазнають ґрунти нашої території, що потребуватимуть очищення та відновлення.

Рекреаційні ліси Луганської області становлять близько 10% усіх лісів державного лісового фонду. Фіто-лікувальні ресурси насамперед обмежуються параметрами рекреаційного використання лісів, їхніми водоохоронно-захисними властивостями, цілющим впливом на організм людини і сприятливим санітарно-гігієнічним фоном для лікування, відпочинку, туризму [2, с. 18].

Внаслідок конфлікту на сході України втрачена велика частина лісових та лісо-захисних насаджень: за даними ForestWatch, тільки за 2014 рік в регіоні конфлікту було повністю знищено 479 гектарів лісу і це дуже значна частка усього лісового фонду регіону. Одне з найнебезпечніших явищ щодо лісових насаджень на сході України є лісові пожежі, що виникають внаслідок вибухів боєприпасів, згорання військової техніки або умисних підпалів, пов'язаних з тактикою ведення бойових дій. Внаслідок пожеж, викликаних бойовими діями, найбільше постраждали насадження уздовж лінії зіткнення.

Також ми не можемо не зазначати, що великої шкоди лісам Луганської області завдають нелегальні рубки, які проводяться з метою заготівлі деревини для будівництва тимчасових споруд та дров для опалення. Це призводить до критичного зниження лісистості Луганської області та зменшення їх головних функцій полезахисних, ґрунтозахисних, водоохоронних та рекреаційних, які так необхідні для техногенного регіону України.

Але наша держава хоч і поступово, але надає шляхи допомоги нашим природно-рекреаційним територіям, одна з яких – державна програма МТОТ73, яка містить заходи з відновлення лісів шляхом створення лісових культур та сприяння природному відновленню лісів, зокрема лісовідновлення в насадженнях, знищених обстрілами (згарища), лісорозведення на еродованих землях Луганської області, вирощування садівного матеріалу для лісовідновлення та лісорозведення та наземне винищення шкідників в соснових насадженнях, утримання відомчої пожежної охорони, пожежно-хімічних станцій, гасіння лісових пожеж, протипожежне облаштування лісів тощо. Саме ця програма є однією з основних ланок порятунку нашої лісової зони.

Щодо рівня забруднення повітря, води, накопичених відходів Луганська область займає в рейтингах верхні рядки. У Департаменті екології зазначали: підприємства області шкодять водним ресурсам. Вода забруднювалася переважно через промислові та побутові скиди цих самих підприємств. Також були ризики в екологічній сфері через накопичення відходів. Серед екологічних проблем Луганської області варто відзначити і копанки. Крім того, що робота на них небезпечна для життя, копанки несуть загрозу для заповідних територій.

Заповідники Луганської області одні з найціквіших і мальовничіших територій нашого краю. Різноманіття флори та фауни заповідників завжди зачаровувало та несло тільки позитивні функції. До конфлікту в Луганській області діяв Луганський природний заповідник. Користуючись відсутністю будь-якого контролю з боку держави, розпочалось неконтрольоване використання природних ресурсів заповідних територій, в тому числі захоплення земельних територій і проведення полювань. Відсутня інформація про стан південних відділень заповідника та Станично-Луганського, яке знаходиться на лінії розмежування.

Сьогоднішня ситуація, коли бойові дії на сході України тривають поблизу небезпечних об'єктів надзвичайно турбує і міжнародну спільноту. Адже на сході України, як вже було зазначено продовжується забруднення шкідливими речовинами ґрунтів, спостерігається хімічне забруднення, руйнування інфраструктурних і промислових об'єктів, що може призвести до трагічних наслідків не лише для Луганської області та України, бо екологічні проблеми не знають лінії зіткнення.

Отже, відновлення економіки та нормального життя постраждалих територій неможливе без вирішення екологічних проблем загалом, а природно-рекреаційних територій в першу чергу.

Література

1. Аверін Д., 2017. Кабінетне дослідження «Визначення шкоди, завданої довкіллю на сході України» для Координатора проектів ОБСЄ України. Київ, 13.07.2017
2. Бущенко А. (ред.), 2017. На межі виживання: знищення довкілля під час збройного конфлікту на сході України. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ
3. Биркович В.І Тенденції та перспективи розвитку туристично-рекреаційної галузі в Закарпатській області // Стратегічні пріоритети (дар). – 2009. – №2. – (11) с. 218-224.
4. Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, розташованих на території Луганської області станом на 15.06.2013
5. Раєвнева О. В. Визначення джерел нерівномірності розвитку регіонів України на підставі розкладання індексу Тейла / О. В. Раєвнева, О. Ю. Бобкова // Актуальні проблеми економіки — 2012. — № 2 (128)
6. СД БУВР, 2017. Звіт про польові дослідження для Координатора проектів ОБСЄ в Україні. Сіверсько-Донецьке Басейнове управління водних ресурсів. Слов'янськ, вересень 2017.

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

Грицай О.В.

Науковий керівник: **Д'яченко Ю.Ю.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

На сьогодні у світі налічується понад 2000 міжнародних організацій (МО), і їх число з кожним роком зростає. Разом з глобалізацією світової політики вплив міжнародних організацій стає все більш вагомим. Міжнародні організації формують інституційні рамки транскордонного політичного процесу, у якому беруть участь державні і недержавні представники численних країн і співтовариств. Сьогодні МО виступають вище рівня міждержавного співробітництва. Їх сфера діяльності стосується не тільки питань глобального потепління, боротьби з важкими захворюваннями, питання екології та ін. Вони активно працюють в області політичних аспектів: охорони здоров'я, фінансової політики, виборчих процесів, формування нових ідеологічних цінностей.

Міжнародні організації - явище історичне і динамічно розвинуте. Помітне підвищення їх активності відбулося вже в XIX столітті в зв'язку з наявністю значної кількості суверенних держав, інтенсифікацією контактів між ними, стурбованістю проблемами, що виникають в результаті цих контактів, усвідомленням необхідності створення міжнародних інститутів для систематичного регулювання відносин між державами. Першими міжнародними організаціями в сучасному розумінні були Всесвітній телеграфічний союз (1865), Всесвітній поштовий союз (1874), Міжнародний Червоний Хрест, який з'явився ще в 60-х роках XIX століття. Основними причинами стрімкого збільшення кількості міждержавних і неурядових міжнародних організацій стали прагнення народів до миру і безпеки, усвідомлення небезпеки ескалації міжнародних конфліктів і необхідності створення ефективної системи їх запобігання та врегулювання, потреба світового співтовариства в міжнародному поділі праці і економічній інтеграції, в координації зусиль для вирішення глобальних проблем, прагнення держав до посилення свого впливу на світову політику. [1]

Найголовнішу роль в системі міжнародних відносин посідає Організація Об'єднаних Націй (ООН). Вона стала практично першим в історії механізмом широкої багатогранної взаємодії різних держав, з метою підтримання миру і безпеки, сприяння економічного і соціального прогресу всіх народів. Основна діяльність та структура організації були розроблені під час Другої світової війни. У 1942 році представники двадцяти шести держав зобов'язалися від імені своїх урядів продовжувати спільну боротьбу проти країн «осі», але офіційною датою появи ООН все ж вважається 24 жовтня 1945 року: саме тоді представники п'ятдесяти країн підписали Статут організації. На сьогоднішній день учасниками ООН є 193 країни, при цьому прийом в члени відкритий для всіх «миролюбних держав, які візьмуть на себе зобов'язання, передбачені в статуті і які можуть та бажають ці зобов'язання виконувати». [2]

Миротворчі місії ООН є одним з найважливіших інструментів підтримки міжнародної безпеки. Саме Генеральна асамблея вперше прийняла і проголосила Загальну декларацію прав людини, крім того, організація постійно займається наданням гуманітарної допомоги, має великий вплив на розвиток міжнародного права, вирішує питання освіти, охорони здоров'я, екології, науки і комунікації. Однак, незважаючи на успішну діяльність, асоціацію часто звинувачують в неефективності, адже час показує, що ООН не завжди здатна адаптуватися відповідно до мінливих світових політичних реалій.

Очевидно, що організація, яка має на меті завдання світового масштабу, як ООН, неминуче стикається у своїй діяльності з серйозними труднощами і проблемами. Більшість вчених і політиків в цілому позитивно оцінюють багаторічну діяльність ООН, спрямовану на підтримку миру і досягнення соціального прогресу. Загальноновизнана роль Організації у справі деколонізації і ліквідації апартеїду, роззброєння, нерозповсюдження ядерної зброї, затвердження примату права в міжнародних відносинах. Однак в наші дні ООН стикається з серйозними труднощами. Перша група проблем стосується ролі і місця Організації в світовому співтоваристві, ефективності використовуваних нею механізмів підтримки міжнародного миру і безпеки. Друга група проблем пов'язана зі структурою Організації і всієї системи ООН, а також зі статусом і взаємодією окремих елементів цієї системи. Зрозуміло, що внутрішні і зовнішні проблеми ООН тісно пов'язані один з одним і, до певної міри, взаємно обумовлені. [3]

Найактуальнішою проблемою функціонування ООН на сучасному етапі є невідповідність передбаченої Статутом системи голосування в Раді Безпеки нинішнім політичним реаліям. Сьогодні, через 60 років після утворення ООН, доводиться констатувати, що у неї немає дієвих механізмів забезпечення безпеки, коли загроза надходить від тих держав, на яких лежить основна відповідальність за її підтримку.

Інша актуальна проблема системи ООН - розширення юрисдикції Міжнародного Суду. Слід визнати: існує об'єктивна суперечність між розширенням повноважень міжнародних судових органів (у тому числі Міжнародного Суду ООН) і суверенітетом держав-членів світового співтовариства.

Нарешті, загальна проблема всієї системи ООН – громіздкий апарат, наявність великого числа бюрократичних структур. Бюрократизація ООН призводить до все більшого перетворення Організації в замкнуту на своїх інтересах систему, неефективності прийнятих рішень, а в кінцевому рахунку - до підриву довіри до ООН.

Незважаючи на це, внесок ООН в розвиток України важко недооцінити. Сучасними пріоритетними сферами діяльності ООН для України можна назвати наступні:

— розробка ефективних підходів до зміцнення міжнародної та регіональної безпеки;

— більш повне залучення ООН до процесу роззброєння, зокрема ядерного, зниження військового протистояння у різних регіонах світу, проведення конструктивного діалогу з проблем конверсії, участь у формуванні нових і зміцненні існуючих регіональних структур безпеки, налагодження співробітництва з ними;

— використання досвіду ООН для розв'язання соціально-економічних проблем, експертної допомоги в інтересах державного будівництва України, сприяння переходу до ринкової економіки;

— використання унікальних можливостей ООН для ведення діалогу з представниками інших держав. [4]

Таким чином, можна зробити висновок, що у сучасному світі в період швидкого розвитку та науково-технічного прогресу неможливе існування держав без їхньої взаємодії. Саме за допомогою міжнародних організацій здійснюється регулювання міждержавних відносин, вирішення питань як на внутрішній політичній, так і на світовій арені. Загалом, створення та існування міжнародних організацій розкриває ширші можливості зближення всього людства і сприяє розвитку цивілізації.

Л і т е р а т у р а

1. Міжнародні організації у світовій політиці [Електронний ресурс], Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5899065/page:14>
2. ООН, вона і інші: звідки взялися міжнародні структури і яка від них користь [Електронний ресурс], Режим доступу: <https://platfor.ma/magazine/text-sq/projects/oon-ona-i-drugie>
3. Проблеми функціонування ООН на сучасному етапі [Електронний ресурс], Режим доступу: <https://lektsii.com/1-86145.html>
4. Україна – фундатор ООН [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://kimo.univ.kiev.ua/MOrg/93.htm>.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Гришенкова Л.К.

Науковий керівник: Зеленко О. О.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Розвиток туристичних компаній відбувається в умовах мінливого зовнішнього середовища, що вимагає від їх керівників пристосовуватися до змін і процесів, які у ньому відбуваються. При цьому, використовуючи найману працю, власники підприємств повинні налаштовувати персонал до вирішення тактичних і стратегічних завдань, що вимагає від них формування сталої системи мотивації кожного працівника окремо та стимулювання колективу загалом.

Відсутність науково-обгрунтованої системи планування, організації, мотивації та контролю діяльності підприємства, а також виважених критеріїв роботи працівників та структурних підрозділів призвели до «уровніловки» в системі преміювання. А відсутність висококваліфікованих кадрів, спроможних забезпечити належну організацію і функціонування підприємства за ринкових умов, зводять практично нанівець всі спроби розробки, а тим більше – впровадження високоефективної системи цільового управління, в якій чільне місце належить системі мотивації. Звідси виникає об'єктивна необхідність створення науково-обгрунтованого механізму мотивації праці персоналу підприємств, який би зміг за допомогою дійових важелів і стимулів підвищити зацікавленість працівників продуктивно і якісно працювати, сприяти піднесенню їх конкурентоспроможності, забезпечити якісне оновлення трудового менталітету [5, с. 36].

Уявлення про можливості мотивації праці працівників туристичного підприємства зазнали великі зміни в практиці управління. Довгий час вважалося, що єдиним і достатнім стимулом для спонукання працівника до ефективної праці є матеріальна винагорода. Ф. Тейлор, засновник школи наукового менеджменту, розробив свою систему організації праці працівників, що переконливо доводить зв'язок між продуктивністю праці і її оплатою. Проте експерименти Е. Мейо виявили значний вплив на продуктивність праці інших чинників – психологічних. З часом з'явилися різні психологічні теорії мотивації, що намагаються з різних позицій розглянути ті, які визначають чинники і структуру мотиваційного процесу. В результаті так звана політика «батога і пряника» змінилася за рахунок розробки складніших систем стимулювання мотивації працівників до праці, що базуються на результатах її теоретичного вивчення.

Мотивація – це процес, за допомогою якого менеджер спонукає персонал працювати для досягнення цілей фірми (організації), тим самим задовольняючи його особисті бажання і потреби [1, с. 89]. Відповідно, мотив – це спонукання до активної діяльності особистості, соціальної групи, пов'язаної з прагненням задовольнити їх певні потреби. Дуже часто у мотивації використовують термін «стимул». Мотиви і стимули співвідносять, але ці категорії не є тотожними. Стимул – це спонукальна причина до дії, на яку впливають зовнішні чинники. На формування мотивів впливають стимули (зовнішні чинники) і особисті причини (внутрішні чинники). Стимул стає мотивом лише, коли усвідомлюється людиною.

В менеджменті завжди існувала думка, що якщо людина задоволена своєю роботою, то це сприяє мотивації, а якщо робота їй не

подобається, то це демотивує трудову діяльність. В 50-60 рр. Ф. Герцберг визначив, які фактори сприяють задоволенню і невдоволенню працівників. Його модель мотивації складалась з двох груп факторів: мотиваційних і гігієнічних [1, с. 57]. Гігієнічними чинниками є: умови праці, заробітна плата, політика організації та ін. До мотиваційних належать: відповідальність, визнання та схвалення, просування по службі, можливість творчого і професійного росту.

У сучасному менеджменті застосовуються такі угруповання методів стимулювання: [6, с. 93].

1. Економічні стимули всіх типів (зарплата у всіх її різновидах, включаючи контрактну, премії, пільги, страховки, безпроцентні кредити тощо). Успішність їх дії визначається тим, наскільки колектив розуміє принципи системи, визнає їх справедливими, якою мірою дотримується невідворотність заохочення (покарання) і результатів роботи, їх тісний зв'язок в часі.

2. Управління за цілями. Ця система широко використовується в США і передбачає встановлення для особи або групи ланцюга цілей, сприяючих рішенню головної задачі організації (досягнення певних кількісних або якісних рівнів, підвищення кваліфікації персоналу тощо). Досягнення кожної мети автоматично означає підвищення рівня зарплати або іншу форму заохочення.

3. Збагачення праці – ця система більшою мірою відноситься до неекономічних методів і означає надання людям змістовнішої, перспективнішої роботи, значної самостійності у визначенні режиму праці, використанні ресурсів. У багатьох випадках до цього додається і зростання оплати праці, не говорячи вже про соціальний статус.

4. Система участі в даний час існує в багатообразних формах: від широкого залучення колективу до ухвалення рішень з найважливіших проблем виробництва і управління (Японія) до співучасті у власності шляхом придбання акцій власного підприємства на пільгових умовах (США, Англія).

В сфері туризму окрім перерахованих вище використовуються також такі методи мотивування як відрядження працівників в тури, під час яких вони ознайомлюються з певними рекреаційними територіями, закладами розміщення, харчування тощо. Такі тури можуть повністю оплачуватися за рахунок фірми. Для стимулювання персоналу туристичних підприємств доцільно надавати також знижки на тури для їх сімей.

Туристичне підприємство перебуває у постійному розвитку, на нього впливають зовнішні і внутрішні чинники. В туристичній сфері дуже часто виникають неординарні ситуації, потрібно постійно

навчатись і вдосконалювати свої вміння, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці. Вміння швидко орієнтуватись у надскладних ситуаціях і приймати правильні та доречні рішення є надзвичайно важливим. Для розвитку мотивації на туристичному підприємстві необхідно уникати таких основних помилок [4, с. 29]:

– першою помилкою є думка, що тільки грошова винагорода мотивує працівників. Багато керівників думають, що їх підлеглих потрібно матеріально мотивувати для продуктивної праці, дуже часто забуваючи про нематеріальні стимули, які також відіграють важливу роль у процесі;

– другою помилкою є думка, що всіх працівників мотивують працювати з більшою віддачею однакові потреби;

– третя помилка полягає в тому, що керівник повинен виявляти і зразу ж задовольняти всі потреби свого підлеглого.

Таким чином, розвиток системи мотивації персоналу повинен бути збалансованим процесом який відбувається паралельно із двома іншими – розвитком персоналу та розвитком підприємства, що поєднує їх у досягненнях спільної мети діяльності туристичного підприємства. Незважаючи на важливість формування системи мотивації персоналу на туристичних підприємствах, поки що цьому процесу не приділяється належної уваги, що є актуальною проблемою та перспективною сферою досліджень, як для науковців так і для практиків.

Література

1. Біркович В.І. Удосконалення державного регулювання розвитку туризму на регіональному рівні / В. І. Біркович // Стратегічні пріоритети – №4(5), 2016. – 178 с.
2. Організація туризму: підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М. М. Поколюдна та ін.; за ред. І.М. Писаревського. – Х.: ХНАМГ, 2015. – 541 с.
3. Семикіна М.В. Мотиваційні умови розвитку праці в умовах конкурентного середовища / М.В. Семикіна // Регіональні перспективи. – 2016. – № 3-4. – С. 234 -236.
4. Сергеева Е.А. Рейтинговая оценка государственного регулирования сферы туризма в Украине / Е.А. Сергеева // Вісник ДІТБ, 2017, № 16. – С. 115 – 120.
5. Ткаченко Т.І. Управління суб'єктами туристичного бізнесу в умовах сталого розвитку / Ткаченко Тетяна Іванівна: Дис. доктора екон. наук за спец. 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами. – К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2016. – 403 с.
6. Щербань І.О. Удосконалення управління ризиками в антикризовому управлінні посередницькими туристичними підприємствами / І.О. Щербань // Актуальні проблеми економіки, 2017. – № 12. – С.128–135.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Дем'яновська М. О.

Науковий керівник: Зеленко О. О.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Однією з провідних тенденцій сьогодення, як в економічній так і в політичній сфері виступає процес глобалізації. Цей процес можна охарактеризувати як курс світового співтовариства, направлений на створення єдиного глобального суспільства. Він супроводжується такими характерними ознаками як: зближення різних за статусом та рівнем розвитку країн і народів; посиленням їх взаємозалежності між собою; своєрідне «затирання» національних кордонів; висування людини на перше місце, як найвищої цінності людства; утворення високих міжнародних стандартів у різних сферах життя; розвиток новітніх інформаційних, технічних та виробничих технологій; посилення конкурентної боротьби тощо.

Глобалізація має неабиякий вплив і на сферу туризму. Одним з яскравих прикладів прояву цієї тенденції можна назвати створену в 1975 р. Всесвітню туристичну організацію (ВТО), у якій на сьогоднішній день представлені туристичні організації понад 120 країн світу. Згідно зі Статутом ВТО, основна мета організації – розвиток туристичної галузі, що в свою чергу є значним внеском в економічний розвиток держав світу, міжнародне взаєморозуміння, мир, процвітання, загальну повагу і дотримання прав людини і основних свобод для всіх незалежно від раси, статі, мови і релігії [2]. ВТО встановлює і підтримує ефективну співпрацю з відповідними органами ООН і її спеціалізованими закладами.

Середина ХХ – початок ХХІ століття ознаменувалося бурхливим розвитком різноманітних видів туризму, що перетворило його на глобальне явище за масовістю, формами і технологіями організації відпочинку. Ініціатива інтернаціоналізації виробництва в туризмі належить країнам, які генерують потужні туристичні потоки, оскільки саме їм вона приносить найбільший зиск [1, с. 29]. У Північній Америці це – США та Канада, в Європі – Німеччина, Велика Британія і Франція, в Азії – Японія та Китай. Саме тому більшість транснаціональних корпорацій, діяльність яких охоплює туристичний бізнес, базуються у США, Західній Європі, Японії і, з недавнього часу, в Гонконгу та Сінгапурі.

Проблематику впливу глобалізаційних процесів на туристичну діяльність розглядали такі вчені та науковці як: Юхновська Ю. О., Жученко В. Г., Смирнов І. Г., Зікій Н. Л., Шелеметьєва Т. В., Бондар Ю. А., Чепляка К. О. та інші. У своїх роботах фахівці розглядали такі питання як: основні проблеми та пріоритетні напрями розвитку туристичної галузі України в умовах глобалізації та євроінтеграції, роль туризму в умовах екологізації мислення, овертуризм, як глобальний виклик ХХІ століття тощо.

То як же видозмінюється розвиток туристичної сфери в умовах посилення глобалізаційних процесів, зростання ролі регіонів?

По-перше, завдяки зближенню держав та етносів, відбувається бурхливий розвиток різних видів туризму, зокрема культурно-пізнавального та етнічного. Як приклад, можна згадати активне впровадження програми «Талгіт» в Ізраїлі. Це десятиденна програма для молоді, яка хоче відвідати Ізраїль. Назва «Талгіт» з іврити перекладається як «право, дане від народження» або «відкриття». Тож ця програма – унікальна можливість безкоштовно відвідати Ізраїль для тих, хто має єврейське походження [4].

По-друге, актуалізується процес посилення взаємозалежності між країнами, що супроводжується таким явищем, як регіоналізація. Регіоналізація- це суперечливий процес, адже з одного боку відбувається інтеграція декількох держав задля спільного більш ефективного розвитку, а з іншого відбувається відокремлення тієї ж групи держав у окремий регіон, що намагається зайняти найбільш вигідне місце на світовій арені, і в контексті цього нав'язує свої певні цінності та систему функціонування. Такий процес ми можемо простежити на прикладі іміджу ЄС, де країни привабливі для туристів, бо стабільні в політичній та економічній сфері, згуртовані в єдине суспільство, тісно співпрацюють та підтримують один одного в сфері туризму: інвестиції, міжнародні виставки, обмін досвідом тощо, в той же час ЄС диктує свої правила щодо стандартів якості тощо.

По-третє, із поширенням по всьому світу міжнародних принципів та цінностей, відповідно до яких людина постає на першому місці – підвищується рівень якості туристичних послуг, спостерігається здорова конкуренція, актуальними стають нові напрями у галузі туризму. Серед них можна назвати благодійний туризм.

По-четверте, під час посилення взаємозалежності, в умовах високої конкуренції, змінюється і уявлення населення про стандарти якості життя- високий рівень надання послуг конкурентами стимулює розвиток та підвищення якості туристичного продукту національного виробника, а відповідно і якості життя місцевого населення.

По-п'яте, розвиток технологій, що є невід'ємною складовою глобалізації, спричиняє підвищення рівня конкурентоспроможності туристичних фірм, стрімкий розвиток у процесі виробництва та надання туристичного продукту або послуги [3, с. 95]. Наприклад завдяки мережі Internet можна отримати миттєвий доступ до будь якої інформації, що може бути корисним для аналізу нових тенденцій, галузевих ринків за масштабами, діяльності конкурентів та потенційних партнерів для подальшого складання стратегії фірми.

Отже, глобалізація виступає дуже змістовним, неоднозначним явищем, яке має як позитивний, так і негативний вплив на усі галузі життя населення, і зокрема на туристичну галузь. Саме тому, для успішного провадження туристичної діяльності, необхідно звертати увагу не лише на внутрішні фактори впливу, але й на зовнішні виклики та тенденції.

Література

1. Бондар Ю. Комерційна діяльність туристичних підприємств в умовах глобалізації / Ю. А. Бондар, К.О Чепляка. – Ужгород: Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2018. – С.26-30.
2. Всесвітня туристична організація: Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс] Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Всесвітня_туристична_організація
3. Кучеренко К. Оцінка впливу глобальних факторів ризику на процес формування міжнародного туристичного бренду / К. Кучеренко. – К.: Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2014. – С. 94-99.
4. Програма «Тагліт»: як відвідати Ізраїль безкоштовно [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://studway.com.ua/programa-taglit/>

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКІВ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ ЇХ ПІДВИЩЕННЯ

Денищенко Л.В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Будь-яка підприємницька діяльність планується, створюється та відбувається з метою отримання прибутку. Умовами прибуткової діяльності туристичного підприємства є наявність попиту на його послуги, конкурентоздатність продуктів, що пропонуються,

платоспроможність потенційних клієнтів тощо. Тільки наявність прибутку характеризує наявну або бажану результативність господарської діяльності, створює можливість розподілу доходів суспільства між державою, підприємством та персоналом його, залишає турфірму на ринку послуг, дає поштовх до розвитку та удосконалення.

Підприємство певної галузі має і загальні і специфічні джерела формування доходів, які, у свою чергу, є єдиною можливістю отримання прибутку. Вивчення основних шляхів надходження бажаних прибутків є одним з інструментів їх подальшого раціонального використання, особливо в комплексі з іншими факторами успішної діяльності в сфері туризму, а отже заслуговує на ретельне вивчення, результати якого представлені нижче.

Предметом діяльності туристичного є реалізація туристичної послуги, що має ряд особливостей у порівнянні з іншими послугами. Отже є особливості і у способах отримання і доходу, і, відповідно, прибутку. Прибутком визначимо частину доходів, що залишається у розпорядженні підприємства після відшкодування всіх витрат на основну та іншу діяльність.

Фірми туристичної галузі (туристичні оператори, туристичні агенції, засоби тимчасового розміщення та громадського харчування) отримують доходи зі звичайної та надзвичайної діяльності. Звичайною діяльністю для даних підприємств є реалізація стандартного або унікального туристичного продукту (як комплексного, так і окремих послуг) індивідуальним та груповим клієнтам. Додатково можна отримувати доходи від фінансової діяльності (дивіденди у вигляді отриманих процентів, інвестицій та інших фінансових операцій (реалізації майна та активів, участі в капіталі, курсових різниць тощо)), торгівлі супутніми товарами. Серед інших звичайних доходів тур фірма може мати доходи від безоплатно одержаних активів, отриманих страхових та штрафних виплат. Передбачається отримання доходів від надзвичайної діяльності, тобто такої, що не була запланована, а отриманий дохід не передбачався, у тому рахунку і подалі. Зазвичай це певним чином отримані прибутки від стихійного лиха, повені, пожежі, кримінальних подій. [1]

Головною особливістю дохідності туристичних підприємств є сезонність. Це, на думку З.І. Тимошенко, Г.Б. Муніна, В.П. Дишлевого, - внутрішньорічні коливання попиту й пропозиції, що постійно повторюються. [2] Така риса має одночасно і позитивний вплив на прибутковість фірми, і негативний, що відображається у надмірному завантаженні усіх ресурсів під час активного сезону та різке зниження дохідності у період «тиші». В залежності від асортименту туристичних послуг та місцезнаходження суб'єкту туристичної галузі він може мати

від одного до декількох активних сезонів протягом року. На сезонність бізнесу також суттєво впливають наступні фактори:

Природно-кліматичні – вплив змін клімату протягом року, у т. р. температурного режиму;

Демографічні – кількість населення – споживача туристичних послуг;

Соціальні – періоди канікул, відпусток, святкових днів та довгих вихідних;

Технологічні та матеріально-технічні – рівень розвитку туристичної інфраструктури, що пропонується для надання відповідних послуг;

Економічні – рівень платоспроможності споживачів туристичного продукту;

Політичні – політична стабільність у пропонованих напрямків для подорожей, їх безпечність.

Важливим фактором дохідності є пропозиція туристичних продуктів різних цінкових категорій. Це приверне необхідну увагу відповідних споживачів та створить додаткові надходження.

Не можна недооцінювати такий фактор в туризмі, як мода у напрямках та специфіки подорожей. Слідкування за новими туристичними тенденціями, пропонуючи клієнтам якнайбільше популярних турів, турфірма підвищує свою популярність, і, відповідно, доходність.

У пошуках підвищення рівня загального прибутку туристичному підприємству необхідно впроваджувати низку супутніх послуг, наприклад, консультування під час пошуку та купівлі квитків на різні види транспорту, посередництво у страхуванні, пошуку заходів проведення дозвілля та бронювання квитків на них тощо.

Особливим фактором підвищення прибутковості є створення інтернет-сторінки фірми, яка в будь-який час зможе надавати необхідну (або основну) інформацію про її асортимент та цінову політику. За допомогою такого ресурсу можна формувати базу потенційних клієнтів, отримувати інформацію про їх уподобання та очікування. Сьогодні все більшу популярність серед туристичного інтернет-бізнесу набуває використання чат-боту, який в онлайн-формі може «поспілкуватись» з відвідувачами сайту турагенства і прийняти попереднє замовлення. Діяльність у популярних соцмережах обов'язково буде помічена. В них необхідно розміщувати інформацію в традиційному для них форматі (інформація, фотографії, реклама). Формування клієнтської бази дає можливість створювання поштових та інтернет-розсилок про асортимент турів, акціях, інформацію про раннє бронювання тощо.

Безперечно, крім слідкування за новими тенденціями та технологіями у туристичному бізнесі, найважливішим є якість роботи персоналу. Це той фактор, який якістю своєї роботи може як залучити якнайбільше клієнтів, так і навпаки. Клієнт повинен відчувати, що він якнайбажаніший і унікальний. Підвищення професіоналізму персоналу та його мотивація будь-якими доступними та ефективними способами повинно бути постійним і неформальним.

Поза сумнівом є важливість рекламної діяльності. Сьогодні вона може набувати найрізноманітніших форм: від звичайної розмови до листівок, біг-бордів, сувенірної продукції тощо.

Для отримання відносної стабільності рівня доходів туристична фірма повинна вивчити всі вказані та інші виявлені фактори впливу та оцінити напрямок та ступінь впливу кожного фактора. Також, потрібно усвідомлювати, що деякі фактори можуть з'являтися або зникати в комплексі або мають певну взаємозалежність (кореляцію).

Література

1. Кузьменко О.О. Економіка. Управління. Інновації. – 2016. – Вип.3(18). Особливості формування та класифікація доходів туристичного підприємства. Режим доступу ресурсу: http://tourlib.net/statti_ukr/kuzmenko2.htm
2. Тимошенко З.І., Мунін Г.Б., Дишлевіч В.П. Маркетинг готельно-ресторанного бізнесу. Режим доступу ресурсу: <https://tourism-book.com/pbooks/book-37/ua/chapter-1836/>

ВІЙСЬКОВИЙ ТУРИЗМ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Коломиєць С.Є.

Науковий керівник: **Заваріка Г. М.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Військовий туризм — це туризм на місцях боїв і історичних битв для всіх зацікавлених, відвідання існуючих та історичних військових об'єктів і полігонів, бойових морських кораблів, підводних човнів, катання на військовій техніці, стрільба зі зброї на полігонах і в тирах, участь у військових навчаннях та маневрах, перебування на полігонах як глядачів — мілітарі тур, до таких також можна віднести і тури на відвідання воєнних концтаборів та в'язниць. Військовий туризм поділяють на такі підвиди:

відвідування історичних місць і музеїв — військово-історичний туризм;

стрільба з різних видів зброї, стрітбол чи пейнтбол, відвідування магазинів зброї та ножів — зброярський туризм;

життя в армійських умовах і участь у програмах військової підготовки, скаутинг, відвідування різних об'єктів і полігонів, катання на військовій техніці, польоти на військових літаках і вертольотах — мілітарі-туризм;

відвідування «гарячих» точок планети та місць бойових дій — воєнний туризм.

Військовий туризм отримав свій розвиток в тих місцях, де колись велися бойові дії, саме вони безпосередньо впливають на цей напрямок подорожей.

Ідея військового туризму полягає в тому, щоб зібрати максимум інформації про різні періоди історії. В Україні до військового туризму також відносять замки, і пов'язані з ними військові дії, а також фортифікаційні споруди, місця відомих битв, ДЗОТи, ДОТи, окопи, залишки техніки, бункери, великі оборонні лінії часів I та II світових воєн, музеї зброї, танки та військова техніка, місця поховання загиблих воїнів[1, с. 320].

Завданнями військового туризму є:

збереження в пам'яті народу правдивої інформації про події воєнного часу, про героїчне минуле;

розвиток внутрішнього і зовнішнього туризму, різноманітного відпочинку;

створення програм, які допомагають розвитку регіонів;

сприяння музеям та іншим об'єктам - за рахунок проведених екскурсій покращується їх популярність і фінансування.

Найбільш динамічно розвивається військовий туризм у таких країнах, як США, Росія, Ізраїль, Франція, Україна, Чехія, Німеччина.

В Україні мілітарі туризм активно розвивається в Карпатах, зокрема в Закарпатті[3, с.145].

В маршрутах і турах військового туризму увага може приділятися відомим історичним подіям давнього минулого (наприклад, вирішальні битви епохи наполеонівських війн), але найбільший інтерес в світі традиційно викликають події сучасної історії — масштабні бойові дії XX ст. (перша та друга світові війни, збройні конфлікти другої половини XX ст.). В усьому світі військовий туризм достатньо розвинений і популярний. Це передусім чергу стосується країн Західної Європи (Франція, Бельгія, Італія та ін.), на території яких під час світових війн відбулися вирішальні та загальновідомі битви. В Росії популярними є

військово-історичні маршрути, зокрема, у Волгограді (події Сталінградської битви 1942-1943 рр.), В Україні військово-історичні тури проводяться в Києві (бої за Київ 1941 та 1943 рр.) [1, с.90].

Об'єктами військового туризму виступають об'єкти звичайного історичного туризму, які свого часу, крім іншого, мали також мілітарне значення. Таких пам'яток в Україні дуже багато: такі відомі туристичні об'єкти, як давні міські укріплення та окремі оборонні споруди (Львів, Жовква, П'ятничани та ін.), старовинні замки (в тому числі замки Золотої Підкови), численні оборонні монастирі (Крехів, Підкамінь, Унів та ін.). За традиційного підходу під час екскурсійного огляду таких споруд акцент робиться на їх мистецькій та архітектурній цінності, значущості в термінах політичної та соціальної історії, минулого етнічних громад і конфесійних груп. Водночас вони мають велике значення як середньовічні фортифікаційні споруди, пам'ятки давньої військової історії і можуть служити ключовими об'єктами відвідування для спеціалізованих турів військово-історичного туризму.

Великою популярністю у туристів користуються лінії оборони, створені в основному в XIX–XX ст. Так, у Франції успішно експлуатується оборонна Лінія Мажино – система французьких укріплень (будувалася в 1929–1934 р.; удосконалювалася до 1940 р.) на кордоні з Німеччиною. Загальна довжина становила близько 400 км. Названа іменем військового міністра генерала Андре Мажино. До складу Лінії Мажино входили 39 дотів, 70 бункерів, 500 артилерійських і піхотних блоків, 500 казематів, а також бліндажі та пункти спостереження.

У Німеччині пропонуються тури Лінією Зігфрида. Це лінія захисних споруд (дзотів, протитанкових споруд), що простягалася більш ніж на 630 км з більш ніж 18 тис. бункерів, тунелів та танкових пасток. Вона простягалася з Клеве аж до Нідерландів, проходячи по західному кордону старої Німецької Імперії до кордону зі Швейцарією. Адольф Гітлер планував побудувати лінію у 1936 р., однак закінчили її тільки у 1940 р.

Лінія Густава – основна оборонна лінія у системі німецьких фортифікаційних споруд під загальною назвою Зимова лінія в Центральній Італії в роки Другої світової війни. Основу оборонної лінії Густава створювала система фортифікаційних споруд, побудована навкіл стародавнього монастиря Монте-Кассіно, який розташовувався поблизу міста Кассіно. У Фінляндії користується популярністю Лінія Маннергейма – смуга фортифікаційних укріплень, яка була побудована на Карельському перешийку у 20-30 роки XX століття на випадок війни із Радянським Союзом.

В Ізраїлі пропонують усім бажаючим трішки інший спосіб розважитись – життя в армійських умовах і участь у програмах військової підготовки. Будь-який бажаючий може за тиждень пізнати усі реалії солдатського життя. В Хевроні самим відчайдушним туристамдобровольцям навіть пропонують взяти участь у контр-терористичній операції. Для початку екстремали освоюють ази управління бойовою технікою, зокрема танком «Меркано» і винищувачем F-15, потім проходять вогневу підготовку з «Узі» і M-16. Нарешті, закріплюють пройдений матеріал в навчальних боях – у змодельованих ситуаціях «новобранці» діляться на два ворожих табори і ведуть перестрілку зі зброї для пейнтболу. І вже після цього зі справжньою зброєю відправляються в нічний патруль по арабській території [2,с.154].

Отже, на сьогоднішній день поняття військового туризму та його місце в системі туризму недостатньо досліджене. Це пояснюється тим, що військовий туризм є новим напрямком в туризмі, а також дуже дорогим задоволенням і тому недоступний для широких верств населення.

Л і т е р а т у р а

1. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. — К. : Знання, 2011.— 334 с.
2. Титова Е.А. Військовий туризм як новий напрям на туристському ринку / Е. А. Титова // Туризм і культурна спадщина. Міжвузівський збірник наукових праць. К., 2013. – С. 94-101.
3. Мельник А. Нестандартні види туризму. Особливості функціонування військового туризму / А. Мельник // Краєзнавство, географія, туризм. — 2012.— №16. — С. 3–5.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГОСПОДАРЮВАННЯ В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Костіна А.О.

Науковий керівник:Огар А. В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Актуальність даної теми полягає в тому, що специфіка ресторанного бізнесу як галузі сфери послуг передбачає не тільки поліпшення якості життя людей, але і впровадження інноваційних

технологій господарювання в галузі ресторанного бізнесу. Метою дослідження є аналіз сучасної ситуації використання інноваційних технологій для підвищення ефективності роботи закладів ресторанного господарства за кордоном і в Україні.

Інновації – кінцевий результат діяльності, що спрямована на створення й використання нововведень, втілених у вигляді вдосконалених чи нових товарів (виробів чи послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва і збуту товарів, які сприяють розвитку й підвищенню економічної ефективності виробництва і споживання або забезпечують соціальний чи інший ефект [3, с.331].

Ресторанне господарство є найбільш перспективною галуззю для розвитку інноваційної діяльності. Цьому сприяють висока динаміка росту і якісні зміни в розвитку ринків послуг підприємств ресторанного господарства. Інноваційні процеси в сфері ресторанного господарства в нашій країні, пов'язані з нововведеннями в системі товароруку, перебудовою оптового ланцюга, інноваціями в роздрібній торгівлі і маркетингу, взаємовідносин з покупцями.

Із усього ринку підприємств ресторанного господарства виділяють такі, підприємства ресторанного господарства, що надають кейтерингові послуги. Існують три основні форми кейтерингових послуг: кейтеринг з обслуговування подій, соціальне харчування і обслуговування на транспорті. Для підвищення рівня конкурентоспроможності даних форм кейтерингу, необхідно запропонувати впровадження інноваційних технологій.

Перш за все, необхідно зробити акцент на здоровому харчуванні, тобто запропонувати споживачу будь-якої форми кейтерингових послуг "здорову їжу", приготування якої базується на використанні екологічно-чистої сировини, а також без генно-модифікованих продуктів. Також запропонувати процеси приготування страв, які майже не руйнують поживні речовини, вітаміни та процес приготування проходить при знижених температурах, без утворення хрумкої шкірочки.

Крім даних двох інновацій необхідно запропонувати для кейтерингу з обслуговування подій впровадити інновацію для сервірування банкетного столу – карвінг та арт-візаж. Карвінг – це вирізання з овочів та фруктів різноманітних квітів, рослин та фігурок. Арт-візаж – новий напрям в кулінарії, кулінарне мистецтво професійно декорувати страви. Застосування карвінгу та арт-візажу в сервіруванні столів зробить їх особливо святковими, яскравими та незвичайними, що дозволяє споживачам отримати справжню насолоду не тільки від споживання страв, а й від милування ними.

Для сфери ресторанного господарства характерний швидкий рух інформації, у цій галузі дуже важливо мати актуальну інформацію на власному сайті, впроваджувати активну рекламну компанію в соціальних мережах. Наразі в закладах ресторанного господарства використовується багато сучасних інформаційних технологій: інформаційні системи резервування, інтегровані комунікаційні мережі, мультимедіа, інформаційні системи управління тощо. Основна мета застосування інформаційних технологій – покращення якості управління та контролю, а також реклама.

Сучасна розвинута комп'ютерна система CRS (Computer Reservation System) дозволяє значно полегшити процес резервування. Це тепер можна робити у режимі реального часу, завдяки чому поліпшується якість послуг за рахунок економії часу при роботі з гостями. Поширюється застосування електронної комерції. Використання QR-коду дозволяє інтенсивно використовувати можливості онлайн та офлайн методів одночасно з більшим ефектом. Цей винахід є надзвичайно корисним для аудиторії, яка віддає перевагу технологіям, та спрощує популяризацію закладу у випадках, коли використання класичних рекламних засобів є незручним.

Запровадження електронного меню може здешевити маркетингові процеси закладу. Так, при використанні класичного паперового прейскуранта будь-які зміни в асортименті вимагатимуть друку нової партії меню. Електронне меню також може оптимізувати роботу офіціантів, зменшивши час їх комунікації з гостями. Також, включення можливості оплати безпосередньо за столиком за допомогою безконтактних способів може зменшити навантаження на співробітників, відповідальних за касові розрахунки. Це позитивно впливає і на безпеку закладу у зв'язку зі зменшенням готівки в приміщенні [1].

Глобальне завдання інформаційних технологій – сприяти прибутковості й ефективності бізнесу, спростити його управління і підвищити різноманітні економічні показники та конкурентоспроможність, зменшити частку неефективної праці, втрачання грошей та часу [2].

Необхідність впровадження інновацій в сферу підприємств ресторанного господарства зумовлена підвищенням рівня конкурентоспроможності підприємства. Хоча тенденція впровадження інновацій для підприємств, які знаходяться на території України, бажає бути кращою.

Для галузі ресторанного бізнесу було розроблено значну кількість програмного забезпечення, комп'ютерних програм та мобільних

додатків. Всі вони дозволяють оптимізувати процеси, які повторюються, пришвидшити хід інформації від гостя до кухні і бару, автоматизувати облік та розрахунки.

Для одного із сегментів ринку – підприємств ресторанного господарства, які надають кейтерингові послуги, запропоновано впровадити інновації, які спрямовані на здорове харчування, оригінальність сервірування столу та пакування страв.

Література

1. Архіпов, В.В., & Русавська, В.А. (2009). Організація обслуговування в закладах ресторанного господарства. Київ: Центр учбової літератури.
2. Борисова, О.В. (2012). Тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг, 1(2), 331-338.
3. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник. – Суми: ВТД – Університетська книга, 2010. – 334 с.

ПРИГОДНИЦЬКИЙ ТУРИЗМ ТА СПЕЦИФІКА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЇ

Літвінова О.В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Актуальністю даної теми є те, що пригодницький туризм, як вид туризму дуже швидко розвивається в Україні, та з кожним роком користується ще більшим попитом. Він зв'язан з організацією екстремальних турів та найчастіше формується з урахування специфіки природних умов в місцях проведення туру (гори, ліса та болота, важкодоступні місця), а також використанням різних видів туристичної активності (сплав, переправи, стрибки з парашутом та інші).

З цього ми можемо сказати, що пригодницький туризм тісно пов'язаний з фізичними навантаженнями, а іноді з небезпечністю для життя.

Метою цієї публікації є вивчення пригодницького туризму, як одного з майбутніх популярних напрямностей в Україні. Зрозуміти подальший розвиток, та подальші дії на меті його становлення. Вміти аналізувати які природні умови, знання, та навички необхідні для цього виду туризму.

При дослідженні ми можемо з'ясувати, що в Україні є дуже багато можливостей для організації цього виду туризму, які вже успішно

використовуються. Альпіністські, пішохідні, сплави на плотах, походи на байдарках, такі тури є дуже популярними з метою, рибного лову, полювання, спостереження за тваринами та рослинним світом нашої країни.

Організація пригодницьких турів вимагає постійного туристського супроводу досвідченим інспектором, кухарем, гідом-перекладачем, медичним працівником. Характерно. Особливістю таких турів є проживання на базах, користування необхідним спорядженням, відвідування заповідних місць, оформлення віз (за необхідністю).

Дуже важливим компонентом при розробці турів такого напрямлення є врахування ступеню фізичної підготовки та фізичного навантаження туристів, його правильне дозування впродовж усього маршруту, також врахування місцевих умов, безпечність для здоров'я та життя туристів, тривалість туру. Чітке дозування часу на відпочинок та сон, можливість дострокового зняття та вивозу туриста з маршруту. Маршрути пригодницьких турів повинні мати можливість змінюватись в залежності від погодних умов, кількості людей в групі, їх фізичної підготовки та інше.

На мою думку, для стрімкого росту пригодницьких турів нам не вистачає кадрів, та безпосередньої зацікавленості в розвитку. Наша країна має дуже різноманітні природні умови, для туристів які люблять пригодницькі види відпочинку. Ми маємо багато місць для вивчення та спостереження рослинного та тваринного світу. Але ж ми маємо підготовляти професійні кадри та персонал, який зможе дуже чітко та прискіпливо зрозуміти забаганки клієнта, та повинен вміти розрахувати всі нюанси майбутнього туру. Вони повинні бути проінформовані про природні особливості вибраного маршруту, та вміти чітко орієнтуватися на місцевості.

Як ми бачимо з дослідження, пригодницький туризм стрімко набирає обороти, та розвивається, бо ми маємо дуже привабливі умови для його розвитку.

Висновки: для успішного продовження розвинення цього виду туристичних послуг в Україні, ми маємо дуже гарні перспективи. Наприклад Карпатські гори – чудове місце для каякінгу та рафтингу, також там дуже поширений альпінізм та скелелазіння. Ми маємо декілька штучних скель - скалодроми, які побудовані спеціально для скелелазів. Гірський туризм дуже поширений в Україні, та популярність цього з кожним роком зростає. Рафтинг, як вид туризму, дуже швидко розвивається на Азовському, Чорному морях та Дніпровських водосховищах. Гірськолижний туризм, який зараз виходить за рамки Карпат, та у туристів є можливість покататися в різних місцях.

Література

1. Гаврилишин І.П. Туризм України: проблеми та перспективи. – К., 1994
2. Сокол Т.Г. Основи туризмознавства. – К., 1995
3. Герасименко В.Т. Основи туристичного бізнесу. – Одеса, 1997
4. Гуляев В.Г. Організація туристичної діяльності. – Москва, 1996

ІНВЕСТИЦІЇ В ТУРИСТИЧНУ СФЕРУ УКРАЇНИ

Макаров В.В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Україна належить до країн, які володіють величезним потенціалом для залучення інвестицій. Оскільки вона багата природними ресурсами та має сприятливий клімат, то перспективною галуззю для інвестування стає туристичний сектор. Нині туризм входить до повсякденного життя більшої частини населення, до того ж він займає головне місце серед провідних галузей світової економіки. Ця галузь має чимало економічних переваг для країни: стимулює розвиток інфраструктури (готелі, ресторани та ін.), забезпечує зростання доходів та підвищення рівня добробуту населення і т. д. Левова частка від туристичної сфери припадає на збільшення дохідної частини бюджету країни за рахунок податків. Окрім того, туризм має широкі можливості для залучення різного роду інвестицій [1, с.42].

До джерел інвестиційного забезпечення розвитку туристичної галузі слід відносити: вкладення в туристичні підприємства іноземного та вітчизняного капіталу, кредитні фінансові ресурси, внутрішні інвестиційні джерела підприємств (амортизація, прибуток), заощадження населення (напрямую та через фінансові установи). У сучасних реаліях України для підвищення інвестиційного інтересу з боку іноземного інвестора є безліч умов, обумовлених рядом досить суперечливих факторів. Відсутність у даний час ефективної конкуренції серед вітчизняних туристичних підприємств, дешева робоча сила, відносно недорогий і ємний (хоча і не досить якісний) ринок матеріально-технічної бази, неосяжний споживчий ринок і, насамперед, можливість одержання значно більш високих норм прибутку в порівнянні з розвинутими країнами – все це повинно робити українську економіку особливо привабливою для іноземних підприємців [2, с.15-23] У той же час більшість іноземних експертів виділяють вирішальними

факторами інвестиційної привабливості країни стабільність економічної, політичної та соціальної ситуації в регіоні, відсутність яких в Україні фактично ліквідує всі попередньо зазначені умови. Стосовно внутрішніх джерел інвестування слід визнати, що потреби туристичної індустрії в прямих капіталовкладеннях значно перевищують існуючу на вітчизняному фінансовому ринку інвестиційну пропозицію. Так, кредит займає особливе місце в системі внутрішніх джерел управління інвестиційною діяльністю [3, с.29]. Нажаль, негативний вплив світової фінансової кризи на економіку України закономірним чином позначився й на розвитку системи кредитування вітчизняного підприємництва. Так, у 2009 р. банківські кредитні програми для корпоративного сектору подорожчали порівняно з 2007 р. – початком 2008 р. приблизно в 1,5 рази. Зараз відсоткові ставки за кредитами для великих компаній становлять 20-25% річних у гривні (рік тому кредитні відсотки були на рівні 15-17%). Банківські кредити малим та середнім компаніям обходяться ще дорожче: від 30% до 50% річних у гривні. Отже, за таких умов кредит як вагомий інструмент інвестиційного забезпечення втрачає свої функції.

Темпи зростання іноземних інвестицій в туризм залишаються досить низькими. Іноземні інвестори не поспішають вкладати гроші в українську туристичну галузь, хоча вона вважається однією з найбільш ефективних для інвестування [4, с.496]. Серед іноземних співзасновників переважають дрібні фірми. Основна причина такого становища полягає в тому, що в українському туристичному комплексі не створені сприятливі умови для залучення іноземного капіталу. Інвестиційну активність іноземців стримує досить несприятлива для підприємців система українських законів, які регулюють їх господарську діяльність, політична і соціальна нестабільність в країні, високий рівень оподаткування та його мінливість, відсутність гарантій безпеки. Одним з найважливіших напрямків діяльності повинно стати створення сприятливого інвестиційного клімату, стимулювання процесу залучення інвестицій.

Для забезпечення ефективної господарської діяльності підприємства туристичної галузі, як уже відзначалося, важливим є обґрунтоване визначення конкретних джерел фінансування капітальних інвестицій. Тому вагомим значення набуває вибір оптимальної структури джерел фінансування підприємств. Найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування. Необхідно врахувати, що фінансування за рахунок власного капіталу не приводить до виникнення зобов'язань, а за рахунок позичкового капіталу зумовлює фінансові зобов'язання підприємства. Водночас

треба мати на увазі, що за всі фінансові ресурси підприємства необхідно платити проценти. Найважливішим джерелом фінансування є власні кошти підприємств, що формуються за рахунок прибутку, амортизаційних відрахувань та інших джерел. Головними питаннями сьогодення та наближеної перспективи, вважаємо, є не збільшення кількості проектів і потужностей, а налагодження конкурентоспроможного ринку туристичних послуг за допомогою модернізації наявної матеріально-технічної бази [5, с.43-49]. Для цього на державному рівні необхідно вирішити низку першочергових питань, зокрема: розробити механізм забезпечення державних гарантій повернення інвестицій і зменшення відсотка за наданий кредит; вирішити питання надання “податкових канікул” суб’єктам господарювання, що здійснюють реконструкцію туристичних об’єктів на період цих робіт. Майбутній розвиток туризму потребує активнішої підтримки з боку держави в плані інформації та просування туристичного продукту. Ця підтримка може набувати форми прямих капіталовкладень, фінансових стимулів для приватних капіталовкладень, а також витрат на рекламно-інформаційну діяльність.

Література

1. Охріменко О.О. Проблеми гарантування нематеріальних інвестицій у сфері туризму // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2004. – № 190. – С. 42
2. Денисенко М.П. Інвестиційне партнерство та його роль у прискоренні розвитку економіки / М.П. Денисенко // Проблеми науки. – 2003. – №1. – С.15-23.
3. Кальченко О.М. Фінансово-економічні проблеми функціонування туристичної галузі України / О.М. Кальченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – 2010. – №44 – С.29
4. Квартальнов В.А. Стратегический менеджмент в туризме: современный опыт управления. – М., 1999. – С.496
5. Лихоманова О.В. Стан і перспективи регіонального розвитку туризму в Україні // Актуальні проблеми економіки – 2004. – № 6 (36). – С. 43-49

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Маслянюк К.В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Зелений туризм як відпочинок у селі для України не є новиною, адже ще на початку ХХ ст. до карпатських сіл приїздили на відпочинок відомі українські письменники, художники, артисти, політики.

Нині розвиток сільського туризму поширився вже на 14 областей України. Ініціатором виступила всеукраїнська громадська неприбуткова організація – Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Правового визначення терміну «зелений туризм», а тим більше «сільськогосподарський» не існує. Зелений туризм в Україні потерпає від відсутності необхідних законів, реклами та кредитів. Міністерство аграрної політики та продовольства готує проект закону «Про сільський зелений туризм», за допомогою якого в Україні легалізується сільський зелений туризм. Але попри це зелений туризм розвивається.

Сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в селі з використанням природного, матеріального та культурного потенціалу даної місцевості. При цьому проживання, харчування та обслуговування туристів забезпечує сільська родина [1]. В Україні існують усі передумови розвитку відпочинку в селі, який можна розглядати як специфічну форму підсобної господарської діяльності у сільському середовищі з використанням природного та культурного потенціалу регіону, або як форму малого підприємництва, що дає можливість певною мірою вирішити проблему зайнятості сільського населення, покращити його добробут, повніше використати природний та історико-культурний потенціал сільської місцевості. Справа розвитку сільського відпочинку має реальну державну перспективу і сприяє поліпшенню соціально-економічної ситуації сільської місцевості [2].

Сільський туризм виступає важливим чинником стабільного динамічного збільшення надходжень до бюджету, активізації розвитку багатьох галузей економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, сільське господарство тощо). Однією з головних складових відпочинкової пропозиції є умови проживання. Умови проживання повинні гарантувати можливість зручного нічлігу, дотримання особистої гігієни, наявність повноцінного харчування. Тому господарям варто керуватися рекомендаціями з категоризації сільського житла Української спілки

сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Присвоєння категорії житлу, що надається у користування відпочиваючим, дає право господареві оселі повідомляти про відповідну якість житлових умов у рекламних засобах Спілки, що сприятиме збільшенню відпочинкового попиту та доходів господаря.

Як правило, більшість відпочиваючих скаржаться на брак інформації щодо відпочинку. Отже, надзвичайно важливими є визначники якості проживання, такі як інформаційні позначки на дорогах і біля оселі, а також у самій оселі.

Міжнародний імідж сільського відпочинку неоднозначний. З одного боку, Україна традиційно сприймається як аграрна країна, одна з європейських житниць із збереженим сільським укладом життя, багатою культурною спадщиною, із незнищеною природою та гостинними господарями. З іншого боку, не приваблює іноземних туристів відносно низький стандарт житла і його недостатня технічна забезпеченість, а також не облаштованість сіл та досить обмежений вибір дозвілля й можливостей активного відпочинку.

Особливо важливим є питання просування в Україні самої ідеї сільського туризму в цілому. Метою розробки цієї широкомасштабної програми повинно стати підвищення поінформованості населення і створення позитивного ставлення до цього виду відпочинку. Насамперед повинні бути задіяні такі види маркетингових комунікацій, як PR-статті, інтерв'ю, прес-конференції, семінари, брифінги, телепередачі, що викликають довіру та позитивну реакцію.

Варто також активізувати значення місцевої влади у підтримці цілей сільського зеленого туризму. Адже кожний місцевий чиновник має зрозуміти, що сільський зелений туризм - це додаткові гроші й поліпшення інфраструктури району, створення нових робочих місць, збільшення потоку іноземних туристів. Саме місцеві влади можуть клопотати про забезпечення податкових пільг при одержанні державних дотацій особам, які беруть участь у наданні агротуристичних послуг.

Розвиток сільського зеленого туризму спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, в цілому сіл; стимулює розвиток соціальної інфраструктури. Звичайно, на перших порах приймання і обслуговування відпочиваючих відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів.

Але з певним надходженням коштів від цієї діяльності ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення облаштування житла, вулиць; об'єднаними зусиллями добиваються зміни на краще сфери обслуговування [3].

Насамкінець, зазначимо, що лише сільський зелений туризм у сучасних економіко-демографічних умовах здатний реально допомогти малим поселенням України вижити, і залучити іноземних туристів, адже саме малі села своєю специфічністю притягують відвідувачів.

Л і т е р а т у р а

1. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur7.htm
2. Васильєв В.П. сільський зелений туризм в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ecologylife.ru/tyrizm-2001/silskiy-zeleniy-turizm-ukrayini.html>
3. Всеукраїнська громадська організація «Правовий захист землекористувачів» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.pzz.com.ua/zelenijj-turizm/proekt-zelenijj-turizm>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Маслянюк К.В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Туризм є важливим фактором, який впливає на розвиток економіки, задовольняє духовні, моральні потреби людей. Сьогодні люди подорожують з найрізноманітнішими цілями, такими як заняття спортом, відпочинок, участь у спортивних походах, ознайомлення з місцевими пам'ятками культури, відвідування рідних місць. Так виникають нові, сучасні види туризму, до яких можна віднести і етнотуризм.

У класичному розумінні етнічний туризм (етнотуризм, ностальгійний туризм, етнографічний туризм) – різновид туристичних подорожей, що здійснюються туристами до місць свого історичного проживання. Завдяки такому нововведенню в туристичних фірмах багато хто навіть знаходив своїх далеких родичів на чужих землях. Іноді люди відвідували місця, де проживали їхні батьки, діди або вони самі в далекій молодості були виселені з цих територій. Учасники етнічного туризму — в основному люди похилого віку, що раніше проживали в цій місцевості. Основна частина програм і мета приїзду — індивідуальне (або невеликими сімейними групами) відвідування різних регіонів. Туристичні ресурси для етнічного туризму багаті і своєрідні. Це

пам'ятки архітектури, музейні експозиції, архівні матеріали, мальовничі природні місця. У сукупності все це створює сприятливі умови для відпочинку та ознайомлення з історією та культурою народу. Сучасний етнічний туризм може бути як внутрішнім (наприклад, відвідування сільської місцевості міськими жителями з метою ознайомлення з архаїчними діалектами, фольклором, побутом, культурою і мовами автохтонних народів), так і зовнішнім, який пов'язаний з відвідуванням історичної батьківщини або місць народження родичів [1].

В Україні етнічний туризм сьогодні ще не набув значної популярності. Це пов'язано з тим, що учасниками відповідних турів є люди третього віку, тобто пенсіонери. Оскільки у нашій державі ця категорія туристів подорожує набагато менше, ніж представники інших вікових груп, то етнотуризм не є таким поширеним, як інші види туризму. В Україні етнічний туризм часто називають ностальгійним туризмом, який пов'язаний з відвідуванням місця народження, місця проведення дитинства, або деякого періоду зі життя учасника подорожі. Такі тури переважно організуються для іноземців, що походять із територій, що зараз перебувають у складі України.

Україна має хороші перспективи для розвитку етнічного туризму, що базуються на багатих історико-культурних туристичних ресурсах, які включають близько 130 тис. пам'яток культури, у тому числі:

- 56 206 пам'яток археології;
- 51 364 пам'яток історії;
- 5 926 пам'яток монументального мистецтва;
- 16 293 пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтні.

До регіонів, для яких характерна найбільша концентрація пам'яток культури, належать Львівська, Київська, Чернігівська області та Автономна Республіка Крим.

Зважаючи на вищевикладене, можна сказати, що Україна достатньо багата на етнотуристичні ресурси. Для того, щоб сприяти розвитку етнічного туризму в країні слід підвищувати попит на цей турпродукт, як спрямовуючи увагу туристів на історію свого краю, так і ознайомлюючи з історикокультурними пам'ятками інших регіонів.

В Україні є етнографічні музеї, які і вивчають і експонують етнографічні колекції та знайомлять сучасників із процесами етногенезу, побутом і культурою різних етнічних спільнот та історичних періодів. Більшість сучасних етнографічних музеїв країни репрезентують відвідувачам тематичні експозиції традиційної культури українського народу (ужитково-побутові й мистецькі предмети XVIII – початку XX ст.) та її локальних варіантів, зібраних з усіх етнографічних земель

України (Лемківщина, Бойківщина, Гуцульщина, Буковина, низинне Закарпаття, Західне і Східне Поділля, Волинь і ЦентральноСхідне Полісся, Середня Наддніпрянщина, Слобожанщина, Донеччина, Надчорномор'я). Серед них Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського і Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини на Івано-Франківщині, Музей етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАНУ у Львові, Печенізький краєзнавчий музей та Етнографічний музей "Українська слобода" у Харківській області, Музей культури та побуту Уманщини [2, с. 41].

Останнім часом почали з'являтися унікальні «живі музеї», або їх ще називають «скансени». Це музеї з анімаційною програмою відтворення етнічної культури. Тут вражають не тільки спеціальні споруди, речі старовини, а й працівники-аніматори з професійними вміннями відтворювати середовище минулих епох. Скансени цікаві тим, що вони реконструюють стару техніку і використовують її для діяльності музею, так, наприклад, транспортні засоби минулих епох. Ці музеї відрізняються від звичайних наявністю анімаційного елемента. Особливою ознакою «живих музеїв» є традиційна кухня краю. Страви готуються з участю туристів. Першим таким музеєм в Україні став Національний історико-етнічний заповідник «Переяслав», який був створений у 1951 році на основі краєзнавчого музею.

Передумовою розвитку етнотуризму в Україні є також багата різноманітність діаспор: російської, польської, грецької, білоруської, молдавської, єврейської, угорської, румунської, циганської, гагаузької вірменської та ін. У Криму проживає велика кількість татарського населення. Прибуття родичів та друзів татарських сімей, ознайомлення з місцевою культурою, дегустація національної кухні – все це донедавна сприяло розвитку і збільшувало попит на тематичні екскурсії півостровом.

Для Карпатського регіону характерна етнічна самотність лемків, гуцулів, бойків. Ці етнічні групи приваблюють як вітчизняних, так і закордонних туристів своєю унікальною культурою, а саме народною архітектурою, звичаями, фольклором, кухнею. Спираючись на багатий етнічний потенціал гуцулів, туристичні фірми, розробляють етнічні маршрути такі, як «Гуцульські коломийки». Це ознайомчі тури, які проводяться з метою відвідування гуцульських місцевостей, ознайомлення з карпатською самотністю.

Для залучення іноземних та вітчизняних туристів до української етнічної культури проводяться фольклорні свята, фестивалі. Завданням таких заходів є:

- розвиток культури і культурних традицій;
- пропаганда народного мистецтва, фольклорної і традиційної культури;

- ознайомлення зарубіжних учасників фестивалів з фольклорною культурою українського народу;

- пропаганда здобутків української культури;

- зміцнення культурних зв'язків з українцями зарубіжних країн.

На сьогоднішній день в Україні проводяться такі фестивальні дійства етнічного спрямування як Міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором», Міжнародний фестиваль «Калинове літо на Дніпрі», Міжнародний фестиваль «Етновир».

Отже, етнічний туризм є одним із перспективних видів туризму в Україні. Розвиток етнічного туризму стає новим цікавим напрямком діяльності, попит на етнічні тури, які можуть здійснюватись у рідні місця для туристів або з метою ознайомлення з культурою певного краю, постійно зростає. Зі свого боку туристичні фірми розробляють нові красназвччі маршрути, для того, щоб зацікавити шанувальників саме етнічного туризму. Для залучення іноземних туристів проводяться фестивалів або різні святкові заходи. В Україні етнотуризм є новим і ще не до кінця освоєним, але попри те, набуває популярності і в майбутньому може стати одним з найпопулярніших видів туристичної діяльності, як серед молоді так і серед людей третього віку.

Література

1. Етнічний туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Етнічний_туризм
2. Рожнова В. Проблеми та перспективи розвитку етнотуризму: зарубіжний та український досвід / В. Рожнова, Н. Терес // Етнічна історія народів Європи. – 2013. – Вип. 39. – С. 35-44.

ОГЛЯД РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Михальова Г.С.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Луганська область має широкий спектр туристичних ресурсів та охоплює об'єкти туристського інтересу, серед яких визначні пам'ятки природи, соціально-культурні об'єкти, заклади оздоровлення та

відпочинку, а також наявність необхідної інфраструктури тощо. В досліджені класифіковано та підраховано рекреаційні об'єкти Луганської області. [2, с.102-104]

Потенціал Луганської області досить багатий. Область має сприятливі природно-кліматичні умови, історико-культурну спадщину, традиції гостинності. Туристично-рекреаційний ресурс регіону представлено екскурсійними об'єктами, санаторно-курортними та рекреаційними установами. Департаментом економічного розвитку, торгівлі та туризму обласної державної адміністрації створено Єдину базу даних об'єктів туристичної інфраструктури на території Луганської області підконтрольній Уряду України та розроблено Туристичний паспорт Луганської області з метою оперативного реагування, у разі позитивної зміни ситуації на Сході України, в напрямку нарощування соціально-економічного потенціалу регіону шляхом розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури. На території області розташовано:

- 606 туристичними об'єктами, а саме: 14 оздоровчими комплексами («Агуа», «Здоровье»), 21 музеями (Старобільський краєзнавчий музей, Кременський районний краєзнавчий музей) 95 природоохоронними територіями (Деркульський заповідник), 19 джерелами («Новоборовське», «Калмичанка»), 4 пішохідне-кінними екскурсіями, 20 базами відпочинку, 11 закладами дозвілля та розваг, 3 обласними закладами культурного дозвілля, 68 екскурсійними маршрутами, 152 релігійними, закладами тощо;

- 25 готелями, 11 садибами;

- 27 турагентами.

Проте, звертаю увагу, що на сьогодні в інтересах захисту національної безпеки України, а також мінімізації ризиків виникнення терористичних загроз розпорядженнями голови облдержадміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 07.04.2015 № 127, від 26.10.2015 № 511 заборонено проведення туристичних подорожей, екскурсій і походів вздовж лінії розмежування.

Найвідоміші рекреації Луганської області:

- Баранячі лоби.

Баранячі лоби - це скелі, складені з виступаючих на поверхню корінних порід, згладжені і відполіровані рухом льодовика. Візитна картка географічного центру Луганщини - Новоайдарського району. Це унікальне наскальне утворення верхньокрейдяних відкладень заввишки близько 50 метрів, розташоване на правому березі р. Айдар.

- Луганський природний заповідник.

Складається з чотирьох відділень. Розташовується на території Станично-Луганського («Станично-Луганське»), Міловського («Стрілецький степ»), Свердловського («Провальський степ»), Слов'яносербського і Новоайдарського («Трьохізбенський степ») районів Луганщини. У Луганському природному заповіднику охороні підлягають 15 видів рослин, занесених до Європейського червоного списку, 41 вид, включений до Червоної книги України та 4 види, охороняються відповідно до Бернської конвенції. У Зелену книгу України включено 15 рослинних угруповань заповідника, 12 з яких - степові і 3 - водні. У фауні заповідника близько 4000 видів, з них 99 внесено до Червоної книги України.

•Сплави по Сіверському Донцю.

Сіверський Донець - найбільша річка Донбасу. Сіверський Донець не випадково був оспіваний давньоруською літературою. Це одна з найбільш мальовничих річок на півдні Східноєвропейської рівнини, і вже точно, найзручніша для відпочинку. Правий берег Дінця гористий, покритий листяним лісом. Лівий берег лісової, на ньому знаходяться розкішні заплавні діброви і луки. Зустрічаються вражаючої краси крейдяні скелі. На звивистих ділянках Дінця багато пляжів і зручних місць для стоянок. Завдяки своїй красі, чудовою природою і доступності для транспорту, сплави по Сіверському Донцю набувають все більшої популярності.

•Деркульський конезавод (Біловодськ).

1765 рік є датою організації Деркульського кінного заводу (Біловодськ). Його творцем стала Катерина II, яка 22 квітня 1765 року підписала відповідний указ. У 1767 році, через всього 2 роки, Деркульський кінний завод був уже відкритий, і в його стайні надійшли перші коні - німецькі, датські, іспанські, перські, англійські, неаполітанські, угорські та російські. У 1777 році тут вже налічувалося 469 племінних коней, а через 10 років - 881, найбільше число серед семи найдавніших кінних заводів.

•Санаторій «Перлина»

Санаторій «Перлина - сучасний лікувально-оздоровчий комплекс з потужною діагностичною базою. Знаходиться оздоровниця в Луганській області в смт. Новопсков на березі Айдара, в самому серці смарагдового соснового бору. В санаторії є свої мінеральні джерела.

Лікувальний профіль: захворювання шлунково-кишкового тракту, органів дихання, кістково-м'язового апарату, нервової системи периферичної.

•Санаторій «Озерний»

Санаторій «Озерний» - санаторій вищої категорії акредитації, знаходиться в чудовому куточку в Луганській області в Кременському

районі у великому лісовому масиві. Розташована оздоровниця серед змішаного лісу на території 35 тис. Га, на березі красивого чистого озера. Своїм гостям санаторій пропонує комплексне лікування, високий професіоналізм фахівців, сучасну медичну базу. Лікувальний профіль: хвороби органів кровообігу, дихання, нервової системи, кісток і суглобів. Реабілітація та відновлювальна терапія після інфаркту міокарда, а також вагітних жінок з патологією. [3, с.117-124]

Таким чином, Луганська область багата на рекреаційні ресурси, але Луганщина ніколи серйозно не розглядалася і не сприймалася як потенційний туристичний край. Мабуть, цьому послужив той факт, що вона є в свідомості суспільства виключно промисловим регіоном. [1, с.136-137] Однак, це к однобокий та застарілий погляд на дану територію, адже Луганщина володіє величезним туристичним потенціалом і широким спектром туристичних ресурсів, що потрібно комплексно та швидко розвивати.

Л і т е р а т у р а

1. Соколова М.В. История туризма / М.В. Соколова. – М. : Академия, 2004.
2. Любіцева О.О.Туризмознавство: вступ до фаху / О.О. Любіцева, В.К. Бабарицька. –К. : ВПЦ Київський університет, 2008.
3. Сулова И.А. Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія : Педагогічні науки. – 2009

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОСТИННОСТІ: КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ ТА БЕЗПЕКА ДАНИХ

Огар А.В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Інформаційна безпека є ключовим аспектом багатьох галузей, у тому числі галузі гостинності через характер даних, що збирається компаніями, які працюють у цій сфері.

Більшість підприємств готельного бізнесу виділяють багато часу та капіталу для ефективного збору та обробки даних з метою поліпшення продажів, обслуговування клієнтів, лояльності, а також ефективності операцій. Технологічні досягнення спростили управління широким спектром інформації про клієнтів, постачальників і

співробітників. Практично всі підприємства, що використовують комп'ютерні системи, в деякій мірі схильні до системних порушень.

Готелі та ресторани не є винятком і, по суті, мають набагато більш високий рівень ризику, оскільки вони збирають величезні обсяги особистих даних від клієнтів в рамках своєї повсякденної діяльності за допомогою операцій з кредитними картами, онлайн-бронювання та програм винагород. Особисті дані можуть бути як особистими (імена, фізичні адреси, адреси електронної пошти, номери соціального страхування), так і фінансовими (кредитні карти і банківські послуги). Хоча сучасні технології допомагають бізнесу працювати більш ефективно, вони також збільшують ризик порушення конфіденційності та безпеки даних, а також відповідальність перед клієнтами.

Готельний бізнес часто виявляється легкою мішенню для злочинців, які шукають великий обсяг транзакцій, велику базу даних про клієнтів і низькі бар'єри для входу. Насправді, організації, що аналізують тенденції порушення даних, постійно називають гостинність єдиною найбільш вразливою галуззю.

Злочинний елемент націлений на харчову промисловість через великий обсяг транзакцій, що дозволяє дуже швидко перетворити злочинну діяльність в гроші. Лабораторії Trustwave Spider Labs виявили, що компанії, що виробляють продукти харчування і напої, не тільки мають системи, вразливі для проникнення, але часто не можуть виявити порушення до тих пір, поки воно не відбулося. Їх дослідження показало, що злочинці залишаються непоміченими в системі в середньому 173,5 діб. Поєднання великого обсягу транзакцій і непоміченого порушення може виявитися руйнівним для бізнесу[2].

Проблеми безпеки даних в готельному бізнесі:

1. Комплексні структури власності. Ресторани, готелі та інші компанії в секторі гостинності часто мають складні структури власності, в яких є франчайзер, окремий власник або група власників, а також керуюча компанія, яка виступає в якості оператора. Кожна з цих груп може використовувати різні комп'ютерні системи для зберігання інформації, яка також може часто переміщуватись по цим системам.

2. Опора на оплату картою. Природа індустрії гостинності така, що вона надзвичайно залежить від кредитних карт як форми оплати. Як ресторани, так і готелі часто вимагають дані кредитної картки для бронювання, і остаточна оплата також часто проводиться за допомогою однієї і тієї ж картки. Кіберзлочинці використовують цю залежність від карт для зараження систем POS-терміналів шкідливими програмами, які крадуть інформацію про кредитні і дебетові картки шляхом очищення даних. В 2017 році повідомлялося, що з 21 з найбільш гучних порушень

даних, які відбулися з 2010 році в готельній компанії, 20 з них були результатом шкідливого ПО, що впливає на POS-системи. Оскільки ці шкідливі програми часто поширюються або переміщуються між POS-системами, керованими одним і тим же оператором, ці типи атак можуть торкнутися кілька окремих осіб і груп готелів, і вони можуть залишатися непоміченими протягом декількох місяців.

3. Висока плинність кадрів. Важливою частиною захисту даних є навчання персоналу безпечному збору та зберігання особистої інформації. Ризик полягає в тому, що індустрія гостинності включає в себе безліч сезонних робіт, під час яких персонал звільнюється всього через кілька місяців. Наприклад, у Великій Британії рівень плинності кадрів у сфері гостинності досягає 90%. Все, що потрібно для кіберзлочинця - це одна людина, яка не знайома з важливістю захисту даних, щоб використати системи компанії гостинності і отримати доступ до конфіденційних даних.

4. Піддатливість. Загрози безпеки даних в індустрії гостинності виходять далеко за рамки репутації, яку може нанести готель, якщо дані гостей будуть скомпрометовані. Промисловість і політичні регулятори стають все більш жорсткими в управлінні тим, як організації обробляють і зберігають особисті дані. Регулювання GDPR (General Data Protection Regulation) було введено ЄС в травні 2018 року як знакове законодавство, метою якого є повернення контролю над особистою інформацією окремим особам, одночасно забезпечуючи дотримання більш суворих правил для організацій із захисту такої інформації протягом будь-якого періоду, в якому вони нею володіють. У той час як GDPR захищає окремі дані в ЄС, його наслідки поширюються на всі галузі промисловості в усьому світі, і організації усвідомлюють необхідність прийняття більш суворих заходів щодо їх дотримання. PCI DSS (Payment Card Industry Data Security Standard) - це ще один важливий глобальний регламент, який захищає дані кредитних карт, і штрафи за недотримання вимог починаються з 500 тисяч доларів за інцидент. Ризик тут пов'язаний не тільки з безпекою даних, але і з майбутньою живучістю готельних компаній, багато з яких не зможуть поглинути істотні збитки в результаті штрафів за недотримання.

5. Інсайдерські загрози. Цей тип ризику для даних є більш тонким, і він передбачає, що співробітники продають дані третім сторонам без відома організації, в якій вони працюють. Такі інсайдерські загрози зазвичай виникають щодо даних про переваги і поведінку клієнтів, які готельні компанії можуть збирати в декількох точках взаємодії, при взаємодії зі своїм веб-сайтом, для формування даних в системах бронювання, для перегляду даних. Ці дані можуть

бути потенційно прибутковими, коли вони потрапляють в руки тих, хто знає, як використовувати їх для отримання конкурентної переваги.

Дії готельного бізнесу щодо захисту даних включають в себе:

- обов'язкове шифрування даних платіжної карти;
- використання програми безперервного навчання з кібербезпеки, щоб підтримувати добре навчений персонал;
- дотримання відповідних правил, таких як PCI DSS.
- використання заходів кібербезпеки, таких як брандмауери, моніторинг мережі, захист від шкідливих програм і фільтрація трафіку для захисту від поширених загроз.
- проведення тестів на захист організації від кібербезпеки, в якій буде відображатись поведінка реального хакера.
- знати, де знаходяться дані, і застосовувати принцип найменших привілеїв для обмеження доступу до конфіденційної інформації[1].

У сфері гостинності фінансова стабільність і подальший успіх залежать від активного підходу до управління ризиками безпеки даних. Ненадійні заходи безпеки можуть призвести до порушення, яке охоплює величезні обсяги вкрадених даних, що призведе до фінансових втрат для споживачів, постачальників і співробітників, а також бізнесу. Важливо розробити надійний план управління ризиками, включаючи страхове покриття, щоб знизити серйозність збитків при їх виникненні.

Література

1. Data Security in Hospitality: Risks and Best Practices. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://hospitalityinsights.ehl.edu/data-security-in-hospitality-best-practices>.
2. Hospitality industry risks: data privacy and security. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.foster.com/duff-on-hospitality-law/hospitality-industry-risks-data-privacy-and-security>.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ЗУСИЛЛЯ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ СТАНОВЛЕННЯ ЗВО В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АТО/ООС

Проскурін В.М.

*Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»*

Новий навчальний 2014-2015 рік після проведення АТО в м. Слов'янську Донбаський державний педагогічний університет (далі – ДДПУ) почав, зазнавши збитків після проведення бойових дій на території Слов'янська, які склали більше ніж 5 млн. гривень. Зокрема, в університеті було пошкоджено 554 віконних блоків, загальною площею 6058,08 м², 260 м трубопроводів, 256 м² покрівлі.

Структурний підрозділ університету — Горлівський інститут іноземних мов (далі – ГІМ) – змінив своє розташування, переїхавши з окупованої території до м. Артемівська, ставши внутрішньо переміщеним навчальним закладом.

На жаль, під час укладання нового Закону про вищу освіту України, високопосадовцями не було враховано специфіку провадження освітньої діяльності навчальних закладів, які опинилися на території проведення АТО/ООС. Хоча, на нашу думку, як і на думку інших студентів вишів названих територій, саме такі чинники, як: бойові дії, соціально-політична ситуація, - є домінуючими на цей час для східного регіону нашої країни. Вони визначають рівень та можливості провадження освітньої діяльності в таких навчальних закладах. Не можна порівнювати умови, у яких відбувається навчальний процес, не враховуючи те, що частина складу студентів ДДПУ та ГІМ — мають офіційний статус внутрішньо переміщених осіб, що зумовлює виникнення особливостей у підборі методів навчання, нагальної обов'язковості процесу адаптування, необхідності психологічного супроводу тощо.

Відповідно, усе це вимагає від нормативних актів та вимог до освітніх рівнів та інших документів (щодо провадження освітньої діяльності навчальних закладів) урахування специфіки контингенту осіб зони АТО/ООС, зокрема саме вимушених переселенців.

На підтвердження думки щодо прямої залежності рівня наукової активності студентів від соціально-політичних умов, у яких проходить навчальний процес в зоні АТО/ООС, наведемо результати наукової діяльності студентів ДДПУ у певний період.

Кількість статей студентів: 2013 р. (до проведення АТО) – 99, 2014 (період проведення АТО) – 49, 2015, 2016 (після проведення АТО) – 22.

Як бачимо, рівень наукової активності студентів до проведення АТО є вищим, ніж під час проведення, два роки після проведення АТО в м. Слов'янську, що свідчить про пряму залежність освітнього процесу від соціально-політичної ситуації в країні.

Не можна ігнорувати й поганих соціальних умов, у яких перебувають студенти-внутрішньо переміщені особи: відсутність електроенергії чи інтернету для здійснення дистанційного навчання, неспроможність самостійного опрацювання навчального матеріалу через відсутність доступу до друкованих видань тощо. Вважаємо названий негативний чинник вагомим, його урахування вимагає від відповідних актів корективів.

Тому, зважаючи на сказане вище, виокремимо кілька першочергових напрямів діяльності різних державних інституцій у сфері освіти та науки, законодавства України:

1. Сприяння вдосконаленню ефективності наукових досліджень, зокрема тих, метою яких є вирішення найактуальніших питань щодо деескалації конфлікту на Сході України.

2. Сприяння впровадженню нових пріоритетних для країни спеціальностей, урахуовуючи ситуацію на Донбасі та анексії Криму в різних галузях науки і техніки.

3. Сприяння поширенню державної мови через контроль щодо дотримання Закону України „Про забезпечення функціонування української мови як державної” [3].

4. Сприяння модернізації тематики магістерських робіт у зв'язку із виникненням нових соціальних проблем життя країни.

5. Відстоювання інтересів вишів у ліцензуванні спеціальностей, які мають першочергове значення в умовах сучасної України, зокрема: “Військова справа”, “Міжнародні відношення”, “Соціальна робота” тощо.

6. Сприяння та участь у розробці методичних матеріалів, електронних підручників щодо особливостей навчального процесу в умовах проведення АТО.

7. Удосконалення вишівської системи дистанційного навчання, урахуовуючи специфіку території АТО/ООС.

8. Уведення нових сучасних дисциплін, нових спецкурсів у зв'язку зі специфікою навчання у вишах території АТО/ООС.

9. Сприяння активізації студентського самоврядування.

10. Створення загальноукраїнського освітнього центру “Регіональні проблеми в контексті вищої освіти України”.

11. Сприяння створенню загальноукраїнського юридичного консультаційного центру з відстоювання прав студентів-внутрішньо переміщених осіб.

12. Відстоювання уможливлення відкриття військової кафедри у кожному виші країни через нагальну вимогу часу.

13. Сприяння розширенню спектра та кількості соціальних стипендій, премій, інших форм заохочування та матеріальної підтримки студентів названої території країни.

14. Контроль над неприпустимістю виявів корупції та порушення Закону України “Про очищення влади” [2] у вишах України.

15. Сприяння розвитку студентської науки та стимулювання мобільності молоді.

Реалізація всього сказаного вище дасть змогу:

1. Здійснити комплекс заходів щодо реалізації вимог нового Закону України “Про вищу освіту” [1].

2. Покращити імідж вищої освіти й забезпечити інтеграцію в міжнародний освітній та науковий простір.

3. Сформувати сучасну систему підготовки студентів.

4. Відстояти інтереси студентів-внутрішньо переміщених осіб, учасників АТО/ООС та студентів-членів їхніх родин.

Л і т е р а т у р а

1. Закон України „Про вищу освіту” [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Закон України „Про очищення влади” [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>.
3. Закон України „Про функціонування української мови як державної” [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://file:///C:/Users/Asus/Desktop>.

СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Розмислова К.О.

Науковий керівник: **Д'яченко Ю.Ю.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Найбільш перспективна сфера бізнесу для ведення підприємницької діяльності - туризм. Проблеми функціонування туристичних підприємств на міжнародному ринку відображені в роботах таких вітчизняних та зарубіжних дослідників та вчених як: Р.І. Балашова, С.П. Гаврилюк, Л.І. Гонтаржевська, М. І. Дідківський, О.Є. Новіков, Т.Ш. Садрідінов, В. Самблук, Е. О. Ковтун та інших. Питанням стратегічного розвитку підприємств туристичної сфери присвячено праці Г. А. Дорошука, Д. О. Світличної, М. М. Скоробогатова, О. І. Куцербової, Р. Ю. Шевченко. Тим не менш, проблемам розробки стратегії конкурентоспроможності у сфері міжнародного туризму науковій літературі не приділено достатньо уваги, що підтверджує значимість вибору проблеми дослідження.

Підприємницька діяльність у сфері міжнародного туризму - це діяльність приватної особи чи групи осіб, спрямована на створення власного бізнесу, що полягає у формуванні туристичного продукту, який задовольняє потреби споживачів у наданні якісних послуг з організації поїздки за кордон з метою відпочинку, лікування, паломництва та інших, для його подальшого продажу і отримання максимального прибутку. Для досягнення бажаного прибутку необхідний комплекс дій по формуванню, просуванню і продажу нового та привабливого турпродукту споживачам, який характеризується оригінальністю, продуманістю і відповідністю вимогам ринку. Такий підхід дозволить туристській фірмі розробляти конкурентоспроможний туристичний продукт і отримувати високий і стабільний дохід, а також закласти міцний фундамент для успішної діяльності в майбутньому. Необхідно широко використовувати принципи і методи менеджменту, здійснювати систематичні дослідження ринку для вивчення і прогнозування попиту на туристські послуги. Отже, особливого значення набуває вироблення оптимальної стратегії комерційної діяльності, яка дозволить туристичній фірмі впевнено і стабільно працювати на ринку туристських послуг,

пропонуючи конкурентоспроможний турпродукт і отримуючи високий прибуток. [1]

На даному етапі розвиток ринку туристичних послуг в Україні набуває обертів: споживачам пропонується великий вибір туристичних напрямів і маршрутів, розроблено широкий асортимент туристичного продукту: пізнавальний, оздоровчий, паломницький, конгресний, екотуризм. Доцільно відмітити, що досить популярними є різні види екстремального туризму. Багато українських громадян вже придбали досвід в поїздках за кордон з метою відпочинку та мають уявлення про більш високий сервіс якості пропонованих турфірмою. Тому для того, щоб послуги туристської фірми користувалися попитом в сучасних умовах, необхідний підхід, заснований на детальному вивченні потреб споживачів, що дозволить створити нові, цікаві пакети туристських послуг для клієнтів і комерційно вигідні для туристської фірми, а також сформувати власну клієнтську базу і коло своїх постійних клієнтів. [2]

Кращим способом забезпечення довгострокової прибутковості компанії є використання стратегії.

Прозора, послідовна конкурентна стратегія туристичної фірми, добре розроблена і чітко реалізована, буде сприяти створенню позитивної репутації і стійкому положенню на ринку, в той час як часта зміна стратегій, спрямована на використання нагальних ринкових можливостей, принесе лише швидкоплинні і поверхневі результати. Ставка лише на короткострокові фінансові цілі та відсутність послідовної довгострокової стратегії можуть призвести до найгіршого з варіантів отримання прибутку - одноразового доходу, який не відновлюється.

Дослідження конкурентного середовища має бути спрямоване, насамперед, на виявлення «слабких» місць конкурентів, що дає можливість фірмі використовувати власні переваги для досягнення успіхів у господарській діяльності. Лише за такої умови туристична компанія отримає можливість швидко та адекватно реагувати на дії конкурентів, виробляти дієву стратегію нейтралізації сильних сторін конкурентів. У багатьох країнах, особливо в тих, де активно розвивається міжнародний туризм, вивченням ринків займаються спеціалізовані фірми. У структурі великих туристських фірм також можуть знаходитися спеціальні служби по вивченню ринку, що забезпечують ці підприємства необхідним аналітичним матеріалом про стан ринків збуту. Сьогоднішні умови розвитку ринку змушують підприємства бути більш технологічними і намагатися максимально відповідати запитам сучасного туриста. Для сучасного споживача важливі три складові: швидкість і якість пропозицій, з яких він зможе

вибрати підходящий варіант; вигідна ціна, а також самореалізація - бажання підібрати тур, який максимально відповідає особистим побажанням. У такій ситуації туристичні компанії, які хочуть бути конкурентними, повинні не тільки відповідати вищезгаданім критеріям, але і запропонувати також додану цінність у вигляді безпеки та професійного супроводу. У турбізнесі практично неможливо утримувати лідерство у довгостроковій перспективі, а значить, потрібні нові стратегії. Тому найбільш гостро постає питання знаходження нових механізмів управління підприємствами та використання стратегій, які враховують як рівень розвитку фірми, так і фактори конкурентного середовища. [3]

Процес управління турфірмою, правильний вибір стратегії підприємницької діяльності пов'язаний з вирішенням проблем її адаптації до ситуації на ринку. Серед великою кількості різних показників можна виділити дві великі групи найбільш важливих факторів, що впливають на вибір стратегії туристичної фірми: фактори, що характеризують стан розвитку туристичного бізнесу та умови конкуренції; фактори, що відображають конкурентні можливості фірми, її ринкову позицію і можливості, що визначають позиційну стратегію компанії.

Розглянемо особливості застосування кожної стратегії і можливості аналізу ринкової ситуації в процесі реалізації тієї чи іншої стратегії. Конкурентні позиції лідерів бізнесу зазвичай змінюються в межах від середнього рівня до рівня преміум якості. З точки зору стратегії ведення діяльності основна турбота для лідера - підтримка своїх позицій і прагнення по можливості перейти з лідерів просто домінуючі в лідери.

В основі стратегії конкурентного тиску на послідовників лідера полягає є прагнення перетворити конкурентів на послідовників, які будуть наслідувати прикладу. Фірми, що перебувають на других ролях, як правило, займають більш слабку позицію на ринку, ніж лідери. Правда, деякі з них є напористими претендентами і використовують агресивні стратегії для зміцнення своїх позицій. Інші слідує прикладу лідера і отримують стабільний прибуток. [4]

Вибираючи позицію і визначаючи послідовність кроків, кожна конкретна турфірма орієнтується на розвиток ринку. При складанні стратегічних планів (особливо довгострокових) потрібно враховувати можливість їх оперативної зміни. Це завдання вирішується в рамках управління комплексом заходів по дослідженню ринкової ситуації за допомогою, з одного боку, постійного відстеження і фіксації змін, викликаних розвитком ринку і самої фірми, а з іншого - постійного

контролю і регулювання взаємозв'язків елементів структурної організації фірми взагалі і управління процесом дослідження ринку зокрема. Порушення даного положення в ході діяльності конкретної фірми призводить до ослаблення позицій компанії, але і в цьому випадку існують можливості стратегічної поведінки фірми. Компанія, конкурентне положення, якої погіршується, може будувати свою політику, виходячи з чотирьох основних стратегічних можливостей. При наявності у фірми достатніх фінансових можливостей доцільно здійснювати стратегію кругового наступу, виділяючи достатньо ресурсів, у тому числі кадрових (у туристському бізнесі людський фактор відіграє визначальну роль).

Стратегія відновлення або стратегія посткризових ситуацій, використовується, коли діяльність фірми треба зберігати і розвивати, хоча вона і знаходиться в кризовому становищі. Мета фірми - як можна швидше виявити і ліквідувати джерела своєї конкурентної і фінансової слабкості. [5]

Література

1. Агафонова Л.Г. Визначення конкурентоспроможності туристичного продукту // Стратегія розвитку туристичної індустрії та громадського харчування: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (25-26 жовтня 2006 р., м. Київ) / Відп. ред. А.А. Мазаракі. – К.: КТЕУ, 2000.
2. Гаврилюк С.П. Конкурентоспроможність підприємств на ринку туристичних послуг / С.П. Гаврилюк.- Київ, - 2001.
3. Гаврилюк С.П. «Конкурентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу»: Навч. посібник. – К.: Київ. Національний торговий економічний університет, 2006.
4. Кузьмін О.Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: підручник / О.Є. Кузьмін, Н.І. Горбаль. – Львів: Компакт – ЛВ, 2005.
4. Фатхутдінов Р.А. Управління конкурентноздатністю організації: підручник / Р.А. Фатхутдінов, Г.В. Осовська. – К.: Кондор, 2009.

СВІТОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ НОВОЮ СИСТЕМОЮ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Скорик Н.В.

Науковий керівник: **Д'яченко Ю.Ю.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Термін «світова політика» широко застосовується і активно дискутується в сучасній науці. Сьогодні світову політику визначають як науковий напрям і як нову навчальну дисципліну. Посилаючись на джерело [1], можна сказати, що «світова політика – це велике цілісне явище, що охоплює всю Земну кулю, її поверхню, надра, літосферу і космос. Наука «світова політика» - це система знань, їх поширення і застосування щодо процесів, які зачіпають інтереси всієї світової спільноти».

Однак поняття «світова політика» пов'язане ще з однією важливою проблемою сучасного світового розвитку – проблемою управління. Таким чином, дослівно словосполучення «світова політика» можна інтерпретувати як мистецтво управління світовою спільнотою, в якому численні державні і недержавні суб'єкти утворюють складну систему взаємозв'язків у всіх областях їх діяльності: від політичної та економічної до культурної та інформаційної.

Якісне зростання значення світової політики як інструменту глобального управління пов'язане насамперед з проблемами комунікаційного середовища міжнародності, які набули зараз глобальний характер. Саме наявність і глобальний масштаб нових проблем привели міжнародну політику в стан кризи, так як вирішити подібні проблеми на міждержавному рівні стало важко.

Таким чином, політичний інструментарій міжнародної політики виявився недостатнім і не цілком ефективним у сучасному світі. Світову політику слід представляти як спільну діяльність усіх учасників світового політичного процесу, яка визначається загальними цілями і завданнями та сприяє врегулюванню основних проблем сучасного світового співтовариства.

Питання про співвідношення міжнародної політики і світової вимагає більш детального аналізу. Якщо говорити об'єктивно, то в сучасному світі активно робляться спроби їх комбінувати. Однак, в першу чергу світову політику від міжнародної відрізняє її багатоаспектність сфери діяльності.

Основним інститутом управління міжнародної політики була національна держава, яка за допомогою створення союзів і коаліцій, двосторонніх і багатосторонніх зв'язків, підтримувала баланс сил та інтересів у міжнародній системі, забезпечуючи тим самим певний порядок і стабільність. В сучасних умовах національна держава продовжує залишатися одним із ключових елементів системи глобального управління. Однак процес глобалізації, безумовно, вносить радикальні зміни в положення держав. Державна влада змушена перетворюватися, все частіше і все в більшому обсязі передаючи частину своїх функцій наднаціональним структурам та створюючи нові моделі управління [2].

Міжнародні міжурядові організації «сприяють світовому управлінню та інтеграції, підвищуючи увагу до колективних проблем політики в економіці, екології та соціального захисту на відміну від традиційної уваги до міждержавних відносин». Єдиною міжнародною організацією на сьогоднішній день, функціональна діяльність якої охоплює практично всі держави сучасного світу є Організація Об'єднаних Націй, яка проголосила у своєму Статуті бути «центром для узгодження дій Націй у досягненні спільних цілей» [3]. Вона ініціювала сотні міжнародних конвенцій, договорів та угод, які стосуються широкого спектру проблем: збереження навколишнього середовища, міжнародної торгівлі, захисту прав людини і т.д. Спеціалізовані установи ООН, різні комітети, комісії намагаються регулювати міжнародні взаємодії у всіх сферах суспільного життя.

Значний внесок у глобальне управління в рамках нової світової системи вносять і регіональні міжурядові організації, такі як Європейський Союз, Економічне співробітництво країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону (АПЕК), Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА). Ці організації є механізмом співробітництва країн-членів у різних галузях суспільного життя, що концентрує ресурси країн-членів для досягнення будь-яких спільних цілей.

У сучасному світі світова політика являє собою інструмент політичної дії не тільки держав, але і всіх міжурядових організацій, транснаціональних корпорацій, міжнародних неурядових організацій. Що стосується методів управління, то в арсеналі світової політики сьогодні вже сформувався досить багатий інструментарій, в числі якого як класичні, так і нові методи:

- Створення союзів, коаліцій держав, узгодження позицій національних держав на двосторонній та багатосторонній основі;
- Миротворчість, інтеграція та транснаціоналізація;
- Діалоги, дискусії, культурний обмін, інформаційні технології, глобальні ЗМІ.

Безумовно, це лише загальний огляд політичного інструментарію. Потенціал світової політики як інструменту глобального управління великий і багато в чому не розкритий, ще вимагають своєї конкретизації методи і форми реалізації управлінської функції світової політики.

Література

1. Актуальні питання світової політики в XXI столітті: зб. наук. тр. / під ред. В.С. Яг'я. – С.-Петербург.: ун-т, 2006.
2. Лебедева Т.П. Яким бути глобальному управлінню? // Вісник Московського університету. – Сер. 21, 2006.
3. Статут Організації Об'єднаних Націй. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/documen/basicdoc/>

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Улбабян Ю. А.

Науковий керівник: **Зеленко О. О.**,

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

У сучасних умовах загострення конкуренції та формування відповідно до неї чіткої і довгострокової стратегії стають необхідним фактором існування підприємств, основою ефективної моделі становлення і розвитку галузі. З практичної точки зору стратегічне управління засноване на розробці і реалізації дій, що ведуть до довгострокового збереження або підвищення ефективності діяльності компанії по відношенню до конкурентів. Обрана модель поведінки в конкурентних умовах може дати уявлення про те, яким має бути підприємство в майбутньому, щоб відповідати поставленим цілям. Тому проблема підвищення конкурентоспроможності підприємства шляхом стратегічного управління є актуальною для сучасних підприємств туристичної галузі.

Альтернативність та поліваріантність напрямів позиціонування суб'єкта господарювання у конкурентному середовищі, потреба оптимізації ресурсного потенціалу і управління капіталом обґрунтовують системність стратегічного планування. У свою чергу адаптивна економічна політика у межах стратегії є умовою реалізації ефективного господарського механізму туристичного підприємства [1].

Для вітчизняних підприємств туристичної галузі найбільш актуальні наступні стратегічні підходи [3, 4]:

1. Конкурентна стратегія максимального задоволення потреб цільової групи споживачів; передбачає визначення найбільш вигідного для підприємства цільового сегмента ринку, вивчення потреб його споживачів, максимальне пристосування до них. Це стратегія радикальних змін; передбачає докорінні перетворення на підприємстві з точки зору стратегічного розвитку. Використання такого підходу є доцільним для підприємств, які не досягли значного успіху внаслідок стратегічної невизначеності, вибору помилкової стратегії, або неефективної її реалізації, й ніякі локальні зміни не в змозі забезпечити бажаних результатів і суттєво змінити ситуацію. У такому випадку підприємствам слід визначити або створити свої конкурентні переваги, що відповідають їх можливостям та потребам ринку.

2. Конкурентна стратегія збереження існуючого положення; полягає в утриманні лідерських позицій шляхом підтримки та посилення своїх конкурентних переваг; моніторингу нових тенденцій у даному та суміжних видах діяльності з метою пристосування підприємства до них. Стратегія часткових змін; передбачає локальні перетворення в тих проблемних напрямках діяльності, які не дають можливості досягти максимальних результатів діяльності. Використання таких стратегій є доцільним для успішних туристичних компаній, які розкрили свій потенціал, але не повною мірою, і причина такого становища є локалізованою, а її усунення не потребує радикальних змін;

3. Стратегія обмеженого зростання, яку застосовують туристичні підприємства із стабільною діяльністю. Цілі розвитку в даному випадку встановлюються «від досягнутого» і коригуються на змінні умови. Якщо фінансовий стан підприємства при цьому є задовільним, стратегія в перспективі не змінюється, оскільки це найпростіший та найменш ризикований варіант дій;

4. Стратегія скорочення (згорання) використовується у випадках, коли економічні показники туристичного підприємства погіршуються, що обумовлює формулювання цілей наступного року нижче рівня цілей попереднього року. На практиці використовується рідко, оскільки передбачає зовнішнє управління при процедурі банкрутства.

Під час вибору стратегії туристичного підприємства важливо, щоб вона відповідала стратегічним намірам розвитку регіону, мала ресурсне забезпечення та можливості для своєї реалізації. В процесі розроблення власної стратегії туристичні компанії мають враховувати регуляторні норми, що запроваджуються на державному і регіональному рівнях, як суттєвий фактор впливу на власні довгострокові плани

розвитку, так і на стратегію туристичної індустрії загалом. Так, у Концепції розвитку туризму в Україні до 2022 року [2] зазначено необхідність створення конкурентоспроможного на міжнародному ринку національного туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечення на цій основі комплексного розвитку регіонів за умови збереження екологічної рівноваги та культурної спадщини. Отже, жодна стратегія розвитку вітчизняних провайдерів туристичних послуг не може суперечити даному положенню, а має навпаки сприяти його реалізації незалежно від регіону та різновиду туристичних послуг, що пропонуються суб'єктами господарювання.

Підсумовуючи представлений вище огляд теоретичних аспектів ідентифікації особливостей підвищення конкурентоспроможності туристичного підприємства шляхом стратегічного управління, варто відзначити, що конкурентна стратегія підприємства — це комплекс заходів, який відображає шлях від існуючого положення компанії до бажаного, направлений на забезпечення високої ефективності функціонування та успішне пристосування до умов конкурентного середовища вітчизняної та міжнародної туристичної індустрії. На сьогоднішній день найактуальнішою стратегією для українських провайдерів туристичних послуг є стратегія радикальних змін, що передбачає максимальне задоволення потреб цільової групи споживачів та включення туристичних підприємств до суміжних галузей шляхом приєднання, злиття або участі в інших компаніях.

Хоча географічне положення та природні ресурси відіграють важливу роль у розвитку туризму, численні приклади в усьому світі доводять що цього недостатньо [4]. Створення належних туристичних можливостей та використання належних бізнес-стратегій – це сама по собі вагома конкурентна перевага в жорсткому світі туристичної індустрії, їх наявність має вирішальне значення для всіх підприємств, які займаються туризмом.

Українські туристичні компанії тільки розпочинають впроваджувати процес довгострокового планування та подальшого стратегічного управління своєю діяльністю. Серед них найбільш успішними є ті вітчизняні підприємства, які формують власні стратегії розвитку з урахуванням потреб споживачів та тенденцій розвитку туристичної галузі на регіональному, національному та міжнародному рівні.

Література

1. Біленький О. Ю. Аналіз конкурентних стратегій ТНК в умовах глобалізації економічної діяльності / О. Ю. Біленький // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. — Тернопіль: Видавничополіграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка". — 2015. — Т. 21. — № 2. — С. 36—41.
2. Концепція розвитку туризму до 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>
3. Родіонов П. Ю. Особливості розробки стратегії підприємства в умовах інформаційної економіки / П. Ю. Родіонов // Науковий вісник Ужгородського університету. — 2015. — Вип. 1 (42). — С. 64—68.
4. Сливенко В. А. Класичні та сучасні бізнес стратегії туристичних підприємств [Електронний ресурс]/ В. А. Сливенко, А. О. Єрмакова // Ефективна економіка – 2018. – № 11, – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/102.pdf

ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ТУРИСТИЧНИЙ ІНТЕРЕС ДО КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

Філь Ю.В.

Науковий керівник: **Денищенко Л.В.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Привабливість території для туристів визначається ступенем художньої та історичної цінності історико-культурних комплексів, модою та доступністю. Рівень культурного розвитку території можна використати для створення високого іміджу конкретного району на туристичному ринку.

Тим не менше, наявність достатньої кількості рекреаційних об'єктів різної напрямків не дають жодної гарантії на те, що туристична галузь буде успішно розвиватись. Певна кількість потенційно багатих атракціями країн не вбачаю в цьому напрямку економічної діяльності великих прибутків та зисків. Це є головною причиною провалів з боку інтересів туристів в їх бік. Тема дослідження - огляд основних факторів, що формують та посилюють туристичний інтерес до історичного та культурного напрямку туризму.

Оцінювання історико-культурних пам'яток здійснюють у відповідності до їх характеристики та типології. У характеристику

включають назву об'єкта, його місцезнаходження, маркування, ім'я власника, інформативні джерела про об'єкт, схему знаходження та короткий опис. Найважливіший етап оцінювання типологія значущості. За основу типологічної оцінки беруть інформаційну суть культурно-історичного об'єкту - його унікальність, подібність до об'єктів певного виду, пізнавальне значення, зовнішню привабливість та кількість часу для огляду об'єкта. Ці характеристики лягли в основу якісної оцінки історико-культурних пам'яток, так як кількісний їх склад не завжди відображає цінність та привабливість для туриста.

Культурно-історичні туристичні ресурси відзначаються великою різноманітністю і залежно від їх ознак поділяються на види:

- пам'ятники історії (будівлі, споруди, пам'ятні місця);
- пам'ятники археології (городища, кургани, руїни древніх поселень, укріплень, древні місця захоронень, кам'яні скульптури тощо);
- пам'ятки містобудування та архітектури (архітектурні ансамблі та комплекси, площі, вулиці, споруди цивільного та промислового будівництва, військової та культурної архітектури, народного зодчества, виробу монументального, образотворчого, декоративно-прикладного, садово-паркового мистецтва та природні ландшафти);
- пам'ятники мистецтва (твори монументального, образотворчого, декоративно-прикладного та інших видів мистецтва);
- документальні пам'ятники (акти органів державної влади та управління, інші письмові та графічні документи, кіно- та фотодокументи, стародавні рукописи та архіви, записи фольклорної музики та рідкісні друковані видання). [2]

Головними чинниками туристичної привабливості регіонів іншими чинниками розвитку туристичної галузі, це: співпраця влади та бізнесу у сфері туризму, стабільні й ефективні політичний та інституціональний складники, соціально-економічний розвиток тощо.

На перший погляд наявність культурно-історичних пам'яток на території того чи іншого регіону не відіграє суттєвої ролі у формуванні його туристичної привабливості. Для встановлення ступеню залежності розвитку туризму від наявності об'єктів культурно-історичної спадщини слід звернутися до методів математичного аналізу.

Позитивним прикладом вказаного набору факторів є Франція, Єгипет, Японія, Мексика. Нажаль, ігнорування або недостатня увага державних діячів до економічних та іміджевих можливостей розвитку туризму в державі призводить до відсутності або втрати туристичного інтересу до різноманітних атракцій. Серед країн, що мають таку ситуацію, є і Україна. Маючи надзвичайний за своєю різноманітністю набір культурно-історичних цінностей різних історичних епох, держава

може похвалитися тільки невеликим відсотком з них, що пропонуються туристам у відповідному стані. Решта, в кращому випадку, тільки чекає свого часу. [1]

Висновок: туристична привабливість регіону залежить не тільки від наявності на території об'єктів культурно-історичної спадщини, а від системи факторів, таких як природно-кліматичні умови, ефективна державна туристична політика, традиції гостинності в країні. Найбільший поштовх для розвитку туристичної галузі певного регіону дає зацікавленість та стратегічна діяльність держави або регіону в даному напрямку.

Л и т е р а т у р а

1. Мітюк О.В. Оцінка привабливості туристичних об'єктів і територій столичного регіону. Режим доступу до ресурсу: www.irbis-nbuv.gov.ua > irbis_nbuv > cgiirbis_64
2. Музиченко-Козловська О.В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території. Монографія. - Львів: Новий Світ-2000, 2012. - 176 с. Режим доступу до ресурсу: http://tourlib.net/books_ukr/muzychenko21.htm

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Чуєва Т.Д.

Науковий керівник: **Огар А.В.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Ресторанний бізнес в Україні активно розвивається, що призводить до появи на ринку все більше підприємств. Кожний власник націлений на більше залучення відвідувачів, а тому з'являється необхідність удосконалення обслуговування у закладах, шляхом впровадження різних інноваційних технологій.

Через нестійку економічну ситуацію в нашій країні, а саме певну фінансову кризу, рівень сервісу в закладах харчування знаходиться не на найвищому рівні. Тому для того, щоб привернути більшу увагу з боку клієнтів і зробити свій заклад більш конкурентоспроможним, керівникам ресторацій необхідно впроваджувати у діяльність нові технології.

Як приклад, на сьогоднішній день обираючи до якого кафе, ресторану чи бару піти, більшість людей віддають перевагу тому

закладу, де є вільний wi-fi. Адже таким чином людина може працювати, перевіряти пошту, спілкуватися із близькими, просто очікуючи на замовлення. Тому, заклади ресторанного господарства, які впроваджують різноманітні інноваційні технології, що пропонує науково-технічний прогрес, привертають до себе велику увагу та роблять обслуговування на більш високому рівні, а саме – зручним, швидким, якісним та більш цікавим для потенційних клієнтів.

До інноваційних технологій у ресторанному господарстві можна віднести:

1) наявність Wi-fi. Як зазначалося раніше, зараз даний крок є необхідним при організації обслуговування будь-якого закладу харчування. Цей критерій дозволяє клієнтам отримати вільний доступ до Інтернету, очікуючи на замовлення.

2) використання можливостей Інтернету. Якщо потенційний клієнт має можливість забронювати столик чи зробити замовлення будь-якої страви додому (якщо така послуга є), то це зробить обслуговування закладу більш зручним та швидким. Адже в online замовленні клієнт одразу вказує всі дані та побажання, що дозволяє витратити менше часу на процес оформлення замовлення.

3) наявність електронного меню. Електронне меню дозволяє клієнтові не тільки обрати необхідну страву та зробити замовлення, а ще й пропонує цілий ряд додаткових функцій. Ще однією з його переваг є виключення можливості людського фактору під час приймання замовлення. Завдяки електронному меню кожен клієнт має можливість обрати необхідну мову, подивитися на те, як готується та чи інша страва, скористатися розважальними сервісами (ігри, музика, відео тощо) та швидко викликати офіціанта.

4) QR-коди. QR-код – це двовимірний штрих-код, завдяки якому телефон зчитує інформацію. Наприклад, ця технологія дозволяє легко сплатити за своє замовлення у ресторанах та кафе. До коду також можна закласти інформацію щодо страв (як готуються, їх калорійність та ін.), акцій та багато всього іншого.

5) аудіо-візуальні дисплеї. Такі дисплеї можуть бути вбудовані у стіни, шафи, столи, що не тільки приваблює клієнтів, а й може стати цікавим дизайнерським рішенням. Дисплеї можуть транслювати музичні кліпи, новини, а також використовуватися як екрани для доступу до Інтернету [1].

6) RFID-технології. Суть технології - в розміщенні поблизу ресторанів RFID-міток, які можуть прочитуватися спеціальними портативними пристроями за допомогою Wi-Fi, Bluetooth або мобільного зв'язку. Відбувається зв'язок з сервером, на якому

зберігається найрізноманітніша інформація про даний ресторан. Відповідна інформація далі може бути передана на спеціальний портативний пристрій, що є у власника. Таким чином, власник даного кишенькового караного комп'ютеру, наприклад, заблукавши або стоячи в пробці, отримує можливість переглянути меню зареєстрованого пристроєм, розташованого поблизу ресторану, дізнатися про наявність вільних місць, систему знижок і бонусів і т.д. [2].

7) технології, які впливають на атмосферу приміщення. Існують такі підприємства ресторанного господарства, де при подачі страви застосовуються різні ефекти, що впливають на процес прийняття їжі і в цілому на враження клієнта. Наприклад, під час замовлення страви японської кухні, у приміщенні, де знаходиться клієнт, з'являються різні візуальні ефекти на стінах, стелі та столі, які сприяють більшому зануренню в атмосферу Японії. Також візуальні ефекти можуть супроводжуватися ще й звуковими – грає музика чи, наприклад, звуки природи. Варіацій як організувати дане приміщення є досить багато. Залежно від концепції ресторанного підприємства обираються свої технології.

Як висновок слід зазначити, що галузь ресторанного господарства розвивається разом із технічним прогресом, який пропонує багато інноваційних технологій, що можна застосовувати на підприємствах для покращення обслуговування, підвищення конкурентоспроможності, а також залучення більшості потенційних клієнтів. Як показує досвід, з часом технології стають більш зручними і цікавими та роблять процес обслуговування у закладах ресторанного господарства більш сучасним, швидким та якісним.

Л і т е р а т у р а

1. Бутенко А.Ю., Бліщ Р.О. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції "Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг" [Електронний ресурс] / - С.303-306. – Режим доступу до ресурсу: http://tourlib.net/statti_ukr/butenko.htm.
2. Реферат: Інновації в ресторанному бізнесі. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://knowledge.allbest.ru/management/3c0a65625b2bc78b4c53a88521216c27_0.html.

ІННОВАЦІЙНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ ПРОДУКТУ ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Шарун Ю. В.

Науковий керівник: **Зеленко О. О.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Туристична галузь України в останні роки переживає кризу, яка, з одного боку, має всі негативні прояви (скорочення туристичного потоку, зниження доходів від туристичної діяльності), а з іншого – відкриває нові можливості для інноваційного розвитку. Луганський регіон, переживаючи цю саму кризу, незважаючи на наявність відкритого воєнно-політичного конфлікту, володіє достатньою кількістю природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсів, які можуть бути використані у незвичний спосіб для формування позитивного іміджу території, а у подальшому стати візитівкою області.

Однією з реальних перспектив розвитку області є створення унікального туристичного продукту, який зможе конкурувати на національному ринку та дозволить зайняти гідну позиції серед регіонів-конкурентів.

Зазвичай, привабливим у туристичному продукті є його місце розташування, екологічний стан, наповненість додатковими послугами, або нестандартний спосіб використання наявних ресурсів за принципом «розрив шаблону». Враховуючи сучасну геополітичне позиціонування Луганщини, важко робити ставки саме на цей аспект, екологічні характеристики також не завжди відповідають вимогам сучасних еко-туристів, тому найбільш прийнятним для області є останній варіант – використання наявних туристичних ресурсів у нестандартний спосіб.

Вирішення зазначеної проблеми ґрунтується на впровадженні у Луганській області інновацій та формування ринкових структур на основі комплексно-пропорційної організації індустрії туризму, проведення попередньо налагодженої туристичної політики, вивченні туристичного попиту, застосуванні концепцій маркетингу в туризмі.

У світі вже сформовано конкретні технологічні підходи до формування інноваційного туристичного продукту, серед них [1]:

1. Розробка радикально-нових раніше невідомих на ринку турів: свого часу до таких у світовій практиці відносили агро- та зокрема

дачний туризм, зараз до таких інновацій світового рівня належать тури до Південного та Північного полюсу тощо.

2. Створення ресурсів з наперед завданими властивостями і новою цільовою функцією або залучення до туристського процесу нових ресурсів: створення штучних водоймів з метою формування нових рекреаційних зон, відкриття розважальних парків, тощо.

3. Використання наявних промислових ресурсів у туристично-рекреаційних цілях: затоплення старих видобувних кар'єрів для створення зон відпочину, використання промислових будівель під проведення арт-заходів.

4. Освоєння нових сегментів туристичного ринку: наприклад, створення нового туристичного продукту, орієнтованого на споживачів так званого «третього» віку.

Для Луганської області всі представлені технології є актуальними. Складніше реалізувати другий варіант, він потребує значних фінансових ресурсів, але і його можливо реалізувати, залучаючи зацікавлених у реалізації таких проєктів партнерів. Для області актуальними інноваційними продуктами можуть стати:

1) подієві тури: організація поїздок для відвідування певних заходів. Такий інструмент просування є досить ефективними для формування позитивного іміджу території та її туристичного потенціалу;

2) бізнес тури (ділові тури). Вони реалізуються на тлі визначних подій: конгресів, форумів, виставок, ярмарок. Регіон вже зараз відроджує традицію проведення відкритих економічних заходів, популяризація яких може привабити нових відвідувачів і самих заходів і усієї території. Ще один варіант ділових турів – організації виїзних корпоративних заходів для підприємств, що працюють в регіоні.

3) промислові тури – передбачають поєднання відпочинку зі збирання ягід, риболовлю, мисливством, а також зі збиранням грибів, гербаріїв, комах, тощо. Це незвичний спосіб проведення вільного часу, який за умови ефективної реклами може привабити мешканців перенасичених міських населених пунктів, які не мають власного транспорту, але бажають відпочити на природі з користю.

4) гастрономічні тури – це категорія інноваційних туристичних продуктів, яка стає дуже популярною серед українських туристів, адже етнічна кухня різних регіонів країни є неповторною і ще досі недослідженою. Такі тури часто поєднують з подієвими, організуючи проведення фестивалів вина, сиру, меду тощо.

Перелік запропонованих інноваційних продуктів туристичної галузі можна продовжувати і розширювати в залежності від специфіки території, її населення та особливостей її географічного розташування.

Поява на ринку нових видів туристичних послуг обумовлена багатьма факторами та розвитком науково-технічного прогресу, що надає все нові можливості в організації туристичних подорожей. Використання такого інструменту сприятиме популяризації туристичного потенціалу регіону (зокрема і Луганської області) та сприятиме формуванню позитивного іміджу території, привабливої для подорожей серед власного населення, а також серед вітчизняних та закордонних відвідувачів.

Література

1. Ковешніков В. С. Інноваційні види туризму / В. С. Ковешніков, О. С. Ліфіренко, Н. М. Стукальська // Інвестиції: практика та досвід – 2016. – № 4 – С. 38-44.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Щолок Ю. О.

Науковий керівник: **Заваріка Г. М.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Тема медичного туризму дуже актуальна. Про це говорять дані ВООЗ: «Щороку грошовий обіг у сфері медичного туризму сягає приблизно 60 млрд доларів». Експерти стверджують, що через декілька років медичний туризм стане одним з значущих важелів в глобальній економіці [3].

Чому медичний туризм набуває такої популярності? Завдяки медичному туризму випадає можливість поєднати приємне та корисне: лікування та подорожування.

Метою дослідження є аналіз розвитку медичного туризму в Україні та в світі в цілому.

На сьогоднішній день не знайдеться людини яка б не знала про туризм. Але мало хто знає про саме походження цього слова і що воно означає. Саме поняття туризм зародилось у Франції у XVIII ст. і означає воно «мандрівка с цілю отримання задоволення» [5, с. 5].

Існує велика кількість видів туризму, наприклад: рекреаційний туризм, спортивний туризм, ностальгійний туризм і так далі. Проте в цій роботі мова піде про медичний туризм.

Медичний туризм – це міграція людей за межами свого міста чи країни на певний час з метою отримання медичних послуг. Відправляючись за кордон, туристи намагаються не лише скористатися послугами закордонних лікарів, а й відвідати оздоровчі комплекси. Саме через таке бажання туристів поєднати лікування і відпочинок з'являється поняття «оздоровчий туризм» [4, с. 25-30].

Популярність медичного туризму дедалі росте з кожним роком, а саме в таких країнах як США та Канада. Жителі США надають перевагу закордонному лікуванню адже вони не мають достатньої кількості грошей щоб оплатити операції, лікування зубів і так далі. У цьому разі медичне страхування у США не перекриває повністю витрати на лікування, тому вони вимушені звернутися за послугами до інших країн.

Разом з тим у таких країнах як Швеція, Канада та Великобританія ситуація складається трішки по іншому. Держава покриває приблизно 90% вартості медичних послуг але проблема полягає в тому, що потрапити на прийом до лікаря вдається не одразу. Найчастіше потрібно очікувати протягом декількох місяців своєї черги, щоб зробити обстеження або потрібну процедуру, операцію.

В деяких випадках громадяни деяких держав змушені звертатися за лікуванням до інших країн, тому що не мають потрібних медичних послуг у своїй країні.

Тим часом в Україні швидкими темпами розвивається внутрішній медичний туризм (подорожування не виходить за кордони країни). Багато жителів України хочуть довіритися спеціалістам зі Львова, Одеси.

Наприклад Львів може запропонувати майстрів своєї справи у таких напрямках як стоматологія, репродуктивне здоров'я, естетична хірургія. І що є найбільш важливим – рівень кваліфікованості лікарів з України не поступається рівню спеціалістів із закордону.

Якщо говорити про медичний туризм в Україні, то варто зауважити, що якщо у 2016 р. кількість іноземних туристів сягала 51 тис., то вже у 2017 р. цифра змінилась на 53 тис. За підрахунками експертів один турист залишає 2-2,5 тис. доларів на лікування в Україні. Такі темпи розвитку популярності в Україні пояснюється тим, що операції коштують на 30-70% дешевше, ніж у фахівців інших країн.

Кількість медичних центрів, які готові надати свої послуги іноземним пацієнтам в Україні становить приблизно 50-70. Основними напрямками медичного туризму в Україні є лікування безпліддя та

стоматологія. Прикладом слугує відомий курорт Трускавець, який за 2018 рік зустрів понад 40 тис. іноземців, де 40% становлять гості з Польщі.

Звичайно ріст показників медичного туризму в Україні зростає але існує низка проблем та перешкод які ще треба вирішити або вдосконалити. Наразі потребує вдосконалення законодавча база України для регулювання усіх медичних аспектів туризму. Існує низька питань, які залишаються не вирішеними на законодавчому рівні, наприклад формальні (термінологія) так і ліцензування діяльності медичного туризму та захист іноземних пацієнтів. Загалом зараз є всі шанси для того, щоб прийняти законодавчі акти Верховною Радою [3].

Говорячи про медичний туризм в Луганській області, варто згадати про санаторій «Перлина». Санаторій «Перлина» розташований на південному сході Луганської області, в селищі міського типу Новопсков, в оточенні хвойного лісу. Недалеко від санаторію знаходиться річка Айдар. Санаторій «Перлина» відкритий с 1977 року. Санаторій оснащений сучасною діагностичною і лікувальною базою для санаторно-курортного оздоровлення, а також SPA-комплексом [2]. Але одного закладу такого типу для регіону дуже мало, тому необхідно працювати в напрямі розширення послуг медичного туризму на сході країни.

Отже, медичний туризм відноситься саме до тієї галузі, яка швидко розвивається. Україна може скласти конкуренцію іншим країнам в деяких галузях медицини. Медичний туризм може стати потужним, за умови, що до цього прикладуть зусилля представники законодавчої та виконавчої влади.

Література

1. Ваше здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.vz.kiev.ua/medychnyj-turyzm-v-ukrayini-mozhlyvosti-vs-realist/>
2. Дороговказ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.dorogovkaz.com/sanatorij_novopskovskij_zhemchyzhina.php
3. Здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://health-ua.com/article/19417-medichnij-turizm-v-ukran-problemi-ta-perspektivi>
4. Писаревський І.М., Погасій С.О., Покоłodна М.М. та ін.; за ред. І.М. Писаревського. Організація туризму // підручник. – Х.: ХНАМГ. 2008. – С . 541
5. Редько В.Є. Основи туризмознавства // посібник до самостійного вивчення дисципліни. – Дніпропетровськ: Біла К.О. 2014. – С. 63

Секція 3

СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ГРОМАДСЬКИЙ СЕКТОР ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Агафонова Г. С.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Проведення реформи місцевого самоврядування передбачає застосування комплексного підходу, який полягає у тому, що ефективність повноважень та ресурсів може бути забезпечена збалансованим застосуванням механізмів підконтрольності та підзвітності органів місцевого самоврядування. Відсутність таких механізмів призведе до підвищення рівня закритості місцевої еліти та обмеження участі громади в управлінні містом самими лише виборами.

Тому втілення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, з одного боку, актуалізує необхідність вдосконалення громадського контролю за діяльністю цих органів, з іншого боку – вимагає створення механізмів запобігання використанню засобів прямої участі громадян з метою дестабілізації політичної ситуації на місцях. Діяльність органів публічної влади повинна контролюватися з боку громадськості та її організацій, перш за все, для забезпечення інтересів суспільства, недопущення ухвалення незаконних або антисоціальних рішень.

Ступінь взаємодії органів місцевого самоврядування з членами територіальної громади суттєво впливає на демократизацію суспільства та його інституціоналізацію, дає змогу громадянам коригувати та контролювати рішення органів місцевого самоврядування відповідно до своїх потреб. На жаль, протягом років незалежності українцям так і не вдалося перейняти більшість демократичних принципів управління державою та суспільними процесами.

Низька оцінка експертами та громадянами ефективності залучення громадськості до співпраці з органами місцевого самоврядування зумовлена низьким рівнем загальної демократії в країні, відкритості і прозорості влади. Практика партнерства влади та громади зазнає суттєвих обмежень. Попри низку кроків місцевої влади для залучення громадськості до співпраці, діалог громадськості та місцевих органів врядування залишається неефективним. Громадські ради мають номінальний характер, їхній вплив на формування та реалізацію місцевої політики є мінімальним. А громадські організації так і не стали партнером для органів місцевого самоврядування у наданні соціальних послуг.

Таким чином, питання підвищення участі населення та ННО у місцевих справах, посилення застосування контрольних механізмів з боку громадськості повинно стати одним із пріоритетних напрямів для реалізації євроінтеграційної політики в сучасній Україні. На нашу думку, досягнення цієї мети вимагає здійснення на рівні держави, місцевої влади та громади ряду рекомендацій: привести у відповідність до законодавчої бази роботу місцевих органів та їхню взаємодію з громадськістю; унормувати зобов'язання територіальних громад щодо прийняття статутів; у статутах громад закріпити конкретні обмеження проведення слухань з одного і того ж питання; визначити мінімальні умови репрезентативної складової громади на громадських слуханнях; закріпити відсутність потреби збирати підписи на підтримку ініціативи у разі ініціювання скликання зборів громадською організацією; для підвищення ефективності роботи громадських рад залучати авторитетних експертів.

Також відзначимо, що український «третій сектор» на даному етапі характеризує слабкість інтеграційних структур національного рівня, спроможних забезпечити суттєвий вплив на державну політику, недостатній обсяг відповідного досвіду конструювання міжсекторальних партнерств, проблеми відкритості громадських організацій, що відображають їхню певну незахищеність від втручання ззовні.

На основі аналізу вітчизняної та іноземної практики, пропонуємо широке впровадження двох видів підтримки й співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з організаціями «третього сектору»:

1. Підтримка функціонування та розвитку незалежних некомерційних організацій, здійснення та вдосконалення їхньої статутної діяльності. Сюди відносяться такі способи (форми): надання громадським організаціям податкових пільг, надання податкових пільг

особам, які надають матеріальну підтримку громадським організаціям, надання громадським організаціям пільг неподаткового характеру (оренда приміщень тощо), бюджетне фінансування (субсидювання) окремих видатків громадських організацій (виділення коштів на ремонт приміщень, оплату послуг зв'язку, навчання персоналу), безоплатне передавання державного чи муніципального майна (приміщень, споруд, технічних засобів) у власність громадських організацій, надання пільгових кредитів, інформаційна, консультативна та інші форми підтримки.

2. Залучення незалежних некомерційних організацій до розробки та виконання державних та муніципальних програм. Це такі види співпраці, як: координація діяльності та спільна розробка програм, розміщення замовлень на виконання соціальних послуг, підтримка проектів громадських організацій у рамках державних та муніципальних програм.

На нашу думку, це призведе до посилення функціональної дієздатності «третього сектору» в Україні.

ЦІНІСНО-КУЛЬТУРНІ ПІДҐРУНТЯ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО НАСИЛЛЯ

Балацька О. Б.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Однією із провідних тенденцій, що має місце в сучасному світі, є процес ескалації політичного насилля. На відміну від масштабних і високоінтенсивних міждержавних протиборств минулого, сучасні конфлікти, як правило, локалізовані в межах окремої держави чи регіону і найчастіше мають внутрішньодержавний або інтернаціоналізований характер. Активізація політичних конфліктів є наслідком порушення геополітичного балансу сил, що відбулося після трансформації біполярної системи.

Аналіз характеру поширення політичних конфліктів указує на посилення конфліктогенної ролі культурно-цивілізаційного чинника. Важливого значення в даному контексті набуває релігійна складова, що активізує насилля, спричинене міжконфесійними суперечностями. Конфлікти, які С. Гантінгтон визначив як конфлікти за «лініями розлому», розповсюджуються всіма регіонами світу. Їхня кількість та

інтенсивність створюють загрозу безпеці як в регіональних, так і в глобальних масштабах.

Культурно-релігійні суперечності є одними з найглибших і найгостріших детермінант політичного насилля, адже в їх основі – уявні чи дійсні загрози колективній ідентичності, що є підґрунтям ксенофобії на расовій, етнонаціональній, релігійній основі. Особливо гостро ці тенденції простежуються на «лініях» зіткнення мусульманського світу з іншими культурно-цивілізаційними спільнотами, а також усередині мусульманських суспільств між представниками різних напрямів ісламу, наприклад, сунітською і шіїтською громадами.

Аналіз даних щодо розповсюдження політичних конфліктів у світі, які публікує Гейдельберзький інститут з вивчення міжнародних конфліктів, демонструє: у 2018 р. із 41 війни (повномасштабної чи обмеженої), що відбувалася у світі, принаймні у 28 був наявний мусульманський чинник. Такі протиборства мали місце або в мусульманських країнах, або за участі ісламістських збройних угруповань чи ісламських етнічних меншин. То були конфлікти на Близькому Сході та Магрибі – в Афганістані, Єгипті, Ємені, Ізраїлі, Лівії, Сирії, Туреччині; у Субсахарській Африці – в Алжирі, ДР Конго, Ефіопії, Кенії, Нігерії, Південному Судані, Сомалі, Судані, Уганді, Центральноафриканській Республіці; в Азії та Океанії – у М'янмі, Пакистані, Філіппінах, між Індією та Пакистаном тощо [3, р. 12].

Отже, частка «мусульманського чинника» в конфліктах сьогодні є подібною до ситуації в 1990-ті рр. Зокрема, за підрахунками, що представив Т. Гарр у 1993–1994 рр., з 50 етнополітичних конфліктів того часу у 26 брали участь мусульмани, а з шести наймасштабніших за кількістю жертв війн три відбувалися між представниками мусульманської та немусульманських цивілізацій (у Судані, Боснії та Східному Тиморі), дві – між мусульманами (Сомалі, Ірак) і тільки одна – між немусульманськими народами (Ангола) [2, с. 416].

На думку Й. Галтунга, головний конфлікт сучасного світу між західною й мусульманською цивілізаціями є породженням системи структурного насилля. Даний конфлікт прийшов на зміну протистоянню епохи «холодної війни» між західними ліберальними демократіями та комунізмом. Але, на відміну від нього, сучасне протистояння має не ідеологічний, а цивілізаційний характер, а отже є глибшим і тривалішим [1].

Одним із найважливіших аспектів розповсюдження насилля на релігійному ґрунті є активізація транснаціонального й міжнародного тероризму, що втілюється у зростанні кількості терористичних організацій, розширенні зони їхнього впливу, збільшенні кількості

терактів і жертв. Високоінтенсивні конфлікти, які відбуваються в низці країн, часто супроводжуються різким зростанням терористичної загрози. «Ісламський фактор» проявляється тут особливо гостро.

Географія розповсюдження тероризму в цілому збігається з географією політичних конфліктів. Найвищий рівень терористичної загрози спостерігається в країнах Близького Сходу і Магрибу, Південної Азії та Субсахарської Африки. Загалом на ці регіони припадає 84% терактів і 95% смертей від тероризму. Найбільша терористична активність протягом останніх років має місце в Іраку, Афганістані, Нігерії, Пакистані та Сирії. У 2015 р. на ці країни прийшлося 72% від усієї кількості жертв тероризму. У десятку найнебезпечніших країн увійшли також Ємен, Сомалі, Індія, Єгипет і Лівія [4, р. 4, 10, 20].

Однак терористична активність зростає й у традиційно стабільних європейських країнах, де відсутні актуальні збройні конфлікти – Франції, США, Ізраїлі, Бельгії, Німеччині [4, р. 41–42]. Крім збільшення кількості терактів, у цих державах поширюється насилля на ґрунті ксенофобії, одним із чинників чого є міграційна криза.

Іншим виміром насилля на ціннісно-культурному ґрунті є збройний сепаратизм. Сепаратистські тенденції втілюють протиріччя між правом народів на самовизначення та принципом державного суверенітету та непорушності територіальної цілісності держави. Однак існують суттєві відмінності між сепаратизмом як реалізацією права народів та сепаратизмом як політичною технологією, що є методом тиску на державу та засобом дестабілізації суспільно-політичного простору, який сьогодні набуває усе більшого розповсюдження.

У сучасному політичному просторі наявна тенденція активізації старих і появи нових осередків сепаратизму. Це є потужним фактором дестабілізації та делегітимації держав і може розглядатися у контексті загальної актуалізації конфліктів на культурно-цивілізаційній основі. Сьогодні підйом сепаратистських рухів є світовою тенденцією, що охопила майже всі регіони планети. Частка сецесійних конфліктів серед інших у сучасному світі становить близько 11% [3, р. 16].

Сецесійні конфлікти є одними з найбільш тривалих і складних для врегулювання. Так, найстаріші подібні конфлікти у своїй сучасній фазі тривають уже протягом багатьох десятиліть: конфлікти за відокремлення індійських штатів Кашмір, Нагаленд і Пенджаб відбуваються з 1947 р.; конфлікт в пакистанській провінції Белуджистан – з 1948 р.; китайсько-тайванський і китайсько-уйгурський конфлікти – з 1949 р., баскський – з 1959 р., а північноірландський з 1968 р. тощо.

Значну проблему сепаратизм становить для Європи. Досі актуальними є кіпрський, корсиканський, баскський, каталонський,

північноірландський конфлікту. А останнім часом, у зв'язку з Brexit, активізувався сепаратизм у Шотландії. Також сепаратистські конфлікту є одним з основних чинників політичного насилля в країнах постсоціалістичного простору. Наразі з 14 сепаратистських конфлікту, що є активними в Європі, шість відбуваються в постсоціалістичних державах [3, р. 39–40]. Це конфлікту в Придністров'ї, Нагірному Карабаху, на російському Північному Кавказі, грузино-південноосетинський і грузино-абхазський конфлікту, що у 2008 р. призвели до російсько-грузинської війни, конфлікту на Сході України, який є частиною російсько-українського конфлікту, а також конфлікту в Боснії і Герцеговині та Косово.

Отже, зазначені тенденції свідчать про суттєву дестабілізацію геополітичного простору, формування нових викликів міжнародній і національній безпеці, що вказує на необхідність активізації колективних зусиль щодо протидії вказаним загрозам.

Література

1. Йохан Галтунг: Предотвратит Третью мировую // Хроники третьей мировой: сайт. URL: <http://3wwar.ru/yohan-galtung-predotvratit-tretyu-mirovuyu> (дата обращения: 20.11.2019).
2. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. Москва: ООО «Издательство АСТ», 2003. 603 с.
3. Conflict Barometer 2018 / Heidelberg Institute for International Conflict Research. Heidelberg: НИК, 2019. No. 27. URL: <https://hiik.de/conflict-barometer/bisherige-ausgaben/?lang=en> (accessed 20.11.2019).
4. Global Terrorism Index 2016 / The Institute for Economics and Peace. 2016. URL: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/11/Global-Terrorism-Index-2016.2.pdf> (accessed 22.11.2019).

ЗЕМЕЛЬНЕ ПИТАННЯ ЯК ФАКТОР ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В ПВДЕННО-АФРИКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Беленко І. В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Витоки земельного питання в ПАР сягають 1913 року, коли був прийнятий Закон про землі тубільців, згідно якого кількість земель у власності громад чорношкірих африканців обмежувалася 7% від загальної кількості. Згодом, з прийняттям у 1936 році Закону про тубільні фонди та землі, цей відсоток був розширений до 13 [3]. Разом із

тим чорношкірим південноафриканцям заборонялося купувати землю. Тубільні землі належали громадам та управлялися через спеціалізовані фонди.

З падінням режиму апартеїду у 1994 році було проголошено курс на пропорційне расове представництво в органах влади та побудову ринкової економіки без кольорових обмежень. Одночасно постало питання перерозподілу землі. Був прийнятий Закон про реституцію прав на землю. В Законі прописувався механізм, згідно якого чорношкіре населення мало подати заявки на повернення земель з яких воно було виселене під час апартеїду, або на компенсацію вартості такої землі. Таким чином, була реалізована система «бажаючий покупець – бажаючий продавець». Тобто якщо чорношкірий південноафриканець підтверджував свої права на певну земельну ділянку, то уряд викупав її у білошкірого фермера і передавав у власність чорношкірому. Потрібно зазначити, що переважна більшість чорношкірих африканців зверталася в земельні комісії з метою отримання грошової компенсації. Таким чином, кількість земель, що знаходилася у власності білошкірих громадян ПАР знизилася з 85% від загальної кількості земель у приватній власності до 72% у 2017 році [5]. Вочевидь така ситуація є неприйнятною для більшості південноафриканців, оскільки білошкірі складають лише 9% населення країни.

Питання земельної реформи є одним із головних у політичному дискурсі Південно-Африканської Республіки, а отже ця проблема знайшла відображення у програмах провідних політичних партій ПАР.

Правлячий з 1994 року Африканський Національний Конгрес, починаючи з 2009 року, поступово втрачає підтримку. Багато в чому така ситуація ґрунтується на внутрішньопартійних протиріччях і корумпованості правлячої еліти. Остання внутрішньопартійна криза призвела до відставки президента ПАР Джейкоба Зуми. Потрібно зазначити, що попередник Зуми, Табо Мбекі також був вимушений залишити посаду до закінчення каденції.

Відставка президента Дж. Зуми консолидувала членів АНК та дала поштовх до активізації земельної реформи для збереження влади в руках АНК. У інавгураційній промові у лютому 2018 року наступник Дж. Зуми, Сіріл Рамафоса, підкреслив необхідність передачі землі у руки чорношкірій більшості.

Показовим є голосування 27 лютого 2018 у парламенті Південної Африки, коли АНК підтримав пропозицію лідера опозиційної ліво-радикальної партії «Борці за економічні свободи» Джуліуса Малемі щодо створення комітету, який має розробити правки в 25 розділ Конституції Південно-Африканської Республіки щодо безоплатної

конфіскації земель [4]. Проте згодом АНК відмовився від планів унесення змін до Конституції і почав шукати інші шляхи до експропріації.

Така позиція правлячої партії вказує на спроби консолідації виборців перед загальними виборами, які відбулися у травні 2019 року. Водночас інші партії, такі як «Демократичний Альянс», «Борці за економічні свободи», «Партія свободи зулусів Інката» також скористалися нагодою та трансформували свою позицію щодо земельного питання в кількості отриманих місць у загальнонаціональних та провінційних законодавчих органах. При цьому всі вони виступили в якості опозиції до АНК у земельному питанні. Так, «Борці за економічні свободи» декларують радикальний шлях перерозподілу землі й є противниками досягнення компромісу щодо компенсації за конфісковану землю. «Демократичний Альянс» та «Інката» є прихильниками існуючої системи «бажаючий покупець – бажаючий продавець» і сходяться на тому, що компенсація має бути.

Загалом результати виборів показали, що АНК удалося зберегти свої позиції, проте правляча партія втратила 19 місць у парламенті. Натомість радикальні марксистки – «Борці за економічні свободи» – збільшили своє представництво, отримавши 10,8%, що трансформувалося у 44 депутатських крісла у порівнянні з 25, які вони отримали на виборах 2014 року [1]. Багато у чому такого зростання вдалося досягти завдяки критиці позиції АНК у земельному питанні.

Окремо потрібно вказати на результати, які отримала партія «Фронт свободи плюс». Це партія, яка є представником інтересів африканерів, нащадків голландських колоністів, які оселилися на території сучасної ПАР ще у 1652 році. Африканери вважають себе такими ж автохтонами, як і чорношкірі громадяни Південно-Африканської Республіки. Після падіння режиму апартеїду африканери утворили декілька громад, на території яких не можна перебувати чорношкірим. Прикладами таких громад є анклав Оранія в провінції Західний Кейп, або Клейнфонтен в Гаутензі. Юридично вони оформлені як приватні території. Експропріація загрожує існуванню таких громад.

«Фронт свободи плюс» визначає метою своєї діяльності створення автономії для африканерів, так званого «фолькстаду». Цей проект спирається на положення 235 статті Конституції ПАР, яка надає автономію територіям, на яких проживають представники однієї етнічної групи [2]. На виборах 2019 року ця партія набрала 2,38% голосів виборців, що збільшило її представництво у порівнянні з 2014 роком у 2,5 рази [1].

Таким чином, ми бачимо, що питання земельної реформи є таким, що використовується політичними силами для реалізації власних інтересів. Для політиків дискусія навколо перерозподілу землі – це зручний політичний інструмент. Така ситуація не сприятиме вирішенню зазначеного питання.

Л і т е р а т у р а

1. 2019 National and Provincial Elections Results dashboard [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.elections.org.za/NPEDashboard/app/dashboard.html>
2. Constitution of the Republic of South Africa, 1996 – Chapter 14: General provisions [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.gov.za/documents/constitution-republic-south-africa-1996-chapter-14-general-provisions#235>
3. Land reform [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.gov.za/issues/land-reform>
4. National Assembly gives the constitution review committee mandate to review section 25 of the Constitution [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.parliament.gov.za/press-releases/national-assembly-gives-constitution-review-committee-mandate-review-section-25-constitution>
5. South Africa begins seizing white-owned farms in land redistribution program [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.washingtontimes.com/news/2018/aug/20/south-africa-begins-seizing-white-owned-farms/>

МИГРАЦІЙНА КРИЗА У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ВИКЛИК БЕЗПЕЦИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Гречка О. Г.

*Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя*

***Анотація.** У роботі проаналізовано міграційні процеси. Досліджено економічні, соціальні та демографічні наслідки даного процесу. Запропоновано шляхи вирішення даних проблем. Показано, що вплив міжнародної міграції на безпеку виявляється на рівні мігрантів, локальних спільнот, суспільств, окремих держав і Європейського Союзу в цілому. Криза характеризувалася безпрецедентним масовим припливом біженців і іммігрантів до Європи, і це стало серйозним викликом для європейської системи міжнародних відносин у всіх вимірах.*

Вступ та постановка проблеми. Американський політолог М. Вейнер ще в серєині 1990 рр. писав: «Питання міграції і мігрантів

стосуються не просто міністерств праці або імміграції; вони стали проблемами великої світової політики, привертаючи увагу керівників держав, урядів, а також ключових міністерств, що займаються захистом, міжнародною безпекою, а також зовнішніми відносинами держави» [3, с.17]. Тому логічно, що проблематика взаємозв'язку міграції та міжнародної безпеки стала важливою дослідницькою проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання безпеки, стану та змін, нормативно-правового регулювання міграційної політики країн ЄС вивчали зарубіжні та українські автори, серед яких: С. Беулоз, В. Бондарчук, К. Вітман, В. Дубенський, В. Євдокимов, К. Шиманська, А. Попок, А. Дяченко, М. Оврамовець, О. Пробоїв, Х. Фогел тощо. Незважаючи на існування достатньо вагомого масиву наукових, методичних напрацювань, емпіричних матеріалів, дослідження зазначеної тематики залишається актуальним з огляду на постійні зміни інтенсивності міжнародних міграційних потоків, загрози, які виникають внаслідок недостатньо ефективної міграційної політики.

Метою роботи є аналіз міграційної кризи та її вплив на міжнародні відносини та безпеку в країнах ЄС.

В умовах зростання соціально-економічної нестабільності, загострення військових, політичних загроз в країнах Африки, Близького Сходу тривалий період відбувалось інтенсивне зростання міграційних потоків в ЄС, яке на певному етапі розвитку (в 2015 р.) призвело до кризи в цій сфері, визначення на наднаціональному, національному рівні некерованості механізму міграційної політики, потреби оптимізації її нормативно-правових та організаційних засад.

Польський дослідник Р. Рачинський [8, с.13] зауважує низку позитивних моментів, пов'язаних з міграцією: сприяння економічному зростанню, протидія негативним наслідкам старіння суспільств, збільшення могутності держав, підвищення якості та стандартів життя, формування умов розвитку, трансфер знань і технологій, культурний обмін тощо. Водночас – особливо в останні три десятиліття – у публічних дебатах усе частіше постають питання стосовно негативних аспектів міграцій, зокрема: проблеми на ринку праці, доступ до соціальних пільг, труднощі з асиміляцією або інтеграцією іммігрантів, загрози національній ідентичності, розвиток організованої злочинності, тероризм і т.д. У цьому контексті помітною стає навіть своєрідна еволюція загроз, пов'язаних з міграцією.

М. Вейнер запропонував для забезпечення безпеки в країні політичну модель міжнародної міграції, назвавши її «моделлю безпеки/стабільності» SSF (security/stability framework). Ця модель зосереджувалася на політичному контексті, у рамках якого формується

поведінка держави – державній політиці еміграції й імміграції як турботі про забезпечення внутрішньої стабільності і міжнародної безпеки. Модель розглядала політичні зміни в державі як основну детермінанту міжнародних потоків населення, а міграцію одночасно і як причину, і як наслідок міжнародних конфліктів [9, с. 218-219].

Серед зарубіжних дослідників, які активно займаються вивченням впливу кризових явищ на міжнародну міграцію та безпеку в Європі, – І. Авад, Д. Пападеметру, Д. Рат, С. Мохатр, А. Сільваї, Р. Скелдон, У. Сомервіль, М. Сампшн, В. Попов, О. Чудиновских. З досліджень українських вчених можна згадати праці А. Гайдуцького, О. Малиновської, І. Прибиткової.

Польський дослідник Р. Рачинський намагався виявити вплив міграції на безпеку. Він наголошував, що обидва поняття – «міграція» і «безпека», а також залежність між ними значною мірою мають характер суб'єктивний. Вони є багатозначними і багатоплановими, а відтак складними для однозначного і точного означення. По-друге, співвідношення між міграцією і безпекою також є складним. Наприклад, аналіз їхнього взаємозв'язку можна здійснювати для виявлення впливу міграції на безпеку окремих одиниць (мігрантів), локальних спільнот, суспільств, держав і організацій (Європейський Союз), а також впливу міграції на міжнародну безпеку [8, с. 14-15].

Розрізняють загрози потенціальні та реальні, суб'єктивні та об'єктивні, зовнішні та внутрішні, військові та невійськові, кризові та військові, а також інтенційні та випадкові. Реальні загрози постають у вигляді кризових явищ і конфліктів. Криза представляє собою деякий внутрішній стан об'єкта, тоді як конфлікт – це особливий (конфронтаційний) тип зв'язків даного об'єкта з іншими об'єктами.

Кризи – як такі, що відхиляються від нормальної ситуації, внутрішні стани – можуть спричинятися однаковою мірою як внутрішніми чинниками (наприклад, власною нездатністю), так і зовнішніми (наприклад, конфліктом з іншим об'єктом).

Реалії сьогодення є невтішними для Європи – вона потерпає від напливу біженців з Іраку, Єгипту, Тунісу, Афганістану, Сирії. Тисячі людей виїжджають з країн Африки та Близького Сходу у пошуках кращого життя.

Керівництво європейських держав виявилось неспроможним конструктивно та оперативно вирішувати проблеми, пов'язані із цими міграційними процесами. У зв'язку із цими новітніми викликами, які стають щораз гострішими та потребують нагального вирішення, європейське суспільство консолідується та намагається шукати шляхи виходу із ситуації, яка склалася.

Слід визнати, що політика надмірної гуманізації європейського суспільства в цій ситуації є шкідливою для європейських держав, адже толерантне та демократичне ставлення до біженців спричинили неконтрольований сплеск міграційних потоків, з якими Європа не може дати раду. Ці тенденції змушують європейське керівництво всерйоз задуматися над вирішенням даного питання.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямку є вивчення проблеми нелегальної міграції та потреба посилення контролю на кордонах європейських держав, особливо тих, які розташовані на півдні Європи і знаходяться в безпосередній близькості до країн Африки та Близького Сходу.

«Міжнародна безпека вимагає холистичного підходу, який охоплює не лише політичний чи військовий (як це було в минулому) вимір, але так само виміри господарчі, економічні, інформаційні та цивілізаційні» [4]. Тут важливим є те, що суспільний рівень так само важливий, як і рівень особи. Відтак, розглядаючи вплив міграції на безпеку держави, можна говорити про різні аспекти безпеки, а саме: внутрішній, зовнішній, економічний, політичний, культурний, суспільний, демографічний і т.д. При цьому міжнародні потоки мігрантів можуть спричинити зміцнення безпеки держави в одному вимірі при одночасному його ослабленні в іншому. Наприклад, приплив іммігрантів може сприяти підвищенню рівня економічної і демографічної безпеки при одночасному зниженні рівня безпеки культурної.

Аналізуючи переплетення зв'язків між міграцією та безпекою, потрібно пам'ятати, що міжнародні переміщення людей формують одні виклики для безпеки імміграційних держав (прийому іммігрантів) і зовсім інші – для безпеки держав еміграційних (походження емігрантів).

На думку М. Колліера, для розуміння міграційних потоків з точки зору безпеки потрібно враховувати аспекти безпеки на рівні теоретичному й емпіричному. Так само як і слід брати до уваги виклики та загрози реальні й уявні [5, с. 268].

Прагнення перетворити глибоку кризу на можливість виходу на новий рівень розвитку вилилося у ряд реформаторських пропозицій. Зокрема, у березні 2017 р. Єврокомісія опублікувала документ з п'ятьма сценаріями розвитку ЄС до 2025 р. – від обмеження спільним ринком до фактичної федералізації – які Президент Юнкер розвинув у промові State of the Union восени 2017 р. Президент Франції Е. Макрон зробив амбітну реформу ЄС ключовим елементом свого порядку денного, структурувавши її навколо ідеї багатошвидкісної інтеграції. Зрештою, Мезеберзька декларація Франції та Німеччини у червні 2018 р.

зафіксувала консенсус двох «моторів» європейської інтеграції щодо бажаних напрямків реформування ЄС.

Висновки. У контексті забезпечення міжнародної безпеки для вирішення проблеми нелегальної міграції в країнах ЄС запроваджуються державні механізми, основними з них є: запобігання нелегальній міграції (ліквідація причинно-факторного механізму нелегальної міграції, заходи виявлення потенційних нелегалів, збалансована національна політика надання притулку тощо); протидія нелегальному перетинанню кордонів (штрафні та судові санкції проти наймачів нелегальних мігрантів, легалізація нелегальних мігрантів тощо); боротьба з транснаціональною організованою злочинністю (багатостороннє поліцейське співробітництво, двостороннє співробітництво, використання технічних засобів тощо).

Досвід європейських країн щодо протидії нелегальній міграції свідчить про те, що: по-перше, більшість країн світу визнає нелегальну міграцію як загрозу власній національній безпеці; по-друге, існують діаметрально протилежні підходи суворості міграційного режиму від повної лібералізації до введення значних обмежень та квот для іноземців на перебування в країні; по-третє, домінують адміністративно-правові методи вирішення проблем, пов'язаних із не легальною міграцією; по-четверте, існує спеціалізація державних органів (органу), які централізовано протидіють нелегальній міграції; по-п'яте, протидія нелегальній міграції здійснюється шляхом постійної взаємодії правоохоронних та інших державних органів; по-шосте, є тенденція до об'єднань зусиль різних країн світу для протидії цьому явищу.

Міграційному законодавству розвинутих країн притаманні: посилення юридичної відповідальності за порушення правил в'їзду до країни; суворе покарання осіб, які використовують працю нелегальних іммігрантів; легалізація іноземців (амністія), нелегальних іммігрантів, які упродовж певного часу постійно проживали у країні або займаються певним видом роботи.

Л і т е р а т у р а

1. Див. : Біженці в Європі: стан проблеми, загрози, шляхи вирішення. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://migraciya.com.ua/news/HotTopic/ua-refugees-in-europe-state-of-problem-threats-solutions/>
2. Див. : Бондарчук В.В. Європейська міграційна криза та стабільність ЄС / В.В. Бондарчук // Придніпровська державна академія будівництва та архітектури / Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 2 (02). – 2016. – С. 28-31.

3. Вайнер М. Перспектива безпеки міжнародної міграції / М. Вайнер // Форум Флетчера з світових питань. – 1996. – Вип. 20, № 2. – С.17-34.
4. Див. : Европейский Союз в борьбе с нелегальной иммиграцией: новые тенденции. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.alleuropa.ru/index2.php>.
5. Коллер М. Мігранти, парадигма міграції та безпеки: обмеження та можливості / М. Коллер // Середземноморська політика. – 2006. – Т.11, Випуск 2. – С.225-270.
6. Луцишин Г. Міграційна криза в ЄС: проблема безпеки зовнішніх кордонів та загострення міжетнічних конфліктів / Г. Луцишин // Політичні науки. – 2015. – Vol. 1. – No 2. – С.41-45.
7. Пак Н. Неконтрольована міграція як загроза безпеці країн Європейського Союзу / Н. Пак // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. – С. 30–32.
8. Рачинський Р. Вплив міжнародної міграції на внутрішню безпеку держави/ Р. Рачинський // Безпека. Теорія та практика. – 2015. – №2. – с.13-30.
9. Юськів Б. Глобалізація і трудова міграція в Європі / Б. Юськів. – Рівне : видавець О. М. Зень, 2009. – 476 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМ ГЕНДЕРНОГО БАЛАНСУ У ПОЛІТИЦІ

Дигал Я. В.

*Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя*

***Анотація.** Проаналізовано методологічні основи дослідження гендерної проблематики у політичній сфері, визначено ключові методи гендерних досліджень*

Дослідження гендерної проблематики в політичній сфері послуговується значним методологічним апаратом, який, проте, потребує систематизації та визначення місця конкретних методів у процесі дослідження.

Зазначимо, що принципами, які застосовуються під час аналізу гендерного балансу є принцип об'єктивності та незаангажованості, принцип врахування політичної дійсності, принцип історизму, та принцип наукового плюралізму.

Використання принципу об'єктивності дає змогу виважено підійти до аналізу інформації, що може бути політично заангажованою. Принципи історизму та врахування політичної дійсності дають можливість комплексно підійти до вивчення теми гендерної рівності в різних країнах в розрізі їх історичного розвитку.

Завдяки принципу наукового плюралізму можна різнобічно дослідити гендерний баланс з різних позицій та порівняти їх. Можемо визначити також принцип динамічності, тобто врахування постійного оновлення даних щодо гендерної рівності.

До напрацювань, які зачіпають тему методології можна віднести дослідження Т.Мельник [9, с. 23], яка обґрунтувала необхідність гендерної експертизи законодавства і описала її методологічні засади, методи та науковий інструментарій, а також роботу Н.Болотіної [2, с. 12] яка провела гендерну експертизу соціального законодавства.

Одним з основних методологічних підходів дослідження гендерних аспектів політичної сфери є філософський метод пізнання від загального до конкретного. В рамках даного методу державна політика розглядається як спрямована на загальне суспільство. Останнє, в свою чергу, сприймається водночас як єдине ціле та диференційовано, тобто як представники різних соціальних груп і як розмаїття окремих індивідуальностей, які виконують різноманітні гендерні ролі.

Для застосування гендерного аналізу є сенс застосовувати універсальний критерій, котрий би забезпечив адекватне відтворення суспільних реалій. На думку Н.Болотіної, таким критерієм є права людини [2, с. 14].

Одним із критеріїв оцінки планування змін, проєктів, аналізу є гендерна чутливість, тобто врахування існуючого становища жінок і чоловіків при плануванні чи аналізі певних дій, що сприяють встановленню гендерного балансу, не погіршуючи становища чоловіків і жінок.

До методів гендерних досліджень відноситься і структурний аналіз, адже структурування за ознакою статі - один із визначальних поділів соціуму, суттєва характеристика особистості [5].

Під час використання гендерного аналізу залучаються такі методи дослідження як статистичний, що базується на зборі та узагальненні демографічних даних, кількісних показників на ринку праці, репрезентації жінок та чоловіків на всіх рівнях влади. Застосовується також соціологічний метод, зокрема проведення опитування, збір та узагальнення його результатів; аналіз суспільної думки; дослідження динаміки змін суспільних стереотипів тощо [1].

Проводиться також співставлення та перехресний аналіз отриманої інформації з різних джерел, як з офіційних, так і від громадськості. Обов'язково комплексно залучаються якісні та кількісні показники.

Як відзначає Н. Куцмус, значну роль відіграє структурно-конструктивістський підхід у гендерних дослідженнях. Такий підхід у гендерних дослідженнях передбачає поєднання двох концепцій. *Соціальне конструювання гендеру*, що розглядає динамічний вимір гендерних відносин через створення і відтворення статей у процесі соціальної взаємодії [7, с. 12].

Дослідниця Т. Мельник виділяє основні методи, за допомогою яких формуються гендерні знання [9, с. 23]. До теоретичних методів дослідниця відносить системний метод та структурно-функціональний аналіз. Зокрема системний метод дозволяє розглядати політичну сферу, включаючи гендерний аспект, як скоординовану взаємодію елементів, що знаходяться в певному соціальному середовищі. Структурно-функціональний аналіз дозволяє виявляти складові системи як цілісного явища. Зокрема функціональне вивчення об'єкта передбачає аналіз його функціональності та механізмів відтворення політичної дійсності.

Соціологічні методи вивчення гендеру дають змогу визначати будь-які гендерні параметри, співвідносити їх з іншими соціальними характеристиками. Гендерний вимір соціального контексту дає змогу соціологічними методами описувати соціальні структури та практики, визначати місце і роль чоловіків та жінок у них, зокрема участь чоловіків та жінок у прийнятті політичних рішень.

Соціологічні методи дослідження гендеру тісно пов'язані зі статистичними. В *свою чергу, статистичні методи* гендерного аналізу передбачають застосування показників, які відбивають ступінь справедливості розподілу та користування національними благами й послугами між соціальними групами в системі загальних досягнень країни або окремого її регіону з урахуванням гендерного чинника.

Гендерну статистику збирають й узагальнюють державні установи. Чим більше гендерних параметрів закладається в збирання гендерної статистики, тим оптимальнішим є відповідне осмислення ситуації та її змін. Для прикладу, у виданні **«Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України»** аналізуються гендерні індекси в контексті моніторингу досягнення гендерної рівності та ефективності гендерної політики [4, с. 235].

Також як приклад можна навести збірник *«Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики»*, де за допомогою гендерної статистики визначається залучення жінок до політики на рівні ЄС та узагальнюється результативність гендерних квот у європейських країнах [3, с. 44].

Емпіричний метод дослідження гендерних аспектів доповнює теорію про них. Емпіричний метод засвідчує існування й значення факту,

реальних подій, конкретних дій, наявність прояву кількісних і якісних параметрів при аналізі гендерних ситуацій [6, с. 16].

Значимо, що на думку, Т. Мельник проблема рівності жінок і чоловіків потребує комплексного підходу. На думку дослідниці, *комплексний підхід* до проблеми рівності жінок і чоловіків варто розглядати як метод гендерних досліджень.

Комплексним підходом до проблеми рівності чоловіків і жінок вважається застосування всієї сукупності різноманітних методик і засобів в організації, поліпшенні, вдосконаленні й оцінюванні процесів прийняття рішень особами, які насамперед залучені до здійснення політики, щоб інкорпорувати проблематику рівності жінок і чоловіків у всі галузі життєдіяльності суспільства й на всіх рівнях управління ними. Комплексний підхід зумовлений суспільною потребою пошуку розв'язання проблеми рівності жінок і чоловіків [9, с. 23].

Таким чином, дослідження гендерного балансу у політиці базується на ґрунтовних методологічних засадах. Сюди відносимо принципи та власне методи дослідження. Методологія дослідження гендерної складової в політиці достатньо збалансована і може ефективно використовуватися під час вивчення проблеми гендерної рівності в політичній сфері.

Л і т е р а т у р а

1. Gender equality in political decision-making [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/gender-equality-political-decision-making>
2. Болотіна Н.Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза / Н. Болотіна. – К.: Логос, 2001. – 82 с.
3. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики» - К.: Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД), 2015. – 44 с.
4. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. – К.: Заповіт, 2016. – 244 с.
5. Гендерний аналіз та його методологія. Гендерна статистика. [Електронний ресурс] Режим доступу:
http://cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=686
6. Кобелянська Л.О. Гендерна демократія: українська перспектива. *Гендерний аналіз українського суспільства* / За ред. Т.Мельник. – К., 1999. – 293 с.
7. Куцмус Н. М. Теоретико-методологічні засади гендерних досліджень в економіці / Н. Куцмус // Академічний огляд. - 2014. - № 1. - С. 11-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2014_1_3
8. Марценюк Т. О. Жінки в українській політиці: виклики і перспективи змін / Т. Марценюк. – Київ: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2015. – 35 с.
9. Мельник Т.М. Гендер як наука та навчальна дисципліна *Основи теорії гендеру. Навчальний посібник*. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 536 с.

ТЕХНОЛОГІЯ ГІБРИДНОЇ АГРЕСИВНОСТІ ЯК НОВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Карчевська О. В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Порушення положень Будапештського меморандуму однією з країн-підписантів, запоруки дотримання суверенітету, що надавалася Україні в обмін на відмову від третього за розміром у світі ядерного потенціалу, чітко продемонстрували негативні зміни у системі безпекових гарантій. Сучасний стан можна характеризувати як девальвацію міжнародної підтримки країнам з молодого демократією, які свідомо обрали неагресивну модель співіснування та партнерства.

В умовах нових принципів геополітичного устрою, виникає глобальне протистояння, що визначається «внутрішніми лініями напруженості між зоною стабільності, де панує закон і міжнародне право... і сферою невизначеності, яка характеризується зневагою до закону, численними локальними конфліктами». На Сході Європи знаходяться пострадянські держави, які після холодної війни опинилися в ролі «буферних зон» [1], або сірих зон безпеки, між Росією та країнами ЄС і НАТО. Вразливість України зумовлена саме цим, оскільки сірі безпекові зони вважають головними джерелами гібридних загроз у сучасному світі, а разом зі зруйнованою системою надійних міжнародних гарантій, підсилюються небезпечні тенденції новітнього перерозподілу світу між великими державами, наслідки яких всім відомі з історії [2, с. 16].

Напруженість на Близькому Сході, в Південній Азії, у Східній Європі, які фактично оточили трансатлантичну спільноту, міграційна криза, діяльність ІДІЛ тощо – усі ці події, разом із російською агресією проти України, доцільно розглядати як складники взаємопов'язаних деструктивних процесів у міжнародному безпековому доквіллі. Відчуваючи це, міжнародні союзи та організації розробляють й починають застосовувати комплекси заходів, спрямованих на стримування агресивної політики певних країн і на відновлення цілковитої довіри до міжнародного співробітництва та партнерства.

Нажаль, ідея поліцентричного світового порядку не може стати на заваді перспективі відтворення нового варіанту біполярного світу. Оскільки залишилися держави, що не перехворіли на світову гегемонію, серед них найбільш агресивно поводить себе Росія, яка намагається послабити прагнення інших держав зміцнити свій міжнародний статус.

Небезпечним наслідком цього є виникнення нових «зон впливу», відокремлення «своїх» від «чужинців». Встановленню кооперативної моделі заважає і глобальна розбалансованість. Тому міжнародна спільнота під гаслом формування глобальної безпеки фактично повертається до традиційного перерозподілу світу на сфери впливу між кількома світовими потугами. Зрештою, всі ці міркування знаходяться у межах старих конфронтаційних стереотипів бачення міжнародних відносин, коли потенційну загрозу одна держава традиційно очікує передусім з боку інших держав [3, с. 13].

Фахівці в сфері міжнародних конфліктів акцентують увагу на загрозливій тенденції – збільшення рівня агресії в Європі. Особливо це стосується країн пострадянського простору, на які припадає переважна кількість випадків насильницьких конфліктів у цьому регіоні. В усіх конфліктах високої інтенсивності, які відбувалися у зазначеному регіоні починаючи з 2000-х років брала участь Росія – війни в Україні та Грузії, обмежені війни в Дагестані, Інгушетії та Чечні, утримання конфліктності в Молдові.

Кримська криза та агресія на Донбасі стали хворобливою реакцією неспроможності Росії очолити світове лідерство і структурувати новий світовий порядок. Сучасна зовнішня політика РФ спирається на радянське розуміння про геополітичну структуру світу в цілому й європейського регіону зокрема. Для їхнього правлячого класу характерним є сприйняття світу як арени для потенційних бойових дій, через які вона намагається реставрувати власну велич після поразки в Холодній війні. В. Путін прагне перетворити РФ на новий центр сили континентального масштабу і мріє відновити її геополітичну вагу часів Радянського Союзу. З цією метою окреслюються «сфери впливу» та «зони життєвих інтересів», а військова сила виступає основним критерієм визначення значущості держави. Тому країни з низьким військовим потенціалом розглядаються переважно в якості об'єктів впливу та домінування. Оскільки Росія не встигла завадити країнам Балтії, Польщі, Угорщині, Румунії перейти до Євроатлантичної сфери впливу і стати партнерами західного світу. Тому Білорусь, Грузія, Молдова, а особливо Україна мають залишитися зоною «безпекового комфорту» для РФ. Ідентифікуючи себе в якості головного геополітичного центру на європейському континенті, Росія вбачає головною небезпекою для себе – розширення та зміцнення позицій НАТО та ЄС в регіоні [4, с. 316].

Перешкодою на шляху реалізації російських геополітичних амбіцій є те, що провідні позиції в економічній і військовій архітектурі регіону займають «західні» союзи – ЄС і НАТО, а сусідні держави РФ,

які відчувають надмірний тиск, все більше приділяють увагу формуванню власних національних систем безпеки. Усвідомлюючи це, російське керівництво зосереджує зусилля на кількох напрямках: створення альтернативних інтеграційних або союзницьких утворень; створення «буферної зони» з НАТО; активна робота спрямована на підрив єдності ЄС – в ідеалі аж до дезінтеграції; нарощення військового потенціалу і підготовка до можливих «точкових» спецоперацій проти НАТО; максимально можливе зниження взаємодії між «європейською» та «американською» ланками НАТО.

Як працюють ці напрями? Розглянемо на прикладі африканського вектору партнерства Росії. Восени 2019 року РФ був ініційований саміт «Росія-Африка» з метою налагодження стратегічних відносин, які допоможуть повернути Росії впливовість на Африканському континенті часів Радянського Союзу. Як зазначає експерт Центру дослідження Африки – О. Мішин: «Росія прагне долучитися до проектів цифрової трансформації африканських країн, постачання атомних технологій та поліпшення умов життя африканців, тобто належати до клубу розробників рішень для головних проблем африканців» [5]. Це може посилити міжнародну підтримку Росії у протистоянні Україні. Маючи політичну опору африканських країн, Москва зможе просувати антиукраїнські рішення на міжнародних майданчиках, як це вже робилося у 2014 році, коли сім африканських країн утрималися від голосування за резолюцію, що засуджувала анексію Криму. Нині африканські країни утворюють вагомий «політичний капітал» під час голосування у міжнародних організаціях, оскільки 54 країни Африки – це 25% голосів в Генеральній Асамблеї ООН, що є вдалим ресурсом для пропагування вигідних рішень. Саміт може допомогти РФ завести нових друзів на континенті, відтак симпатиків Росії серед африканських країн в ООН може побільшати.

Росія вже фактично витіснила Париж з ЦАР, яка входила до зони безумовного французького впливу, тому Франція буде прагнути реваншу. Отже, навмисно зачеплено національний інтерес Франції, який балансує позицію всього ЄС. Міністр закордонних справ Франції Жан-Ів ле Дріан назвав дії Росії в ЦАР «значною та активною антифранцузькою присутністю». Формат саміту обраний тому, що Росії бракує ресурсів для протидії Заходу в Африці, через це країна агресор не вступає в масштабну геостратегічну конкуренцію, а застосовує точкове зіткнення інтересів.

Гібридна агресивність стає новою геополітичною тактикою РФ. Як зазначає вітчизняний безпекознавець В. А. Ліпкан [6] – особливість гібридної агресії полягає у тому, що одна домінантна група управління,

якою може бути держава, провідна транснаціональна корпорація чи синдикат, підкорює і створює необхідні та достатні умови для підкорення іншої соціальної групи – соціальної системи, громадянського суспільства, держави тощо, при цьому не встановлюючи повного та тотального контролю над суверенітетом та територією. Тобто, гібридний вплив – це цілеспрямований процес встановлення зовнішнього управління суб'єктом над об'єктом, формування тотального контролю над сферою державного управління, в якому вирішальну роль відіграють інформаційні, економічні, дипломатичні, військові, ідеологічні та інші засоби.

Результативність гібридних впливів на країни Африки сама Росія вимірює за п'ятибальною шкалою. Найвищі показники у ЦАР, Судані і Мадагаскарі, чотири бали – у Південно-Африканській Республіці, Зімбабве та Лівії. Аби збільшувати ці показники, російські політехнологи співпрацюють із різними політичними лідерами і партіями на континенті з метою просування своїх *агентів впливу на посади в органи державної влади* шляхом їхньої перемоги на виборах.

Агресивність із застосуванням гібридності стала своєрідним путінським «ноу-хау», і відіграє роль провідного елемента тиску у відносинах зі слабшими державами. Така агресія дозволяє Росії збільшувати власну економічну, політичну та інформаційну та військову присутність за формальної відсутності міждержавного конфлікту. Розпочата Росією «партнерська атака» – лише початок, адже сторони саміту домовилися про проведення схожого заходу кожні три роки. А щороку відбуватимуться консультації на рівні міністрів. Наступний, за ініціативою ефіопського прем'єра Абія Ахмеда Алі, може відбутися у Ефіопії.

Гібридний вплив на Африку нагадує удава, який стискає жертву поступово, лишаючи можливості рухатися і боротися. Україні необхідно спиратися на досвід інших країн, глибше та досконаліше вивчаючи тактику опонента.

Експерт-міжнародник Євген Магда, автор праці «Гібридна агресія Росії: уроки для Європи» вважає, що мета РФ – завадити демократичному і самостійному розвитку України – була визначена давно, ще у 2005 році. Формування РФ негативного іміджу України як «держави, що не відбулася» досягалось, в тому числі, шляхом «першої газової війни». В подальшому дії Кремля коригувалися залежно від гнучкості в бік Росії українського політикуму.

Північно-східний сусід поступово продовжує розхитувати українське суспільство зсередини поширюючи міфологеми та надаючи «братерську» підтримку шляхом спрощеної, проте обов'язкової

паспортизації громадян України, що опинилися в окупації. Також, намагається привласнити найпривабливіші сторінки вітчизняної історії і за допомогою старих і нових міфів та імперських методів довести світові, що Україна – це державний проект Росії, тому всі питання щодо подальшої її долі мають узгоджувати виключно з нею.

Сьогодні, окрім Африки та України, від Російської агресії потерпає і ЄС. Тут Москва активно застосовує підкуп політиків, масову пропаганду та дезінформацію, сприяє терактам, маніпулює монополією на експорт сировини. До того ж, популярність в політичному середовищі Європи здобули євроскептики та популісти, які з метою утримання позитивної динаміки змушені підтримувати економічне партнерство з Росією, в обмін на енергетичну лояльність та підтримку в міжнародних організаціях. Але актуальне питання міжнародного транспортування газу яскраво демонструє антиєвропейський характер нинішньої російської «дружби». Таким чином, практика гібридних впливів показує, що російська сторона постійно змінює поєднання тих чи інших складових агресії для досягнення своїх цілей.

Україна має потенціал для реваншу. Він криється у ментальній подібності, розвитку демократичних цінностей та нарощенні технологічної та кадрової підготовки фахівців у сферах важливих для забезпечення інформаційної, військової, економічної безпеки. Україна змогла себе захистити та виробити механізми протидії російській агресії, не будучи членом жодної впливової міжнародної чи регіональної структури безпеки [7, с. 261]. Такий досвід потребує глибокої аналітики та вивчення структурами НАТО та ЄС. Позитивним можна вважати утримання нами лінії неповернення до Митного та Євразійського союзів, а подальша реалізація Угоди про асоціацію з ЄС.

Також, українське питання має спонукати Захід звернути увагу в бік пострадянського простору, де молоді демократії вже не вперше демонструють, безапеляційність на користь демократичного розвитку та утримують оборону від зазіхань у бік тих, хто вже досяг стабільних результатів – Польща, Словаччина, країни Балтії. Тому, для України сьогодні необхідним є процес налагодження партнерства не стільки з НАТО, скільки з державами, які в свій час відчували небезпеку від прикордонного сусідства з Росією, але змогли подолати її агресивні впливи з метою перешкодження їхньому національному розвитку.

З метою упередження зовнішніх атак, важливим має стати беззаперечне визнання європейських стандартів соціально-економічного життя на рівні політичної доктрини, доведення провини за порушення норм міжнародного права країною агресором на рівні міжнародних інституцій (щоб мати юридичні підстави, які в подальшому стануть

прецедентом для агресивних суб'єктів міжнародної системи) і формування української безпекової позиції, яка буде не лише відображувати стан речей в умовах агресії, а створюватиме перспективну стратегію розвитку та інтеграції України до глобальної системи безпеки, через регіональне об'єднання потенціалів демократичних держав.

Література

1. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища : аналіт. доповідь. – К. : НІСД, 2015.
2. Світова гібридна війна: український фронт / За заг. ред. В. П. Горбуліна. Національний інститут стратегічних досліджень. – Х. : Фоліо, 2017. – 496 с.
3. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова ; за ред. К. А. Кононенка. – К. : НІСД, 2013. – 56 с.
4. Ветринський І. М. Геополітичні передумови російської агресії проти України / Веритинський І. М. // Гілея: науковий вісник. – 2015. – № 99. – С. 316-319.
5. Олійник-Дьомочко М. Економічний Форум Росія-Африка: політичні засади для подальшої співпраці [Електронний ресурс] / М арта Олійник-Дьомочко // Центр дослідження Африки : платформа українських африканістів. – Режим доступу до статті : <https://u.to/XOa6Fg>.
6. Ліпкан В. А. Сутність гібридної війни проти України [Електронний ресурс] / Ліпкан В. А. – Режим доступу до статті : <http://goal-int.org/sutnist-gibridnoi-vijni-proti-ukraini/>
7. Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності (українсько-польське дослідження) : Монографія / [В. Копійка, М. Дорошенко, В. Балюк та ін.] ; наук. ред. М. Дорошенко, В. Балюк. – К. : Ніка-Центр, 2018. – 280 с.

НОВА ПОЛІТИКА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Карчевський М. В.

*Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка*

З позицій прагматичної парадигми кримінальне право розглядається як система норм, яка існуючими в ньому та використовуваними ним засобами здатна визначати й легітимізувати право державної влади та спеціально уповноважених державних органів на застосування найбільш жорсткого насильства [1, с. 6]. При цьому

воно має завжди розглядатися як *ultima ratio* державних можливостей впливу на значні негативні події в суспільстві [2, с. 81]. Застосування кримінального права є завжди видатковим. Видатки мають не лише матеріальний характер. Вони також виявляються й у криміналізації суспільства, певних демографічних та соціально-культурних наслідках. Тому оптимальний стан кримінального права, такий, якого слід добиватися, визначається його відповідністю до реальних соціальних потреб, відповідністю соціальних видатків на його реалізацію до значимості та захищеності охоронюваних благ [1, с. 3].

Кримінально-правове регулювання здійснюється на двох рівнях – нормативному (законодавчому, правотворчому) та індивідуальному (правозастосовчому), тобто включає як законотворення, так і правозастосування [3].

Ураховуючи зазначене, ефективним (у контексті прагматичної парадигми) кримінально-правове регулювання є тоді, коли обсяг фактичних соціальних витрат на його реалізацію відповідає обсягу необхідних соціальних витрат, зумовленому законотворчою та правозастосовною діяльністю у сфері кримінально-правового регулювання. Отже, ефективними законодавчими рішеннями у сфері кримінально-правового регулювання слід вважати такі, які забезпечують баланс соціальної значимості охоронюваних благ та обґрунтованого обсягу необхідних соціальних видатків, а саме того обсягу видатків, який держава та суспільство можуть виділити на забезпечення кримінально-правового регулювання. Ефективними рішеннями на правозастосовному рівні кримінально-правового регулювання слід вважати такі, які прийняті відповідно до чинного законодавства та вимагають здійснення соціальних витрат, що відповідають небезпечності конкретного вчиненого злочину.

Фактичний стан речей у заданому контексті можна описати наступним чином: спостерігається інфляція кримінальної правотворчості при зростанні злочинності та зростаючих видатках суспільства на підтримку реалізації кримінального закону. Це не тільки національна проблема. Зоран Стоянович, досліджуючи ситуацію у Сербії та світі формулює проблему кримінально-правового експансіонізму, коли «репресивні прагнення оформились у цілісну, закінчену концепцію, що послідовно реалізується в рамках чинного законодавства» [4, с. 67]. При цьому автор звертає увагу на те, що зростанню репресивності сприяє прихильне ставлення громадян до каральної діяльності держави, «здається, що до жодної функції влади суспільство не відноситься настільки некритично, як до покарання» [4, с. 67]. В свою чергу кримінально-правовий експансіонізм можливо є

«побічним результатом нездатності суспільства серйозно обговорювати та розв'язувати соціальні, економічні та політичні проблеми» [4, с. 68].

Так, до сих пір не має чіткого та прозорого розв'язання задача визначення балансу між суспільними ресурсами, які можуть бути задіяні для забезпечення кримінально-правового регулювання, та визначенням законом об'єктом кримінально-правового регулювання. Завжди активно обговорюється бюджетний процес та обсяги фінансування правоохоронних структур. Дуже складне та багаторівневе завдання. Але розв'язується воно, головним чином, на основі достатньо спірного підходу: "Скільки було витрачено у попередньому році?". У такий спосіб тільки консервуються проблеми матеріально-технічного забезпечення. При цьому прозорої відповіді на питання наскільки ефективно витрачаються гроші немає. Як немає підходу до прогнозу нематеріальних видатків пов'язаних з використанням кримінального закону.

Ці проблеми потребують нових форм розв'язання. Суспільно-політичний дискурс має оновитися якісно новими аргументами. Одним з можливих шляхів є використання сучасних інформаційних технологій для збору, класифікації, постійної актуалізації надвеликих обсягів інформації, надання фахівцям широкого доступу до накопичуваних державою даних про кримінально-правове регулювання – повноцінне використання технологій Big Data.

Варто зазначити, що технічну складову проблеми вже практично реалізовано. Створено системи обліку досудових розслідувань, єдиний реєстр досудових рішень, у загальному доступі частково представлені матеріали щодо фінансових ресурсів, які витрачаються на кримінально-правове регулювання. Разом з цим інформації недостатньо, необхідна більша деталізація. Наприклад, отримання інформації щодо конкретних покарань, ознак засуджених, ба більше їх психометричних даних в форматі біг дата неможливе. Вибірковий аналіз можливий, але чи буде він результативним? Більшість важливої інформації залишається на паперових носіях. Необхідним є впровадження повноцінної системи електронного документообігу. Наприклад, наскільки б змінився процес призначення покарання якби на момент винесення вироку були доступні для автоматизованого аналізу всі рішення у подібних справах за кілька останніх років, класифіковані за великою кількістю ознак.

Принципова технологічна готовність супроводжується юридичними проблемами забезпечення та розподілення доступу до інформації. Так, обмежений доступ до облікових даних провадженя зрозумілий з огляду на необхідність неупередженого розгляду, мінімізації втручання в діяльність відповідних правоохоронних органів.

Але доступ до деперсоніфікованих даних реєстрації правопорушень, повідомлень про підозру дозволив би швидко встановлювати проблемні тенденції правозастосування та попереджати їх розвиток. Дослідники мають отримати доступ до деперсоніфікованих даних ЄРДР. Тисячі правоохоронці щодня наповнюють базу даних актуальними відомостями про стан злочинності (ЄРДР), але надцінний інформаційний ресурс використовується вкрай неефективно.

Окремі питання це підстави та межі накопичення персональних даних правоохоронними органами, можливість оперативного використання ними всіх наявних у державі баз персональних даних, статус інформації про активність он-лайн, правові підстави її збору та використання на основі сучасних алгоритмів роботи з Big Data. Потребує розв'язання відома проблема балансу між потенційною небезпекою накопичення даних про особу та необхідністю підвищення ефективності діяльності правоохоронців. Непрості рішення, але відсутність їх у законодавчому полі блокує повноцінне використання Big Data в Україні. Необхідно також зазначити, що комерційні структури вже достатньо давно та впевнено використовують Big Data. Сподіватись на те, що аналогічні технічні рішення не використовують у злочинних цілях безвідповідально. Отже гальмування організаційно-правових рішень, які б дозволили збирати та використовувати надвеликі обсяги персональних даних з метою протидії злочинності, в решті решт штучно зменшує можливості правоохоронців порівняно з можливостями злочинців.

Нарешті проблема зацікавленості у результатах наукових досліджень з боку суб'єктів кримінально-правового регулювання. За даними нашого дослідження відсутність зацікавленості в результатах відповідних наукових досліджень суб'єктів законодавчого кримінально-правового регулювання на думку 74% експертів чинить на нього негативний вплив. Потреби української громади, виявлені в процесі наукових досліджень, не отримують представлення на рівні законотворчої роботи. Актуальною проблемою є відновлення позицій української науки у кримінально-правовому дискурсі [5].

Сучасний рівень технології дозволяє на принципово новому рівні розв'язувати соціальні проблеми. Став можливим відхід від обмежено ефективних узагальнень та швидкий, багатофакторний аналіз кожного конкретного випадку. Прийняття рішень по кожній справі на основі надвеликих обсягів інформації здатне забезпечити неможливу раніше персоналізацію кримінально-правового регулювання та, як наслідок, підвищення його ефективності. Проте, можливості використання цієї методології у національному кримінально-правовому регулюванні

обмежені технологічними та організаційно-правовими проблемами, а також неготовністю законодавчого та правозастосовчого рівнів сприймати результати наукового аналізу. Подолання цих перепон можна вважати основними напрямками підвищення ефективності кримінально-правового регулювання.

Л і т е р а т у р а

1. Жалинский А. Э. Уголовное право в ожидании перемен: теоретико-инструментальный анализ. Москва : Проспект, 2008. 400 с.
2. Стрельцов Є. Л. Доктринальне визначення необхідних «збудників» процесів криміналізації та декриміналізації, педалізації та депеналізації. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 13–14 жовт. 2011 р.) / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2011. С. 78–82.
3. Наден О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні : монографія / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : Право, 2012. 266 с.
4. Стоянович З. Концепція уголовно-правового мінімалізму в сучасних умовах. *Вестник Кемеровского государственного университета*. Серия: Гуманитарные и общественные науки. 2018. № 1. С. 66–73.
5. Карчевський М. В., Кудінов А. С. Ефективність кримінально-правового регулювання в Україні : інформаційно-аналітичні матеріали за результатами опитування експертів / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Сєвєродонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2016. 44 с.

ЗАГРОЗА ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНИ ТА СВІТІ: ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ЦИФРИ 2019 РОКУ

Кореньков О. О.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля,
Міжнародний центр дослідження проблем безпеки*

В опублікованому в листопаді 2019 року звіті Global Terrorism Index [2] наведено статистичні дані, які свідчать про тривалий тренд на поступове зниження терористичної активності в певних регіонах на фоні збільшення терористичної загрози для всього світу. Доповідь Global Terrorism Index готується щорічно на базі даних, зібраних організацією the Institute for Economics & Peace (IEP) та інформації з the Global

Terrorism Database (GTD), яка містить інформацію про 191 464 терористичні напади у світі починаючи з 1970 року [5].

За даними авторів Global Terrorism Index 2019 у світі вже четвертий рік поспіль спостерігається зниження кількості жертв від терористичних актів. У 2018 році у світі від рук терористів загинуло 15 952 людини. Це на 15,2% менше ніж у 2017 році та аж на 53% менше ніж в піковий 2014 рік, коли у світі від тероризму загинуло 33 555 осіб.

Ключовою причиною зниження смертності від тероризму є зниження активності в конфліктах на Близькому Сході та в Африці. Ірак тривалий час був країною, яка посідала провідні позиції за кількістю загиблих внаслідок терактів. З 2014 року кількість загиблих від тероризму в цій країні впала на 90%. Лише за рік кількість загиблих в Іраку від тероризму впала на 75% з 4271 у 2017 до 1054 у 2018 році. Знизилася і кількість терактів в країні з 1956 у 2017 до 1131 у 2018 [2, с. 20].

Тенденція до зниження терористичної активності характерна і для всього світу. За даними доповіді за рік кількість терактів у світі знизилася на 12,5% з 8629 терактів у 2017 до 7551 у 2018 [2, с. 12]. З цим покращенням напряму пов'язані успіхи в боротьбі з терористичними організаціями. Чотири терористичні організації в світі - "Ісламська держава", "Талібан", "Боко Харам" та "Ісламська держава - вілаєт Хорасан" відповідальні за 57,8% смертей від тероризму у 2018 році. Дві з них, в тому числі й завдяки ефективній контртерористичній боротьбі — "Ісламська держава" та "Боко Харам" продемонстрували суттєве зниження активності. Найнебезпечніша колись терористична організація світу - "Ісламська держава" у 2018 році продемонструвала падіння активності на 63%. Кількість жертв від рук терористів впала за рік відразу на 69% (1 328 осіб). В порівнянні з 2016 падіння складало 85% [2, с. 16].

Суттєво знизився й економічний вплив тероризму. У 2018 році прямі економічні втрати від тероризму, пов'язані переважно з загибеллю людей, зменшилися на 38% до 20,6 млрд доларів США. Всього тероризм відповідальний за 0,2% глобальних втрат, спричинених різними формами насилля [2, с. 30].

За даними Global Terrorism Index 2019 Україна продовжує демонструвати тренд на зниження терористичної активності. У 2018 році наша країна посіла 24 місце у світі [2, с. 8] за показниками терористичної активності, що на три пункти краще, ні у 2017 році та на цілих 12 пунктів краще ніж у 2014 році [3, с. 8].

За 27 років незалежності в Україні за результатами аналізу Global Terrorism Database було скоєно 809 терактів [5]. 85% всіх терактів – за

2014-2015 роки. Всього від тероризму загинуло за період з 1991 по 2017 роки 1124 осіб, поранення отримали 1246 осіб. Причому 91% всіх поранених та 95% всіх загиблих – за 2014-2015 роки.

42% (336 інцидентів) було скоєно проти цивільних та приватної власності. Інфраструктура (транспорт, аеропорти тощо) була другою найбільш часто атакованою ціллю (14% всіх атак з 1991 року). Уряд і бізнес були атаковані в 11% усіх інцидентів кожен. 6% всіх терористичних атак було націлено на поліцію.

Відповідно до Закону України “Про боротьбу з тероризмом” [7] організація може бути визнана терористичною якщо вона, “відповідальна за вчинення терористичного акту і визнана за рішенням суду терористичною”. В Україні найбільшу кількість терактів за всю історію України скоїли члени так званої «Донецької народної республіки» - 248 атаки (31%). Ще 107 (13%) терактів скоїли члени «Луганської народної республіки» [8].

Обидві організації визнані в Україні терористичними відповідно до вироків Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 13.01.2015 (набрав законної сили 08.04.2015), Бердянського міськрайонного суду Запорізької області від 19.02.2015 (набрав законної сили 18.05.2015), Ленінського районного суду міста Кіровограда від 30.06.2015 (набрав законної сили 27.08.2015), Краматорського міського суду Донецької області від 08.06.2015 (набрав законної сили 13.08.2015), Новозаводського районного суду міста Чернігова від 28.07.2015 (набрав законної сили 07.10.2015) та Волноваського районного суду Донецької області від 14.09.2015 (набрав законної сили 11.11.2015) [9].

Інші проросійські організації та групи, серед яких так зване «Одеське підпілля», «Харківські партизани», «Армія Дону» та інші – 19 терактів. Ще 14 атак на відповідальності різних праворадикальних груп та організацій, у томі числі й один з наймасштабніших терактів за всю історію України – підлив ручної гранати на мітингу біля Верховної ради влітку 2015 року.

Попри позитивну динаміку на зниження кількості терактів у світі, тероризм як загроза охоплює все більшу кількість країн. Якщо у 2017 році від тероризму гинули громадяни в 69 країнах, то у 2018 вже в 71 країні [2, с. 2]. На фоні зниження активності одних терористичних організацій, зростає активність інших. Афганський Талібан продемонстрував у 2018 році новий “рекорд” за кількістю вбитих в результаті терактів - 6103 людини, що на 71% більше ніж у 2017 році [2, с. 15]. Кількість атак “талібів” також зросла на 39% до 972. В середньому в теракті, організованому талібами гине 6,3 людини. У 2017 цей показник складав 5,1 людина. На фоні зниження активності ІД в

Іраку та Сирії, відділення цієї терористичної організації в Афганістані навпаки, демонструє суттєве зростання небезпеки. У 2018 році кількість загиблих від терактів “вілаєту Хорасан” зросла на 24% до 1060 осіб [2, с. 17]. Натомість кількість нападів зменшилася зі 148 до 125 у 2018. Терористи ІД в Афганістані стають дедалі небезпечнішими в тому числі й через використання тактики терористів — смертників. В середньому в одному теракті, організованому “вілаєтом Хорасан” гинуло 8,5 осіб. Це демонструє тренд на поступове переміщення активності ІД в інші регіони, передусім Африку.

Серед інших небезпечних трендів зростання правого тероризму. Лише в Західній Європі, Північній Америці та Океанії за останні п'ять років кількість терактів, скоєних правими терористами зросла на 320% [2, с. 4], а кількість смертей лише за рік зросла на 52%. Правий тероризм стає дедалі більшою небезпекою для Західного світу. Переважна більшість правих терористів — це одинаки. Однак все більшу популярність набирають і праві групи та організації. У Великобританії у 2016 році було вперше з часів Другої Світової війни визнано неонацистську організацію – National Action терористичною [4]. В США група The Atomwaffen Division була причетна до підготовки серії терористичних атак [1].

Нарешті спостерігається небезпечний тренд на зростання ролі жінок в терористичних атаках. Кількість терористок - смертниць лише за п'ять років зросла на 450% [2, с. 3], в той час як кількість чоловіків — смертників знизилася на 47% за той самий період. В Сирії та Іраку саме жінки — дружини терористів ІД виконують роль пропагандистів поглядів терористів в таборах біженців [6]. Ця тенденція вимагає перегляду усталених поглядів на тероризм як переважно чоловіче явище.

Хоча загальні показники у світі свідчать про продовження тренду на зменшення терористичної загрози, все ж останні дані демонструють пені небезпечні тенденції. В першу чергу тероризм продовжує ширитися світом, охоплюючи нові регіони та країни. Особлива увага має бути прикута до Африканського континенту, чотири країни з якого посіли з 2 по 5 місця в рейтингу найнебезпечніших країн з точки зору загрози тероризму [2, с. 8]. Також тероризм змінює обличчя. Все більшу активність демонструють політичні терористи, а саме прихильники праворадикальних, расистських ідей, які активно використовують теракти для пропаганди власних поглядів. Збільшується роль жінки в тероризмі, про що свідчать дані про кількість терористок — смертниць у світі.

Україна на щастя продовжує демонструвати тренд на зменшення терористичної загрози, однак агресія Росії на Донбасі створює умови для можливого погіршення ситуації, як це було у 2014-2015 роках.

Література

1. Connor R. What is the Atomwaffen Division? [Електронний ресурс] / Richard Connor // Deutsche Welle. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/en/what-is-the-atomwaffen-division/a-51106179>.
2. Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2019 [Електронний ресурс] / Institute for Economics & Peace. // Sydney. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://visionofhumanity.org/reports>.
3. Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2014 [Електронний ресурс] / Institute for Economics & Peace. // Sydney. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2015/06/Global-Terrorism-Index-Report-2014.pdf>.
4. Gadhher D. Neo-Nazis face ban after Cox murder [Електронний ресурс] / Dipesh Gadhher // The Sunday Times. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.thetimes.co.uk/article/neo-nazis-face-ban-after-cox-murder-0hgm3r93g>.
5. The Global Terrorism Database [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.start.umd.edu/data-tools/global-terrorism-database-gtd>.
6. McKernan B. Inside al-Hawl camp, the incubator for Islamic State's resurgence [Електронний ресурс] / Bethan McKernan // The Guardian. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/31/inside-al-hawl-camp-the-incubator-for-islamic-states-resurgence>.
7. Закон України "Про боротьбу з тероризмом" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>.
8. Кореньков О. Тероризм як інструмент в арсеналі Росії в протистоянні з Україною [Електронний ресурс] / Олександр Кореньков. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ircsp.org/terorizm-vak-instrument-v-arsenali-rosii-v-protistoyanni-z-ukrainoyu/>.
9. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: www.reyestr.court.gov.ua.

СУЧАСНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Літвін Л. А.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Коректна реалізація здобутків геополітики як однієї з провідних наук двадцять першого століття надає змогу державам обирати свою зовнішньополітичну стратегію розвитку, захищати національні інтереси та розвиватися на міжнародній арені. В той же час сучасна геополітика являє собою складний комплекс подекуди неоднозначних і спірних проектів і прожектів. Тому є важливим адекватний аналіз сучасних геополітичних концепцій і визначення можливості прийняття їх ідей до певного використання.

Актуальність даного дослідження обґрунтовується необхідністю оновити та зробити більш ефективною геополітичну стратегію України з використанням існуючих наукових здобутків і модернізаційним потенціалом держави.

Метою роботи є проаналізувати сучасні геополітичні концепції та визначити їх значення для України.

Так, одним із сучасних геополітичних поглядів є теорія конвергенції – вчення, яке обґрунтовує мирне співіснування двох систем, капіталізму і соціалізму, можливість і необхідність згладжування економічних, політичних та ідеологічних відмінностей між капіталізмом і соціалізмом, їх подальшому синтезу в якесь «змішане суспільство». Розроблялася в середині 1950-х років ряду західних соціологів, політологів, економістів і філософів: Дж. Гелбрейт, У. Ростоу, Б. Рассел, П. Сорокін, Я. Тінберген та ін.

Згідно з даною концепцією, запозичуючи один у одного всі кращі риси і тим самим зближуючись один з одним, капіталізм і соціалізм зможуть ужитися на одній планеті і гарантувати її мирне майбутнє. У результаті синтезу має з'явитися «третій шлях» розвитку [4].

Новою версією мондіалізму в пострадянську епоху стала доктрина Френсіса Фукуями, який опублікував на початку 90-х програмну статтю «Кінець Історії». Її можна розглядати як ідейну базу неомондіалізму.

Фукуяма пропонує наступну версію історичного процесу. Людство від темної епохи «закону сили», «мракобісся» і «нерационального менеджування соціальної реальності» рухалося до найбільш розумного і логічного устрою, що втілюється, в капіталізмі,

сучасної західної цивілізації, ринкової економіки і ліберально-демократичної ідеології. Падіння СРСР знаменує собою падіння останнього бастиону «іраціоналізму». З цим пов'язано закінчення Історії і початок особливого планетарного існування, яке проходитиме під знаком ринку і демократії, які об'єднують світ у злагоджену раціонально функціонуючу машину.

Такий «новий порядок», хоча і заснований на універсалізації чисто атлантичної системи, виходить за рамки атлантизму, і всі регіони світу починають переорганізовуватись за новою моделлю, навколо її найбільш економічно розвинених центрів [5].

Інший геополітик Жак Атталі в своїй концепції «лінії горизонту» стверджує, що зараз настає третя ера «ера грошей», які є універсальним еквівалентом цінності, оскільки, прирівнюючи всі речі до матеріального цифрового виразу, з ними гранично просто управлятися найбільш раціональним чином. Такий підхід сам Атталі пов'язує з настанням месіанської ери.

Жак Атталі пропонує свою версію майбутнього, яке «вже настало». Домінація на всій планеті єдиної ліберально-демократичної ідеології та ринкової системи разом з розвитком інформаційних технологій призводить до того, що світ стає єдиним і однорідним, геополітичні реальності, які домінували протягом всієї історії, в «третьій ері» відступають на задній план. Геополітичний дуалізм скасовується. Але єдиний світ отримує все ж нову геополітичну структуралізацію, засновану на цей раз на принципах «геоекономіки». Вперше концепції «геоекономіки» запропонував розвивати історик Фрітц Періг, а розвинув її Фернан Бродель.

Геоекономічний підхід Атталі призводить до виділення трьох найважливіших регіонів, які в Єдиному Світі стануть центрами нових економічних просторів: Американський простір, що об'єднав остаточно обидві Америки в єдину фінансово-промислову зону; Європейський простір, що виник після економічного об'єднання Європи; Тихоокеанський регіон, зона «нового процвітання», що має декілька конкуруючих центрів Токіо, Тайвань, Сінгапур тощо.

Між цими трьома мондіалістськими просторами, на думку Атталі, не існуватиме ніяких особливих відмінностей або протиріч, так як і економічний та ідеологічний тип буде у всіх випадках суворо тотожним. Єдиною різницею буде чисто географічне місце розташування найбільш розвинених центрів, які будуть концентрувати навколо себе менш розвинені регіони, розташовані в просторовій близькості. Така концентрична переструктуралізація зможе здійснитися тільки в «кінці історії» [4].

Наступною з геополітичних концепцій можна зазначити футурологічну концепцію, розроблену міланським Інститутом Міжнародних Політичних Досліджень (ISPI) під керівництвом професора К. Санторо.

Згідно моделі Санторо, зараз людство перебуває в перехідній стадії від біполярного світу до мондіалістської версії багатополярності. Міжнародні інститути (ООН і т.д.), які для оптимістичного мондіалізму Фукуями представляються досить розвиненими, щоб стати ядром «Світового Уряду», Санторо представляються, навпаки, недієвими і відбивають застарілу логіку двополярної геополітики. Більше того, весь світ несе на собі стійкий відбиток «холодної війни», геополітична логіка якої залишається домінуючою. Санторо передбачає, що така ситуація не може не скінчитися періодом цивілізаційних катастроф. Далі він викладає передбачуваний сценарій цих катастроф: 1) подальше ослаблення ролі міжнародних інститутів; 2) наростання націоналістичних тенденцій серед країн, що входили у Варшавський договір і в Трьому світі. Це призводить до хаотичних процесів; 3) дезінтеграція традиційних блоків (це не зачіпає Європи) і прогресуючий розпад існуючих держав; 4) початок епохи воєн малої і середньої інтенсивності, в результаті яких складаються нові геополітичні утворення; 5) загроза планетарного хаосу змушує різні блоки визнати необхідність створення нових міжнародних інститутів, що володіють величезними повноваженнями, що фактично означає встановлення Світового Уряду; 6) остаточне створення планетарної держави під егідою нових міжнародних інстанцій (Світовий Уряд) [1; 4].

Таким чином, основними напрямками розвитку сучасних геополітичних концепцій є: глобалізаційний вимір, взаємозв'язок між усіма державами світу, розвиток ринкових відносин та лібералізм, збільшення кількості локальних війн, перерозподіл геополітичних точок впливу, переформатування міжнародних організацій. Одним із основних аспектів у цьому контексті виступає збільшення могутності держав Тихоокеанського регіону, а також певних держав Сходу. Неоднозначною залишається геополітична роль країн Африканського континенту. Для української держави наразі важливо позиціонувати себе сильною «серединною» державою; розвивати інформаційні технології; налагоджувати більш ефективні партнерські відносини з країнами Азії, Африки та Сходу; ще активніше брати участь у міжнародних заходах та затверджуватися як член міжнародних організацій; створювати свою геополітичну концепцію та стратегію; остаточно визначити геополітичну ідентичність.

Література

1. Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен / [Пер. з англ.]. – К. : Дух і літера, 2011. – 464 с.
2. Дашевська О. В. Геополітичний статус держави: сутність, фактори та функції / О. В. Дашевська // Грані. – 2015. – № 9 (125). – С. 33–37.
3. Ставицький А. Вплив сучасних геополітичних викликів на економічну безпеку держави / А. Ставицький // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2018. – № 4 (199). – С. 45–55.
4. Сучасні геополітичні теорії та школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studies.in.ua/ru/geopolitika-seminary/1287-suchasn-geopolitichn-teoryi-ta-shkoli.html>
5. Фукуяма, Ф. Конец истории и последний человек / Фрэнсис Фукуяма ; [Пер. с англ. М. Б. Левина]. – М. : АСТ, 2007. – 588 с.

THE PRIORITY OF UKRAINIAN-CANADIAN COOPERATION AT THE PRESENT STAGE

**Mykhaylyuk Vitalii, Mykhaylyuk Vladyslav,
Sobol Svitlana**

Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University

The beginning of the 90s was marked by two aspects for Ukraine in its further development and existence. The first is the assertion of independence and independence in domestic, socioeconomic, sociopolitical and legal perspectives. The second aspect was related to the international recognition of Ukraine as an independent state by the world community.

It should be noted that Canada is the first of the Western countries to recognize Ukraine's Independence, and subsequent international and interstate relations are developing dynamically.

Confirmed in 2001, the Special Partnership and the Long-Term Roadmap, adopted in 2009, set out the main areas of Ukrainian-Canadian relations for the 21st century. These include: a) the mutual recognition of democracy, which should be based on the rule of law; b) political dialogue between the countries, taking into account cooperation with international organizations recognized by the charters; c) security cooperation across the widest spectrum; d) cooperation in the defense sphere; e) diverse cooperation in economic, trade and investment spheres; e) development of interpersonal contacts in cultural, educational, medical and other humanitarian directions [1].

An important direction is the partnership in securing the cultural, educational and other humanitarian rights of the contemporary Ukrainian diaspora in Canada in terms of realizing the nature and content of the documents. The latter has more than 1.2 million Ukrainians. We note that at the beginning of the second decade of the 21st century, the Canadian government made a number of decisions to reduce the barriers to employment for Ukrainians, as well as to acquire the appropriate legal and economic status of housing for Ukrainians; governmental circles are paying more attention to the development of a multidimensional system of Ukrainian public, cultural, scientific, research institutions and organizations. The latter include the Canadian Institute of Ukrainian Studies in Edmonton, the Ukrainian-Canadian Research and Documentation Center in Toronto, museums, Ukrainian art studios, and more [3].

With regard to health partnerships, a healthy lifestyle has been promoted by Ukraine, especially among young people. The priority of the Youth for Health project is to: promote the development of an inter-sectoral model of promoting healthy lifestyles among young people; youth focus on AIDS prevention, anti-smoking, alcohol and drug use. Relevant government institutions and city administrations, healthy lifestyle advocacy centers, universities and more are involved in the Youth for Health project [2].

The Ukrainian-Canadian Partnership in Defense has lagged far behind in other spheres of interstate and international cooperation between Ukraine and Canada. This relationship has taken a new turn since 2014. Thus, we can state the existence of two periods in the development of the modern Ukrainian-Canadian partnership in the defense sphere. The first is from 1991 to the beginning of 2014. The second is from 2014 to the present [4].

In the second stage, it was defined as such an important direction, characterized by a substantially new material and military assistance to the Armed Forces of Ukraine.

In 2017, Ukraine was designated as a state to which certain types of weapons are allowed to export. A typical example is the supply of precision sniper rifles to Ukraine. Second, the nature of interstate and interagency legal documents was changed. As an example, the signing of a new cooperation agreement in Ottawa at the level of the heads of defense agencies in 2017 to establish direct contacts with representatives of the defense industry in Canada.

Thus, two periods in the development of Ukrainian-Canadian relations of the present are clearly traced: the first, related to the beginning of Ukraine's independence; the second began in 2014, when the international situation changed significantly. Ukraine's interstate and international relations with Canada have acquired a new brand. This is especially true in the cultural, humanitarian, medical and military spheres.

References

1. Kanada dopomozhe Ukrayini pokrashchyty okhoronu zdorov'ya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.fin.org.ua/news/1279816/>
2. Priorities for Canada-Ukraine Relations (RoadMap) https://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilateral_es/canada_ukraine.aspx?lang=eng Spil'na Deklaratsiya pro podal'shyy rozvytok vidnosyn osoblyvoho partnerstva mizh Ukrainoyu i Kanadoyu [.http://www.infoukes.com/ukremb/jointdeclar-u.shtml](http://www.infoukes.com/ukremb/jointdeclar-u.shtml)
3. Ukrayintsi-v-kanadi-luk-luc [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.lucorg.com/index.php/id/182/lang/ua>
4. Ukraine – Canada: the Materials of the First International Scholarly and Practical Congress on Canadian Studies (June 21–24, 2018, Lutsk, Ukraine). –Luts'k: Vezha-Druk, 2018. – S.15; Domovlenist' pro oboronu spivrobitnytstvo mizh Ministerstvom oborony Ukrainy ta Ministerstvom natsional'noyi oborony Kanady i Zbroynymy Sylamy Kanady // Ofitsiynyy visnyk Ukrainy. – K.; 2017 – No 36 – C. 343; Priorities for Canada-Ukraine Relations (Road Map) [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_

CLASSIFICATION REVIEWS OF TASKS OF SUBJECTS OF WORLD POLICY IN THE WORLD POLITICAL PROCESS

Mykhaylyuk O.

Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University

In modern political science refinements, both in the educational literature and in the studies of political scientists, there is a variety of classification features and definitions in relation to subjects (concepts) and their relationship to the world political process (category) and analysis of tasks for the implementation of certain actions.

In our opinion, in this sense, first of all, it requires the determination of common objective and subjective factors of these concepts and categories, and tasks, this or that subject solves. Therefore, we carefully look at the opinion of the authors, invest in the content of the category of the world political process and its subjects a number of priority concepts [1-6]. According to this, the analysis of publications, on which the author relied in

her study, is generalized, as applied to tasks and concepts. This made it possible to clarify some of the conclusions of scientists about the tasks of subjects and their classification features.

First of all, we note that the classification of the world political process is quite perfect, but almost the same type is determined by both foreign and domestic political scientists: state and interstate organizations. At the same time, they put their own nuances into each of these concepts, and lead to the definition of the subjects of these concepts in the sense of several thousand.

Therefore, the author sets as his task an attempt to consolidate his own idea of the problem of tasks.

We define that in modern world history the necessary organizational conditions have been realized for self-disclosure of the global humanistic nature of human society - a universal space of the global economy, world politics, and world law has formed. At the same time, destructive manifestations of human nature have acquired a global character and have become actualized in the complex of global problems of our time.

It can be stated that the modern era is a transitional stage in the development of world civilization in the context of what has been said, which is characterized primarily by such factors and tasks:

firstly, the balance and harmonization of international interests as the main task of the subjects of world politics in the system of international relations and the search for consensus harmonies of the balance of international interests as the integrity and unity of the modern world;

secondly, the creation of an effective system of international security in the context of the global problems of mankind and the search for political solutions to them;

thirdly, the introduction of modern political thinking to ensure a balance of interests in the international arena, taking into account the priorities of universal values and interests;

fourthly, awareness of the essence of the world process as a mutual unity of global and regional, mandatory coordination and consideration of the specifics of the regional in general global;

fifth, the acquisition of unique opportunities for realizing the intellectual and creative potential of Homo sapiens as a truly global subject of historical creativity.

References

1. Hal'chyns'kyy A. Hlobal'ni transformatsiyi: kontseptual'ni al'ternatyvy: Metodolohichni aspekty / A. Hal'chyns'kyy. – K. : Lybid', 2006. – S. 240 – 267.
2. Herasina L.M. Svitovyy politychnyy protses: Kontseptual'nyy aspekti real'na polityka [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dpspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11853/1/Gerasina.pdf>

3. Kuz'min O.YE., Pyroh O.V., Lytvyn I.V. Hlobal'na ekonomika: navchal'nyy posibnyk. – L'viv : Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki, 2016. – 300 s.
4. Kutsyk P. O. Hlobal'na ekonomika: pryntsyipy stanovlennya, funktsionuvannya, rehulyuvannya ta rozvytku: monohrafiya/ P. O. Kutsyk, O. I. Kovtun, H. I. Bashnyanyn. – L'viv: Vydavnytstvo LKA, 2015. – 594 s.
5. Shepyelyev M. A. Teoretyko-metodolohichni zasady politolohichnoho analizu hlobalizatsiyi upravlinnya [Tekst] : avtoref. dys... d-ra polit. nauk: 23.00.01 / Shepyelyev Maksymilian Al'bertovych ; In-t polit. i etnonats. doslidzh. NAN Ukrainy. – K., 2005. – 38 s.
6. Shtal' T.V., Dobroskok YU.B., Tyshchenko O.O., Proskurnina N.V., Svitlychna YU.O. Hlobal'na ekonomika: navchal'nyy posibnyk. – Kharkiv: Vydavnytstvo «Fort», 2016. – 358 s.

ДИНАМІКА ДОВІРИ ДО ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Новакова О.В.

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

Легітимність влади, яка складається з легальності існування та довіри і підтримки з боку громадян виступає важливим чинником розвитку політичних процесів трансформації суспільства. Проведення масштабних змін, намагання перевести політичну систему на новий якісний рівень функціонування потребує консолідації зусиль усього суспільства, розуміння та позитивного сприйняття стратегічних цілей розвитку. Для українського суспільства проблема формування довіри до влади ускладнюється негативним історичним контекстом, коли влада завжди була «чужа», ворожа, насильницька, і, відповідно, не заслуговувала на підтримку. Україна позбулася колоніального статусу вже 28 років тому, але влада досі так і не стала «своюю», про що свідчать як соціологічні дослідження рівня легітимності основних інститутів влади, так і форми боротьби українців за свої права. На думку Г.Зеленько, оскільки українська держава «перебуває у перманентній стагнації, найбільш ефективним каталізатором змін є неконвенційні форми протесту – майдани або тиск «колективного Заходу» [1, с. 43].

За роки незалежності наша країна пережила декілька масових протестів, коли зневіра громадян у здатності та бажанні влади виконувати поставлені перед нею завдання виливалася у прагнення

докорінно змінити владу у революційний спосіб. Таких протестних етапів, як відомо було три – у 1994, 2004 та 2013-2014 роках.

Після кожного з таких протестів формувався не новий період суспільно-політичного розвитку, а за логікою «квадратного колеса» наступало певне «затишшя», коли суспільство пасивно очікувало позитивних змін у своєму житті від чергових «месій», але досить швидко розчаровувалося і знов поверталось до зневіри. Певною закономірністю таких своєрідних циклів у відносинах між владою та громадянами було те, що кожного разу хвиля протесту була вищою та потужнішою, а термін авансованої довіри скорочувався. Так, напередодні президентських виборів 2019 року рівень довіри громадян до владних інституцій демонстрував не просто низькі, а від'ємні показники: президент (- 46%); Верховна Рада (- 69%); уряд (- 55%) [2].

На думку автора, результати президентських та парламентських виборів 2019 року в Україні можна також розглядати як виявлення четвертої хвилі масового протесту громадян, оскільки понад 70 відсотків виборців виступили за кардинальну зміну існуючої влади. Дана ситуація продемонструвала декілька нових рис у порівнянні з попередніми протестними періодами.

По-перше, пересічні українці та представники альтернативних еліт, що претендували на роль лідерів думок і організаторів громадянської поведінки, зрозуміли, що для повалення попередньої влади не треба виходити на Майдан, достатньо ефективно використати легітимні засоби, що існують в суспільстві. Звичайно, ця можливість пов'язана з значним демократичним прогресом, який був досягнутий завдяки завоюванням Революції Гідності, що привели до часткового оновлення влади, очищення виборчого процесу від масових фальсифікацій, створення об'єктивних умов для організації прозорих конкурентних виборів. Сумнівною виглядає реалізація такого масового протесту у легітимний спосіб за часів, наприклад, Л.Кучми, чи В.Януковича, коли за рахунок адміністративного та олігархічного ресурсів результати виборів були значною мірою контрольованими.

По-друге, «четверта хвиля» протесту характеризувалася найбільшим масштабом. Вона охопила майже усю територію України, на відміну від попередніх, де, не дивлячись на масовість, все ж організатором виступав певний регіон та його еліта. Як відомо, у другому турі президентських перегонів 2019 року Володимир Зеленський переміг Петра Порошенка у всіх областях України, окрім Львівської – це вражаючий результат не лише для України, але і для будь-якої демократичної країни, що підтримує на достатньо високому рівні організацію рівних конкурентних виборів.

Можна багато говорити про причини такого вибору громадян, але безпрецедентна ефективність результату є очевидною. Навіть за часів В.Януковича та жорсткого домінування «Партії регіонів», коли кожного шахтаря, працівника металургійного підприємства або бюджетної сфери «чітко мотивували» щодо вибору, таких результатів не було. У 2010 році Віктор Янукович у другому турі випередив Юлію Тимошенко усього на 3.48%, отримавши 48,95% голосів виборців, різниця між двома кандидатами, як це було підтверджено в Центральній виборчій комісії, склала близько 888 000 голосів [3]. Потужна перемога Володимира Зеленського свідчить, зокрема, і про високу ефективність мобілізації населення за допомогою сучасних технологій інформаційного впливу та активного використання комунікативних практик спільної діяльності.

Сьогодні наше суспільство переживає черговий період злету авансованої довіри до інститутів та лідерів політичної влади. За даними опитування, проведеного Центром Разумкова 6-11 вересня, 70% українців позитивно оцінюють діяльність президента Володимира Зеленського та 44% - діяльність Верховної Ради [4].

Таким чином, українці демонструють не лише достатньо високий рівень підтримки нової влади, але і позитивне налаштування на подальший розвиток країни. Джерелом такої підтримки, є, вочевидь, їх очікування та надії, що потужно кристалізувалися під час виборів 2019 року. Тепер, як кажуть, м'яч на стороні влади, її завданням сьогодні є конвертація підтримки громадян у реальні результати суспільно-політичного розвитку, збереження довіри, а не розбазарювання її через неефективність, бездіяльність та концентрацію на індивідуально-групових інтересах.

Література

1. Зеленько Г.І. Подолання кризи інституційної довіри як передумова розвитку соціального капіталу // Політика суспільних реформ: стратегія, механізми ресурси. Збірник наукових праць / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. Київ: ІПіЕНД НАН України, 2018. С. 38-66.
2. Бондаренко П. Ставлення українців до реформ: куди поділася «зрада»? Фонд "Демократичні ініціативи" ім. Ілька Кучеріва 18 вересня 2019. URL: <https://dif.org.ua/article/stavlennya-ukrainsiv-do-reform-kudi-podilasya-zrada> (дата звернення 30.09. 2019).
3. Вибори Президента України 17 січня 2010 року. Сайт Центральної Виборчої комісії. URL: https://cvk.gov.ua/vibory_category/vibori-prezidenta-ukraini/vibori-prezidenta-ukraini-17-sichnya-2010-roku.html (дата звернення 25.08.2019).
4. Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади. Разумков Центр. 17 вересня 2019. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-diiialnosti-vlady> (дата звернення 1.10.2019).

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Пастушенко Д. Д.

Науковий керівник: Балацька О. Б.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Глобалізація є домінуючою, головною силою нашого часу, без якої неможливо зрозуміти сутності сучасних економічних, політичних і духовних процесів. Серед проблем, що виникають в наслідок глобалізаційних змін є проблема взаємоіснування і розвитку людства, запобігання ядерної світової війни і забезпечення миру для всіх народів, подолання розриву рівня соціально-економічного розвитку між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, подолання голоду, бідності і неграмотності, регулювання стрімкого росту населення в країнах, які розвиваються, запобігання забруднення навколишнього середовища, забезпечення необхідними ресурсами, продовольчими товарами, водою, джерелами енергії, розвитком науки, техніки, культури і самої людини. Ці глобальні проблеми також викликані зростаючим впливом людської діяльності на навколишній світ і пов'язані з протиріччями загального розвитку, нерівномірністю і стихійністю соціально-економічного, науково-технічного, культурно-освітнього, духовно-етичного розвитку держав, регіонів і народів.

Серед найважливіших проблем людства залишається попередження ядерного апокаліпсису. Мілітаризація в країнах, які прагнуть до світового лідерства поглинає значну кількість матеріальних та інтелектуальних ресурсів, які могли б бути використані на усунення голоду та бідності, хвороб, вирішення екологічних проблем.

Позитивне значення глобалізації важко переоцінити: примножуються можливості людства, більш повно враховуються всі сторони його життєдіяльності, створюються умови для гармонізації, а це серйозна основа вирішення загальних проблем людства.

Але, незважаючи на позитивні зміни глобалізації, зупинити цей процес, спробувати вирішити комплекс глобальних проблем під силу тільки сучасному глобальному суспільству. Воно повинно розробити кардинальні заходи з усунення загрозливих для світової цивілізації явищ.

Щодо, негативних наслідків глобалізації, можна відзначити наступне - нестабільність розвитку економіки багатьох країн; збільшення розриву в соціально-економічному розвитку між країнами; розшарування суспільства; зростання впливу ТНК; зрослі масштаби

міграції; загострення глобальних проблем; впровадження масової культури; втрата самобутності країн.

Багатотомовий досвід людства показує, що проблеми світового масштабу завжди мали місце як в об'єктивній реальності, так і в свідомості людства.

Безперечно, в ХХІ столітті комплекс питань, пов'язаний із стабілізацією світового порядку, а також з формуванням умов гарантованого виживання людства, отримав безумовний пріоритет серед інших розбіжностей глобального масштабу. В той же час не можна ігнорувати той факт, що вирішення цієї проблеми має виняткову складність. Тут необхідна величезна робота з подолання сучасної науки і практики уявлень старої парадигми переконання про світ, формуванню нових глобальних гуманістичних принципів, властивих людині. Вона спрямована надати найкращі людські риси і якості, превентивного та доброзичливого ставлення людини до людини та людини до природи, що є важливим завданням. Чим більший обсяг знань, накопичений людством, тим більша потреба в його розумінні. Світ гостро потребує розробки нових ідей, нової філософії та розуміння динаміки гуманітарних змін, зміцнення витоків добра справедливості та свободи в людському розвитку.

Л і т е р а т у р а

1. Голіков А. П. Глобальна демографічна проблема: стан та перспективи // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, сер. «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм», Вип. 5. – Харків. – 2016. – С. 6-13.
2. Капітон О. В. Глобалістика і глобальні проблеми сучасності [Електронний ресурс] / О. В. Капітон. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkzh/2010_35/3Kapiton_O.pdf.
3. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика / М. М. Книш. – Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014. – 484 с.
4. Корнієнко В. О. Основні політико-ідеологічні доктрини та глобальні проблеми сучасності / В. О. Корнієнко, Г. Я. Буртяк. – Вінниця : ВНТУВ, 2003. – 91 с.
5. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А. С. Філіпенко. – К. : Знання, 2007. – 670 с.

ДИНАМІКА ТА СПРЯМОВАНІСТЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Павлова Л. І.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Глобалізація є об'єктивним закономірним процесом, що охоплює економічну, політичну, культурну та інші сфери життя суспільства. За своєю суттю економічна глобалізація це посилення єдності, системної цілісності світового господарства на основі ринкових відносин та поглиблення економічної спеціалізації країн та регіонів. Зростання міжнародних фінансових трансакцій, виникнення нових індустріальних держав, скорочення технологічних відмінностей між країнами, поглиблення інтернаціоналізації виробництва визначають розвиток глобалізаційних процесів на рівні окремих країн та призводять до формування ліберальної міжнародної торговельної системи.

До процесу глобалізації залучені практично всі держави. Найбільший динамізм в цьому плані показують нові індустріальні країни Азії та окремі держави Латинської Америки. Рівень залучення до міжнародної торгівлі та іноземні інвестиції є головними показниками розгортання економічної глобалізації для країн та регіонів. Ступінь економічної інтеграції вимірюється за допомогою індексу економічної глобалізації. Він вираховується для кожної окремої країни, показує її частку в міжнародній торгівлі, визначає відкритість національної економіки та враховує надходження до країни від зовнішніх інвестицій.

Найкраще використали процес глобалізації такі країни як Ірландія, Швейцарія, Сінгапур, Нідерланди, Швеція. Вони посідають найвищі місця у рейтингу глобалізації. Це пояснюється тим, що вони змогли використати своє вигідне географічне положення, задіяти демографічні ресурси, науковий потенціал та максимально використати глобальні ринки, щоб отримати необхідні товари та послуги, які не виробляють у середині країни. Це надало можливості навіть невеликим за розмірами країнам посісти достойне місце у глобальному розподілі праці.

Економічна глобалізація має суперечливий характер розвитку. На окремі країни вона впливає як позитивно, так і негативно. Так само неоднозначно та різноспрямовано вона впливає і на галузі сучасного виробництва. Процес деіндустріалізації є наслідком структурних глобальних змін. Розвиток сфери послуг, інформаційних технологій та перехід до постіндустріального суспільства в економічно розвинутих

країнах відбувається із одночасним технологічним відставанням країн, що розвиваються. Слабкість господарської інфраструктури та неконкурентоспроможність останніх посилюють їх відставання в економічному розвитку та сприяють загостренню соціальних та політичних протиріч в країнах.

Загальний індекс глобалізації у 2017 році за системою КОФ для України склав 70,24 (100 балів – максимальна оцінка). Тоді країна зайняла 45-ту позицію в рейтингу серед 193 держав світу. У порівнянні з 2016 р. КОФ-індекс для України склав 70,71, а рейтингова позиція – 44. У рейтингу ж глобальної конкурентоспроможності у 2019 році Україна посіла 85 місце із 57,0 балами. Натомість у цьому ж рейтингу Україна посіла 83 місце зі 140 країн у 2018 році. Деяке зниження показників можна пояснити відсутністю або уповільненням реформ у ключових секторах економіки та політичною нестабільністю в державі. Українська економіка є відкритою, але одночасно має низький рівень конкурентоспроможності на глобальному ринку. Тому пріоритетним завданням для нашої країни на найближчий час має стати нарощування економічного потенціалу через проведення реформ, створення привабливих умов для потенційних інвесторів та розширення зовнішніх споживчих ринків.

Л і т е р а т у р а

1. Індекс глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth>
2. КОФ Index of Globalization Swiss Federal Institute of Technology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html3>.
3. Статистична інформація // Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Пашина Н. П.

Маріупольський державний університет

Входження України до єдиної освітньої системи Європи, орієнтація на нові освітні результати визначають необхідність реалізації компетентнісної моделі в навчанні. Практико-орієнтованим підходом до

вивчення політологічних дисциплін в Маріупольському державному університеті є кейс-технології.

Кейс є одним з найбільш перспективних інтерактивних методів організації професійної підготовки фахівців в іноземних університетах. Кейс-метод, або кейс-стаді – це детальне дослідження окремого випадку, який відноситься до якого-небудь класу феноменів [6, с. 19].

Активне впровадження кейсів почалося у 20-і рр. ХХ ст. у Гарвардській школі бізнесу, де і сьогодні роботі з кейсами відводиться до 90 % навчального часу. З другої половини ХХ ст. метод «кейс-стаді» став активно використовуватися у Школі державного управління ім. Дж. Ф. Кеннеді при Гарвардському університеті.

Сьогодні метод «кейс-стаді» є основним в англо-американському освітньому процесі. Його активно застосовують при навчанні у сфері бізнесу, політології, психології, права, медицини, педагогіки та ін. [2; 3; 5; 9; 10]. Виділяються дві класичні школи кейс-стаді: Гарвардська (американська) і Манчестерська (європейська).

У 90-і рр. ХХ ст. кейс-метод став освоюватися в країнах Східної Європи. Презентація кейс-методу в Україні вперше відбулася в 1992 р. [6, с. 20] фахівцями Школи державного управління ім. Дж. Кеннеді Гарвардського університету в Інституті державного управління і місцевого самоврядування (нині Національна академія державного управління при Президентіві України).

В цілому, на сьогодні іноземними та вітчизняними фахівцями створені й активно використовуються численні бази даних, електронні ресурси кейс-технологій, також розроблена величезна кількість навчальних кейсів різного змісту і форматів [1; 3; 11, с. 50–54; 12, с. 28–33; 13, с. 8–11; 14].

Впровадження кейс-методу в українській освіті почалося у сфері державного управління. Так, у Національній академії державного управління при Президентіві України був підготовлений двотомний каталог навчальних кейсів, ситуаційних вправ і ділових ігор [1]. Значний внесок у розвиток кейс-методу в Україні вніс «Центр інновацій та розвитку», під егідою якого було видано цілий ряд робіт вітчизняних фахівців у цій галузі [7; 8].

Програма подальшого впровадження в національній освітній простір кейс-методу представлена в роботі Ю. Сурміна «Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні» [6]. Концептуально-методологічне осмислення використання кейс-методу полягає, на думку автора, в наступному:

– кейс-метод є складним багатофункціональним інтелектуальним, утворенням, яке характеризується різноманітними функціями;

– кейс-метод має великі гносеологічні можливості, орієнтуючись на неоднозначне, ймовірне знання, яке виявляється під час аналізу практичної ситуації;

– належачи до посткласичної моделі навчання, кейс-метод містить навчально-виховні можливості (гносеологічний, праксеологічний, аксіологічний потенціал), інтенсифікує освіту, мобілізує та активізує діяльність як викладача, так і студентів;

– факторами гальмування впровадження кейс-методу у практику навчання є труднощі об'єктивного і суб'єктивного характеру: недоліки, закладені у природі самого методу, відсутність науково-методичних семінарів, дефіцит спеціальної навчально-методичної літератури, необхідність відмовитися від звичної парадигми класичного навчання, традиційної поведінки викладачів і студентів;

– аналіз ситуацій необхідно якомога швидше впровадити в навчання на спеціальностях, що пов'язані з динамічністю, здатністю діяти результативно у нестандартних ситуаціях. Особливо метод кейс-стаді ефективний в освіті дорослих, їхній професійній перепідготовці;

– кейс-метод повинен використовуватися в єдності з іншими методами, в тому числі традиційними. Використання кейс-методу має бути методично, інформаційно і організаційно забезпечено.

Практика застосування методики кейс-стаді у процесі вивчення дисциплін професійного циклу студентами-політологами на кафедрі міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету показала її ефективність та доцільність. Методика застосування кейс-стаді адаптована з урахуванням специфіки кожної дисципліни. У роботі над кейсом інтегрована ціла низка пізнавальних методів, що дозволяє студентам-політологам отримати практичний досвід володіння ними та навички аналізу. Основними методами роботи над кейсом є: проблемний, моделювання, системний аналіз, експеримент, описовий, аналіз офіційних документів, аналіз неофіційних матеріалів ЗМІ, Інтернету та інших джерел, експертна оцінка, прогнозування, статистичний, математичний, «мозковий штурм», дискусія та ін. Робота над кейсом і його презентація розвиває такі здібності як: ораторське мистецтво, полемічні навички, міжособистісну комунікацію, робота в групі й інші якості, необхідні для роботи в політичній сфері.

Л і т е р а т у р а

1. Каталог навчальних кейсів, ситуаційних вправ і ділових ігор для дисциплін спеціальностей освітньої галузі «Державне управління»: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 1 груд. 2011 р.: у 2 т. / за заг. ред. В. М. Сороко; уклад.: О. С. Бурба, Н. А. Денісова, Т. Б. Смолянська. – К.: НАДУ, 2011. – Т. 1. – 92 с.; Т. 2. – 76 с.

2. Краснов Ю. Э. Современные дискуссии по проблеме «Метод проектов» (реферативный обзор источников, включая рассмотрение концепции Дж. Равена о развитии компетентностей высшего уровня посредством проектного обучения) / Ю. Э. Краснов // Метод проектов. Серия «Современные технологии университетского образования». Вып. 2 / Белорусский государственный университет. Центр проблем развития образования. Республиканский институт высшей школы БГУ. – Минск : РИВШ БГУ, 2003. – С. 197–221 ;
3. Полат Е. С. Метод проектов / Е. С. Полат // Метод проектов. Серия «Современные технологии университетского образования». Вып. 2. / Белорусский государственный университет. Центр проблем развития образования. Республиканский институт высшей школы БГУ. – Минск : РИВШ БГУ, 2003. – С. 39–47.
4. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / Под ред. д-ра социол. наук, проф. Ю. П. Сурмина. – К. : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
5. Ситуаційні справи / Консорціум із вдосконалення бізнес-освіти у Україні. – К. : Центр інновацій та розвитку, 2000. – Вип. 2. Ситуаційні справи-переможці 2-го Всеукр. конкурсу ситуац. справ. – 160 с.
6. Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні / Ю. П. Сурмін // Вісник НАДУ. – 2015. – № 2. – С. 19–28.
7. Сурмін Ю. П. Кейс-стаді: архітектура і можливості / Ю. П. Сурмін. – К. : Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2012. – 336 с.
8. Сурмін Ю. П. Створення кейса: практичні поради / Ю. П. Сурмін, О. І. Сидоренко. – К. : Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2012. – 48 с.
9. Angelo T. Case learning: How does it work? Why is it effective? [Електронний ресурс] / T. Angelo, J. Boehrer // Case Method Website: How to Teach with Cases. Santa Barbara: University of California, 2002. – Режим доступу : <http://www.soc.ucsb.edu/projects/casemethod/teaching.html>
10. Barnes L. B. Teaching and the case method: Text, cases, and readings / L. B. Barnes, C. R. Christensen, A. J. Hansen. – Cambridge : Harvard Business School Press, 1994. – 288 p.
11. Gallucci K. Learning about the nature of science with case studies / K. Gallucci // Journal of College Science Teaching. – 2009. – Vol. 38. – № 5. – P. 50–54.
12. Grunwald S. A casebased approach improves science students' experimental variable identification skills / S. Grunwald, A. Hartman // Journal of College Science Teaching. – 2010. – Vol. 39. – № 3. – P. 28–33.
13. Hager L. D. A symphony for your brain: A psychological research methods case / L. D. Hager // Journal of College Science Teaching. – 2004. – Vol. 33. – № 7. – P. 8–11.
14. Herreid C. F. Start with a Story: The Case Study Method of Teaching College Science / C. F. Herreid. – Arlington – VA : NSTA, 2007. – 450 p.

ЕКОЛОГІЧНИЙ СЕКТОР МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Пилипенко А. В.

Науковий керівник: **Павлова Л. І.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

У ХХІ ст. екологічна складова стає невід'ємною частиною світової політики. Загострення екологічних проблем та зростання залежності країн у ході глобалізації спричинили актуалізацію питання щодо ефективного міжнародного співробітництва у галузі охорони навколишнього природного середовища. Сьогодні все частіше використовують поняття «екологізації міжнародних відносин» як процесу неухильного і послідовного поширення екологічних ідей, підходів і принципів на усі види та форми міжнародних відносин з метою охорони навколишнього природного середовища і раціонального природокористування, гарантування міжнародної екологічної безпеки та переходу до якісно нової соціо-екологоекономічної моделі розвитку світової спільноти [5, с. 79].

Країни вирішують проблеми екологічної безпеки на всіх рівнях міжнародної системи: глобальному, регіональному та локальному. Екологічна безпека визначається як такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [2]. Концепція глобальної екологічної безпеки принципово відрізняється від традиційних концепцій своїм розумінням загроз. Якщо в традиційних концепціях екологічні проблеми взагалі не розглядалися, або розглядалися опосередковано як ймовірні причини збільшення напруженості, то концепція

глобальної екологічної безпеки в якості загрози розглядає саме погіршення стану навколишнього середовища [3, с. 276]. Серед чинників зростання загроз глобальній екологічній безпеці можна визначити:

- збільшення ресурсно-екологічної взаємозалежності країн;
- відсутність узгоджених міжнародних екологічних критеріїв і стандартів, якими б керувалися всі держави світу;
- недостатній рівень координації світової спільноти у вирішенні екологічних проблем;
- наявність значних відмінностей у підходах до вирішення наявних екологічних проблем і в можливостях реалізації національних природоохоронних програм;

- збройні конфлікти, екологічний тероризм і екологічні злочини.

Недостатність та неефективність заходів по досягненню глобальної екологічної безпеки має й політичні причини. Держави, які є головними гравцями на міжнародній арені, зацікавлені в своєму економічному розвитку, що вступає в протиріччя з необхідністю витратити кошти на екологію і передавати їх до фондів міжнародних організацій. Найбільшою мірою відрізняється екологічна політика розвинених і країн, що розвиваються. Вони взаємно звинувачують один одного у виникненні глобальних екологічних проблем, не дивлячись на те, що в рівній мірі несуть відповідальність за глобальну екологію [1, с. 7]. Загрози з боку національних інтересів держав та загрози, пов'язані з діяльністю транснаціональних корпорацій, для яких прибуток є рушійною силою діяльності, стають політичними проблемами глобальної екологічної безпеки.

Глобальні та регіональні міжнародні організації повинні взяти на себе зобов'язання координуючого центру з вирішення проблем екологічної безпеки. Слід активізувати діяльність різних міжнародних організацій і в першу чергу – Організації об'єднаних націй. Наразі ООН, як головна міжнародна організація, діяльність якої спрямована на забезпечення міжнародної безпеки, не володіє достатніми ресурсами і компетенцією у вирішенні подібних питань. Є потреба у розширенні програм ООН і ЮНЕСКО зі створення найбільш сприятливих умов для проживання на планеті Земля.

Окрім розширення можливостей міжнародних організацій із захисту навколишнього середовища актуальним на сьогодні залишається введення загальносвітових економічних стандартів і обмежень; використання країнами альтернативних джерел енергії; надання допомоги країнам, що розвиваються (фінансової, технологічної) в області екологічної освіти; адаптація відносин природокористування до ринкової системи господарювання [4].

Причини екологічних проблем у розвинутих країнах та країнах, що розвиваються різні і потребують дещо відмінних шляхів свого вирішення. Водночас досягнення глобальної екологічної безпеки є ускладненим, оскільки національні інтереси держав та корпоративні інтереси ТНК щодо економічного розвитку вступають в протиріччя з необхідністю витратити значні кошти на виконання екологічних програм. Але, в силу своєї природи, екологічні проблеми можна вирішити тільки узгодженими зусиллями всієї світової спільноти. Координуючим центром з вирішення проблем екологічної безпеки з реальними повноваженнями та дієвими механізмами прийняття та втілення відповідних рішень має стати універсальна організація – ООН.

Література

1. Бохан А. Глобальні виміри екологічної безпеки в домінантах стратегічного партнерства / А. Бохан // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2014. - Вип. 7. - С. 6-9.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1264-12>
3. Онищук М. І. Проблеми безпеки в теорії міжнародних відносин: порівняльний аналіз основних напрямів / М. І. Онищук, Ю. В. Турченко, А. І. Зарицька // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2013. – № 41-48. – С. 272-278.
4. Пути решения экологических проблем [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://economics.studio/ekonomicheskaya-teoriya/puti-resheniya-ekologicheskikh-70598.html>
5. Федунь О. В. Екологізація міжнародних відносин у контексті сталого розвитку [Текст] / О. В. Федунь // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. - Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – Вип. 30. – С. 78-86.

ДОСВІД ПРОВІДНИХ ДЕРЖАВ ТА УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Півненко О. В

Науковий керівник: **Карчевська О. В.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Інформаційні технології є ключовим чинником на шляху до економічного та політичного розвитку. Держави, які інтенсивно використовують технологічні інновації, найбільш вдало пристосовуються до змін, стають провідними інвесторами, позиціонуються у ролі пріоритетних міжнародних партнерів.

Фундаментом становлення інформаційного суспільства, з одного боку, є інформація та знання, інформаційні технології, а з другого – цілеспрямована інформаційна політика країни (уряду). Це чинники, без яких розвиток держави в умовах сучасного глобалізованого світу взагалі неможливий.

Для переходу України до реалізації стратегії розвитку суспільства постіндустріального типу важливим є формування інформаційної

політики держави, яка має спиратися на власну систему індикаторів у реалізації процесу розвитку інформаційного суспільства. Ця система має складатися щонайменше з трьох елементів:

Елементу технологічної оснащеності. Утворює можливість виміру та оцінки стану розвитку інформаційних та комунікаційних технологій, що забезпечують усі необхідні операції з обробки, передачі чи використання інформації в усіх сферах життя суспільства.

Елементу прозорості комунікацій. Сприяє діагностиці процесів розвитку електронної демократії, діджиталізації, відкритості публічного управління, автоматизації управління сфери послуг. Тобто визначає ступінь технологічної оснащеності держави та суспільства засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Елементу індексування інформаційного суспільства. Цей комплексний механізм був розроблений World Times та компанією IDC. Він аналізує стан інформаційно-комунікаційних технологій і відображає темпи зростання діяльності у сфері створення, розповсюдження та використання інформаційних технологій загалом. Цей індекс дозволяє оцінити ступінь інтеграції будь-якої країни світу в глобальну інформаційну спільноту. У структурі індексу інформаційного суспільства в загальній складності враховуються багато змінних, які, в свою чергу, поділені на чотири групи: комп'ютерна інфраструктура, інформаційна інфраструктура, інтернет-інфраструктура, соціальна інфраструктура.

Інформаційна політика України вже визначилася з пріоритетами, це – науково-технічний й інноваційний розвиток держави; формування необхідних законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічний розвиток інформаційних ресурсів; сприяння збільшенню різноманітності й кількості електронних послуг, посилення мотивації у використанні ІКТ.

В умовах поєднання елементів контролю та досвіду провідних країн в реалізації технологічного, економічного, наукового, трудового, просторового, культурного та дозвільного параметрів нової інформаційно-технологічної реальності Україна зможе сформувати національну концепцію динамічного поступу до глобального інформаційного суспільства.

Першостями, що сприятимуть стимулюванню сфер інформаційного сектору мають стати:

- визначення реалістичних пріоритетів розвитку сфери інформаційно-комунікаційних технологій на державному рівні;
- визначення напрямків конкурентоспроможності українських ІКТ на світових ринках;

- розвиток національної інноваційної системи як складової українського інформаційного суспільства;
- створення ефективної системи управлінської політики інформаційно-інноваційної сфери;
- усталення системи економічних стимулів для розробників програм інноваційних ІКТ;
- ухвалення нормативно-правової бази для ефективної державної підтримки у сфері ІКТ.

В умовах розвитку євроінтеграційних процесів доцільним є запозичення переваг інформаційної політики ЄС та інших розвинутих держав з визначенням тих параметрів інформаційного поступу, які в змозі впровадити зараз українська держава.

Основою чинної інформаційної політики ЄС є доктрина європейського інформаційного суспільства, що була проголошена 1994 р. в доповіді «Європа та глобальне інформаційне суспільство. Рекомендації Європейській Раді ЄС», основна ідея якої полягає у перенесенні акцентів з геополітики на технополітику (інформатику). Нормативно-правова база Європейського Союзу в інформаційній сфері є дуже широкою та розгалуженою, основні документи постійно доповнюються та розширюються з огляду на зміни, які відбуваються в європейських країнах і у світі в цілому [1]. Проте це політика партнерства та об'єднання загальних здобутків з додаванням інтелекту у перспективу спільного майбутнього. Отже, основою національної політики розвитку інформаційного суспільства в країнах Європи є наступні загальні принципи: сприяння динамічній конкуренції у сфері розвитку телекомунікації; заохочення приватних капіталовкладень у розвиток інформаційної інфраструктури; участь у розробці гнучкого законодавства у сфері інформатизації; забезпечення відкритого доступу до інформаційних мереж; сприяння наданню громадянам ефективних і доступних інформаційних послуг; участь в обговоренні міжнародних проблем побудови глобального інформаційного суспільства.

Але ці принципи кожна країна реалізує по різному. У рамках ЄС реалізується близько 500 програм і проектів, спрямованих на всебічний розвиток інформаційного сектору, ефективність індустрії та впровадження високих технологій у всі сфери життєдіяльності країн-членів ЄС. Європейський Союз розвиває програми наукових досліджень у галузі інформаційних технологій у різних контекстах за стратегічними напрямками європейського розвитку.

Також, успішною в розбудові інформаційного суспільства є США, яка реалізує каліфорнійську модель, провідну роль у ній відіграє бізнес. Американський вплив у галузі комунікаційних технологій та інформаційної сфери відчутний в глобальних процесах, міжнародній

політиці, світовій економіці. Їхня модель передбачає інтенсивний розвиток електронних комунікацій для встановлення соціальних, політичних, культурних зв'язків у суспільстві. Розвиток універсальних послуг має важливе значення у програмах інформаційного суспільства США, він досягається за допомогою стратегії поліпшення якості інформаційних послуг та соціальної орієнтації держави.

Фінляндія – це показовий приклад для України. Фіни поєднують бізнес і модель держави загального добробуту. Їхня модель демонструє переваги успішної взаємодії держави, громадянського суспільства і бізнесу в переході до нової інформаційної реальності. В рамках цієї моделі кожен учасник процесу інформаційного поступу забезпечує роботу і контроль відповідного сегменту. Так, держава як інститут, що не орієнтований безпосередньо на прибуток, стимулює і забезпечує відтворення інтелектуального потенціалу, фінансує з податків сферу освіти, наукові та інноваційні центри, тобто сфери соціального зростання, підтримує необхідний рівень економічної, структурної, комунікаційної та інформаційної рівномірності в суспільстві. Бізнес є головною складовою у сфері реалізації, обміну і розповсюдження інформаційного продукту, ефективним каналом зв'язку між споживачами та виробниками, важливим середовищем конкурентного розвитку. Суспільство та громадські інститути задають і формують політичні рамки взаємодії держави та бізнесу.

Азіатська модель інформаційного суспільства спирається на найважливіший чинник – великі витрати на наукові дослідження і розробки та високий пріоритет техніки й технології в забезпеченні соціально-економічного розвитку країни. Центром їхньої стратегії є – нові ідеї, точки зору і оригінальність. Роль бізнесу в розвитку нових технологій в Китаї, Південній Кореї, Японії дуже велика. Завданнями держави є створення сприятливих умов для творчості, зменшення ризиків для підприємств, що діють у пріоритетних сферах. Тобто в азіатській моделі акцент переміщується з виробництва на «людину і суспільство». Велика роль надається техніці – простоті її використання, адаптації техніки до потреб людей, а не людей до техніки. Основною метою цієї стратегії стає розробка і впровадження інформаційних технологій, що сприяють підвищенню якості життя населення.

План інформатизації певної країни та включення її до глобального інформаційного суспільства може бути успішним лише тоді, коли він ґрунтуватиметься на сферах, в яких держава має максимальні переваги над іншими державами.

У Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні від 15 травня 2013 р. введено такі категорії як: ... електронна освіта,

електронна медицина, електронна послуга, електронна економіка, електронна комерція, електронна культура тощо. Кожний українець може надати власну оцінку результатам розвитку цих важливих інформаційно-технологічних параметрів, проте на кінець 2019 року вона переважно буде незадовільною. Навіть законодавець вказує, що інституціоналізація інформаційного суспільства локалізована, а найбільші успіхи демонструють: Дніпро, Одеса. Вінниця, Львів. Решта регіонів не відчули позитивних змін.

Основними чинниками, що спричиняють гальмування розвитку інформаційного суспільства в Україні стає відсутність дієвих механізмів реалізації поставлених стратегічних завдань та системи моніторингу за ефективністю пропонованого інформаційного продукту та соціального ефекту від його впровадження.

Досвід останнього десятиліття засвідчив, що ті країни світу, якими ми захоплюємося, на які орієнтуємось у розвитку, змогли консолідувати свої внутрішні ресурси задля власного розвитку. Ресурси національного бізнесу, його громадського сектору змогли об'єднати інтереси та прагнення із державним сектором, вибудувати нові іміджі, обличчя своїх країн.

Для України важливим має стати реалізація позитивного досвіду та впровадження національного потенціалу для досягнення стабільних результатів на цьому шляху. Поділяючи позиції авторів монографії «Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку» [2], зазначимо, що для того щоб побудувати повноцінне інформаційне суспільство нам необхідно:

- забезпечити взаємодію інформаційних систем всіх рівнів, причому не тільки у рамках одного регіону, але й країни в цілому. І ініціатором цих процесів повинна виступити держава;

- створити цифрові моделі реальних об'єктів і процесів, і цей процес має стати основою взаємодії на всіх рівнях держави;

- забезпечення безпеки. Так як вже сьогодні виникають певні загрози і їх кількість буде з часом зростати, необхідно, щоб процес інформатизації вийшов на якісно новий рівень;

- нормативне забезпечення нових технологій. Так як технології упроваджуються надзвичайно швидко, а нормативні документи за ними не поспівають, то без них держава не може ефективно вирішувати задачу розвитку цифрового суспільства;

- організація міждержавної цифрової взаємодії у рамках величезних міждержавних союзів та угод. Це важлива задача для розвитку бізнес-процесів, розробки нормативної бази та єдиної інформаційної моделі цифрової взаємодії, а також необхідності

створення технологічних рішень для забезпечення цифрової взаємодії при реалізації загальних процесів [3, с. 6];

- ініціатива держави щодо проведення стартапів, змагальних заходів, які дозволять визначити інноваційні ідеї та продукти, тобто утворення державою простору для винахідників та новаторів.

Література

1. Савич А. С. Європейські програми формування інформаційного простору ЄС [Електронний ресурс] / А. С. Савич // Проблеми міжнародних відносин. – Режим доступу до статті : <http://vmv.kyvu.edu.ua/v/p09/12.pdf>
2. Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку: колективна монографія / За ред. д.філософ.н., проф. В. Г.Воронкової; Запоріж. держ. інж. акад. – Запоріжжя: ЗДІА, 2017. – 282 с.
3. Там само.
4. Мохова Ю. Л., Луцька А. І. Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України [Електронний ресурс] / Мохова Ю. Л., Луцька А. І. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2018. – № 12. – Режим доступу до статті: www.dy.nayka.com.ua

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Поклад В.І.

*Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка*

З вуст наших політиків і високопосадовців постійно лунає теза про «розбудову національної держави». Не обходять цю проблему і науковці [див., напр.: 1, 2, 3]. А чи відповідає така постановка питання об'єктивним реаліям сьогодення?

Ідея «національної держави», яка була продуктом суспільно-політичних дискусій епохи Просвітництва, за час, що минув, поступово змінила своє змістовне наповнення. Саме поняття «нація», навколо якої утворюються держави модерного типу, тлумачиться (розуміється) по-різному. По-перше, як нація-етнос, як спільність людей із загальною культурою, психологією, традиціями, мовою тощо. По-друге, як політична нація, спільність громадян держави. Перше значення було більш характерним для епохи раннього Модерну, коли формувались буржуазні держави. Друге – для епохи пізнього Модерну, коли на порядку денному поступово актуалізується питання про пріоритет прав людини перед правом будь-якої спільноти, в тому числі і нації.

Наприкінці ХХ століття визначальною тенденцією світового розвитку стає глобалізація, яка «характеризується розвитком протилежних тенденцій універсалізації і диференціації, однополярності і багатополарності, зіткнень і примирень, інтеграції і дезінтеграції, суверенізації і десуверенізації тощо» [4, с. 132]. Якщо раніше перехід від архаїчної (феодальної) держави до модерної (буржуазної) довгий час розглядався і здійснювався як універсальний процес за єдиними стандартами (що дозволило Ф. Фукуямі навіть проголосити «кінець історії» у зв'язку з універсалізацією ліберальної демократії Заходу як остаточної форми управління у людському суспільстві [5], то у сучасному світі самостійність, багатоманітність і самовираження особистості стають передумовою відмови від єдиного стандарту соціальних перетворень [див.: 6].

Будь-яка держава являє собою сукупність інститутів, які регулюють поведінку людей в межах даної території [7, с. 92]. Це регулювання здійснюється, по-перше, підтримкою загальних цінностей, по-друге, формуванням норм, що забезпечують зберігання загальних цінностей і, по-третє, встановленням санкцій (позитивних і негативних), які стимулюють виконання норм.

В умовах глобалізації система внутрішньодержавного контролю (як поєднання формальної і неформальної його сторін) дедалі більше відчуває тиск з боку наднаціональних мегасистем (за визначенням Е. Гіденса). І «на зміну локальним суспільствам, «національним державам», "товариствам - державам - націям" приходять не єдине глобальне суспільство, а безліч мережевих соціумів, що утворюють нову конфігурацію цілісної соціальної системи» [8, с. 38]. При цьому еліта наднаціональних мегасистем (ООН, ЄС, «велика сімка» тощо) зараз виконує функції не стільки керівництва, скільки координації у глобальному масштабі.

Ситуація зменшення примусовості у глобальному масштабі посилює тенденції плюралізації суспільного розвитку. Як відмічає О. Неклеса, зараз з'являється «ймовірність глобальної альтернативи цивілізації: можливість роздрукування заборонених кодів історії, звільнення соціального хаосу, виходу на поверхню і легітимації світового андеграунду, його злиття з «такими, що не відбулися» і «збанкрутілими» державами, «країнами-ізгоями», сучасними «піратськими республіками», іншими соціальними ефемеріями, які стверджують химерний лад нової світової анархії [9, с. 23]. Серед таких новостворень – «ІДІЛ», «ЛНР», «ДНР», в основі виникнення яких лежать не стільки етнічні або політичні мотиви, скільки ціннісне самовизначення певної спільноти (при цьому термін «самовизначення» не виключає впливу традиційних глобальних акторів).

На сучасному етапі глобалізації в результаті зменшення примусовості у суспільно-політичних відносинах посилюються тенденції децентралізації та регіоналізації. У. Бек і Р. Робертсон вводять в науковий обіг термін «глокалізація» для визначення глобалізації локального з властивою їй фрагментацією, коли руйнується, наприклад, безпосереднє (локальне) сусідство, але одночасно зміцнюється «сусідство» транснаціональне (глобальне). Локальні спільноти глобалізуються, виникають зв'язки і спільноти глокальності; глокалізація продукує нові, невідомі раніше спільноти» [див.: 10, с. 93-94].

Національна держава, як інструмент контролю території, ресурсів та поведінки людей, втрачає свою ефективність. Особливо відчутним це стає в умовах постіндустріального суспільства, коли основним ресурсом розвитку стає не територія, не кількість населення, не природні ресурси, а інформація і технології. Вже зараз «Силіконова Долина» за своїм економічним потенціалом переважає більшість держав світу, не потребуючи при цьому особливого державного сприяння.

Таким чином, можна передбачати, що у сучасному світі актуалізується модель держави, схожа на притаманне античній Елладі «місто-державу», в якій оптимально поєднуються усі переваги демократії, децентралізації, організації спільної життєдіяльності. Національні ж держави зберігають своє значення тільки тоді, коли їх функціонування не суперечить глобальним світовим тенденціям.

Література

1. Михальченко М. Українська мрія та національна ідея / М. Михальченко // Політичний менеджмент. – 2009. - № 6. – С. 3-13.
2. Рудакевич О. М. Традиції як базовий елемент національної політичної культури / О. М. Рудакевич // Політологічний вісник : зб. наук. праць. – К. : ІНТАС, 2010. – Вип. 49. – С. 291–299.
3. Зварич Р.В. Національна держава: поняття, ознаки, функції: Автореф. дис. канд. юр. наук / Р.В. Зварич; Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». – К., 2011. – 16 с.
4. Співак В. М. Держава в процесі глобального управління економікою: порівняльні характеристики / В.М. Співак // Порівняльно-правові дослідження. – 2010. - № 1. – С. 132-141.
5. Фукуяма Ф. Кінець історії? /Френсис Фукуяма // Вопросы философии. - 1990. - № 3. – С. 134-148.
6. Рональд Инглетарт. Модернизация и постмодернизация // Новая постиндустриальная волна на Западе. – [Электронный ресурс]. /Р. Инглетарт. – Режим доступа: http://lib.uni-dubna.ru/search/files/kult_nov_post_volna/9.htm.

7. Аберкромби Н. Социологический словарь: Пер. с англ. / Н. Аберкромби, С. Хилл, Б.С. Тернер; под ред. С.А.Ерофеева. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. — 620 с.
8. Анисимова С.Г. Личность в постиндустриальном обществе: транзичия через аномию / С.Г. Анисимова // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2010. - № 891. – С. 37-43.
9. Неклесса А.И. Ordo quadro –четвертый порядок: пришествие постсовременного мира / А.И. Неклесса // Полис. – 2000. – № 6. – С. 6-27.
10. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию. Пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельника; Общ. ред. и послесл. А. Филиппова - М.: Прогресс-Традиция, 2001. — 304 с.

АЛГОРИТМ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПРОСУВАННЯ РЕФОРМ ЦЕНТРАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ РАД У ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сімонян А. В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Актуальність роботи визначена тим фактором, що разом зі зміною уряду в Україні змінилися підходи до залучення консультативно-дорадчих органів до цього процесу. Визначення алгоритму комунікацій та просування реформ центральними органами виконавчої влади дозволять у подальшому дати визначення місця та ролі громадських рад у процесі реформування.

Провівши емпіричні дослідження, ми дослідили процес просування трьох ключових реформ уряду, що стосуються земельної, податкової та митної реформи, які реалізовувалися протягом вересня-жовтня 2019 року. В результаті цього дослідження був розроблений універсальний алгоритм комунікації по законопроектах або реформах. Цей алгоритм можна поділити на три етапи, які, в свою чергу, передбачають виконання визначених дій:

1. Підготовчий етап передбачає:

- визначення цільової аудиторії;
- пошук стейхолдерів (фізичні і юридичні особи, які мають легітимний інтерес у діяльності організації, тобто певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність, тобто народних депутатів, що можуть ініціювати прийняття законопроекту);

- визначення опонентів кампанії (групи інтересів, громадські організації, політичні сили);
- написання стратегії (комунікаційної стратегії, контент-плану, меседж-боксу, календарного плану заходів, брендбуку, що включає в себе логотип, брендовий клір, шрифт реформи);
- тестування та опробування меседж-боксу на фокус-групах (репрезентативна група, яка складається з представників цільової аудиторії реформи) та проведення первинної соціології.

2.Етап просування реформ включає в себе:

- участь у засіданнях комітетів Верховної Ради України, виступи під час засідань;
- генерування інформаційних приводів: організація заходів, презентацій, брифінгів, тощо;
- запуск інформаційної кампанії у засобах масової комунікації, що передбачає щоденні публікації від стейкхолдерів, суб'єкту ініціативи, написання колонок, інтерв'ю тощо;
- моніторинг засобів масової інформації (телебачення, друковані та інтернет видання) – вимірювання тональності виходу інформації в позитивному, негативному та нейтральному тоні;
- ліквідація інформаційних загроз або створення нового інформаційного приводу для вирівнювання тональності інформаційного поля;
- запуск внутрішньої адвокаційної роботи у Верховній Раді України (лобіювання ініціативи через круглі столи, презентації для політичних партій, фракцій, міжфракційних об'єднань, депутатських груп).

3.Етап голосування у Верховній Раді Україні;

4.Post-кампанія просування реформи та підведення підсумків:

- моніторинг громадської думки в соціальних мережах та засобах масової інформації, а також проведення соціологічного дослідження;
- «гасіння пожеж» або антикризова комунікація.

Досліджено також роль громадських рад у цьому процесі.

На «підготовчому етапі» громадські ради надають експертизу ініціативи центрального органу державної влади, які підтверджують або спростовують необхідність прийняття даних законопроектів. Також уряд залучає керівництво або членів громадської ради в якості стейкхолдерів, однак, дослідження показало, що громадські ради також виступають як опоненти реформ, наприклад, Громадська рада при

Міністерстві фінансів України була проти законопроекту щодо фіскалізації малого підприємництва [1].

На другому етапі громадські ради залучаються лише задля створення інформаційних приводів та інформування населення щодо законодавчих змін.

Таким чином, провівши дослідження, ми дійшли до висновку, що у процесі просування реформ, громадські ради приймають активну участь, однак, впливу на процес прийняття вони не мають. Залучені громадські ради лише на двох етапах з чотирьох для легітимізації в очах суспільства прийнятих урядом рішень, просування, інформування населення про реформу та «тушіння» громадського протесту.

Література

1. Протокол засідання громадської ради при Міністерстві фінансів України [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу : <https://mof.gov.ua/uk/hromadka-rada-2019>.

МІСЦЕ ТА РОЛЬ БЛИЗЬКОСХІДНОГО РЕГІОНУ У СВІТОВОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Слободянюк А.Л.

Науковий керівник: Павлова Л. І.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Розпад біполярної міжнародної системи та процес глобалізації в останні десятиріччя змінив зміст та характер міжнародних конфліктів. Відбулося зменшення питомої ваги традиційних міждержавних конфліктів і зростання кількості та важливості транснаціональних конфліктів, відбувся зсув конфліктного потенціалу із глобального на регіональний та локальний рівень. Локальні війни і воєнні конфлікти все менше стають міждержавними і все більше мають внутрішньодержавний характер. Водночас межа між міждержавними і внутрішньодержавними конфліктами почала розмиватися. Швидко інтернаціоналізацію внутрішньодержавних протиріч на межі XX – XXI століть слід розглядати як один з проявів загальносвітової тенденції глобалізації – зростання глобальної взаємозалежності, посиленої етнополітичним перерозподілом, який супроводжується розпадом біполярної системи [2, С. 150]. Найбільшою небезпекою є не стільки зростання внутрішньодержавних конфліктів, скільки підвищення їх

дестабілізуючого потенціалу з посиленням внутрішньої інтенсивності та поширенням на країни регіону.

Війни та збройні конфлікти тривають переважно в країнах Африки на південь від Сахари і на Близькому Сході. Близькосхідний регіон залишається одним з найбільш вибухонебезпечних регіонів світу, вогнищем багатьох конфліктів. Він має низку унікальних рис, які виділяють його серед багатьох інших регіонів світу. На Близькому Сході виникла специфічна геополітична зона з високою концентрацією кризових та конфліктних ситуацій. За своїм геополітичним положенням з Близьким Сходом важко порівняти інший куток світу, оскільки він розташований не просто на стику трьох частин світу, а й цивілізацій: Європи, Азії та Африки, де перетинаються інтереси багатьох держав світу. Як зазначав С. Хантингтон, розбіжності між цивілізаціями досить суттєві, і вони поглиблюються. Найзначніші конфлікти в XXI ст. розгорнутимуться вздовж ліній розлому між цивілізаціями [3]. Відносини між західною та ісламською цивілізаціями повні протиріч та відображають реальність зіткнення двох світів – Сходу і Заходу. На фоні посилення культурно-релігійних протиріч між двома цивілізаціями та збільшення ролі західного зовнішнього чинника у формуванні глобального світового порядку у країнах Близького Сходу відзначається посилення діяльності терористичних організацій. Войовничий іслам – це тоталітарна ідеологія, яку взяли на озброєння екстремістські й терористичні угруповання, аби виправдати свої насильницькі дії сумнівним трактуванням окремих положень ісламу. Терористичні дії ісламських фундаменталістів, перш за все проти США та Ізраїлю, спрямовані, за їх твердженнями, проти західної цивілізації в цілому.

Важливого значення набуває стратегічне положення близькосхідного регіону, де перетинаються інтереси багатьох держав. Не випадково майже всі могутні світові держави свого часу намагалися встановити контроль над ним, оголошуючи його зоною своїх «життєво важливих» інтересів. Це Великобританія і Туреччина в XVIII – XIX століттях; Франція, Великобританія, Німеччина, США і СРСР в XX столітті. Той, хто контролював Близький Схід, той контролював східну частину Середземноморського басейну і західну частину басейну Індійського океану. В останні десятиліття, після відкриття величезних запасів нафти в даному регіоні, вплив Близького Сходу на світовий політичний процес посилюється. Внаслідок наявності значних запасів енергоносіїв цей регіон знаходиться в центрі економічного та політичного життя світового співтовариства.

На Близькому Сході розташовані країни, що істотно відрізняються одна від іншої за рівнем і ступенем розвитку виробничих потужностей, економічним потенціалом, соціальною організацією суспільства, культурою, характером політичних режимів. Існують

серйозні суперечності на регіональному рівні, починаючи від прикордонних конфліктів і заперечення приналежності національних територій і закінчуючи розбіжностями між бідними і багатими арабськими країнами. Конкурентна боротьба за економічне лідерство між країнами Близького Сходу спричиняє нові загрози, які поєднуються із внутрішньою політичною та соціальною нестабільністю, релігійними та етнічними протиріччями та суперечностями, які існують в межах суспільства між владою і народом або усередині самої влади, визначають високу конфліктогенність регіону. Разом із цим на Близькому Сході розвиваються інтеграційні тенденції, оскільки переважною етнічною групою, яка мешкає тут, є араби, а домінуючою релігією іслам. Незважаючи на відмінність політичних режимів, у багатьох країн регіону існують подібні політичні, економічні, соціальні і військово – стратегічні інтереси, які, в свою чергу, є основою існування значної кількості міждержавних регіональних об'єднань.

У сучасних умовах стратегічне значення Близького Сходу не тільки не скорочується, але і навпаки – зростає, при цьому Близький Схід буде відігравати все більш значущу роль, в першу чергу, на геополітичному, геоекономічному, енергетичному і цивілізаційному рівнях нової системи, що створюється. Беручи до уваги той факт, що Близький Схід є центральною ланкою «південної дуги нестабільності», можна стверджувати, що в перспективі Близький Схід залишиться головним конфліктогенним регіоном світу. У зв'язку з цим близькосхідні країни навряд чи можуть розраховувати в найближчі десятиліття на те, щоб наростити і поліпшити свій економічний потенціал, вступити в повній готовності в нову фазу глибокого соціально – економічного переформатування, де технологічні нововведення будуть грати незрівнянно більш серйозну роль, ніж на поточному етапі.

Водночас Близький Схід може стати тим майданчиком, на якому можуть бути випробовані механізми підтримки регіональної стабільності і безпеки, які відповідають реаліям формування нового світового порядку з можливістю їх подальшого застосування в інших конфліктних регіонах світу.

Література

1. Пай Л. Незападный политический процесс / Л. Пай // Политическая наука. – 2003. – №2. – С. 66-86.
2. Сірій С. Особливості локальних війн і воєнних конфліктів в умовах глобалізації / Сергій Сірій // Політичний менеджмент. – 2007. – № 2. – С. 144-154.
3. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон // ПОЛИС Политические исследования. – 1994. – № 1 – С. 33 – 48.

НОВИНИ ОФІЦІЙНОГО САЙТУ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСКІ ВІДНОСИНИ

Стеблина Н. О.

*Донецький національний університет
імені Василя Стуса*

Новини офіційних сайтів президентів рідко стають матеріалом для наукового вивчення. Журналістикознавців зазвичай цікавлять інформаційні повідомлення саме ЗМІ, новини ж на офіційних сайтах публічних осіб зазвичай вважаються чимось вторинним і розглядаються хіба що у царині маркетингу (при цьому вивчаються взаємодія юзерів та їхній поведінковий аналіз [9], оцінюється ефективність промоушину [10], репрезентація окремих міст чи країни у туристичній сфері [8] та ін. Що ж до вивчення політичних відносин між країнами, то тут зазвичай звертаються до інших жанрів, наприклад, промов, звернень, указів, офіційного листування тощо. Останнім часом також популярні й соціальні мережі політиків, особливо дописи Дональда Трампа [11], [6].

Тим не менш, новини офіційного сайту президента містять зріз усієї його діяльності, тож з-поміж інформаційних повідомлень можна знайти як інформацію про візити президента, його заяви та виступи, участь у різноманітних заходах тощо. Що ж до взаємин із іншими країнами, то їх також можна оцінити через аналіз інформаційної політики сайту.

Відносини України та Польщі визначаються науковцями як стратегічні. Польщу називають одним із найбільш активних лобістів української європейської інтеграції [2, с. 73], «гідом» для України по ЄС та міжнародним структурам [1, с. 70].

Вважається, що встановлення теплих стосунків між країнами розпочалося у середині 90-х за часів першого терміну Кучми [4, с. 32] (Див. також [7, с. 59]). Також і Помаранчева революція стала поворотним моментом, коли почали зникати «взаємні упередження та стереотипи» [5, с. 12]. Вважається, що за часів Ющенка ці стосунки лишалися стабільними. А от щодо Януковича є декілька суперечливих тверджень. Дехто із науковців називає їх просто «прийнятними» [5, с. 12], а дехто вважає, що персоналії президентів та їхні політичні орієнтації не впливали на дружній характер взаємин між країнами (цит. за [3]).

Відтак, аналіз інформаційної політики офіційного сайту президента Польщі може прояснити ці питання, а також дати змогу

оцінити відносини між Польщею та Україною порівняно із іншими країнами колишнього СРСР.

Для дослідження ми скористалися архівом новин на офіційному сайті президента Польщі та зібрали новини, що стосувалися України та республік колишнього СРСР за 2004-2015 роки. Саме цей час ми обрали тому, що у ці 11 років в українській історії відбулося декілька дуже важливих подій, зокрема Помаранчева революція, Євромайдан, анексія Криму та збройна агресія РФ. До того ж, як уже зазначалося, українські президенти за цей час демонстрували різні позиції щодо зовнішньополітичного курсу України.

У співставленні з іншими країнами вдалося з'ясувати, що Україна для сайту польського президента є найпопулярнішою з-поміж колишніх радянських республік. В усі роки, за винятком 2006-2007 (коли на першому місці була Литва), 2008 (Грузія), 2010 (Росія), саме наша країна була першою за кількістю згадок. При цьому збільшення інтересу до України почалося ще до Євромайдану. Тобто, незважаючи на проросійську орієнтацію Януковича, польські високопосадовці приділяли Україні значну увагу.

Аналіз заголовків дав змогу зрозуміти, що Україна для Польщі – не тільки найбільш популярна країна. Але контакти між нею більш різноманітні, ніж стосунки із іншими державами. Це проявляється на різних рівнях і з використанням різних форматів. При цьому за турбулентних часів інтенсивність тільки збільшується. Тож порівняльний аналіз різних типів заголовків показує специфічне доброзичливе та уважне ставлення до України зі сторони Польщі, що не змінюється, незважаючи на різні пріоритети українського зовнішньополітичного курсу.

Література

1. Євсюкова О. Україна та Польща: Спільні стратегічні пріоритети в процесі історичних реформаций / О. Євсюкова. // Інвестиції: практика та досвід . – 2013. – № 1. – С. 68-73.
2. Резніков В. (2017). Співпраця між Україною та Республікою Польща: економіко-дипломатичний аспект / В. Резніков, Ю. Єлфімова. // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2017. – № 3. – С. 72-78.
3. Тарасенко Н. (2015). Перспективи українсько-польських відносин у контексті діяльності новообраного президента Польщі А. Дуди [Електронний ресурс] / Н. Тарасенко. Режим доступу до ресурсу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1227:ukr-ajinsko-polski-vidnosini-2&catid=63&Itemid=393.
4. Чорна Н. (2016). Українсько-Польське економічне співробітництво / Н. Чорна. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – № 2. – С. 31-41.

5. Barwiński M. Polish Interstate Relations with Ukraine, Belarus and Lithuania After 1990 in the Context of the Situation of National Minorities / M. Barwinski. // European Spatial Research and Policy. – 2013. – № 20(1). – С. 5-26. doi:10.2478/esrp-2013-0001
6. Cappelletti A. Between Centrality and Re-scaled Identity: A New Role for the Chinese State in Shaping China's Image Abroad: The Case of the Twitter Account / A. Cappelletti // Chin. Polit. Sci. Rev. – 2019. – № 4 (3). – С. 349–374. doi:10.1007/s41111-019-00129-x
7. Draus J. Polish-Ukrainian relations after independence / J. Draus // NEW UKRAINE. – 2011. – № 11. – С. 55-72.
8. Hallett, R. W. Official tourism websites: a discourse analysis perspective / R. W. Hallett, J. Kaplan-Weinger. – Bristol: Channel View Publications, 2010
9. Lin J. S. Antecedents and Consequences of Cross-Media Usage: A Study of a TV Program's Official Web Site. / J. S. Lin, C. H. Cho. // Journal of Broadcasting & Electronic Mediaю – 2010. – № 54. – С. 316-336. doi:10.1080/08838151003737998
10. Mabry E. Movies and MySpace: The effectiveness of official web sites versus online promotional contests / E. Mabry, L. Porter // Journal of Interactive Advertising. – 2010. – № 10(2). – С. 1-15.
11. Ott, B. L. The age of Twitter: Donald J. Trump and the politics of debasement / B. L. Ott. // Critical Studies in Media Communication. 2017. – № 34(1). – С. 59-68. doi:10.1080/15295036.2016.1266686

ГЛОБАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ: СТАНДАРТИ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЄС

Титаренко О. Р.

Науковий керівник: **Карчевська О. В.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Дала*

Світова спільнота зіткнулася з глобальною екологічною кризою, яка пов'язана з різким погіршенням стану навколишнього середовища через антропогенні чинники. Ця ситуація потребує особливої уваги з боку міжнародного співтовариства, основною складовою попереджувальних заходів має стати об'єднання зусиль та активізація потенціалів кожного суспільства та держави. Лише долаючи офіційні кордони та створюючи транснаціональні організації та активістські групи можна досягти успіху і мінімізувати небезпечні наслідки.

Політика в галузі охорони навколишнього середовища зайняла пріоритетне місце у розвитку ЄС від середини 90-х рр. XX ст. Даний

вектор політики зазнавав багато трансформацій, формувалися стратегічні напрямки роботи під впливом актуальних проблем, таких як: зміна клімату, руйнування озонового шару, охорона біорозмаїття, екологічна освіта та виховання, але головною метою завжди була побудова впевненої екологічної перспективи для країн співдружності. На даний час екополітика ЄС полягає, насамперед, в ефективності реалізації прийнятих природоохоронних норм та стандартів. Нормативно-правові засади та практика захисту довкілля є зразком наочності для країн, які не досягли у цій сфері стабільних результатів, серед таких держав, нажалю, опинилася і Україна.

В ЄС діють найвищі в світі екологічні стандарти, що удосконалювалися десятиліттями. З 1970 року ЄС підписав близько 200 угод з питань захисту навколишнього природного середовища. Зміцнення партнерства між країнами ЄС створювало підстави для утвердження та реалізації колективної екологічної взаємодії на засадах дотримання фундаментальних принципів, які до тепер поділяються та впроваджуються національними політиками об'єднаної Європи. Так, в Амстердамському договорі 1997 року проголошуються:

1) принцип субсидіарності, який полягає у здійсненні спільної діяльності в тих сферах, де країни не можуть впоратися самі або таке вирішення буде більш ефективним, ніж на рівні держави;

2) принцип обережності;

3) принцип профілактики (принцип превентивних, попереджувальних дій), який полягає в тому, щоб завчасно уникати забруднення навколишнього середовища;

4) принцип «винного», що являє собою ринковий інструмент охорони навколишнього середовища, який ґрунтується на передумові, згідно з якою витрати з усунення забруднення навколишнього середовища повинен брати на себе той, хто несе відповідальність за його виникнення;

5) принцип екологічної орієнтованості, який полягає в тому, що будь-яка діяльність здійснюється з урахуванням потреб навколишнього середовища;

6) принцип інтеграції екологічної політики у розроблення і проведення всіх інших політик ЄС, який базується на інтеграції екологічних питань у сферах сільського господарства, політики розвитку, підприємництва, енергетики, внутрішнього ринку, рибальства, досліджень, структурних фондів, транспорту, економічних та фінансових відносин, торговельних та зовнішніх відносин.

ЄС і національні уряди визначили та розпланували бажані екологічні результати до 2020 року та сформулювали перспективні

завдання до 2050 року, сприяє їхньому досягненню – підтримки технологічних інновацій в сфері глобальної екології, комбіновані дослідницькі програми, удосконалення законодавства і пошук додаткових каналів фінансування. Основна цільова програма, яка реалізується ЄС, зобов'язана забезпечити: 1) захист громадян ЄС від тиску, пов'язаного з навколишнім середовищем, і ризиків для здоров'я і благополуччя; 2) захист, збереження та примноження природного капіталу у всіх державах співдружності; 3) перетворення ЄС в економічно ефективну, екологічно чисту і конкурентоспроможну низьковуглецеву економіку.

Проблема зміни клімату в порядку денному ЄС займає перше місце. Тут вони прагнуть реалізувати Паризьку угоду та успішно впровадити систему торгівлі викидами ЄС (EU ETS). Європейське співтовариство виступило з ініціативою проведення обліку кліматичних проблем та їхньої ієрархізації у всіх сферах життя та впровадження низьковуглецевих технологій та заходів з їхньої адаптації.

У паливній галузі та транспортній сферах також відбуваються значні зміни, вони пов'язані з суттєвою динамкою введення жорстких вимог. Виробників автомобілів і автомобільних двигунів ЄС зобов'язав поетапно вдосконалювати свою продукцію з метою зменшення шкідливих викидів у вихлопних газах. Встановлені вимоги до максимальних викидів двигунів внутрішнього згорання отримали назву «Євро» і, залежно від ступеня жорсткості вимог, носять назву: «Євро-0» до «Євро-6». «Євро» є системою контролю токсичності відпрацьованих газів автомобільних двигунів, що встановлює норми токсичності, яким повинні відповідати автомобілі та інша техніка у країнах ЄС.

Для України ця проблема є особливо гострою та актуальною, оскільки має величезний соціальний резонанс. Наша ситуація із забрудненням довкілля погіршується як внаслідок збільшення кількості автотранспортних засобів, так і через ввезення екологічно небезпечних автомобілів застарілої конструкції, що використовувалися в інших країнах. Все це помножується на недосконалість та корупційну складову заходів державного екологічного регулювання. За даними Міністерства охорони навколишнього природного середовища України викиди забруднюючих речовин від автотранспорту складають 2009,7 тис. тонн або 32% від загальної кількості викидів по країні та 95,5 % від загальної кількості викидів від усіх джерел транспорту по країні. Усього до складу викидів автомобілів входить більш як 200 різних хімічних речовин (діоксид вуглецю, сірчистий газ, альдегіди, сажа, свинцеві сполуки), повного згорання яких досягти технічно неможливо [1, с. 271-272].

Хоча Україна поступово переходить на новітні екологічні стандарти Євро за рахунок оновлення автомобільної маси

автотранспортом, що відповідає Євро-2,3,4,5,6 проте цей процес дуже повільний.

Захист навколишнього середовища та інновації допомагають створювати нові можливості для бізнесу та зайнятості, які стимулюють подальші інвестиції. Зелене зростання лежить в основі політики ЄС, спрямованої на забезпечення екологічно стійкого економічного зростання Європи. ЄС також відіграє ключову роль у сприянні сталому розвитку на глобальному рівні.

Відомо, що Європейський Союз висуває до країн, які претендують на входження до нього, великий перелік вимог якості в різних сферах життєдіяльності, багато з них стосуються і досягнення певного рівня фінансового забезпечення політики щодо охорони довкілля. Основи для співпраці між нами у сфері охорони довкілля було закладено ще в 1994 р. відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між державами-членами ЄС та Україною. Тому і надалі ми маємо при формуванні і запровадженні національної стратегії екологічної політики застосовувати глобальні орієнтири та позитивний досвід світового співтовариства, особливо ЄС. До сьогодні в Україні відсутній комплексний документ, що містить би такі цілі і пріоритетні завдання з охорони довкілля із врахуванням нових суспільно-політичних та соціально-економічних реалій всередині країни. Серед викликів особливу значимість для нашої держави має вирішення проблем, пов'язаних із деградацією природних екологічних систем. Сучасна економічна система України є структурно деформованою, а масштаби її негативного впливу на навколишнє середовище значно вищі, ніж у технологічно розвинених країнах. Значна частина основних виробничих фондів не відповідає сучасним екологічним вимогам, велика територія України, де проживає майже половина населення країни, характеризуються як екологічно неблагополучна [2]. Україна має передбачати наслідки від низьких темпів забезпечення екологічної безпеки. Демократичний світ єдиний не тільки в усталенні прав та свобод в житті людини, а ще і в забезпеченні якості цього життя.

Л і т е р а т у р а

1. Солуха І. Б. Особливості екологічних стандартів Євро при оцінці забруднення атмосферного повітря на прилеглих територіях міських вулиць і доріг населених пунктів України / Солуха І. Б. // Містобудування та територіальне планування. – 2016. – С. 271-284.
2. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2011 р. [Електронний ресурс]. – К. [б. в.], 2014. – 359 с. – Режим доступу : <http://mns.gov.ua/content/naspopovid2011.html>.

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА УКРАЇНИ: ШТРИХИ ДО АНАЛІЗУ

Томахів В. Я.

Тернопільський національний економічний університет

У статті аналізуються загальні проблеми, пов'язані з формуванням та функціонування української політичної еліти. Обґрунтовується думка, що однією із політологічних концепцій, що характеризують і виражають природу сучасної української політичної еліти, є концепція «неопатримоніалізму».

Історія України виводить аксіому – втрата Україною державності ставала реальною тоді, коли державницькі ідеали втрачала її провідна і керівна верхівка, говорячи сучасним терміном – політична еліта. Це переконливо та обґрунтовано довели засновники української елітології Д. Донцов та В. Липинський. Причини поразок українських національно-визвольних змагань вони пояснювали саме відсутністю повноцінної української політичної еліти [1; 3].

Разом з тим, відкритими залишаються питання теоретико-концептуального, практичного змісту, пов'язані з функціонуванням сучасної української еліти, її дефініції, адекватності тій парадигмі, в рамках якої вона розглядається і досліджується в сучасній західній елітології та вітчизняних елітарних концепцій В. Липинського, Д. Донцова. Іншими словами, чи виконує вона ту роль, функції, що відведені їй у суспільстві, яким є рівень ефективності її функціонування. Як справедливо зазначає М. Михальченко, про державу судять за діями еліти, а не за нереалізованим потенціалом народу [4, с. 245].

Як відомо, визначення еліти в західній політології та соціології досить різноманітне – Г. Моска, Р. Міхельс, В. Парето, М. Вебер, А. Етціоні, Х. Ортега-і-Гассет, А. Тойнбі, Г. Лассуел та ін., висунули різні точки відрахунку для формулювання цього поняття. Але в цілому в них можна визначити два напрями: ціннісний та структурно-функціональний. Перший пояснює існування еліти (моральною, інтелектуальною і т.д.) перевагою одних людей над іншими, другий – винятковою важливістю функцій управління, які визначають виключність ролі людей, які їх виконують. Як відзначав Джон Стюарт Міль, про уряд треба судити за тим впливом, який він справляє на людей і на речі, треба подивитись; що він робить із громадян, і що він робить разом з ними; спрямована його діяльність на піднесення чи на занепад народу, добра чи згубна та справа, над якою він працює для народу і за його допомогою [5].

Різноманіття концепцій дослідження еліт в політології свідчить про її важливе значення в суспільстві. Якщо однією з центральних

проблем політології є проблема влади, то відповідно не менш важливою проблемою є те, кому ця влада належить, хто її здійснює і в чіьх інтересах – особистих, групових, чи класових її використовує, що є надзвичайно важливими в умовах трансформації політичних систем та політичних режимів [5]. Це в повній мірі стосується сучасної України. Вважаємо, що для нинішньої української політичної еліти більшість визначень, запропонованих західними дослідниками, не підходить. Це пояснюється суттєвою відмінністю механізму формування еліти у розвинених країнах Заходу і в Україні, і як наслідок – кардинальною різницею у якісному складі. Ці відмінності полягають, насамперед, в тому, що статус елітних верств демократичних суспільств визначається не стільки їхніми ієрархічними повноваженнями та власним капіталом, як якістю отриманої освіти, накопиченими знаннями, компетентністю, інтелектуальністю. Тому, в нашому випадку, можна радше говорити не про політичну еліту, а правлячу політичну верхівку чи клас.

Набувши формальних ознак політичної еліти – офіційного становища, статусу тощо, правляча політична верхівка в Україні не спромоглась в подальшому набути іншого важливого чинника критерію еліти – ціннісного, бути високоінтелектуальною, моральною, мати повагу, довіру і підтримку суспільства, тобто бути гідною правити. Не синтезувавши в собі цих ознак, правляча політична верхівка України в переважній своїй більшості залишалась впродовж незалежності бути елітою за формальною ознакою, позбавляючи українське суспільство як духовно-моральних орієнтирів, так і прагнення до гідних, європейських соціально-економічних стандартів життя, можливостей реалізації свого потенціалу. В даному контексті виникає питання характеристики функціонування української політичної верхівки, враховуючи вже існуючі напрацювання української політичної науки.

Однією із концепцій, що характеризують і виражають природу сучасної української політичної верхівки, є поняття «неопатримоніалізму», обгрунтоване українським політологом О. Фісуном [6].

Термін «патримоніалізм» походить від слова «патримоніум», яке зустрічається у римському праві й означає спадкове, родове майно. За патримоніалізму правитель розглядає всю сферу політичного управління як свою особисту справу, таким чином він використовує свою політичну владу як корисне доповнення до своєї приватної власності [6]. Його характерними рисами є:

- 1) політичний центр відділений і незалежний від периферії, концентрує політичні, економічні та символічні ресурси влади, одночасно закриваючи доступ для всіх інших груп і прошарків до цих ресурсів та позицій контролю над ними;

- 2) державою керують як приватною власністю (патримоніумом);
- 3) етнічні, кланові, регіональні та сімейно-родинні зв'язки відтворюються у сучасних політичних та економічних відносинах, визначаючи способи та принципи їх функціонування.

Відповідно, неопатримоніалізм – симбіоз елементів традиціоналізму й сучасної держави, що визначає фундаментальну внутрішню невідповідність між «зовнішнім фасадом» держави (наявність конституції, писаного права, парламентсько-партійних інституцій, системи виборів та ін.) і внутрішньою патримоніальною логікою її функціонування [6]. Звідси і можливість характеристики і визначення правлячих еліт таких держав як «неопатримоніальних». Зазначені риси у функціонуванні української політичної верхівки, на наш погляд, найбільш повно проявилися в період президентства В. Януковича.

Іншою рисою політичної верхівки України ще залишаються рецидиви вождизму, про які ще на поч. 2000-х зазначав Г. Щокін. Вождизм — специфічний тип владних відносин, який зустрічається на стадії потестарної (додержавної) організації суспільства в перехідних від тоталітаризму до демократії суспільствах. В сучасному світі зовнішніми формами прояву вождизму є клієнталізм – функціонування політичної системи як ієрархії владних кланів, у середині яких панують відносини типу «клієнт – патрон», непотизм – рекрутування в правлячу еліту за ознаками споріднення та «трибалізм» – політичне просування за земляцьким принципом [7, с.91-93]. Таким чином, на поч. 2000-х рр. в Україні сформувалась політична еліта (назвемо її так умовно) для якої стали характерними наступні риси:

- клановість, злиття економічного і політичного сегмента еліти в межах фінансово-політичних груп, що виступають основними суб'єктами політичного процесу;
- закритість, низька ступінь оновлювання, непрозорість внутрішньоелітних взаємодій;
- домінування неформальних каналів рекрутування еліти, основний критерій відбору – особиста відданість лідеру.

Аналіз показує, що ці риси латентно простежуються і в діяльності сучасної, вже постмайданної української правлячої верхівки.

Революція Гідності, а також останні політичні події, зокрема перебіг передвиборчої президентської кампанії, доводять як те, що системна незавершеність процесу формування української політичної еліти, здатної консолідувати націю, залишається однією з найгостріших проблем державного будівництва, так і те, що суспільне підґрунтя формування справжньої еліти вже давно назріло.

Література

1. Донцов Д. Дух нашої давнини. Дрогобич: «Відродження», 1991. 86 с.
2. Дмитрів І., Томахів В. Українська політична еліта: деякі питання дефініції, формування, функціонування. // Інтелігенція і влада. Громадсько-політичний науковий збірник. Вип.7 Серія: політологія. Одеса: Астропринт, 2006.С.81-88.
3. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. Київ-Філадельфія, 1995. 470 с.
4. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. Дрогобич: ВФ «Відродження», 2004. 486 с.
5. Україна у ХХІ столітті: виклики для політичної еліти [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалів: https://dt.ua/ukrayina_u_xxi_stolitti_vikliki_dlya_politichnoyi_eliti.html
6. Фисун А. Постсоветские неопатримониальные режимы: генезис, особенности, типология [Електронний ресурс] – Режим доступу до матеріалів: <http://www.strana-oz.ru/2007/6/postsovetskie-neopatrimonialnyezhimu-genezis-osobennosti-tipologiya>
7. Шокин Г. Политическая элита Украины: попытка анализа и оценки // Персонал. 1997. №1.

МІСЦЕ УКРАЇНИ В ООН В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Фень Л. Г.

Науковий керівник: **Павлова Л. І.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

З моменту проголошення Україною незалежності розпочався якісно новий період її діяльності в ООН, яку було визначено одним з пріоритетних напрямів зовнішньої політики нашої держави.

Наразі, питання відносин України з ООН та її місце у міжнародній організації є актуальним, адже втрата контролю над частинами території та збройний конфлікт на Східній Україні призвели до загибелі тисяч людей, вимушеного переселення майже двох мільйонів осіб, руйнування інфраструктури та втрати істотної частини промислового виробництва. Сьогодні Україна розглядає ООН як основний міжнародний інструмент забезпечення миру, запобігання війнам та врегулювання збройних конфліктів. Наша держава надає виключного значення питанню зміцнення ООН як центру багатосторонніх зусиль у вирішенні складних та комплексних викликів.

Україна виходить із необхідності належної реалізації підсумкових документів самітів ООН з питань сталого розвитку, подальшого реформування ООН, підвищення ефективності її діяльності, забезпечення реформи РБ ООН, посилення ролі ГА ООН як найбільш представницького політичного органу світу.

Україна була однією з перших серед 51 держави, що підписали Статут Організації Об'єднаних Націй, і від того часу країна неухильно дотримується цілей і принципів Статуту, роблячи значний внесок у підтримання міжнародного миру та безпеки, роззброєння, економічний і соціальний розвиток, захист прав людини, а також зміцнення міжнародного права.

Україна бере активну участь у всіх напрямках діяльності ООН, найважливішими з яких є підтримання міжнародного миру та безпеки та зміцнення верховенства права у міжнародних відносинах, розвиток співробітництва у вирішенні проблем соціально-економічного та гуманітарного характеру, забезпечення прав людини.

Організація Об'єднаних Націй та Україна уклали угоду про концептуальний проект співпраці. Підписана в серпні 2005 р. Рамкова програма допомоги ООН (УНДАФ) детально описувала механізм співпраці між Україною й ООН в Україні на п'ять років (2006- 2010). Цей документ став концептуальною програмою дій ООН в Україні. Програма призначена для допомоги Україні на шляху до зміцнення демократії, створення системи захисту прав людини й розвитку економіки.

Одним з найбільш важливих підтверджень визнання авторитету і ролі нашої держави на міжнародній арені, послідовності та неупередженості її зовнішньої політики, відданості принципам демократії та верховенства права, практичного внеску у розбудову миру та стабільності стало друге за часів незалежності обрання України до складу непостійних членів Ради Безпеки ООН на період 2016–2017 рр.

Україна вважає ООН гарантом своєї незалежності, територіальної цілісності й недоторканості кордонів. Посилюється присутність України у миротворчих операціях ООН, котрі здійснюються поблизу кордонів України та в регіонах, що стратегічно важливо для українських національних інтересів. Діяльність в ООН забезпечує Україні інформаційну відкритість стосовно екологічних проблем, політичних та економічних подій у нашій країні [3].

Пріоритетами членства України в Раді Безпеки ООН визначено рішуче відстоювання і забезпечення універсального дотримання Цілей та Принципів Статуту ООН; посилення миротворчого потенціалу Організації; підвищення прозорості та демократичності роботи Ради

Безпеки ООН; посилення спроможностей ООН із запобігання конфліктам і посередництва; підтримання миру на Африканському континенті; боротьба з тероризмом; підтримка процесів роззброєння та нерозповсюдження; просування порядку денного щодо жінок, миру та безпеки, а також дітей у збройних конфліктах та ін. [1]. Протидія російській агресії, грубому порушенню Москвою засад сучасного світового порядку, заснованого на Статуті ООН, стала ключовою складовою пріоритетів та завдань України в Раді Безпеки.

У лютому 2015 року Президент України Петро Порошенко закликав Організацію Об'єднаних Націй (ООН) направити до східних регіонів України миротворців, з метою забезпечення умов для вирішення конфлікту на сході [2]. Організація Об'єднаних Націй відгукнулася на заклик України. Спираючись на збільшення допомоги та розширення своєї присутності в країні, Організація Об'єднаних Націй висловлює готовність і надалі підтримувати зусилля, яких Україна докладає за трьома основними пріоритетними напрямками: гуманітарна допомога, зокрема постраждалим від конфліктів регіонам і внутрішньо переміщеним особам; відновлення, стабілізація та миробудівництво; довгострокові загальнонаціональні реформи та розвиток, серед іншого – забезпечення верховенства права, зміцнення соціальної стабільності та демократичного управління.

Л і т е р а т у р а

1. Діяльність України в Організації Об'єднаних Націй? [Електронний ресурс] / Постійне представництво України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві– Режим доступу до ресурсу: <https://geneva.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/uno>
2. Україна та ООН [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Організації об'єднаних націй – Режим доступу до ресурсу: <http://www.un.org.ua/ua/>
3. Чи здатна ООН об'єднати україну? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://freeradio.com.ua/chi-zdatna-oon-ob-iednati-ukrainu/>

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Шлемкевич Т. В.

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

Українська візія громадянського суспільства почала формуватися ще до того, як на практиці були створені інституціональні умови для його розвитку. Серед численних підходів до визначення поняття «громадянське суспільство» можна виокремити їхні спільні точки дотику у тому, що цей стан суспільних відносин інтерпретують як позадержавний і артикуючий прагнення розрізаних соціальних груп. Умовами для зародження громадянського суспільства є збіг багатьох факторів – від стану економічного розвитку всередині країни і рівня громадянських свобод до політичних режимів у сусідніх державах. Відповідно, існує й ціла низка чинників і умов, здатних вплинути на перебіг розвитку громадянського суспільства, серед яких:

- гарантування прав людини і створення системи їхнього захисту;
- розвиток політичного, ідеологічного, культурно-інформаційного плюралізму;
- становлення середнього класу і створення умов для соціальної мобільності;
- формування ринкових відносин з розширенням сфери приватної власності;
- підвищення рівня індивідуальних інвестицій в освіту й розвиток науки;
- створення розгалуженої системи вільної комунікації та її засобів.

Ще одну думку висловив швейцарський економіст, засновник та президент Всесвітнього економічного форуму в Давосі К. Шваб, який назвав тріадою чинників впливу на сучасні громадянські суспільства технології, геополітику та ринок. Зазначається, що вони створили відповідні умови і тиск, стимулюючи появу мільйонів організацій громадянського суспільства по всьому світові. Це, у свою чергу, породило «захоплюючі моделі вираження громадян як в Інтернеті, так і в автономному режимі, і стимулювало участь людей у глобальних процесах управління» [4]. Саме поєднання глобалізаційних процесів із розвитком комунікаційних технологій сприяють просуванню

демократизації через розвиток національних моделей громадянського суспільства. Підкреслимо, що громадянське суспільство не має розцінюватися як самоціль, радше – це певна універсальна форма реалізації можливостей сучасної демократії.

У будь-яких інтерпретаціях інформація і комунікація виступають рушієм соціально-політичних процесів і, зокрема, розвитку громадянських інституцій. Справедливим є твердження, що публічна сфера політики є похідним явищем політичної комунікації. На нашу думку, саме публічна складова політики є своєрідним буфером у взаємодії політичних інститутів та сфери громадянського суспільства. На «вході» і «виході» між цими площинами відбувається рух інформації як у вигляді запитів і реакції на них, так і у якості сприйняття певних характеристик цих сфер.

Аналізуючи інформаційно-комунікаційний вимір сучасної політики, маємо зважати на два важливих аспекти – інструменти комунікації та їхній вплив на ті чи інші суспільно-політичні процеси. Світова і вітчизняна політична практика у своєму арсеналі інформаційно-комунікативних активностей має достатньо прикладів, серед яких:

– проведення інформаційно-комунікаційних кампаній. Наприклад, масштабні інформаційні кампанії Transparency International Україна, спрямовані на зниження толерантності суспільства до корупції, усвідомлення громадянами її небезпеки та негативних наслідків («Прокинься! Корупція вбиває!», «Вони б не мовчали», «Корупція має бути помічена», «Я не даю», «Вимагаємо створити антикорупційний суд»). Також за участі ТІ Україна, Міністерства юстиції України та Національної ради реформ у вересні 2016 р. була створена і презентована комунікаційна платформа «Декорупція», спрямована на розробку та реалізацію антикорупційних комунікаційних кампаній [3, с. 70].

– проведення громадських та політичних акцій і флешмобів. Такими були акції з підтримки українських політв'язнів, незаконно утримуваних у Російській Федерації, флешмоби до Дня Соборності України («United Ukraine»), Дня Державного Прапора України, акції як реакції на ухвалення «формули Штайнмаєра» (#ні_капітуляції) та ін. Важливу комунікативну роль у цих заходах відіграють соціальні мережі, які виступають платформами для організації і популяризації громадських акцій;

– функціонування громадських рад. У 2010 р. було ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та

затверджено «Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики»;

– використання інструментів електронної демократії. Прикладами є функціонування комунікаційної платформи «Відкрите місто», до якої підключилися вже понад 60 міст України, запровадження електронних петицій, зокрема, й на місцевому рівні, а також реалізація проектів громадських бюджетів, формування і відбір яких проходить в онлайн-режимі;

– організація публічних політичних обговорень і консультацій. Ця нова практика стала частиною законотворчого процесу, зокрема, шляхом функціонування на урядовому сайті «Громадянське суспільство і влада» сервісу «Громадське обговорення проектів нормативно-правових актів».

У рамках оцінки впливу інформаційно-комунікаційних чинників на громадянське суспільство варто звернутися до одного із визначальних профільних нормативних документів – Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки [1]. Так, серед основних проблем розвитку громадянського суспільства в Україні Стратегія акцентує увагу на відсутності єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства. Більше того, роль і ступінь впливу державних інституцій, що регулюють інформаційну політику, після кожного електорального періоду зазнає змін, що унеможливорює напрацювати сталу стратегію інформаційного розвитку і привести його у відповідність до передових стандартів.

На нашу думку, оптимізація інформаційно-комунікаційних процесів у функціонуванні громадянського суспільства дозволила б:

– активізувати партнерські відносини між державою та громадянським суспільством;

– формувати об'єктивну громадську думку, яка б мала своєрідний імунітет до маніпулятивного впливу. Це важливо з огляду на те, що громадська думка – це не тільки один із найважливіших чинників політичної комунікації в суспільстві, але й спосіб виявлення масової свідомості, що передає ставлення членів суспільства до значущих подій та фактів;

– досягати суспільного консенсусу, адже у процесі комунікації суб'єкти пізнають правила і способи досягнення взаєморозуміння.

Одним із дієвих засобів досягнення викладених цілей є інструменталізація політико-комунікаційного процесу. Цей процес полягає у розширенні набору інструментів і технологій, які глобально сприяють комунікації всередині суспільства. Наразі такими найбільш поширеними і задіяними інструментами в Україні є:

– соціальні мережі та медіа (за даними агенції «PlusOne», станом на початок 2019 р. українська аудиторія соціальної мережі Facebook становила 13 млн осіб) [2];

– спеціальні сервіси (комунікаційні платформи) органів державної влади, які уособлює проект «Електронний уряд» та ідея «держави у смартфоні»;

– блог-платформи (відео-, текстові тощо);

– незалежні ЗМІ – найбільш уразлива категорія з огляду на політичну заангажованість мас-медіа.

Отже, на фоні стагнації інституціонального становлення громадянського суспільства в Україні відбувається поступове збільшення впливу інформаційно-комунікаційного впливу на трансформацію суспільства. Це пов'язано як зі світовими тенденціями, так і з розвитком засобів політичної комунікації (інструментів, технологій тощо). Модерні виклики безпеки України зумовили появу симетричних громадських ініціатив, покликаних змінити ситуацію на засадах відкритої комунікації, діалогу та відповідальності. Політична комунікація не лише забезпечує обмін інформацією всередині суспільства, але й підтримує функціонування і розвиток публічної сфери політики.

У вітчизняних умовах стан громадянського суспільства є лакмусом в оцінці демократичності усєї соціально-політичної системи. Водночас, серед чинників, які впливають на інституціоналізацію самого громадянського суспільства відчутно зросла роль інформаційно-комунікаційного простору та його технологій. Серед недоліків, які вже можна констатувати, є фрагментарність публічного простору, певна політизованість каналів і центрів комунікації, пасивність громадян у проявах громадянського активізму, що негативно впливає на формування сфери громадських життя і думки.

Л і т е р а т у р а

1. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.
2. Українська аудиторія Facebook за рік зросла на 3 мільйони осіб (інфографіка) [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство «УНІАН». – Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/telecom/10445769-ukrajinska-auditoriya-facebook-za-rik-zrosla-na-3-milyoni-osib-infografika.html>.
3. Яблонський В. М. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку: аналіт. доповідь / В. М. Яблонський, Т. В. Андріученко, І. Е. Бекешкіна // НІСД. – 2018. – 128 с.
4. The Future Role of Civil Society [Електронний ресурс] // World Economic Forum: World Scenario Series. – 2013. – 64 р. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf

Секція 4

МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРИ І МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

COLLOCATIONAL ASPECTS OF TRANSLATION: HANDLING ATTRIBUTIVE GROUPS

Afonina I. Yu.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

There is a considerable dissimilarity in the semantic structure of attributive groups in English and in Ukrainian. This dissimilarity gives rise to a number of translation problems.

The first group of problems stems from the broader semantic relationships between the attribute and the noun. The attribute may refer not only to some property of the object but also to its location, purpose, cause, etc. As a result, the translator has to make a thorough analysis of the context to find out what the meaning of the group is in each particular case. He must be also aware of the relative freedom of bringing together such semantic elements within the attributive group in English that are distanced from each other by a number of intermediate ideas. Thus a resolution submitted by an executive body of an organization “may be described as *“the Executive resolution”* and the majority of votes received by such a resolution will be the Executive majority. If a word-for-word translation of the name of the executive body (e.g. *the Executive Committee – виконавчий комітет*) may satisfy the translator, the other two attributive groups will have to be explicated in the Ukrainian translation as *“резолуція, запропонована виконкомом”* and *“більшість голосів, поданих за резолюцію, яка була запропонована виконкомом”*, respectively [1, с. 187].

The second group of problems results from the difficulties in handling multi-member attributive structures. The English-speaking people make wide use of *“multi-storied”* structures with complicated internal semantic relationships. The tax paid for the right to take part in the election is described as *“the poll tax”*. The states where this tax is collected are *“the poll tax states”*

and the governors of these states are “*the poll tax states governors*”. Now these governors may hold a conference which will be referred to as “*the poll tax states governors’ conference*” and so on.

The semantic relationships within a multi-member group need not be linear. Consider the following sentence:

It was the period of the broad western hemisphere and world pre-war united people’s front struggle against fascism.

Here we have a whole network of semantic ties between the attributes and the noun: “*broad*” is directly referred to “*struggle*”, “*western hemisphere*” is joined with “*world*” and together they express the idea of location, i.e. “*the struggle in the western hemisphere*”, “*pre-war*” may be referred either to “*struggle*” or to the “*united people’s front*”; “*united*” and “*people’s*” belong to “*front*” and together they qualify the “*struggle*” implying either the “*struggle by the united people’s front*” or the “*struggle for the united people’s front*”.

In translation this complexity of semantic connections will result in replacing the group by a number of different structures in which the hidden relations within it will be made explicit:

Це був період широкої передвоєнної боротьби проти фашизму за єдиний народний фронт у Західній півкулі й в усьому світі.

Given the multiplicity of possible translations such structures should be analyzed in terms of factors influencing the choice of Ukrainian variants rather than with the aim of listing regular correspondences [2, 3].

The same goes for attributive groups with latent predication where a whole sentence is used to qualify a noun as its attribute “*He was being the boss again, using the its-my-money-now-do-as-you’re-told voice*” [2, с. 97]. Here correspondences can also be described in an indirect way only by stating that the attribute is usually translated into Ukrainian as a separate sentence and that this sentence should be joined to the noun by a short introductory element. Cf.:

The Judge’s face wore his own I-knew-they-were-guilty-all-along expression.

На обличчі судді з’явився звичайний вираз, який промовляв: “Я весь час знав, що вони винні”.

There was a man with a don’t-say-anything-to-me-or-I’ll-contradict-you-face.

Там була людина, на обличчі якої було написано: що б ви мені не говорили, я все одно буду вам суперечити [1, с. 345].

There is one more peculiar feature of the English attributive group which may be the cause of trouble for the translator. It may be transformed into a similar group with the help of a suffix which is formally attached to the

noun but is semantically related to the whole group. Thus “*a sound sleeper*” may be derived from “*sound sleep*” or the man belonging to the “*Fifth column*” may be described as “*the Fifth columnist*”. The translator should be aware of the derivation process and should not rack his brains trying to figure out how a sleeper can be sound or in what kind of enumeration this particular columnist is the fifth. Rather, he should consider the meaning of the original groups “*sound sleep*” and “*the Fifth column*” and then realize that the added suffix makes the group refer to a person who enjoys this kind of sleep or is one of the subversive elements. As a rule, in the Ukrainian translation the meanings of the original group and of the suffix would be rendered separately, e. g.: *людина, яка має здоровий (міцний) сон (людина, що міцно спить)*, and *людина, яка належить до п'ятої колони (член п'ятої колони)*.

As often as not, translating the meaning of an English attributive group into Ukrainian may involve a complete restructuring of the sentence, e. g.:

To watch it happen, all within two and a half hours, was a thrilling sight.

Не можна було не захоплюватись, спостерігаючи, як все це відбувалося протягом яких-небудь двох з половиною годин.

Thus, English and Ukrainian attributive groups differ in their vectors. The English phrase is regressive, that is, it develops to the left, with the headword being the final element on the right. The Ukrainian attributive phrase is progressive; it develops mostly to the right, with the attributes used in postposition.

References

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 576 с.
2. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : Навчальний посібник. — Київ: Юніверс, 2002. – 280 с.
3. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика: Очерки лингвистической теории перевода / Я.И. Рецкер. – М., 2006. – 240 с.
4. James E.L. *Fifty Shades of Grey* / E.L. James. – Australia: The Writers Coffee Shop, 2011. – 450 p.
5. Munday J. *Introducing Translation Studies* / J. Munday. – New York : Routledge, 2001. – 222 p.
6. Nida E. A. *The Theory and Practice of Translation* / Eugene A. Nida, Charles R. Taber. – Leiden : E. J. Brill, 1982. – 218 p.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНОГО МИНУЛОГО В ПРОЗОВІЙ СПАДЩИНІ ЮРІЯ КОСАЧА

Бекетова О. І.

Науковий керівник: **Пустовіт В. Ю.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Історичне минуле нашого народу завжди було в центрі уваги письменства в усі часи. Неослабний інтерес до минувшини – характерна риса творчості Юрія Косача. Його художній доробок складає поетична сторінка, белетристика, драматургія й історична проза. Цікавий життєвий шлях становлення пройшов і сам автор, так як і його герої долаючи перепони.

У 40-50-ті роки ХХ століття він посідав чільне місце серед засновників, теоретиків МУРу. З огляду на це, часи пануючого уряду, ставлення до постаті письменника було неоднозначним. Хоча книги й друкувалися, але наукового осмислення не було, творчість не вивчалася в закладах освіти.

Уперше європейський рівень творчості позначив у своїх критичних розвідках Юрій Шерех. Підтримку новизни стильової домінанти свого часу відзначали В. Державин, Ю. Смолич, Д. Павличко, Н. Околітенко. Сучасний дискурс літературознавства позначений новітніми підходами в дослідженнях С. Павличко й В. Агеєвої. Заслуговує на увагу ґрунтовна передмова до творів письменника у 4-х томах, зроблена професорами Р. Радишевським і Г. Семенюком. Творчість Ю. Косача стала об'єктом дисертаційних розвідок С. Романова та І. Сквирської.

Цікавим є факт, що Ю. Косач настільки захопився створенням творів на історичну тематику, що виробив власне бачення специфіки історичного твору. Свої теоретичні роздуми оформив у наукові статті «До проблеми історичної повісті» та «Документ чи література?», які вперше були надруковані у львівському журналі «Назустріч» (1938).

На нашу думку, звернення до історичної теми можна пояснити духовною відірваністю від рідної землі. З 1933 року Ю. Косач змушений емігрувати, мешкає в США. Творчість письменника прийнято поділяти на два періоди. Перший, який нас цікавить найбільше з погляду заявленої проблематики – (1920-1949 рр. ХХ ст.). Саме в цей час написані твори виразно позначені впливом світової літератури, намірами ввести найкращі зразки українського письменства до скарбниці європейства. Варто згадати ці твори, провідною рисою яких є образ України: «Вершник над ланами», збірки новел та

оповідань «Чорна пані», «Чарівна Україна», «Клубок Аріадни», «Тринадцята чота», поетичні збірки «Черлень», «Мить із майстром», повісті «Вечір у Розумовського», «Сонце в Чигирині», «Глухівська пані», «Чад», оповідання «Гірка життя синьйора Нікколо», драматична поема «Облога», романи «Рубікон Хмельницького», «День гніву», «Еней і життя інших», трагедія «Дійство Юрія Переможця».

Твори другого періоду (1949-1990 рр. ХХ ст.) позначені емігрантськими настроями, проблемами українства, як шістдесятництво, літературний процес 70-80-х років.

Протягом віків легендарний образ гетьмана Богдана Хмельницького був у полі зору письменників, не полишив байдужим і Ю. Косача. Знаний майстер історичної романістики, Ю. Мушкетик з високим пієтетом висловлювався про майстерність товариша по цеху: «Рівень Юрія Косача недосяжний (...). Прочитав три томи його вибраної історичної прози про Богдана Хмельницького... Хто про цю постать тільки не писав, починаючи від Михайла Старицького: і Адріан Кашенко, і Олександр Корнійчук, і Іван Ле, і Петро Панч, і Павло Загребельний. Нехай мені Бог простить, але ніхто й на сто кілометрів не наблизився до Юрія Косача» [3, с. 12]. Серед історичних творів Ю. Косача можна виокремити цикл творів про Богдана Хмельницького: «Дюнкерк», «Рубікон Хмельницького», «День гніву» та збірку оповідань «Чарівна Україна».

Повість Ю. Косача «Рубікон Хмельницького» написана на основі історичних подій. Однією з особливостей творчого стилю письменника є передмова до кожного свого твору. Так, у передмові майже до кожного свого історичного роману автор наголошує на достовірності фактів. Так у слові «Від автора» до роману «День гніву» Ю. Косач зазначає, що «кожна ланка поетичної візії, творена в найбільшому захопленні й подиві до доби, сперта на історичній правді. Сливе за кожним словом цієї книги стоїть документ, всі сюжетні лінії, все, що може видаватись легендою доби, бере початок із стислого джерельного матеріалу. Герої, крім кількох синтетичних, дійсно жили й діяли» [1, с. 6]. У художньому полотні представлено великий джерельний і фактичний матеріал. Письменник багато часу проводив в архівах, де вивчав низку універсалів, дипломатичної кореспонденції, гетьманських наказів та інструкцій, прагнув саме у достовірних історичних документах знайти відображення позиції та особистості Б. Хмельницького, що змогли б бути актуальними для «після часу».

Роман у двох томах «День гніву» є інтертекстом до «Рубікону Хмельницького». У «Слові від автора» до роману «Рубікон Хмельницького» Ю.Косач пише, що «моя концепція історичного роману дещо інша. Я не хочу розважати, я хочу перш за все реконструювати добу і викликати її людей, згідно з документами, що промовляють завжди яскравіше, ніж усяка уява, або згідно з законами імовірності» [2, с. 115].

Отже, історична романістика Юрія Косача змальовує історичні періоди розвитку й становлення України, державності, відображає психологічні й ментальні риси пращурів. Роль письменника ще належить переосмислити з позицій його діяльності на користь українству, докладно вивчити теоретичну концепцію історичного роману, яка полягає у достовірності фактів та художнього домислу.

Література

1. Косач Ю. День гніву // Історичні твори: в 3 кн. / Юрій Косач; [упорядкув. Р.Радишевського]. – К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010 – [Бібліотека української героїки]. Книга 2: День гніву – 480 с.
2. Косач Ю. Рубікон Хмельницького // Історичні твори: в 3 кн. / Юрій Косач; [упорядкув. Р.Радишевського]. – К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010 – [Бібліотека української героїки]. Книга 1: Рубікон Хмельницького; [передм. Р.Радишевського та Г.Семенюка]. – С. 114-289.
3. Мушкетик Ю. Світ оскотинюється, а з ним і література / Ю.Мушкетик // Урядовий кур'єр. – 26.10.2010. – № 199 – С. 12.

ENGLISH AS A TOOL FOR DEVELOPING STUDENTS' 21ST CENTURY SKILLS

Bovt A. Yu.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

The world is changing rapidly nowadays. Every day we face the appearance of new technologies, new phenomena, trends, movements. Social, political, cultural contexts put new demands. Education, like no other field of human activity, should be sensitive to these demands and quickly adapt to them. Indeed, teachers aim to educate highly qualified specialists, who will be able to find a job and receive a decent salary. However, as multiple studies show, equipping students with only hard skills is not enough nowadays. It is soft skills that most employers are paying more and more attention to. Therefore, in terms of English language teaching, it is not enough to teach

only vocabulary and grammar. To make students more employable in the future, teachers should focus primarily on developing the 21st century skills.

According to the 2018 Workplace Learning Report, talent developers, executives, and people managers agree that training for soft skills is the top priority. They include leadership, communication, and collaboration [1]. The same situation is proved by the Society of Human Resource Management's (SHRM) "2019 State of the Workplace". It states that the present-day job applicants lack, primarily, such skills as problem-solving, critical thinking, innovation, and creativity (37 %), ability to deal with complexity and ambiguity (32 %), and communication (31 %). It leads to the necessity to revise the current teaching methods and approaches. Though soft skills are considered to be less teachable, they can be developed by appropriate means.

Talking about developing soft skills within the process of the English language teaching, it is worth mentioning The Cambridge Life Competencies Framework developed by Cambridge University Press [3]. The Framework consists of several parts, each of which is dedicated to a specific topic: collaboration, communication, critical thinking, creative thinking, emotional development, learning to learn, social responsibilities. We will briefly outline the main activities aiming to develop each of the given competency in young adult learners.

The prime way to develop collaboration is to ensure students working in pairs or in small groups on a specific project. However, there can be other forms of fruitful collaboration, e.g., online (students create an online platform, a forum or a social media group to share problems, ideas, etc. in order to support each other's learning, prepare for lessons and do homework). Besides, it can also be group task preparation and reflection afterward, when before starting a task, learners present to the rest of the group what they are going to do, take questions and suggestions, brainstorm ideas. After a task is complete, learners reflect on what the most successful part was, what problems they faced, how they managed to solve them. Another useful tool is peer-assessment. Learners are required to be active listeners during group tasks and take notes simultaneously to provide others with constructive feedback. Games and various jigsaw activities are not only fun but also great ways to develop teamwork.

Communication skills are developed through various role-plays, discussions of coursebook texts and recordings, films, podcasts, real-world audio recordings, effective questioning, interviewing. The most important thing is that communication should take place within a relevant, personalized context and with the usage of functional, real-life language.

Critical thinking is one of the most challenging competences that requires a unique attitude. Appropriate materials are of high importance for

this purpose. They should be diverse, multi-faceted, thought-provoking, making students evaluate ideas, arguments, and options, as well as synthesize ideas and information. Various information gap activities can significantly help to make students think critically. Another way to develop the given competence is class debates as they are an authentic way of getting learners to listen actively to their peers and consider arguments from different viewpoints to make well-proved decisions. For some listening or reading tasks, students can also develop visual diagrams to make more complex evaluations, e.g., the strengths and weaknesses of solutions to a particular problem.

Creativity is not only about the arts. It is about finding uncommon ways of solving common problems. Emphasis should be placed on the idea that by working together to share creative ideas and thoughts, learners will be able to learn from one another and create better relationships. Creativity is well-developed through creating safe speaking environments. As an example, the development of creative thinking can be undertaken in group speaking tasks. For example, one such group speaking task could be the following: “Work in groups of three or four. Decide on an event for a New Year party at your University. Decide what needs to be planned and make some action points. Money is not an object”. For learners to achieve a task like this, they need to gather information, select and rank ideas, and then reach a final decision to present to the class as a whole. Such tasks should have a real-life outcome that will make it more motivating to learners as they can see the practical relevance and applicability to their everyday context. As a continuation of the activity, groups could be invited to add a “what if” scenario. After one group has presented their ideas, the other group then suggests a possible problem starting with “if”. It can lead to further creative thinking through the need to solve the problem and consider alternative scenarios.

Emotional development should take place throughout the whole learning process. Creating a friendly atmosphere in the class; minimizing anxiety by reducing competition between students, or practising use of the language in different contexts; building positive self-beliefs amongst students; supporting students in understanding how to regulate their emotions by changing their perspective or situation to enable their emotions to shift; creating opportunities for students to talk about their emotions with peers and their teacher; providing students with the language and communication skills they need to express their emotions – all these contribute to developing emotional intelligence. A teacher should promote respect of students to each other, empathy, and understanding, active listening, and supportiveness.

As for learning to learn competence, students can be involved in various research in the form of abstracts for a conference, academic essays,

presentations, projects. Teacher helps students in providing a set of the required tips for planning and organization (e.g. handouts and guidance, which help learners to keep track of all the sub-tasks they need to do in order to complete their assignment); identification and evaluation of suitable sources (learners will need to know how to quickly identify relevant and suitable sources which can be used in their academic writing); instruction in using research tools (here, learners will need guidance regarding how to focus their searches by limiting the date, the resource type, and using appropriate keywords relevant to the assignment in their searches).

Social responsibility is the last but not the least important component. However, its development requires involving students in dealing with complex issues through different activities such as case studies, making film and video clips, drama/role play. These could be used to explore causes, effects, and potential solutions to global issues.

Thus, developing the 21st century skills should become an essential part of the present-day English-learning University environment. Only by creating favourable conditions for students' development of collaboration, communication, critical thinking, creative thinking, emotional development, learning to learn, social responsibility skills, we can make sure that our future graduates will be able to find their place in this world for the benefit of their country.

References

1. 2018 Workplace Learning Report [Electronic resource] – Access mode: <https://learning.linkedin.com/resources/workplace-learning-report-2018> (access date 11.11.19).
2. 2019 State of the Workplace [Electronic resource] – Access mode: https://lp.shrm.org/State-of-the-Workplace.html?_ga=2.163381244.1118261588.1553008587-1924009709.1509572984 (access date 11.11.19).
3. The Cambridge Life Competencies Framework [Electronic resource] – Access mode: <https://www.englishprofile.org/clc> (access date 11.11.19).

CHALLENGES OF LITERARY TRANSLATION: PRAGMATIC APPROACH

Ворон О. О.

Науковий керівник: **Афоніна І. Ю.**

*Східноукраїнський національний університет
імені В. Даля*

Literary translation plays an important role in increasing awareness among different cultures and nations. It deals with literary texts, works of fiction or poetry whose main function is to make an emotional or aesthetic effect on the reader. Literary works fall into a number of genres and each genre calls for specific artistic means to impress the reader. In this regard it is natural that the translator, based on his/her experience and talent, should be able to combine maximum equivalence and high literary merit.

Last two decades have seen an increasing interest in approaching literary translation from pragmatic perspective as both pragmatics and translation are concerned with communicative situations. Pragmatic relations in literary translation are superimposed on semantic relations and play an equally important role in analysing the original text and in producing an equivalent text in the target language. The pragmatic adaptation of translation must make it possible for the target receptor to understand the implications of the message and to be aware of its figurative and situational meaning.

A literary translator deals with a text which involves linguistic, pragmatic and cultural elements. Ganesh Devy summarizes the characteristics of literary translation: expressive, connotative, symbolic, focusing on both form and content, subjective, allowing multiple interpretations, timeless and universal, using special devices to heighten the communicative effect and tendency to deviate from the language norms [1, p. 112]. Lindsey Gutt stresses that while translating a literary work one should preserve the style of the original text. In accordance with him, “this wider stylistic dimension of communication is, of course, of special interest to literary studies, and so it is not surprising that theorists concerned with literary translation have paid considerable attention to the preservation of the stylistic properties of texts” [2, p. 23].

Pragmatic relations in literary translation are superimposed on semantic relations and play an equally important role in analyzing the original text and in producing an equivalent text in the target language. Words as semiotic signs are not indifferent label of objects, they may

acquire definite implications, become associated with certain theories, beliefs, likes and dislikes, and people develop certain attitudes to them.

The pragmatic implications of the word are an important part of the meaning that produces a certain effect upon the receptor. Every act of speech communication is meant for a certain receptor as it is aimed to produce a certain effect on him or her. Semantically equivalent messages do not necessarily mean the same thing to the source-and-target language receptors that is why pragmatics of the original literary text requires important changes in the transmitted message. The translator should be aware of whether the message is a statement of fact, a request, a command, an entreaty or a joke. Very often the sender's communicative intent differs from what the message seems to say.

The pragmatic adaptation of the translation must make it possible for the target receptor to understand the implications of the message and to be aware of its figurative and situational meaning. English scholar Basil Hatim describes pragmatics in terms of situationality, intentionality and acceptability. Thus, the pragmatic approach can be said to apply these three important features in literary translation [3, p. 11].

Situationality refers to the appropriate use of a statement in a particular situation. Without a contextual situation an utterance could not be interpreted. Understanding is got by associating and connecting the new information verbalized in the text with knowledge of the world or of a particular situation.

Intentionality refers to the intention of the producer. In a successful literary translation the receiver's interpretation should coincide with the sender's intention. Even if the form of an utterance does not correspond to the intended function, the receiver recognizes the sender's intention. This is true because the sender and the receiver know each other. They share common background knowledge. Therefore, the role of translator is to mediate between the writer and the reader. According to the pragmatic approach, intention should be preserved in translation.

Acceptability refers to the effect of SL text on TL receptor. When a reader receives a literary text, she/he associates it with his/her background knowledge. The impression the reader gets when she/he reads is defined as the effect. The effect of the target text on the target language reader should be equivalent to that of the source language reader.

Pragmatic problems appear when the SL and TL have different pragmatic principles. Different languages employ different pragmatic principles in the same communication behaviour: what is polite in one community may be impolite in another. A cooperative principle in one community may be uncooperative in another.

This pragmatic difference is considered as a part of the translator's competence. The translator has to identify the area of pragmatic interference between the two languages. Pragmatic competence is defined as "the ability to use language effectively in order to achieve a specific purpose and understand the language in the context". Pragmatic failure occurs when utterance fails to achieve the sender's goal. It results in misunderstanding and even cross cultural communication breakdown [3, p. 18]. Pragmatic problems will be evident in case of applying pragmatic principles such as speech acts, presupposition, implicatures, deictic expressions and politeness formulae in translation.

The attention given to pragmatic facts and principles in the course of literary translation can enhance the understanding of translation. A good literary translation is not simply concerned with transferring the propositional content of the source language text but also with its pragmatic features. Pragmatic task of literary translation aims at ensuring maximal equivalence with the original. It is also important to emphasize the translator's background knowledge of history, culture and language.

References

1. Devy, Ganesh, N. Literary Criticism: Theory and Interpretation. London: Longman, 2002.
2. Hatim, Basil. Communication across Cultures: Translation Theory and Contrastive Text Linguistics. Exeter: University of Exeter, 1990.
3. Hassan, Bahaa-Eddin. Literary Translation: Aspect of Pragmatic Meaning. Cambridge: Cambridge University, 2011.
4. Levinson, Stephen C. Pragmatics. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ SMART ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Воронько І. В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Становлення та розвиток інформаційного суспільства потребує використання інноваційних технологій у процесі навчання. Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами. Виходячи з цього, актуальним є питання використання педагогами новітніх освітніх технологій і методів викладання на заняттях іноземної мови.

Основною метою вивчення іноземної мови є формування і розвиток комунікативної культури студентів, навчання практичному опануванню іноземної мови. Завдання викладача полягає у створенні умов для практичного опанування мови кожним студентом, виборі таких методів і технологій навчання, які б дозволили йому/їй проявити свою активність і творчість.

Англійське слово «Smart» багатозначне і дійсно відображає суть Smart технологій, характеризуючи їх як розумні та ефективні. У практиці освітньої діяльності – це використання різноманітних комплексних засобів і сучасних інтерактивних методів навчання, а також умова подальшого розвитку освіти.

Smart підходи спрямовані на досягнення наступних цілей у процесі навчання: S (Self Directed) – забезпечення можливостей для самостійного визначення, що саме вивчати, та ефективної організації самонавчання); M (Motived) – мотивування активної пізнавальної діяльності; A (Adaptive) – адаптування методів, місця та часу навчання для конкретного суб'єкта, який бажає придбати освітні послуги; R (Resource Free) – забезпечення вільного доступу до освітніх ресурсів; T (Technology Embedded) – перманентне забезпечення процесу навчання сучасними технологіями [3, с. 88-89].

Smart-технології є концепцією, яка передбачає комплексну модернізацію всіх освітніх процесів, а також методів і технологій, що використовуються в цих процесах.

Smart технології – це інтегровані засоби для навчання студентів, які включають в себе різні аспекти всіх видів інформаційних освітніх технологій, що допомагають педагогу організувати навчальний процес з різноманітними видами діяльності студентів під час заняття та поза його межами. На сучасному етапі до Smart технологій належать такі засоби навчання, як: інтерактивна дошка, програмне забезпечення, документ-камера, система контролю знань студентів і персональний комп'ютер [2].

Сьогодні виділяють три стадії розвитку Smart-технологій у системі вищої освіти:

1) виникнення технології «e-learning» (електронного/дистанційного навчання), яка полягає в наданні освітніх послуг в умовах опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (з 1998 р.);

2) розвиток технології «blendedlearning» (змішаного навчання), що включає комбінацію різних методів аудиторного та позааудиторного навчання (з 1999 р.);

3) впровадження технологій «m-learning» та «s-learning» (мультимедійної/ мобільної освіти та використання соціальних мереж), які передбачають надання дистанційних освітніх послуг за допомогою сучасних мобільних пристроїв: смартфонів, планшетів і нетбуків, із застосуванням мультимедійних засобів навчання та соціальних мереж (з 2000 р.) [1].

Найважливішим є те, що новітні Smart технології дозволяють поглиблено усвідомлювати та засвоювати студентами навчальний матеріал. Зв'язок процесу навчання з життям дозволяє через ситуації, предмети, обговорення, отримувати досвід, як мовний так і соціальний.

Наприклад, мультимедійну лекцію можна використовувати для викладання будь-якої теми курсу. Якість і ступінь засвоєння навчального матеріалу суттєво зростають; викладач отримує значно більше часу на пояснення матеріалу.

Комп'ютерна лекція, розроблена засобами інтерактивної дошки, – це тематично і логічно пов'язана послідовність інформаційних об'єктів, що демонструється на інтерактивній дошці. Основне завдання такої лекції – пояснення нового матеріалу. Але на відміну від традиційної лекції така лекція має великі можливості в залученні ілюстративних матеріалів. Тому лекцію з використанням інтерактивної дошки треба розглядати як новий інструмент в роботі викладача, що дозволяє створювати наочні і інформаційно насичені заняття. Один з найголовніших принципів навчання – це наочність, що досягається при використанні Smart Board.

Застосування сучасних Smart технологій у навчальному процесі ефективно стимулює пізнавальну, творчу діяльність студентів, а значить сприяє формуванню вільної креативної особистості. Smart технології у процесі навчання є об'єктивно обумовленою необхідністю у зв'язку із стрімким розвитком науки та техніки, що потребує детального вивчення, розробки методів, форм, прийомів використання цих технологій та їх впровадження, бо саме Smart технології дозволяють розробку революційних навчально-методичних матеріалів, а також формування індивідуальних методик навчання для студентів.

Л і т е р а т у р а

1. Смирнова-Трибульська Є. М. Дистанційне навчання з використанням системи MOODLE [Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів] / Є. М. Смирнова-Трибульська / Науковий редактор: д. пед. наук, академік АПН України, проф., М. І. Жалдак. – Херсон: Айлант, 2007. – 492 с.
2. Твердохліб А. І. Смарт–технології як основа формування сучасних тенденцій освіти / А. І. Твердохліб // Вісник університету імені Альфреда

Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2017. – № 1. – С. 301-305.

3. Электронное образование: перспективы использования SMART-технологий: Материалы III Международ. научно–практической видеоконференции / Под ред. С. М. Моор. – Тюмень: ТюмГНГУ, 2016. – 170 с.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ВІРША Т. Г. ШЕВЧЕНКА «ЗАПОВІТ»

Ворошилова М. А.

Науковий керівник: **Афоніна І. Ю.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Творчість Т. Г. Шевченка стрімко ввірвалася в американську, канадську і англійську літературу. Дотепер над донесенням Шевченкового слова до англомовного читача працювало понад 80 перекладачів. Майже всі поезії Шевченка були відтворені англійською мовою. Багато з них мають по декілька інтерпретацій. Зокрема «Заповіт» має двадцять різних перекладів.

Актуальність тез полягає у спробі дослідження інтерпретації художніх засобів при перекладі вірша Т. Г. Шевченка «Заповіт».

Мета – визначити засоби збереження неповторності Шевченкового слова в англомовних перекладах вірша Т. Г. Шевченка «Заповіт».

Виклад основного матеріалу статті. Вірші Шевченка завжди насичені багатьма художніми засобами. Серед них присутні алітерація, епітети та ін. В «Заповіті» простежується широке використання постійних епітетів, що зрозумілі кожному українцю на «генетичному» рівні. За визначенням І. Р. Гальперіна *алітерація* – фонетичний стилістичний прийом, метою якого є надання висловленню мелодійності та ритмічності. Сутність цього прийому полягає у повторі подібних звуків, власне приголосних звуків, які знаходяться у безпосередній близькості, особливо на початку сусідніх слів [1, с. 126]. Алітерація підвищує естетичний ефект висловлення, а її експресивна функція –

наділення певного елемента висловлення більшою виразністю (образністю). Алітерований фрагмент висловлення може передавати

емоції автора або персонажу. Алітерація набуває у Шевченка особливо виразних рис. Поет обіграє приголосні звуки різних типів таким чином, що вони додатково ритмізують текст і доповнюють риму.

Неодмінним художнім засобом у віршах Кобзаря є епітет. «Епітет – це художнє, образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії». [2, с. 338]. Особливо в творчості поета багато постійних епітетів, які традиційно супроводжують предмет, закріплюючись за ним постійно, в межах певного художнього стилю. Наприклад, якщо це степ, то він майже завжди – широкий, море – синє. У творах Шевченка доволі часто зустрічаються географічні реалії, як степ, гай, лан, котрі виражають типово українські природні краєвиди.

За основу взято повний переклад вірша Ліліан Войнич та переклад Івана Вев'юрського (Джона Віра).

Зміст рядку «поховайте мене на **могилі**» означає бути похованими на кургані – символі козацької доблесті, тобто повторити долю захисників свого краю. У своєму перекладі Джон Вір використав слово «...My tomb upon a grave **mound** high...», що дослівно перекладається як курган. Ліліан Войнич використала слово «Dig my grave and raise my **barrow**», що теж перекладається як курган. Але семантика цих англійських слів різниться:

Mound – велика купа землі, каміння тощо, а **barrow** – велика споруда, що складається з купи ґрунту над місцем, де люди були поховані в давнину [4]. Тож переклад Л. Войнич більш точно передає символічний зміст рядку оригіналу.

У рядках «...Серед **степу широкого...**», «...Щоб **лани** широкополі...» використаний постійний епітет широкий степ та українські географічні реалії (лани, степ). У перекладі Джона Віра, «...Amid the splendid **plain**, So that the fields, the **boundless steppes...**», ми бачимо слова **plain** – велика площа рівнинних земель [4], що відповідає реалії **лан** – безліса рівнина, рівний, широкий простір; поле; та слово **steppe**, що є повним еквівалентом нашого степу – великий безлісий, вкритий трав'янистою рослинністю, рівнинний простір, із прикметником **boundless** – безмежний, що загалом відтворює конотацію українського прикметника широкий, бо в постійному епітеті він вказує безкрайність, безмежність.

Переклад Л. Войнич, «...A fair **land** and wide, I will lie and watch the **cornfields...**», містить слово **land** – територія, що може використовуватись для певних цілей, таких як землеробство або будівництво, поверхня землі, яка не вкрита водою [4]; разом із прикметниками **fair** (справедливий, чесний) **and wide** (широкий) та

слово **cornfields** – поле, яке використовується для вирощування кукурудзи [4]. Скоріш за все перекладачка замінила українську реалію степ на канадсько-індіанську реалію кукурудзяного поля.

Тож переклад Джона Віра більш близький до оригіналу, бо він не замінював жодної реалії та вдало передав постійний епітет.

Народ не дарма ототожнює Шевченка з кобзарем, спів якого сприймається на слух. У своїй творчості поет використовує винятково широку гаму мовностилістичних засобів, які надають його віршовим текстам особливої образності й виразності. Наприклад:

<p>1. «...Серед степу широкого, На Вкраїні милій, Щоб лани широкополі, І Дніпро, і кручі Було видно, було чути, Як реве ревучий...»</p>	<p>1. «...In my beloved Ukraine, My tomb upon a grave mound high Amid the splendid plain. So that the fields, the boundless steppes, The Dnieper's plunging shore My eyes could see, my ears could hear...» The mighty river roar»</p>
<p>2. «...Кайдани порвіте І вражою злою кров'ю Волю окропіте...» [3]</p>	<p>2. «...And break your heave chains, And water with the tyrants' blood The freedom you have gained...» <i>Переклад Джона Віра [6, p. 184]</i></p>
<p>1. «...Серед степу широкого, На Вкраїні милій, Щоб лани широкополі, І Дніпро, і кручі Було видно, було чути, Як реве ревучий...»</p>	<p>1. «...By the Dnieper-side In Ukraine, my old land, A fair land and wide. I will lie and watch the cornfields, Listen through the years To the river voices roaring Roaring in my ears...»</p>
<p>2. «...Кайдани порвіте І вражою злою кров'ю Волю окропіте...» [3]</p>	<p>2. «...Raise and break your chain, Water your new liberty With blood for rain...» [5, p. 31] <i>Переклад Ліліан Войнич</i></p>

З усього цього можна впевнено сказати, що обидва перекладачі вдало передали алітерацію. Перекладацьке розуміння підгрунття мелодики поезії Шевченка гарно відтворило ритміку вірша в англомовних перекладах.

Висновок: Обидва переклади є дуже гарними. В них адекватно відтворені почуття ритму, що додатково пояснює настрій вірша для читача оригіналу, а також вдало передані реалії української культури та красу Шевченкової мови. Отже, читач перекладу в повній мірі зрозуміє зміст, смислове навантаження вірша та зазнає близького в порівнянні з оригіналом естетичного впливу.

Література

1. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка / И. Р. Гальперин – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 462 с.
2. Мацько Л. І. Стилiстика української мови : Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. 2-ге вид., випр. – К.: Вища школа, 2005. – 462 с.
3. Шевченко Т. Г. Зібрання творів: У 6 т. – 2003. – Т. 1: Поезія 1837-1847 [Електронний ресурс] / Т. Шевченко. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev146.htm>
4. Cambridge Dictionary. – Режим доступу до ресурсу: dictionary.cambridge.org
5. Voynich E. L. Six Lyrics from the Ruthenian of Taras Shevchenko, also The Song of the Merchant Kalashnikov from the Russian of Michail Lermontov. Rendered into English verse with a biographical sketch by E. L. Voynich. – London: Elkin Mathews, 1911 (the Vigo cabinet series), 1986. – 63 p.
6. Weir J. Selected Works: Poetry and Prose: With Reproductions of Paintings by Taras Shevchenko / J. Weir. – Moscow, 1964. – 468 p.

ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У ВНЗ

Грищенко К. В.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Глобалізаційні процеси змінюють не лише політику й економіку, а й безпосередньо впливають на стиль викладання та навчання іноземним мовам. Питання про пошук ефективних шляхів навчання другої іноземної мови у ВНЗ є актуальним.

Об'єктивно, англійська мова – найпоширеніша серед мов, що вивчаються у ВНЗ, отже, в більшості випадків при організації білінгвальної освіти саме англійська мова – це перша іноземна мова, а в якості другої студенти можуть обирати французьку або німецьку.

З розвитком високих технологій, глобалізацією економіки та більш досконалою системою суспільної комунікації виникло питання про залучення та використання нових методів викладання французької мови, які б були більш дієвими та ефективними. На зміну звичному методу викладання за допомогою книг і підручників, вивченню граматики та виконанню однотипних вправ, читання й перекладу текстів (граматико-перекладний підхід) прийшла комунікативна методика.

Беззаперечно простежується тісний зв'язок і взаємозалежність викладання іноземних мов та міжкультурної комунікації. Мови мають вивчатися в нерозривній єдності зі світом і культурою народів, які розмовляють цими мовами. Навчитися спілкуватися (усно й письмово), навчитися створювати, а не тільки розуміти іноземну мову – це важке завдання, ускладнене ще й тим, що спілкування – не просто вербальний процес. Його ефективність залежить від безлічі факторів: умов і культури спілкування, правил етикету, знання невербальних форм вираження (міміки, жестів) і багато чого іншого [1, с.27].

Відтепер викладачі прагнуть навчити практично використовувати наявний в запасі лінгвістичний матеріал. Зараз викладання другої іноземної мови сприймається саме як засіб повсякденного спілкування з носіями іншої культури. Максимальний розвиток комунікативних здібностей – це основне, перспективне, але й одночасно дуже нелегке завдання, що постає перед викладачами іноземних мов.

Серед перевірених часом методик слід згадати про використання автентичних текстів для читання. Досвід показує, що для реалізації комунікативного підходу та ефективного навчання другої іноземної мови, необхідно підбирати автентичні тексти, що відповідають сучасним реаліям (автентичні інноваційні матеріали, що ілюструють іншомовний дискурс як досліджуваної французької мови, так і досліджуваних раніше іноземних мов). Відбір предметного змісту зумовлений рівнем знань і загальним кругозором студентів із урахуванням характеру тематики і культурного компонента, а також з урахуванням розвитку вмінь критично мислити, що допомагає у навчанні іноземних мов, а в майбутньому допоможе конструктивно спілкуватися, продуктивно вирішуючи проблеми, що виникають, і досягти успіху в міжкультурному спілкуванні.

Незважаючи на майже повну відсутність розроблених вітчизняних методик навчання французької мови з використанням автентичних матеріалів, вони все частіше використовуються викладачами в учбовому процесі. І необхідно якомога раніше починати навчати студентів сприймати звичайну, повсякденну іноземну мову. Загальновідомо, що чим більше носіїв мови (чоловіків, жінок, дітей) буде чути студент, тим легше він адаптується до індивідуальної манери мовлення [3, с.152]. Саме для цих завдань активно залучається навчальний автентичний матеріал до підручників *Vocabulaire en dialogues, Vocabulaire progressif du français* (рівень A1, A2 і B1) видавництва CLE International. Використання таких аудіо матеріалів сприяє розвитку мовленнєвого слуху, що включає в себе не лише впізнавання цілого в контексті, а й розпізнавання лексико-граматичних форм. Звичайно, на першому етапі роботи з такими текстами студенти

мають певні труднощі, проте, використовуючи лексичні опори, студенти швидко вчаться розуміти природну мову носіїв, що робить процес навчання ефективним.

Ще одним із ефективних способів навчання міжкультурній комунікації є використання автентичних відеофільмів. Фільм підбирається таким чином, щоб його зміст викликав інтерес та зацікавленість у студента, міг стимулювати мовну активність. Сюжет повинен мати закінчений характер, обсяг відеофільму не має перевищувати 15 хвилин. Підбираються так сюжети, які могли б бути переказані студентами. Виконуються такі види вправ, як «qui dit quoi?», рольова гра, опис героїв, «зіпсований телефон», «vrai ou faux», тощо. Також у вивченні французької мови як другої іноземної активно залучається французький навчальний відео курс «EXTR@», в основу якого покладено 13 епізодів історій, що відбуваються з молодими людьми, один із яких – іноземець, що погано розуміє французьку мову. Присутність постійних героїв поєднує сюжети та сприяє концентруванню уваги. В кінці кожної частини пропонуються тренувальні вправи для закріплення мовних зразків, фонетичного, лексичного, граматичного матеріалу. Кожний епізод при цьому є відносно самостійним в плані змісту, що дає змогу викладачу обирати найбільш дієвий спосіб подачі матеріалу.

Ще однією сучасною технологією у навчанні французької мови є так звана модель «*classe inversée*» («перевернутий клас»). Метою цієї технології є переорієнтування навчання на студента, щоб більше часу приділити практичній аудиторній роботі. Ефективності цієї моделі сприяє залучення сучасних цифрових технологій. Принцип «*classe inversée*» полягає в просторовій і часовій інверсії в порівнянні з традиційною формою роботи в аудиторії. Ця технологія, наприклад, потрібна для того, щоб перемістити лекційний курс на самостійне опрацювання, а звільнений час використовувати для відточення практичних вправ та навичок, які традиційно призначалися додому. Мета методу полягає в переорієнтації навчання студента, надаючи йому більше засобів бути самостійним. «*Classe inversée*» кардинально змінює роль викладача зі «знавця», який ділиться своїми знаннями та вміннями, на справжнього «гіда-керівника» навчального процесу. Викладач переходить на навчання пліч-о-пліч зі студентом у спільній роботі будівництва знань.

Принципи технології «перевернутого класу» можна побачити в роботах таких вчених, як Джон Дьюї, Селестен Френе або Ерік Мазур. Професор Мазур у своїх дослідженнях довів, що ефективність начального процесу при використанні «*classe inversée*» покращується на 67%. Викладач має побудувати навчальний процес за допомогою

запитань, а також відслідковувати та корегувати хід дискусій. Викладач стає гідом, який керує студентом на його шляху здобуття знань, а не стає просто джерелом, з якого студент при бажанні може одержати знання [2, с. 3].

«Перевернутий клас» - це оригінальна модель, яка на основі старих освітніх концепцій полегшує процес навчання студентів. Це також підходящий спосіб використовувати нові технології для навчання [4, с. 4].

Єдиної моделі «*classe inversée*» немає, гнучкість концепції дозволяє кожному викладачу пристосовувати індивідуально до своїх потреб цю модель. Лише деякі елементи є загальними для всіх «перевернутих класів»: студент самостійно виконує роботу, щоб набути базові знання, які будуть мобілізовані в процес аудиторної роботи, у групі та при використанні активних методів навчання.

Одна з основних концепцій «*classe inversée*» – використання новітніх інтерактивних освітніх технологій у формі відео контенту різного характеру іноземною мовою. Відео контент може бути наповнений абсолютно різним навчальним матеріалом, залежно від програмних вимог до дисципліни. Прикладом такого контенту можуть служити відеолекції, відеосемінари, онлайн-дискусії, документальні репортажі, а також відеонаочність з використанням анімованих файлів і зображень.

Таким чином, навчальна аудиторна діяльність студентів може бути різною, а для оптимізації процесу навчання залучаються новітні способи та прийоми. Сукупність цих методів поглиблює лінгвокраїнознавчі знання студентів, дає змогу конструктивно спілкуватися, що в майбутньому сприятиме продуктивному вирішенню проблем, що можуть виникнути, і досягти великих успіхів у міжкультурному спілкуванні.

Література

1. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М.: Слово / Slovo, 2000. – 624 с.
2. L'agence nationale des Usages des TICE – La classe inversée: que peut-elle apporter aux élèves? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.educavox.fr/innovation/dispositifs/la-classe-inversee-que-peut-elle-apporter-aux-eleves>.
3. Cicurel F. «La flexibilité communicative: un atout pour la construction de l'agir enseignant» / F. Cicurel // Le français dans le monde: Recherches et applications (Les interactions en classe). – 2005. – P. 164.
4. Dufour H. «La classe inversée» [Електронний ресурс] / H. Dufour // Technologie, № 193, septembre-octobre 2014, p. 44-47. – Режим доступу до ресурсу: <https://eduscol.education.fr/sti/sites/eduscol.education.fr.sti/files/ressources/techniques/6508/6508-193-p44.pdf>.

СТИЛЬ СВІДОМОСТІ БРОМДЕНА В РОМАНІ К. КІЗИ «НАД ЗОЗУЛИНИМ ГНІЗДОМ»

Ігошев К. М.

Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля

У літературних творах письменники вдаються до різноманітних прийомів та технік, щоб якомога яскравіше та вразливіше передати відчуття, почуття та переживання власних героїв читачу. Серед таких прийомів та технік є не надто відомі. Одна з них це техніка «стиль свідомості» (“mind style”). Цей термін був винайдений в 1977 році Роджером Фаулером щоб описати феномен, в якому стиль тексту віддзеркалює характерний погляд на світ, особливий спосіб сприйняття та розуміння світу.

Термін «стиль свідомості» стосується в першу чергу тексту-нарративу оповідача. Найбільш стисло та зрозуміло визначив, що таке стиль свідомості Інеке Боктінг: *«стиль свідомості стосується конструювання та вираження в мові концептуалізації реальності в певній свідомості»* [2, с. 159].

З цього визначення випливає, що: 1) «реальність» може частково відрізнитись в залежності від індивідуума (оскільки вона є результатом когнітивних та рецептивних процесів); 2) мова – центральний елемент процесу за допомогою якого ми розуміємо світ навколо нас, тому тексти, які ми створюємо, віддзеркалюють наш власний спосіб вираження реальності.

Таким чином, дослідження стилю свідомості охоплює визначення лінгвістичних конструкцій, що відповідають за сприйняття неповторної картини світу при прочитанні тексту. Стиль свідомості постає з процесу відбору й частоті та послідовної появи зазначених лінгвістичних конструкцій в тексті. Р. Фаулер визначає це так: *«в сумі, сталий відбір конструкцій, що збігаються в зображенні описуваного світу тим чи іншим шляхом, з того чи іншого кута зору дає в результаті відчуття картини світу. Це я буду називати «стиль свідомості»»* [3, с. 76].

У працях Фаулера та його послідовників виділено коло лінгвістичних феноменів, що можуть сприяти виявленню стилю свідомості. Вони охоплюють постійність відбору словникових одиниць, граматичних конструкцій, транзитивність та валентність вживаних автором дієслів.

Стиль свідомості – невіддільна властивість будь-яких текстів. Дж. Ліч та М. Шорт у своїй праці «Стиль в літературі» пропонують

своєрідну шкалу стилю свідомості: від «природного та неускладненого» до «незвичайного» (але цей поділ є досить умовним) [4, с. 151]. Вони визначають стиль свідомості як реалізацію наративної точки зору персонажа, оповідача або автора [4, с. 151].

«Над зозулиним гніздом» – це найвідоміший роман американського письменника Кена Кізі. Роман написано від першої особи, оповідач тут – індіанець-напівкровка «Вождь» Бромден, один з пацієнтів психіатричної клініки, де відбувається дія роману. Бромден давній пацієнт (тутешній медперсонал описує його як параноїка-шизофреніка). В романі описаний шлях його духовного та фізичного звільнення від моменту, коли до психіатричного відділення потрапляє новий пацієнт Макмерфі й до втечі Бромдена з лікарні. Цей поетапний процес звільнення спровокований бунтом Макмерфі проти Старшої Сестри міс Рекет, що заправляє усім відділенням. Попри те, що Бромден з жалю вбиває Макмерфі після того як з останнього зробили «овоч» за допомогою лоботомії, його жертва дає змогу Бромдену та іншим пацієнтам отримати мужність щоб знову вийти у навколишній світ.

Опублікований в 1962 році, він є квінтесенцією свого часу, іконою шістдесятих, що прославляє бунт одинака проти системи. В першу чергу, він віддзеркалює тогочасний протест проти усталених психіатричних практик та закладів: лоботомії та електрошокової терапії, бюрократії та зловживання ліками – і автор бачить у цьому провину суспільства. Але цей роман можна розглядати як дещо більше, якщо припустити, що образ Макмерфі може бути розглянутий як Лицар або Ісус, такий собі праведник-бунтар, що приносить в жертву власне життя задля порятунку інших.

З самого початку роману, мова Бромдена є нестандартною у тому сенсі, що переконливо відтворює враження внутрішнього монологу. Вона віддзеркалює свідомість, що сприймає реальність у незвичайний спосіб. Іншими словами, це особливий та характерний стиль свідомості. Зверніть увагу, наприклад, на наступний фрагмент твору:

«Вони вже там.

Чорні хлопці в білих костюмах, прокинулися раніше за мене, щоб у коридорі здійснити свої статеві акти й усе прибрати, поки я їх не заскочив.

Саме прибирають, коли я виходжу: всі троє похмурі й усім незадоволені – ранньою годиною, і цим місцем, і тими людьми, з якими їм доводиться працювати. Коли вони такі незадоволені, ліпше їм на очі не потрапляти. Тихо як порох скрадаються в парусинових черевиках по під стіною, але їхні чутливі прилади реєструють мій страх, і тоді всі

трое водночас зводять погляди, і на чорних обличчях очі світяться, як лампи на старому радіоприймачі...

Сміються, а тоді чути, як вони, схиливши голови, шепочуться в мене за спиною. Гуде чорна машинерія, гуде ненавистю, смертю й іншими лікарняними таємницями. Навіть не стихають голосів, ділячись своїми ненависними секретами, коли я поряд, бо гадають, що я глухонімиий. Усі так гадають. Хоч у чомусь я їх перехитрував. Якщо в цьому гидкому житті половина індіанської крові колись мені й допомагала, то це хитрувати: допомагала всі ці роки.

Мию коло дверей відділення, коли з того боку брякає ключ, і я здогадуюся, що це Старша Сестра: замок слухається ключа, відмикається тихо, швидко й легко, бо вона стільки вже має справу з замками! З хвилину холоду вона прослизає у двері й замикає їх по собі, й мені видно, як пальці її ковзають блискучим металом: на кінчиках вони того самого кольору, що і її вуста. Помаранчеві. Наче кінчик паяльника. Колір чи то гарячий, чи то холодний – на дотик і не скажеш напевно» [1, с. 6-7].

Попри запевняння Бромдена у тому що все згадане ним правда, він є ненадійним оповідачем. Про це свідчить тенденція Бромдена представляти як «факти» події, які читач з впевненістю може віднести до вигадок божевільного. Наприклад, він зазначає, що *«чорні хлопці ... прокинулися раніше за мене, щоб у коридорі здійснити свої статеві акти»* [1, с. 6].

Але найбільш показовою характеристикою наративу Бромдена є його систематичне звернення до образів машин: санітари мають «чутливі прилади», якими вони вловлюють його страх, на їх чорних обличчях *«очі світяться, як лампи на старому радіоприймачі»*, *«гуде чорна машинерія, гуде ненавистю, смертю»* й колір нігтів Старшої Сестри помаранчевий, *«наче кінчик паяльника»* [1, с. 7]. Протягом оповіді ми дізнаємось, що Бромден вивчав електротехніку в коледжі та пішов у армію помічником електрика в часи Другої Світової війни. Таким чином, хоча він дуже обізнаний в електриці й механіці, водночас він і боїться їх, бо асоціює їх з війною, яка й стала причиною його психічного розладу.

Бромден використовує відомий йому, але небезпечний світ машин для того, щоб описувати все, що бачить у психіатричному відділенні. Таким чином, у його мові дуже багато концептуальних метафор, заснованих на електричній та механічній символіці. Усталені «механічні» та «електричні» метафори, що зустрічаються в англійській мові (напр.: *«I am out of steam»*, *«I am not functioning properly»*) Бромден розширює та ускладнює. Іншими словами, центральну характеристику

стилю свідомості Бромдена може бути прослідковано до обмеженої кількості усталених метафор, які були систематично розвинуті й ускладнені та являють собою ядро його концептуальної системи.

Література

1. Кізі К. Політ над гніздом зозулі / К. Кізі; переклад: Наталя Тисовська. – Київ: КМ-БУКС, 2017. – 352 с.
2. Bockting I. Character and Personality in the novels of William Faulkner: A Study in Psychostylistics / Ineke Bockting. – Amsterdam: University of Amsterdam Press, 1993. – 312 p.
3. Fowler R. Linguistics and the Novel / Roger Fowler. – London: Methuen, 1977. – 141 p.
4. Leech G. Style in Fiction / G. Leech, M. Short. – London: Longman, 2007. – 404 p.

ПОШУК ЖІНОЧОГО ІДЕАЛУ (ПРЕКРАСНОЇ ДАМИ) У РУМУНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МІЖВОЄННІЙ ПРОЗІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МИХАІЛА СЕБАСТЬЯНА ТА ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО)

Іртуганова Т. Р.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Двадцять та тридцять роки ХХ століття вражають появою в європейській літературі великої кількості самобутніх авторів. Серед таких митців можна виділити Валер'яна Підмогильного в Україні та Михаїла Себастьяна (Йозефа Гехтера) в Румунії. Саме на цей період припадає початок їхньої творчості, розквіт та, на превеликий жаль, кінець (щоправда, Михаїлу Себастьяну майже вдалося пережити й Другу Світову війну, проте він загинув в 1945 році, фактично залишившись персоною тієї епохи). Обидва вони прожили коротке життя – Підмогильний 36, Себастьян – 37 років. Українському авторі судилося бути представником «Розстріляного відродження», Себастьян також брав активну участь в літературному й публіцистичному житті Бухареста 30-х років. Обидва письменники були фактично на довгі роки забуті, проте зараз відчувається новий сплеск інтересу до їхньої творчості та життя.

У випадку з Михаїлом Себастьяном цьому посприяла передусім публікація видавництвом «Humanitas» 1996 і 1997 рр. його

щоденникових записів під назвою «Журнал» (Jurnalul), які провадив письменник протягом 1935-1944 рр. й оприлюднення яких мало найширше відголосся як у самій Румунії, так і в Європейському Союзі та США кінця ХХ-початку ХХІ ст. Варто лише зазначити, що невдовзі після публікації в Румунії «Журнал» Михаїла Себастьяна було перекладено французькою, англійською й німецькою мовами [7].

Валер'яна Підмогильного повернули до українського читача лише в 1989 році. Навіть після того, як почався процес реабілітації жертв сталінізму, серйозного дослідження творчості В. Підмогильного не було. Хоча за кордоном його твори неодноразово перевидувалися.

Доробку письменників присвятили свої роботи такі дослідники як С. Лучканин [7], Т. Біткова [7], Д. Добос [11], С. Станку [14], О. Азернікова [1] (М. Себастьян), І. Михайлин [4], С. Павличко [5], В. Мельник [3], В. Шевчук [9], Л. Коломиєць [2], Л. Степовичка [8] (В. Підмогильний) та інші. Треба зазначити, що українські літературознавці творчість визначного румунського драматурга першої половини ХХ ст., окрім С. Лучканина, зовсім не досліджували, та й у російському літературознавстві розвідок зовсім мало.

Українському читачеві та глядачу до сьогодні Михаїл Себастьян був практично невідомий не лише як публіцист, але і як прозаїк та драматург. Українською мовою твори письменника не перекладалися й до 2007 року не видавалися зовсім. Єдиний виняток – п'єса «Безіменна зірка», що прийшла до колишнього радянського глядача після появи чудового фільму «Безымянная звезда», знятого Свердловською кіностудією далекого вже 1979 року Михайлом Козаковим з Анастасією Вертинською й Ігорем Костолєвським в головних ролях Невідомої (Мони) та Учителя (Маріна Мірою).

І Підмогильний, і Себастьян надзвичайно гарно володіли французькою мовою. Себастьян навіть після отримання 1929 р. ступеня магістра права в Бухаресті протягом січня 1930-1931 рр. як докторант (аспірант) права перебував у Парижі, де водночас ґрунтовно осягнув сучасну французьку літературу [6]. Михаїл Себастьян, так як і Валер'ян Підмогильний, займався перекладами з французької, а особливо плідно у роки режиму Антонеску, втративши можливість займатися літературною діяльністю та адвокатською практикою. Тоді ця праця стала основним джерелом його доходів.

У деяких біографів присутня версія подорожі В. Підмогильного до Парижу, але через брак документів дуже важко її підтвердити [8]. Також він був організатором, редактором і перекладачем багатотомних видань Гі де Мопассана (10 томів), Оноре де Бальзака (вийшов лише перший том) та Анатолія Франса (25 томів).

Ідеалом та взірцем для себе ці автори вважали саме французьку літературу, і в основному твори тих авторів, що належали до модернізму.

Нова доба вимагала нових образів, тому однією з характерних рис цього періоду стає поява яскравих жіночих характерів. І якщо в середньовічній літературі культ Прекрасної Дами, жіночого ідеалу є підкресленням соціального контролю над жінкою, то в описуваний нами час жіночі образи підкреслюють свою самостійність.

Блискуче ерудовані, наші автори швидко вловили цю тенденцію.

Особливо яскраво жіночі образи виділяються у романі 1932 року Михайла Себаст'яна «Жінки» та романі «Місто» 1928 року Валер'яна Підмогильного.

За якоюсь іронією долі головні герої мають одне ім'я – Стефан (Степан як український його варіант, та ім'я, яке Радченко бере за псевдонім для себе). Степан Радченко людина нового покоління, Стефан Валеріу також.

Сюжетні схеми роману Себаст'яна «Жінки» та романа Підмогильного «Місто» дещо схожі. Відмінністю є те, що Стефан Валеріу – міська людина (за освітою лікар), Степан Радченко – спочатку ні (студент технічного вишу, який не закінчив). Проте, межовість середовища Валеріу виявляється у тому, що він є людиною іншої нації, румуну у часто чужому для себе французькому середовищі.

І хоча у Підмогильного основний акцент робиться на особистості головного героя та соціальну складову його буття, Себаст'ян – на взаєминах його з різними жінками.

Жіночі образи цих романів деякою мірою перекликаються. Надійка має спільні риси з Одеттою, розумною, милою молододою дівчиною з першої частини «Жінок». А також з Емілією. Проте, на відміну від героїні Підмогильного, вона більш замкнута та мовчазна. Остання так як і Надія, коли стає перед вибором, обирає не головного героя, а іншого чоловіка.

Тамара Васи́лівна нагадує Рене з першої частини «Жінок». Зовнішньо зовсім некрасива (майже виняток у творах Себаст'яна) немолода заміжня жінка. В основному вона сприймає головного героя як виклик своєму віку.

Єдиним глибоким персонажем «Жінок» можна назвати Марію, від імені якої написана третя частина. Вона для нас є більш закритою, ніж інші жіночі образи. Дізнаємось про неї з наступної однойменної частини, яка являє собою її лист до Стефана. Стефан кохає її, проте вона віддала серце Андрію, невідомому читачеві. Хоча сподівається, що Стефан буде супроводжувати на концерті в понеділок.

Немає аналогу у «Жінках» Зоська, типова жителька міста та суфразистка, яка, однак, виявляє слабкість та кінчає життя самогубством, вражена поведінкою Стефана відносно неї.

Фіналом обох романів стає зустріч з артисткою. У «Жінках» це Арабела, циркова акробатка, яка згодом перетворюється у співачку й танцівницю, у «Місті» – балерина Рита (треба зазначити, що у часи Підмогильного балерини виконували у світському житті ту ж роль, яку сьогодні грають моделі).

Проте, якщо для Степана Радченка жінки це спосіб самоствердження, а не кохання [5], для Стефана Валеріу загалом це глибші прихильності. Навіть в кінці він кидає серйозну перспективну посаду технічного радника Міністерства охорони здоров'я Румунії заради того, щоб залишитися з Арабелою та жити новим життям. Вчинок нечуваний для Степана Радченка (хоча, так чи інакше, вони обидва кидають буденні професії та ступають на творчий шлях).

Проте Стефан Валеріу так думає про це: «Я був вдячний Арабелі за те, що вона ненавмисно збила мене з мого розумного призначеного шляху й перетворила серйозного джельтмена, якого вона зустріла в ту ніч в листопаді на когось, хто забув, що він був лікар, консультант і дипломат і знову став тим, ким завжди хотів бути: молодою людиною» [12].

Рита така ж прагматична, як і Арабела, зовсім не замислюється над серйозними речами, з таким же приземленим внутрішнім світом, проте герої бачать в них більше яскраву зовнішню картинку, яка справляє на них велике враження.

Факт прочитання роману Валер'яна Підмогильного Михаїлом Себастьяном є повністю виключеним, як і наслідування його тенденцій. Тоді можна припустити, що вони несвідомо брали за основу французькі романи та й взагалі брали сюжети, модні у ті часи.

Особливої уваги вартий «Щоденник» Михаїла Себастьяна за 1934-1944 роки, який окрім загальної соціальної ситуації дає досить глибокий портрет автора та його оточення. Надзвичайно цікавими для читача є записи довоєнного періоду, що подають загальні картини Бухаресту цього періоду, описані тонко й лаконічно, з властивою Себастьяну гармонією.

Надзвичайно добре виписаний портрет Лені Келер, відомої румунської акторки 30-х років. Жінка з яскравою зовнішністю не стільки природної краси, скільки породженої роботою над власним образом, вона вважається Себастьяну ідеалом. Та він все одно робить свої висновки: «Вона хотіла б, щоб я кохав її – не особисто я, а десятки тисяч чоловіків, зі мною включно [13]. Саме вона вмовляє Михаїла

почати писати п'єси, і він у короткі строки створює спеціально для неї свій перший твір цього жанру – «Гра в канікули». Та врешті решт роман з Лені закінчується й вони просто залишаються добрими друзями. Лені, як і середньовічна Прекрасна Дама, є одруженою. Проте за внутрішнім світом явно не дотягує до цього літературного ідеалу.

Досить добре описана й багато в чому схожа на Лені Зоя Річі, також актриса. Деякий час він не міг визначитися з ким йому бути («Вся ця історія схожа на шоу у водевілі» [13]). Спочатку Михаїл захоплюється нею, але пізніше, дізнавшись про неї більше, також зазнає розчарування. Останньою краплею буде фактична відмова спілкуватися через єврейське походження Себастьяна у часи, коли це набуло особливої небезпеки.

Скоріш за все, образ Мони, рафінованої коханки заможного Гріга з п'єси пізнішого часу «Безіменна зірка», був написаний під впливом цих реальних жінок із кола автора.

Ідеалом жінки та людини можна вважати Марту Висоцьку із роману В. Підмогильного «Невеличка драма». Красива, добра, вихована інтелектуалка виявляється зовсім непотрібною своєму коханому. Замість неї він обирає досить звичайну Ірен.

Цікаво, що для В. Підмогильного такий пошук єдиної неповторної супутниці життя став просто літературним прийомом, оскільки він довгі роки був щасливо одруженим, то для Себастьяна це було породженням реалій життя.

Герої наших авторів, свідомо чи несвідомо, шукають свій ідеал жінки (Прекрасної Дами), світлої, яскравої особистості з багатим внутрішнім світом, з якою, можливо, і прожили би все своє життя. Однак, за іронією долі, такі особистості їм чомусь майже ніколи не зустрічаються. Частіше за все їхнім вибором стає актриса, балерина чи якась інша богемна персона, головною метою якої є потреби лише сьогоденного, буденного світу. А позитивні в усіх відношеннях персонажі, на зразок Марти Висоцької, чомусь за задумом автора залишаються приреченими на невдачі.

На наш погляд, такі тенденції є відголоском нових ідей європейської літератури тих часів (в основному саме міжвоєнних років) та зміни світогляду людей внаслідок нових подій цього періоду.

Література

1. Азерникова Е. Драма и театр Румынии: Караджале. Петреску. Себастиан. / Е. Азерникова. – М.: Искусство, 1983. – 176 с.
2. Коломієць Л. В. «Місто» В. Підмогильного: Проблематика та структурна організація/ Л.В. Коломієць // Слово і час. – 1991. – № 5.

3. Мельник В. О. Суворий аналітик доби: Валер'ян Підмогильний в ідейно-естетичному контексті української прози першої половини ХХ століття / В.О. Мельник. – Київ, 1994.
4. Михайлин І. Л. Головна філософська проблематика художньої прози Валер'яна Підмогильного / І. Л. Михайлин // Українська література ХХ століття: Літературознавство: Доповіді та повідомлення ІV Міжнародного конгресу українців (Одеса, 26 - 29 серпня 1999 року). – К., 2000. – Кн. II. – С. 91-98.
5. Павличко С. Інтелектуальна проза Петрова й Підмогильного / С. Павличко // Досвід кохання і критика чистого розуму Валер'ян Підмогильний : тексти та конфлікт інтерпретацій / упор. О. Галета. – К. : Факт, 2003. – С. 367-382.
6. Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи / В. Підмогильний / Упоряд., вступна стаття та примітки Володимира Мельника. – Київ: Наукова думка, 1991. – 793 с.
7. Себастьян М. Безіменна зірка. Комедія на три дії. / М. Себастьян. Упорядкування, передмова «*Особливості драматургії Михайла Себастьяна крізь призму розвитку румунської історії та культури першої половини ХХ століття*» і примітки Лучканіна С. М. – К.: Наук. світ, 2007. – 124 с.
8. Степовичка Л. Французький слід у творчості й житті Валер'яна Підмогильного (1901—1937) / Л. Степовичка // Таїни художнього тексту (до проблеми поезики художнього тексту): зб. наук. праць/ Ред. кол.: Н. І. Заверталюк (наук. ред.) та ін. – Дніпро : Ліра, 2016. – Вип. 19. – С. 155-160.
9. Шевчук В. У світі прози Валер'яна Підмогильного / В. Шевчук // Підмогильний В. Місто. – К.: Молодь, 1989. – С. 3-13.
10. Bouleanu E. Povestea frumoasei Leny Caler, actrița care i-a vrăjtit pe faimoșii scriitori Camil Petrescu și Mihail Sebastian. [Електронний ресурс] / E. Voleanu. 1 decembrie 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://adevarul.ro/locale/alexandria/povestea>
11. Dobos D. Mihail Sebastian's Shakespeare D. Dobos // Linguaculture 2. – 2017. – P. 70-83.
12. Sebastian M. Women / M. Sebastian. – Other Press, 2019. – 192 p.
13. Sebastian M. Journal 1935-1944: The Fascist Years. [Електронний ресурс] / M. Sebastian. Режим доступу до ресурсу: https://royallib.com/book/sebastian_mihail/journal_19351944_the_fascist_years.html.
14. Stancu S. The narrative art of the work of Mihail Sebastian Cultural and Linguistic Communication. / S. Stancu. – Volume 3. – Issue 2. – P. 354-362.

ANALYSIS OF THE EXISTING APPROACHES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Kurdyukova V.

Swiss Hotel Management School

The object of my research is to analyse the existing approaches in Foreign Language Teaching (FLT), to find strategies and techniques, which can improve learning within our school. To reach this goal, I will first review the theoretical currents, which influenced the didactics of French as a Foreign Language (FFL) and highlight memory functions in the learning process, the roles of declarative and procedural knowledge. Based on these theoretical concepts, I will group strategies and review effective techniques, which can enhance the learning process for adults.

Before planning the education it is a requirement to be clear about the objectives of the learners, their motivation and previous experiences. The choice of the teaching strategies always depends on the targeted public, its cultural and cognitive background, and the practical constraints that impact the planning of the class. The majority of our students are Asian; most of them come from China. French is perceived as a language difficult to learn because of the pronunciation and grammar rules. As professor, I could add other factors which impact on the learning, such as the lack of time (2 sessions of 2 hours per week over 17 weeks), the motivation of the students, the environment, the choice of the strategies by the professor and students alike and their expectations. It is a known fact that a language teaching in China remains traditional. The professor is the centre of the learning and the role of the students is rather passive. The language is considered as an object of the explicit education, which focuses exclusively on vocabulary acquisition and grammar rules. The declarative knowledge is favoured and is the point of reference for the evaluation of students. They are the receivers of the knowledge and their mission is solely to memorize and repeat. The cognitive processes are not taken into account. This approach does not foster curiosity, intrinsic motivation, and ends-up discouraging the students. The fundamental bias of this approach is that successful learning stems out smooth memorizing. Those who are not endowed with it, see each other incapable to succeed in this domain. The role of the memory is indisputable, but the acquisition should not limit itself to the memorization. It is the complex cognitive process, which can be boosted by mnemonics also.

To teach languages, it is necessary to know how we learn languages. In most cases the teacher refers to his/her personal experience. This egocentric attitude can be both beneficial and fatal at the same time. It is

important to remain critical with regard to one's subjective experiences and to know how to put oneself at the place of the learners. Understanding our brain function is useful in order to choose the best strategies. This knowledge has had a profound influence on didacticians of the languages as well as the psychologists and the teachers.

For the adepts of the **Grammar-translation Method**, the brain is similar to a muscle, expanding through exercises.

For behaviourists, the brain is a big mystery, which they compare to a "black box". According to them, learning consists of three elements: *stimuli-response-reinforcement*. They consider it as habit training. For them, it is an automatic reaction to external stimulus, which does not require intelligence not cognitive skills. Language is behaviour. **Behaviourism** gave birth to the **Direct and Audio-visual methods**. But this simplistic vision of the brain did not allow these methods to produce expected results [4].

The development of neurosciences revolutionized the science of education and also linguistic. From neurosciences emerged a new theory known as **Cognitivism**. The vision of the brain is conceived as similar to the functioning of the computer where cognitive processes such as treatment of information and decoding, to name a few, play a key role). The learning process is considered from that point on as an internal mental process under the control of the learner. It merges *attention, perception, understanding, storage of the information and action together*. For the learning process to be successful, the learners should be stimulated by an emotional or cognitive need. This powerful activator stimulates the acquisition of information and foster mastery of linguistic, which results in the creation of an understandable message for the receiver. From this perspective, the learner evolves from passive receiver stage to active stage where he becomes the actor of his/her learning process. He/she builds knowledge on the basis of his/her previous experiences by choosing effective strategies of learning to solve problems, which impact him/her emotionally. By remaining in this active stage, he/she can find the path to master the language. This cognitive approach allows to reconcile two different visions of language teaching in the centre of which there are two concepts: **Learning and Acquisition** [3].

The *Acquisition* aims at the *implicit* mastery of the language in the same way that the mother tongue is acquired as exemplified by young children absorbing spontaneously grammar rules and meaning of vocabulary.

Learning, on the opposite, is a painfully slow process demanding motivation over a long term whose successful expected fluency outcome is not guaranteed.

These two visions of languages teaching can be found in the methods of French as a Foreign Language. In my opinion, each method has elements,

which have the potential to impact Learning. Their weak point is that instead of mutually enriching each other they instead opposed each other when a model is favoured to the detriment of the other. The researches in this domain add to the confusion as their experiences are fragmentary thus disputable and eventually not relevant.

For example, behaviourists, inspired by results of their researches with animals went as far as wanting to explain human communication, especially linguistic behaviour, forgetting in the process that animals do not speak.

Nativist Theory (Chomsky) supported the idea that the acquisition of a language is a natural process. People are born with a special device in the brain, which allows them to learn any language. He introduced the notion of universal grammar. These ideas were criticized afterward. The main argument was that he wanted to teach foreign languages to adults by relying on his studies of mother tongue acquisition by children [2].

The communicative approach pursuing communicative objectives, where the language becomes a communications tool and not a subject of study. But they do not answer the question on how to arrive there. The weak point of this approach is that by being purely communicative it ignores the important stage of data processing. This approach sets high-level goals by neglecting low level ones which are the foundation for a successful communication [5].

Constructivism made a significant contribution to the development of didactics. The constructivists (Bruner, Piaget) proposed a scaffolding system, according to which the learner becomes responsible for its learning [1]. He/she builds his/her knowledge, one step at a time, from a simple structure to a complex one. Discovery method is the main technique as it stimulates the innate curiosity of the students, which encourage them to discover rules and to learn. The learner has to fetch the knowledge by mobilizing its previous experiences. Under the angle of the cognitive approach, the learning precedes the acquisition. One cannot exclude the other. The acquisition does not happen by itself with adults. They need to understand what they do and say. They need to understand the functioning of the language through the comparison with the mother tongue. The cognitive treatment of the information is necessary so that the knowledge are acquired and recorded for long-term memory. The failure of the previous methods preceding Cognitivism, can be explained by their inner limitation and inflexibility. For the language professor, it is important to have theoretical knowledge in order to benefit from the experiences and discoveries of his/her predecessors.

As I have already emphasized, cognitivists attach great importance to the psychological functions of the human being, such as memory, intelligence, and reasoning. They make a point to explain the mental

processes of acquisition, treatment, preservation, recovery and the use of the knowledge and all the factors, which influence this process. The role of the mother tongue regains significance as adults derive their learning by referring to what they already know which emphasize the requirement of comparing the new language with the one they are already familiar with. Learning it is to forge links. The memory intervenes in any learning. To understand his functioning is to succeed learning. Prior to developing the subject of mnemonics, I would like to introduce two important notions for language teaching, which are *the declarative knowledge* and *the procedural knowledge*. A failure of the learning could be explained by the choice of unsuitable methods, favouring method either the declarative knowledge, or the procedural knowledge. The declarative knowledge is, what we « know about » the language: vocabulary and grammar rules. The procedural knowledge is the skill, the “know-how to”. It is the manipulation of the language that makes it a tool and not a simple object. Moving away from declarative to procedural knowledge is an objective and a challenge of the cognitive approach [4].

References

1. Anglin J. The Social foundations of language and thought / J. Anglin, J. Bruner, D. Olson. – New York: Norton, 1980. – 386 p.
2. Johnson K. Introduction to foreign language learning and teaching / K. Johnson. – New York: Routledge, 2017. – 326 p.
3. Lascaratou, C. Cognitive processing in second language acquisition / C. Lascaratou. – Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2010.
4. Portine H. Les approches didactiques en (F)LE - Un processus ouvert / H. Portine, T. Sotra. – Arras: Artois Presses Université, 2013. – 135 p.
5. VanPatten B. Theories in second language acquisition / B. VanPatten, J. Williams. – New York: Routledge, 2015. – 296 p.

ЛІТЕРАТУРНА ТВИТТЕР-ІСТОРИЯ: ЖАНРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ

Літвінова М. М., Літвінов О. І.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Рухливість жанрових меж прози малої форми досі залишається актуальною проблемою у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві [1, с. 3; 2, с. 58; 3, с. 31]. Формування жанрів малої

прози, як вважають сучасні дослідники дигітального художнього дискурсу, відбувається в двох напрямках: редукція існуючих жанрів (short story переходить в short short story і т.д.), перехід стислих нелітературних текстів (коментарів, нотатків) в літературний жанр. Зародження жанрів відбувається в процесі літературних експериментів авторів, які не вкладаються в канонічні рамки, цьому сприяє свобода самовираження у Мережі.

Крім традиційних малих епічних жанрів новела, оповідання, коротке оповідання (short story) виокремлюють дуже коротке оповідання (short short story), стисле оповідання (short short short story). Термінологічна надлишковість в царині жанрів малої прози створює значні труднощі ідентифікації, так жанр short short story визначається зарубіжними дослідниками як little short story, pocket-size short story, minute-long story, palm-sized story, smoke-long story [5]. Дослідники малої прози визначають широкий діапазон коротких літературних творів, що, як правило, класифікують *за кількістю слів*: six-word novel (до 6 слів), hint fiction (до 25 слів), dribbles (до 50 слів), nanofiction (до 55 слів), drabbles (до 100 слів), fast fiction (до 200 слів), microfiction (до 300 слів), furious fiction (до 500 слів), sudden fiction (до 750 слів), flash fiction (до 1000-1500 слів), quick fiction (до 3 000 слів).

Термін флеш-фікшен використовується також для позначення текстів від 5 до 2000 слів [6]. Незалежно від їхньої довжини, твори флеш-фікшен містять всі класичні елементи історії – герої, конфлікти, перешкоди або ускладнення, а також їх подолання, розв'язку.

Флеш-фікшен як жанр художньої літератури швидкими темпами розвивається в Мережі і має багато різновидів. Так звані швидкі оповідання набувають популярності серед активних читачів, які не хочуть втрачати час на великі обсяги і звикли читати з гаджетів в будь яких ситуаціях. «Ін'єкція смислу» через завершений твір короткої форми як імпульс розгортає всесвіт особистісних смислів. Завданням автора стає створення інтерактивного тексту, орієнтованого на автономність читача, який здійснює внутрішню роботу з перетворення зліпку на повноцінну картину («Корфкіно» дослівно «кіно в голові»). Кожна людина має свою особливу ідею бекграунду історії.

Дигітальний дискурс тісно пов'язаний з техніко-функціональними рамками комунікації, які передбачені технічним регламентом веб-програмування. Специфічну технологічну організацію інформаційного і комунікативного контенту, що детермінує конкретний набір функціональних можливостей і обмежень, визначають як формат інтернет-комунікації, наприклад, формат веб-сайту [4, с. 62]. Веб-сайт як окремих випадок веб-застосунку (web application) є інтерактивним, якщо

динамічний контент створюється на основі обробки інформації від відвідувачів сайту, що передбачає можливість використання електронної пошти, форуму, чату.

Комунікативні особливості блогу як інтерактивного веб-сайту зумовлені набором функціональних можливостей: доступ до електронного контенту відкритого кола користувачів, двонаправленість комунікації (можливість коментування), можливість персональної адресації, публічність спілкування.

Тексти малої прози наповнюють контент інтернет-щоденників (блогів). Мікроблог Twitter виступає засобом формування соціальної мережі, важливого елемента сучасного інтернет-дискурсу. Сайт соціальних мереж, запущений у 2006 році, до 2017 року накладав 140-символьне обмеження на кожне спілкування або «твіт».

З жовтня 2009 року в авторському блозі Флоріана Меймберга, режисера рекламних та музичних роликів, розпочався проєкт під акаунтом „tiny_tales“, що стало подією національного масштабу у Німеччині. 19 000 фоловерів щодня слідкували за появою нових постів автора. Фоловери Ф. Мемберга пропонували також так звані Stichwörter, тобто опорні слова, на основі яких автор писав свої історії. В 2010 році Флоріан Меймберг отримав премію Grimme Online Award за свої твіттер-історії. Twitter-Tales вкладаються за обсягом в 140 знаків, що для генерування тексту німецькою мовою є нелегким завданням. Кожний мікротекст реалізовував свою завершеність у 3-4 реченнях.

Kürzestgeschichten (найкоротші історії), Ultrakurzgeschichten (ультракороткі історії), sehr kurze Geschichten (дуже короткі оповідання), winzige Erzählungen (крихітні оповідання), Micro-Fiction Stories, Twitter-Fiction Stories або як їх називає автор Twitter-Tales (твіттер-казки) відносяться до Twitter fiction (Твіттератури): текстів в 140 знаків (з кінця 2017 – 280 знаків) в твітах. Довгий ряд позначень цього жанру мережевої літератури розмежовує тексти за єдиним критерієм – кількістю слів, оскільки всі вони розкривають наративну стратегію автора. Отже, літературні твіттер-історії цілком вкладаються в поняття флеш-фікшн (малої прози) в форматі мікроблогу на платформі Твіттер.

Л і т е р а т у р а

1. Лебедева М. Н. Микрожанры современной прозы [Електронний ресурс]: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / М. Н. Лебедева; Тверской государственной университет. – Тверь, 2016. – 186 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://dissertations.tversu.ru/system/dissertations/theses/000/000/126/original/%D0%>
2. Ленська С.В. Українська мала проза 1920-1960-х років: ідейно-тематичні доміанти, жанрові моделі і стильові стратегії [Електронний ресурс]: дис. ...

д-ра філол. наук : 10.01.01 / С. В. Ленська; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2015. – 470 с. – Режим доступу до ресурсу:

http://shron1.chtyvo.org.ua/Lenska_Svitlana/Ukrainska_mala_proza_1920_1960-kh_rokiv_ideino-tematychni_dominanty_zhanrovi_modeli_i_stylovi_strat.pdf

3. Росстальна О. А. Визначення жанрової дефініції "short story" в літературознавстві XIX-XX ст. [Електронний ресурс] / О. А. Росстальна // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія: Філологічні науки. – 2010. – Кн. 2. – С. 31-34. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2010_2_9
4. Усачева, О.Ю. К вопросу о жанрах интернеткоммуникации [Електронний ресурс] / О.Ю. Усачева // Вестник Московского государственного областного университета. – 2009. – № 3. – С. 55–65. Режим доступу до ресурсу: <https://www.vestnik-mgou.ru/Articles/Doc/2999>
5. Bell M. Dribbles, Drabbles, Micro- & Flash (Oh my) [Електронний ресурс] / Matt Bell // The Critical Flame. A Journal of Literature and Culture. – 2009. – Issue 4 – Режим доступу до ресурсу: <http://criticalflame.org/dribbles-drabbles-micro-flash-oh-my/>
6. Tuch B. Flash Fiction: What's It All About? [Електронний ресурс] / Becky Tuch // The Review Review. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.thereviewreview.net/publishing-tips/flash-fiction-whats-it-all-about>

ПЕРЕКЛАД І ІДЕОЛОГІЯ: РАДЯНСЬКА СПАДЩИНА І НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Рудницька Н. М.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

XX століття часто називають «століттям ідеологій», зважаючи на роль, яку останні відіграли у розвитку суспільства у цей період; воно залишило по собі спадщину, що не до кінця усвідомлена і на разі не подолана. На значущості ідеологічних чинників перекладу наголошують провідні перекладознавці (Л. Венуті [14], Л. Коломієць [5], А. Лефевр [11], Дж. Мандей [12], М. Стріха [9] та інші). Водночас, дослідження впливу ідеології на переклад перш за все спрямовані на вивчення досвіду західноєвропейських країн, а стратегії соціалістичного перекладу залишаються недостатньо вивченими, і ідеологічно адаптовані переклади і досі використовуються, перевидаються і сприймаються некритично у країнах, що належали до соціалістичного блоку (див. Н. Покорн [13], Н. Рудницька [7; 8]).

Деструктивному впливу радянської ідеології на переклад у пострадянській Росії приділяється певна увага (див. прим., О. Бурак [2], С. Вітт [3], О. Земскова [4]), але в цілому він залишається недостатньо вивченим, а вплив надбань т.зв. «радянської школи перекладу» – надзвичайно вагомим. Йдеться про статус перекладів творів світової літератури, виконаних за часів СРСР і нерідко ідеологічно маніпульованих, що й сьогодні вважаються взірцевими, «канонічними», і регулярно перевидаються масовими тиражами. Крім спадку «радянської школи перекладу», в царині художнього перекладу в сучасній Росії важливим чинником ідеологічно вмотивованої асиметрії видається імперська ідеологія, що значною мірою впливає на переклад літератур колишніх «братських республік».

До національних літератур, представлених в перекладі російською мовою асиметрично саме через імперську ідеологію і відповідну політику держави, належить, зокрема, українська. Як російські, так і українські фахівці вказують на наявність певних «хвиль перекладів» творів сучасної української літератури (прим., О. Мариничева [6], Г. Улюра [10]). Аналізуючи ці «хвилі», Г. Улюра вказує, що вони разом із обговоренням перекладів у пресі «позірно корелюють із динамікою суспільно-політичного життя» України, що призвело також до формування «уявлення російського читача про сучасного українського письменника виключно як про політично ангажовану постать» [10, с.299]. Відповідним є й сприйняття читацької аудиторії: як зазначає О. Мариничева, одна з провідних російських перекладачів сучасної української літератури, у країні є дві категорії читачів: ті, хто бажає читати літературу пострадянської України, і ті, кого дратує та обурює переклад «авторів, які представляють “не нашу” точку зору», хто розглядає останнє як прояв екстремізму [6]. Після окупації Криму і частини Донбасу переклади української літератури набули ще більшої важливості у складі неоімперського проекту. По-перше, ідеологічно маніпульовані переклади радянської доби використовуються в інформаційній війні, як-от переклади творів Т. Шевченка: вірші Кобзаря наново не перекладені, а в старих цензурованих перекладах згадки про національне гноблення з боку Росії замінені на описи класового пригнічення, що уможливило інтерпретацію творчості Т. Шевченка відповідно до концепції «братніх» народів і використання поезій для посилення останньої.

У пострадянській Україні художній переклад залишається важливою складовою українського націєтворчого проекту, реалізуючи повноцінне представлення як світової літературної спадщини, так і надбань сучасних іноземних літератур для україномовного читача;

провідні автори, як і сто років тому, знаходять час для перекладацької діяльності (зокрема, І. Андрусяк, Ю. Андрухович, Л. Костенко, В. Шкляр). Окремо варто згадати видавництво «Вавилонська бібліотека»: наразі ведеться робота над перекладом цілої низки книг анти-тоталітарного та антивоєнного характеру («Бойня номер п'ять» К. Воннегута, «Уот» С. Беккета, «Порнографія» В. Гомбровича, «Прекрасний новий світ» О. Гакслі, «Пастка-22» Дж. Геллера), що видаються вельми актуальними для сучасного українського суспільства.

Література

1. Борщевський, Сергій. Мінська ініціатива московського розливу. Ще раз про технологію «братання» агресорів і жертв агресії [Електронний ресурс] // Сергій Борщевський. – Газета «День», №88, 2016. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/minska-iniciatyva-moskovskogo-rozlyvu>.
2. Бурак А. Л. Тренды, бренды и «культы личностей» в англо-русском и русско-английском художественном и кинопереводе / А. Л. Бурак // Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н. А. Добролюбова. – Вып. 17, 2012. – С. 134-148.
3. Витт С. «Советская школа перевода» – к проблеме истории концепта / Сусанна Витт // Acta slavica estonica IX. Труды по русской и славянской филологии. Литературоведение. Стратегии перевода и государственный контроль. – Тарту, 2017. – С. 36-51.
4. Земскова Е. Е. Стратегии лояльности: дискуссия о точности художественного перевода на Первом всесоюзном совещании переводчиков 1936 г. / Е. Е. Земскова // Новый филологический вестник. – №4(35), 2015. – С. 70-83.
5. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії) : Монографія / Лада Володимирівна Коломієць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 522 с.
6. “«Переведи меня через майдан». Украинская литература: что, зачем и как переводят сегодня на русский?» [Електронний ресурс] // Дружба Народов. – №1, 2012. – Режим доступу: <https://magazines.gorky.media/druzhba/2012/1/perevedi-menya-cherez-majdan.html>.
7. Рудницька Н. М. Ідеологічно мотивована асиметрія радянських перекладів творів західних письменників, присвячених громадянській війні в Іспанії // Мовні і концептуальні картини світу. Збірник наукових праць. – Випуск 2 (53). – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2015. – С. 123-132.
8. Рудницька Н. М. Радянський переклад російською мовою як засіб боротьби з «українським націоналізмом» // Наукові записки. – Вип. 144. – Серія: філологічні науки. – Кіровоград : вид. Лисенко В. Ф. – 2016. – С. 218-221.

9. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / Максим Стріха. – К. : Факт, 2006 – 344 с.
10. Улюра Г. А. Сучасна українська проза в перекладах російською мовою: досвіди і практики / Г. А. Улюра // Наукові записки Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Серія “Філологічна”. – Випуск 27, 2012. – С. 299-301.
11. Lefevere A. Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame / Andre Lefevere. – Lnd, NY : Routledge, 1992. – 169 p.
12. Munday, Jeremy. The relations of Style and Ideology in translation : A case study of Harriet de Onis / Jeremy Munday // Pegenaute, L.; Decesaris, J.; Tricbs, M. Y. Bernal, E. [eds.] Actas del III Congreso Internacional de la Asociacion Iberica de Estudios de Traducccion e Interpretacion. La traducccion del futuro: mediacion lingvistica e Cultural en el siglo XXI. Barcelona 22-24 de marzo de 2007. – Barcelona: PPU. – Vol. N. 1, pp. 57-68.
13. Pokorn N. K. Post-Socialist Translation Practices : ideological struggle in children’s literature / Nike K. Pokorn. – Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012. – 184 p.
14. Venuti, Lawrence. The Translator's Invisibility: A History of Translation. 2nd ed. / Lawrence Venuti. – Lnd, NY: Routledge, 2008. – 353 p.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ КОНЦЕПТУ МАГІЯ НА МАТЕРІАЛІ ІТАЛІЙСЬКИХ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

Тараненко О. Г.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Антропоцентрична парадигма у сучасній лінгвістиці посідає надзвичайно важливе місце, тому що наука насамперед має бути інтегрована у життя та мати практичну цінність. Саме тому теорія концепту та її практичне втілення відіграють значущу роль у втіленні в життя цього принципу.

Концепт як багатшарове явище досліджувало та продовжує досліджувати багато вчених – лінгвістів, таких як О. Селіванова, Ю. Степанов, В. Карасик, Й. Стернін, М. Піменова, В. Кононенко та інші. Відомо, що концепти як розгалужена структура мають глибинні шари, закладені на підсвідомому рівні. Концепт треба розглядати враховуючи психологічний, культурний, національний та багато інших аспектів. У нашій розвідці ми зосередимось на дослідженні культурного концепту *magia* італійського етносу з урахуванням емотивного компоненту та користуючись концептуальним аналізом.

Магія як явище має дуже давнє коріння, споконвіку люди боялись природи та її руйнівної сили, тому на допомогу приходили певні магичні дії, що допомагали людям вижити. Люди, що володіли такими здібностями, вважались чаклунами, їх поважали та боялись.

Італійське сприйняття магії має достатньо цікаве підґрунтя – на території сучасної Італії мешкали етруски, що біли прекрасними та обдарованими чародіями, до яких звертались у разі небезпеки, і потім їх завоювали римляни, що мали розвинутий язичницький пантеон та майже не використовували магію як вона є [3]. Потім на зміну прийшло християнство. Зараз сучасні італійці – це ревні католики, що майже заперечують магичні дії, що вважаються офіційною релігією як чаклунство та великий гріх [2]. Але на підсвідомому рівні, коли ситуація йде не так, як треба, є бажання звернутись до тих, хто знає, як можна допомогти у нестандартний спосіб. Тому все це наклало певний відбиток на емотивне сприйняття концепту магії у пересічного італійця.

Перейдемо безпосередньо до аналізу, використовуючи дані лексикографічних джерел. Згідно з матеріалом, концепт *магія* має таку структуру. Архісема – *magia magia* (*Bianca negromanzia чорна та біла*), яка представлена репрезентантами *magico, miracoloso, (магічний)*. Наведемо приклади: *магічні слова parole magiche слова справили магичну дію le parole ebbero un effetto miracoloso* [1, с. 813]. Ще приклади: *È la magia della scienza. Це магія науки; Si insegna facendo in modo che le persone vadano in quegli spazi dove la magia avviene. Ви вчите цьому, дозволяючи людям відвідувати місця, де ця магія відбувається.* Конотація схвальна, але з відтінком поваги та страху (перед чорною магією). Чорна магія була тісно пов'язана з чорнокнижництвом.

Malia – закляття, чари, амулет, чаклунство, чорнокнижництво; Si legge: “Non si deve trovare in te alcuno che . . . legghi altri con una malia né alcuno che consulti un medium spiritico né chi per mestiere predica gli avvenimenti né alcuno che interroghi i morti. «Нехай не знайдеться між тобою такий... хто чорнокнижник, і хто викликає духа померлого та духа віщого, і хто питає померлих. Конотація вкрай негативна, це цілком конотація страху. Репрезентант *магнетизм magnetism il magnetico della personalita (як магнетизм особистості) та магнетична сила forza magnetica, магнетичний погляд sguardo magnetico, miracoloso* [1, с. 813]. Конотація у цілому позитивна, з елементами захоплення, наприклад, *forza magnetica* може сприйматись як комплімент. Репрезентат *маг* має гендерну природу – є як маг, так й чаклунка з різною конотацією, що значно залежить від контексту. Наводимо приклади: *чаклун stregone, mago, maliardo, incantatore, ammaliatore, stregonesco. Чаклун* має негативну конотацію, особливо лексема *maliardo*

(злий чаклун) У значенні «знахар» репрезентант набуває позитивної конотації. Для жіночого варіанту притаманні такі складові-синоніми : *чарівниця, чаклунка strega, maga, incantatrice, ammaliatrice, maliarda, fattuchiera* [1, с. 1061]. Превалює негативна конотація, особливо у лексеми *strega* де у другому значенні словникової статті подано значення феміністка. Також пересічні італійці побоювались того, що зла відьма може за допомогою чар перетворити людину на щось інше: *La strega maledetta ha eseguito una magia malvagia sull'uomo e lo ha trasformato in un insetto. Зла чаклунка наслала злі чари на чоловіка і перетворила його на комаху.* Загалом, для чоловіків-італійців жінка, що відстоює свої права, мало чим відрізняється від злої відьми. Навіть природні явища, коли гриби росли певним чином (у колі), то це *вважалось проділками відьом. (anello/circolo delle streghe).* Страх та елементи більш сильних почуттів видно ще у йьому прикладі: *Streghe e stregoni sono le persone più odiate dalla comunità. Відьми й чаклуни — це найненависніші люди в їхньому суспільстві* [1, с. 56]. У той же час лексема *зачаровувати* має переклад *stregare* 1. *Зачаровувати, спокушати, підкоряти собі*, а підступництво має переклад *Stregoneria – чаклунство, підступництво.* [1, с. 561-562]. У той же час лексеми *incantatrice, ammaliatrice* не мають такої негативної забарвленості, бо чаклунки були не тільки злими, але й творили й добрі справи. Саме позитивну конотацію має репрезентант *Fata, фея, чарівниця.* з прикладом *Fata Voglio le ali di fata! Я хочу крила феї!* [1, с. 214]. Але поруч є й елемент *fatale*, що означає «зловісний», «неминучий». Також до складу магії входять численні елементи, що репрезентують магію як дію – тобто – чарівництво як воно є. Тож, маємо елементи *affascinato, incantato, ammaliato, stregato (зачарований) circolo vizioso (зачароване коло); affascinare, ammaliare, (зачаровувати)* з прикладами *l'attrice affascinava tutti артистка зачарувала всіх* [1, с. 759]. Конотація здебільшого позитивна, але з відчутних відтінком побоювання. Сюди ж можна віднести й такі елементи: *malia, incantesimo, incanto (чари).* У конотації можна побачити негативне ставлення – наводимо приклади: *gompere l'incanto, зруйнувати/розвіяти чари subire il fascino di qd/qc піддатись чарам* [1, с. 1061]. Можна сказати, що у розумінні італійців не дуже правильно – піддаватись чарам або спокусі. Елемент *чарівний* має декілька емотивних складових, де *magico, incantato, fatalo (що відбувається за допомогою чаклунства)* репрезентовано з негативною конотацією. Тут же описано й інструмент *maga* чи чаклунки – *racchetta magica/fatata чарівна паличка, а також magica lanterna магичний ліхтар.* У другому значенні чари – це мистецтво приваблювати, підкорювати собі у романтичному чи естетичному сенсі: *incantevole, magico*

(привабливий), *magico voce* (привабливий голос) [1, с. 1061]. Відомо, що за допомогою співу та голосу цілком можливо підкорити чиєсь серце, паралізувати волю. За смислом близький й такий репрезентант як *Incannare* (зачаровувати, заворожувати, викликати замилювання, захоплюватись) [1, с. 279]. Конотація значною мірою позитивна. Елементи-синоніми *magico*, *maliardo*, що означають *чародійський, чаклунський*, мають негативну конотацію, що підтверджується прикладами: *ha una forza magica, ha uno fascino irresistibile у ньому чародійська сила* [1, с. 1061]; *Fare alefici/stregonerie чаклувати за допомогою магії; перекинутись у кого-небудь (intorno a qc.)* [1, с. 1061]. Просліджується конотація страху та цікавості у той же час. Можна сказати, що магія викликає суперечливі відчуття, але більше превалює негативне емотивне забарвлення.

Література

1. Італійсько-український словник. Українсько-італійський словник: 230.000+210.000: два в одному томі: 440.000 од. пер. / під. заг. ред. В. Бусела. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2013. – 1136 с.
2. Коуэлл Ф. Древний Рим. Быт. Религия. Культура. / Пер. с англ. О. Д. Сидоровой. М.: ЗАО Центрполиграф, 2006. – 255 с.
3. Северини Б. Italia. Вечно молодая синьора / Беппе Северини; [пер. с ит. Н. В. Колесовой. М.: Эксмо, 2007. – 288 с.

РОЛЬ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОЇ ТЕОРІЇ Т. ЕЛІОТА У ТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ

Ткачова О. С.

Науковий керівник: Ігошев К. М.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

В англійській літературі Томас Стернз Еліот є одним з найвидатніших поетів минулого століття і, мабуть, найбільш неоднозначним із них. Якщо на початку ХХ сторіччя його вірші вважали екстравагантними, а їх автора – зухвалим експериментатором, то вже на початку 40-х років він стає офіційно визнаним метром англomовної поезії, який у 1948 році отримує Нобелівську премію з літератури. Творчість Еліота склала цілу епоху в історії світової літератури. Однак всесвітньовідомим Еліот став не тільки як поет, а й як літературний критик.

Неможливо переоцінити вплив його творчих доробок з культурології та літературної критики на європейську культуру. Інтерес до поетичних концепцій Т. Еліота літературознавців, філософів, культурологів не слабшає і в наш час. Між тим, українському читачеві теоретичні роботи Еліота мало відомі. Але на нашу думку для сучасних літературознавців знайомство з його теоріями вважається бажаним, навіть необхідним.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю ознайомлення з теоретичними концепціями Еліота на ранньому етапі його творчості для визначення ролі, яку вони відіграли у створенні цілісної системи поглядів на літературу.

Мета роботи полягає у тому, щоб виявити особливості теорії традиції Т. Еліота та її вплив на творчі погляди автора.

Виклад основного матеріалу. Найбільш повно погляди на поезію Т. Еліота за цей період викладено в літературному есе «Традиція й індивідуальний таланти», яке було опубліковано в 1919 році та пізніше увійшло до збірки критичних есе «Священний ліс». У цій роботі автор уперше висуває дві основні концепції поетичної творчості: концепції літературної традиції та деперсоналізації поезії, які потім деталізував, розширював та доповнював.

По-перше, новаторство в поезії для Еліота було невіддільним від традиції, які були напрацьовані попередніми культурними епохами. Саме традиція, на думку автора, повинна стати орієнтиром і міцним фундаментом у творчості кожного справжнього митця. Але «традицію неможливо успадкувати», «вона насамперед передбачає відчуття історії ... а відчуття історії, у свою чергу, передбачає розуміння істини, що минуле не тільки пройшло, а продовжує існувати в сьогоденні» [4]. Відчуття історії існує як поза часом, так і в теперішньому плінному часі. І саме це відчуття дає художнику можливість усвідомити своє місце в сучасній історії.

«Минуле продовжується і сьогодні, воно спонукає нас писати, і ми відчуваємо, що не тільки теперішнє покоління, але й література усієї Європи, від Гомера до наших днів, існують одночасно й утворюють цілісний ряд» [4]. Ідея зв'язку минулого з теперішнім не є новою, але автор, який вважає культуру народу, нації, єдиним цілим, наголошує, що наявна впорядкованість не може бути зруйнована новим твором художника, а лише змінена, доповнена та гармонійно вдосконалена. Для врівноваження цього завершеного ряду відбувається переоцінка попередніх творів з огляду на дійсно новий твір. Треба визнати, що як «минуле змінюється під впливом теперішнього, так теперішнє відчуває направляючий вплив минулого» [4].

Теорія традиції тісно пов'язана з концепцією деперсоналізації поезії. В рамках цієї концепції емоції й почуття, що відчуває автор як особистість, треба відокремлювати від емоцій художнього твору.

Поет цікавий читачу не своїми переживанням та емоціям, які виникають в його особистому житті. Такі емоції, як правило, можуть бути пласкими, грубими й зовсім не піднесеними. «Зрілий» поет накопичує в собі різноманітні почуття, слова, думки, образи, враження, вчинки. «Поезія – це концентрація і те нове, що виникає із концентрації надзвичайно різноманітного досвіду» [1]. Т. Еліот у своїх твердженнях спирається на висловлювання Г. Флобера, який вважав, що «художник повинен приховувати свої почуття і виявляти свою присутність у творі такою самою мірою, якою Бог проявляється у природі». Г. Флобер був переконаний у тому, що «чим більше особистого у нашій творчості, тим вона нікчемніша» [3].

Поезія має бути безособовою, але відокремити себе від особистого поет не зможе, якщо повністю не присвятить себе твору. Митець не повинен перебувати під впливом емоцій та почуттів, він є лише засобом вираження свого й чужого досвіду завдяки різнобарвним літературним прийомам, й саме це визначає його як творця. На думку Т. Еліота емоція, яка була відтворена автором в літературі, належить не йому, а художньому твору у вигляді абстрактного почуття. Емоції в мистецтві знаходяться поза межами особистості. «Поезія – це не простір для емоцій, а втеча від емоцій і це не вираз особистого, а втеча від особистого. Втім, тільки ті, хто має власну особистість й власні емоції, розуміють що це таке – бажати їх позбутися» [5].

Надалі Т. Еліот зізнався, що найпопулярніше з його ранніх есе «Традиція й індивідуальний талант» було написане поспіхом, під впливом творчості Езри Паунда та Ремі де Гурмона й було продиктовано незрілістю думок. Але від того, що було покладено в основу цієї роботи автор ніколи не зрікався.

Висновки. Приклад того, що теоретиком мистецтва є поет, винятковий. У свій час Еліот, виступаючи реформатором у поезії, вимушений був своєю критикою розчищати собі дорогу, готуючи підґрунтя для нової поезії [2]. Літературно-критичні доробки письменника безцінні: вони не тільки містять літературно-критичні погляди автора, але й самі по собі є витвором мистецтва.

Ідеї, розвинені Т. Еліотом у своїй концепції літературної традиції і теорії деперсоналізації поезії, багато в чому вплинули на сучасну філософію. Він постає перед нащадками не тільки як майстер художнього слова, а як вчений і літературний критик. Його теорія деперсоналізації поезії однією з перших висуває принцип відокремлення

особи від створених нею творів, а теорія традиції – одна з перших філософських теорій минулого століття, що прагне відновити історичний зв'язок між художніми творами.

Культурна спадщина Т. Еліота багатогранна та неоднозначна. Його теоретичні погляди не втратили свою актуальність і в наш час та надихають критиків, літераторів на наукові дослідження.

Література

1. Аствацатуров А. А. Работа «Назначение поэзии и назначение критики» в контексте литературно-критической теории Т. С. Элиота [Электронный ресурс] / А. А. Аствацатуров. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://litresp.ru/chitat/ru/%D0%AD/eliot-tomas-sterzn/naznachenie-poezii/2>.
2. Силецкая С. С. Индивидуально-авторская специфика литературно-критического дискурса Т. С. Элиота [Электронный ресурс] / С. С. Силецкая // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2010. – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/v/individualno-avtorskaya-spetsifika-literaturno-kriticheskogo-diskursa-t-s-eliot>.
3. Флорбер Гюстав [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://javalibre.com.ua/java-book/author/bio/25433>.
4. Элиот Т. С. Традиция и индивидуальный талант / Т. С. Элиот // Назначение поэзии. Статьи по литературе / Т. С. Элиот. – Київ: AirLand, 1996. – 352 с.
5. Eliot T. S. Tradition and the Individual Talent [Электронный ресурс] / T. S. Eliot – Режим доступа до ресурсу: <https://www.poetryfoundation.org/articles/69400/tradition-and-the-individual-talent>.

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Фоменко Ю. Р.

Науковий керівник: **Ігошев К. М.**

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Одним з центральних питань сучасної теорії перекладу стало питання перекладацької еквівалентності, відповідності змісту оригіналу та перекладу, а також засобів мови, що виражають це значення. В рамках цієї проблеми значний інтерес приділяється питанню перекладу англійських юридичних термінів, які вживаються у документах міжнародного права, українською мовою.

Обов'язковою складовою міжнародних відносин є укладання договорів, прийняття або ратифікація законів, нормативно-правових актів. Через відмінність правового світогляду, який призводить до лакун, розбіжностей, неточностей, відсутностей еквівалентів у мові оригіналу та мові перекладу, на особливу увагу заслуговують прийоми перекладу термінології в міжнародному праві, способи адаптації лексико-семантичних конструкцій. Від того, наскільки якісно і точно дібрано відповідник до терміну, залежить репутація перекладача, успіх не тільки однієї окремої операції, а й міжнародна безпека.

Актуальність дослідження полягає в доцільному використанні мовних засобів та мовних норм нормативно-правових документів, суворому підборі необхідних для цієї мети лексичних та граматичних одиниць з урахуванням особливостей мовної культури, типу і механізму соціального кодування рідної (української) та іноземної (англійської) мови щодо перекладацьких стратегій при відтворенні змісту термінів міжнародного права.

Мета роботи полягає у тому, щоб виявити особливості передачі змісту юридичної термінології, а саме: перекладу англomовних термінів міжнародного права українською мовою, проаналізувати їх специфіку на лексичному та синтаксичному рівнях в українській та англійській мовах.

Виклад основного матеріалу. Юридичний термін – це слово або словосполучення, яке вживається в законодавстві, тлумачить юридичне поняття, має чітко встановлений зміст. Він виступає своєрідним еталоном, закріпленою нормою для використання надалі під час правової комунікації, в юридичному документообігу.

В документах міжнародного права термінологічні одиниці здебільшого мають тільки одне усталене значення для кожної сфери застосування. Така специфіка зумовлена необхідністю позбутися неоднозначності тлумачення. Н.В. Артикуца зазначає, що збереження єдності змісту під час перекладу термінів, які використовуються в міжнародній комунікації, – основний принцип, що лежить в основі адекватності перекладу [2]. А. Н. Д. Голєв переконаний, що переклад терміну залежить від контексту, але зміст неодмінно потрібно зберегти [3].

В. В. Алімов визначає, що найчастіше у юридичній термінології вживаються терміни, які складаються з двох компонентів [1, с. 3-4].

Перша конструкція словосполучення будується за таким принципом: «**прикметник + іменник**» (*peaceful settlement – мирне урегулювання, armed conflict – збройний конфлікт, mandatory sanctions – обов'язкові санкції*). Конструкція «**іменник + іменник**» менш вживана

(*dispute settlement* – врегулювання спорів, *arms embargo* – заборона на ввезення зброї).

В. В. Алімов також відокремлює термінологічні словосполучення з декількох компонентів: *bring a dispute before the Security Council* – винести питання на розгляд Ради Безпеки, *to admit new members* – приймати нових членів (в ООН), *non-proliferation treaty* – договір про нерозповсюдження ядерної зброї.

При перекладі юридичної термінології у сфері міжнародного права використовують низку перекладацьких прийомів [1, с. 5-9]:

- **прийом опису** – передача слова за допомогою пояснення значення іншомовного виразу, слова, словосполучення, тощо.

Приклади: *trust territories* – території, що знаходяться під опікою ООН, *signatory* – держава, яка підписує договір; *enforcement* – забезпечення дотримання закону.

- **прийом калькування** (дослівний переклад) – це такий прийом перекладу, коли еквівалентом слова вихідної мови в цільовій мові є перший словниковий відповідник кожного з компонентів.

Приклади : *preventive diplomacy* – превентивна дипломатія, *outer space* – космічний простір, *foreign relations law* – право зовнішніх відносин.

- **прийом транскрибування** – передача фонетичної форми слова.

Приклади: *extradition* – екстрадиція, *globalization* – глобалізація, *anti-discrimination* – боротьба з дискримінацією.

- **переклад за допомогою різних прийменників**

Приклади: *on behalf of* – від імені, *to adjudicate* – розглядати у судовому порядку, *endanger international peace and security* – ставити під загрозу міжнародний мир та безпеку, *to preach* – виступати на захист.

Важливу роль для перекладу терміну відіграє контекст. Проаналізуємо деякі уривки, які взяті з «International convention on civil and political rights» [5]:

The States Parties to the present Covenant – Держави, які беруть участь у цьому Пакті.

Зрозуміло, що «states parties» – загальноживаний термін для міжнародних нормативно-правових актів, а його переклад вже давно закріплений. Ми не можемо сказати *states participants* або *member*, тому що «party» у цьому контексті реалізує своє значення «сторона».

Слово «covenant» загалом містить спільні семи зі словами договір, угода. Чому ж ми використовуємо іменник «пакт» для перекладу? Пакт – термін, який вживається на позначення різних міжнародних договорів, що мають, як правило, велике політичне значення. Отже, угода або

договір не будуть передавати точне значення, зменшать адекватність перекладу.

All peoples have the right of self-determination, "By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development. – Всі народи мають право на самовизначення. На підставі цього права вони вільно встановлюють свій політичний статус і вільно забезпечують свій економічний, соціальний і культурний розвиток.

«By virtue of» – це суто термін міжнародного права. Він означає, що дії відбуваються в силу договірних, посадових обов'язків (функцій). Начебто розбіжність між типовими виразами «on the basis of» або «based on» не така вже й велика, але семантика та стилістичне забарвлення зовсім інше. Однак варіант українського перекладу «на підставі» дуже вдалий. Також можна замінити запропонований варіант виразами «на основі» або «в силу».

Висновки. Мова права – це не тільки вербальна (знакова) система, але й частина правової системи з її специфікою, особливостями мислення та функціонування. Одна з найважливіших проблем, що з'являються під час перекладу юридичних термінів в міжнародному праві, є переклад з дотриманням специфічних стильових ознак мови права, законодавчого характеру, типу та сфери застосування термінології. Таким чином, перекладач зобов'язаний не тільки мати фахові знання, але й ретельно досліджувати специфіку перекладу юридичного дискурсу.

Література

1. Алимов В. В. Юридический перевод: Практический курс. Английский язык: Уч. пособие. 3-е изд., стереотипное / В. В. Алимов. – М.: Ком Книга, 2005. – 160 с.
2. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: Навчальний посібник / Н. В. Артикуца. – К.: Стилос, 2004. – 277 с.
3. Голев Н. Д. Юридична мова: Навчальний посібник / Н. Д. Голев. – К.: Наука, 2003. – 233 с.
4. Фещук А. В. Англійсько-український юридичний словник / А. В. Фещук. – К.: Наукова книга, 2008. – 1084 с.
5. INTERNATIONAL COVENANT ON CIVIL AND POLITICAL RIGHTS [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/International_Covenant_on_Civil_and_Political_Rights_CCPR_eng1.pdf

ЇЖА ЯК ФЕНОМЕН НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Червякова Н. Г.

Золотівський професійний ліцей

Однією з характерних тенденцій сучасного життя є зростання інтересу до сфери харчування, зокрема процесу приготування, споживання їжі. Останнім часом туристичні фірми пропонують своїм вибагливим клієнтам кулінарний туризм, метою якого є знайомство з кухнею різних народів. Дійсно, перефразуючи класиків, ми те, що ми їмо.

Хибною є думка, що людина існує тільки, щоб смачно поїсти, адже практика засвідчує, що зміст тексту кулінарного рецепту прямо залежить від рівня розвитку суспільства. На цьому наголошував і академік І. Павлов при врученні йому Нобелівської премії. Вважаємо за необхідне процитувати окремі тези з його доповіді: «Недаремно над усіма явищами людського життя панує турбота про хліб насущний. Він подає той давній зв'язок, який з'єднує всі живі істоти, в тому числі й людину, з усією навколишньою їх природою. Їжа ... уособлює собою життєвий процес у повному його обсязі» [1, с. 7].

Національна кухня, так як і пісня, танець, одяг чи не найкраще репрезентують ментальність нації. Українська національна кухня, знана й обожнювана в усьому світі. І хоча візитівкою є полтавський борщ з пампушками, вареники з різноманітними начинками й узвар, насправді асортимент блюд, напоїв, смаколиків значно більший.

Зацікавлення українською національною кухнею позначилося в усіх сферах суспільної діяльності. По-перше, людина не може багато часу перебувати без їжі, по-друге, сьогодні на телеканалах постійно ідуть різноманітні шоу (навіть, із залученням дітей та відомих особистостей) з приготування й споживання кулінарних шедеврів, по-третє, сучасна українська література не залишилась осторонь, і маємо потужний спалах смачного художнього слова. Звичайно, що першість належить жінкам, які за покликом серця, а часто за сімейним обов'язком змушені куховарити. Тому й твори гастрономічного дискурсу, написані жіночою половиною людства. Тут варто згадати кулінарне есе Світлани Пиркало «Кухня егоїста» (2007), роман лауреата Шевченківської премії Марії Матіос «Фуршет від Марії Матіос» (більш пізніше доповнене видання – «Кулінарні фіглі» (2009), привертає увагу заснована серія «теплі історії» Надійки Гербіш «Теплі історії до кави» (2012) та «Теплі історії до шоколаду» (2013), Софія Андрухович «Фелікс Австрія»

(2014), Юлії Смаль «Теплі історії з корицею» (2015), Тетяни Белімової «Трояндовий джем» (2015) та ін..

Не залишилися осторонь і чоловіча верства, сучасні письменники поділилися секретами, що їдять герої нового століття. Тарас Прохасько «Essai de deconstruction (Спроба деконструкції)» (з книги «Інші дні Анни» (1998)), Мирослав Дочинець «Вічник. Сповідь на перевалі духу» (2011), Сергій Жадан «Месопотамія» (2014), Святослав Дзедман «Кулінар, або Обід для гурмана» (2014), Юрій Винничук «Цензор снів» (2016).

Чимало з'явилося творів і в зарубіжному письменстві, як-от: Дж. Харріс «Шоколад», «П'ять четвертинок помідор», «Льодяникові черевички», М. Парр «Вафельне серце», М. Сутер «Кулінар», Ж. Амаду «Дона Флор і два її чоловіка», Ч. Дівакаруні «Принцеса спецій» та багато інших.

До аналізу звертаються сучасні літературознавці, лінгвісти, педагоги, соціологи, культурологи, й звичайно лікарі й дієтологи, бо споживання їжі часто залежить від самопочуття й здоров'я. З огляду на це, цінними й цікавими матеріалами й проблематикою відзначається збірник «Актуальні проблеми слов'янської філології», укладеного на основі доповідей Міжнародної наукової конференції «Крихти буття: література і практика повсякдення» (Бердянськ, 2011), другий рік поспіль відбувається конференція «Харчові традиції – ментальний код нації: мова, література, культура, історія» в Одеській національній академії харчових технологій (2017, 2019). Дослідники вивчають різноманітні аспекти приготування їжі, виявлення національної специфіки, етикету тощо.

На думку В. Ніколенка, «кухня будь-якої країни, нації – це частина її культурного багажу, своєрідне відображення історичного досвіду, окремих форм прояву масової свідомості, соціально-економічного стану тощо» [2, с. 337].

Про їжу як феномен національної культури свідчить література. Цікавий факт, твори сучасної літератури обмежені описом українських страв, і цьому є логічне пояснення, адже все більше українців змушені працювати в Європі, а це накладає певний відбиток на світогляд. З огляду на це, найкраще змальовує власне українську кухню, оспівану письменниками література XIX століття.

Згадаймо назви творів, які насичені глютонічними й сапористичними образами І.Котляревський «Енеїда», Г.Квітка-Основ'яненко «Пархімове снідання», М.Старицький «Вареники», І.Франко «Пирого з чорницями» та ін. Перегортаючи сторінки творів в уяві читача спливає українська родина за столом, адже трапеза – це

об'єднувальна дія усіх членів. Це далеко не увесь перелік, цікавими є згадки про страви в письменницькому епістолярії.

Унікальність національної страви полягає в її ідентичності, адже до нашої кухні не ввійшли давньоруські традиції приготування страв через політичні утиски, створювалася кухня історично на основі територіальних відмінностей кожного регіону України.

Л і т е р а т у р а

1. Кулінарія. – М.: Госторгиздат, 1955. – 960 с.
2. Ніколенко В. Гастрономічні детермінанти суспільного життя: соціологічний вимір: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора соціологічних наук: 22.00.01 – теорія та історія соціології / В. Ніколенко. – Дніпропетровськ, 2015. – 663 с.

Секція 5

СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ МИСТЕЦТВОМ ВИШИВКИ БІСЕРОМ

Бойко Л. П., Вересоцька Н. І.

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*

Відповідно до закону України про освіту, який передбачає забезпечення умови формування творчої особистості і її гармонійний розвиток залежно від індивідуальних особливостей, здібностей, соціально-педагогічної ситуації, інтересів самої дитини та її батьків, вимагає від вихователів і вчителів школи відповідної цілеспрямованої, наполегливої праці по здійсненню поставлених завдань.

Навколишнє середовище, що оточує дітей і дорослих увесь час змінюється, розвивається, вдосконалюється. І відповідно, сучасні умови ринку і конкуренції вимагають від людини знань і умінь, набагато більших від тих, які передбачені шкільними навчальними програмами, при цьому все більше уваги приділяється творчому аспекту праці, ніж репродуктивному виконанню поставлених завдань [1].

Виходячи з цього, національне виховання все більше повинно спиратися на виховання творчої особистості – особистості, багатої своїми можливостями в оволодінні професіями, в раціоналізації своєї праці, в найбільш розумному і розрахованому рішенні всіх тих задач і проблем, які ставлять перед кожним працівником сучасні виробничі умови. І тому особливо сьогодні важливо, щоб на формування творчої особистості брали орієнтир всі наші вихователі і вчителі, починаючи від працівників дошкільних закладів.

Творчість – це продуктивна людська діяльність, яка породжує дещо якісно нове і відрізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною значимістю [5].

Творчість – це знаходження людиною нових результатів або засобів їх досягнення. Так, наприклад, маленька дитина творить, коли вивчає світ, коли вчиться говорити, спілкується, виконує доручення і т.п. учень в школі також проходить ряд творчих відкриттів, досягнень, тому для нього навчання – специфічний процес творчості. Само собою розуміється, що це стосується і трудового навчання [1].

Основним завданням для розвитку творчих здібностей учнів є свідомий, цілеспрямований підбір засобів викладання і створення умов для навчально-виховної діяльності, які забезпечували б формування і розвиток творчих здібностей учнів на заняттях з технології. На сучасному етапі розвитку нашої держави актуальною залишається проблема збереження та примноження культурної спадщини українського народу. Пам'ятками народної культури, носіями традицій попередніх поколінь є твори декоративно-прикладного мистецтва.

Багатство, колоритність, високий рівень розвитку української традиційної культури та народного мистецтва є справді вражаючими. І одним з найбільш цікавих видів, що з прадавніх часів живе й розвивається на основі спадковості традицій як колективна художня діяльність, є народне декоративно-прикладне мистецтво. Воно щонайповніше поєднає здобутки традиційної матеріальної та духовної культури народу, торкаючись також і сфери знань, естетичних поглядів, смаків, етичних переконань, звичаєво-обрядових аспектів тощо.

Творча діяльність особливо складна, і навчання в умовах творчої діяльності якоюсь мірою гарантує в подальшому успішну діяльність, а також постійну спрямованість на її раціоналізацію, поліпшення якості та підвищення ефективності [6].

Для підвищення ефективності виховуючого впливу праці на особистість підлітка потрібно дати праці творчий характер. Тому що, сама природа праці, як джерело створення всіх матеріальних і духовних благ, передбачає розвиток творчого потенціалу особистості. Разом з тим для підлітків слід підбирати такі види ручної розумової праці, в яких елементи творчості не закриті зовнішньо яскравими ознаками, а дані підлітку безпосередньо у вигляді творчих завдань, які поступово ускладнюються, що сприяє розвитку творчих здібностей учнів, а саме мистецтво вишивки бісером [3].

Творчі здібності розвиваються протягом усього життя людини завдяки засвоєнню нею суспільно-історичного досвіду. Особливо інтенсивно цей розвиток відбувається в школі. Саме тут у учнів часто виявляються здібності до найрізноманітніших видів діяльності, у тому числі й творчої. У цей період дуже важливо виявити і почати стимулювати такі прояви. І в цьому аспекті значні можливості має

освітня галузь «Технологія», та вивчення курсу «Мистецтво вишивки бісером» предмети якої найбільше підходять для організації стимулювання творчого мислення. У процесі їх вивчення можна ознайомитися зі зразками творчого досвіду, нагромадженого історією розвитку виробництва, оволодіти різноманітними прийомами одержання знань, їх практичного застосування [7].

Основним завданням вступного заняття до вивчення теми «Мистецтво вишивки бісером» є формування стійкого інтересу до даної теми і змісту роботи. Для цього, на вступному занятті, доцільно організувати екскурсію в художній музей народних ремесел і ознайомити, показати вироби народних майстрів, які експонуються в музеї. Перед цим потрібно попередити екскурсовода, щоб він більше уваги приділив виробам з бісера, розповів про історію виникнення і розвитку даного ремесла, художню цінність і ужиткове призначення тих чи інших виробів. Наголосити на тому, що вони власними руками, наполегливою працею можуть робити такі вироби, і, можливо в майбутньому їхні вироби будуть демонструватися на таких виставках [2].

Отже, творчі здібності учнів розвиваються під час колективної та самостійної творчої діяльності, коли вони займаються вирішенням поставлених перед ними завдань, які вимагають від учнів творчого підходу.

Література

1. Алексахин М. Н. Развитие творческих способностей. *Школа и производство*. 1991. №4. – С.38-40.
2. Байбара Т. Урок – екскурсія. Методика його організації і проведення. *Початкова школа*. 1998 р. № 12. С. 18-22.
3. Методика трудового навчання / Під ред. Д. А. Сметаніна. – К. : Рад. шк., 1975. – 103 с.
4. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. – К. : Знання. 1989. – 120 с.
5. Розов А. И. Фантазия и творчество. – М.: Просвещение, 1966. – 125 с.
6. Селье Г. Н. Творческий процесс. *Школа и производство*. – 1986. –№5. – С. 25-26.
7. Тхоржевский Д. А. Практикум по курсу «Методика трудового обучения». – М.: Просвещение, 1980. – 112 с.
8. Хворостов М. Г. Декоративно-прикладное искусство в школе. – М.: 1981. – 218 с.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ВНЗ

Гнилицька А. К.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Успішне формування автономної мовної особистості безпосередньо пов'язане зі становленням навчальної компетенції особи, яку навчають. Тобто здатності управління своєю навчальною діяльністю.

Сучасні технології навчання є найбільш актуальними способами вирішення поставленого завдання. Термін технології навчання (або педагогічні технології) використовується для позначення сукупності прийомів роботи викладача (способів його наукової організації праці), за допомогою яких забезпечується досягнення поставлених на занятті цілей навчання з найбільшою ефективністю за мінімально можливий для їх досягнення період часу.

Найважливішими характеристиками технологій навчання вважаються наступні: а) результативність (високий рівень досягнення поставленої навчальної мети кожним студентом), б) економічність (за одиницю часу засвоюється великий обсяг навчального матеріалу при найменшій витраті зусиль на оволодіння матеріалом), в) ергономічність (навчання відбувається в умовах співробітництва, позитивного емоційного мікроклімату).

У методиці викладання іноземних мов до сучасних технологій навчання прийнято відносити:

- навчання у співпраці;
- проектні технології;
- використання інтенсивних методів навчання (комунікативна технологія, проблемне навчання);
- інформаційно-комунікаційні технології, застосування технічних засобів навчання, дистанційне навчання;
- модульне навчання [1, с. 34].

Навчання у співпраці. Ця технологія навчання базується на ідеї взаємодії студентів в групі занять, ідеї взаємного навчання, при якому вони беруть на себе не тільки індивідуальну, а й колективну відповідальність за рішення навчальних завдань, допомагають один одному і несуть колективну відповідальність за успіхи кожного. Для оволодіння мовою важливою умовою є спілкування мовою, що

вивчається. Навчання у співпраці – це навчання в процесі спілкування студентів один з одним, а цілеспрямована робота у співпраці дозволяє підвищити інтерес до занять і значно збільшити час мовної практики кожного студента на занятті.

Проектна технологія навчання. Ця технологія навчання є подальшим розвитком концепції навчання в співробітництві і заснована на моделюванні соціальної взаємодії в навчальній групі в ході занять [2, с. 65]. Студенти при цьому приймають різні соціальні ролі і готуються до їх виконання в процесі вирішення проблемних завдань в ситуаціях реальної взаємодії. Популярність проектної технології пояснюється, перш за все, тим, що проектне завдання, яке належить виконати студенту, безпосередньо пов'язує процес оволодіння мовою з оволодінням певним предметним знанням і можливість реально використовувати це знання.

Візнорівневі навчання. Проблема диференціації навчання є однією з центральних в особистісно-орієнтованому підході. Щоб сформуванню позитивну самооцінку, важливо об'єктивно усвідомлювати, в якому напрямку людина здатна досягти найбільшого успіху. Це проблема самоактуалізації. Психологи визначають самоактуалізацію як спеціально організовану суб'єктом діяльність з метою виявлення потенційних можливостей. Якщо таке осмислення прийшло, то виникає інша потреба – в самореалізації, тобто в застосуванні своїх здібностей для досягнення успіху [3, с. 12].

Модульне навчання. Основною метою курсу іноземної мови є підготовка широко ерудованого фахівця засобами іноземної мови, який в процесі навчання виступає не стільки як самостійна дисципліна, скільки як предмет, підлеглий до профільюючих дисциплін, що є медіумом спеціальних знань в реалізації освітньої професійної програми, що відкриває перед студентами більше можливості для ознайомлення із зарубіжним досвідом в сфері обраної спеціальності.

Зміст занять з використанням технології модульного навчання складається з системи модулів. Модуль дозволяє учневі, включеному в загальну діяльність, послідовно, по частинах виробляти усвідомлене взаємодія в зоні загальних цілей. Завдяки модулю учень дозує зміст, розуміє, яка інформація обговорюється і з якою метою. Цілі взаємодіючих суб'єктів можуть ґрунтуватися на двох моментах: або на структурі теми (елементи, норми зв'язків, функції, властивості), або на методі вивчення (способи, алгоритми, за якими працює система) [4, с. 41].

Доцільно комплексне, інтегративне використання в навчальному процесі по оволодінню міжкультурним спілкуванням всіх вищеназаних

технологій навчання. У сучасній освіті все більший акцент ставиться на роботу з інформацією. Студентам важливо вміти самостійно знаходити додатковий матеріал, критично осмислювати одержувану інформацію, вміти робити висновки, аргументувати їх, маючи необхідні факти, вирішувати поточні проблеми. Робота з інформацією на ІМ, особливо, якщо врахувати можливості, які відкриває глобальна мережа Інтернет, стає вельми актуальнішою.

Л і т е р а т у р а

1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам / Н. Д. Гальскова; М.: АРКТИ, 2000. – 205 с.
2. Караулов Ю. Н. Русская языковая личность и задачи ее изучения // Язык и личность. – Ю. Н. Караулова; М., 1989. – 138 с.
3. Полат Е. С., Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. пос. – Е. С. Полат ; М.: Академия, 1999. – 150 с.
4. Щукин А. Н., Обучение иностранным языкам: теория и практика. – А. Н. Щукин; М., 2005. – 215 с.

САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА

Давіденко Н. О.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Однією з актуальних проблем професійної успішності особистості викладача є самореалізація та самоактуалізація внутрішнього «Я», творчого особистісного потенціалу, реалізації суб'єктивного ставлення до різних сфер об'єктивного світу, під час якого задовольняються потреби суб'єкта і досягається поставлена мета життєдіяльності.

Метою роботи є визначення умов повноцінної самореалізації та само- актуалізації особистості викладача.

Поняття самореалізації та самоактуалізації найбільше розвинуті у західній психології в роботах таких відомих психологів-гуманістів як А. Адлера, Г. Балла, А. Маслоу, Г. Олпорта, К. Роджерса, В. Франкла, Е. Фромма, К. Юнга. В історії української культури проблема виховання і навчання дітей завжди була у центрі уваги, зокрема таких видатних особистостей як І. Борецький, О. Духнович, Я. Чепіга, В. Сухомлинський, А. Макаренко. Ці проблеми знайшли своє

продовження у працях В. Андрушенка, В. Беха, М. Євтуха, В. Журавського, І. Зязюна, Г. Сагач та багатьох інших учених.

Науковим підґрунтям дослідження питання самоактуалізації є теорія А. Маслоу про ієрархічну структуру потреб, у якій цінність самоактуалізації як саморозвитку, повноти реалізації свого потенціалу стає найвищою життєвою метою, сенсом життя людини. Модель особистості за А. Маслоу складається з наступних п'яти рівнів потреб: фізіологічні потреби; потреба людини у безпеці; потреба в приналежності та любові; потреба у самоповазі та повазі інших; потреба в самоактуалізації. Таким чином, А. Маслоу дійшов висновку, що самоактуалізовані люди мають наступні характеристики: більш ефективне сприйняття реальності; прийняття себе, інших і природи; безпосередність, простота і природність; сконцентрованість на проблемі; незалежність; свіже сприйняття; вершинні переживання; суспільний інтерес; глибокі міжособистісні стосунки; демократичний характер; розмежування цілей і засобів; філософське почуття гумору [1, с. 340-341]. К. Роджерс вважав, що вся поведінка людини надихається і регулюється певним мотивом, який являє собою «властиву організму тенденцію розвивати свої здібності, щоб зберігати і розвивати особистість». У контексті теорії К. Роджерса тенденція самоактуалізації – це процес реалізації людиною протягом усього життя свого потенціалу з метою стати повноцінно функціонуючою особистістю [2, с. 146].

Самореалізація є аспектом життєдіяльності, який демонструє зв'язок між опредмечуванням і розпредмечуванням: реалізуючи себе у предметі, який особистість створює, вона реалізує і себе. Саме тому самореалізація є самоствердженням особистості не тільки через створення предметного світу, а й безпосередньо через самосвідомість і саморозвиток. Професійна сфера самореалізації є визначальною у житті людини, а тому самореалізація особистості у професійній праці, задоволення професійним самовизначенням є провідними чинниками, завдяки яким людина є або щасливою, або нещасною у житті.

У дослідженнях деяких вчених спостерігається тенденція до поєднання понять «самоактуалізація» і «самореалізація». Самоактуалізація виступає показником повноти самореалізації особистості. Вона свідчить про ступінь розвитку самосвідомості, рівень орієнтованості у життєвих і соціальних ситуаціях, наявність потенційних та реальних можливостей особистості для її самоздійснення, рівень організаційно-вольової зрілості в управлінні життєвими обставинами та подоланні життєвих труднощів [3, с. 7].

Самореалізація особистості є внутрішньою потребою. Успішній професійній самореалізації викладача сприяє самоорганізація особистості як діяльність і здатність особистості, що пов'язані з уміннями організувати себе. Це проявляється в цілеспрямованості, активності, самостійності, плануванні своєї діяльності, умінні критично оцінювати свої вчинки. Система самоосвітньої діяльності викладача передбачає поточне та перспективне планування; добір ефективних форм і методів самоосвіти, уміння працювати з інформацією, складання конспектів тощо. Самостійність не дається людині від народження, вона формується поступово і на кожному віковому етапі має свої особистості. Особистість, що само реалізується – це особистість, що функціонує на екзистенційному рівні. Самореалізація і є втіленням, оформленням екзистенційної активності особистості. [4, с. 7]. Основною умовою повноцінної реалізації є сформованість особистості. Самореалізація можлива за умови зближення ідеально-ціннісного плану особистісного досвіду і конкретної життєдіяльності. Самоактуалізація не обов'язково приймає форму творчості, що виражається у створенні витворів мистецтва. Соціальне і культурне оточення часто пригнічує тенденцію до самореалізації особистості певними нормами. При сприятливих умовах (коли задоволенню потреб особистості нічого не загрожує) людина прагне стати настільки хорошою, наскільки дозволяють її здібності, тобто прагне до самореалізації.

Таким чином, оптимальним середовищем, яке сприяє виявленню особистісного потенціалу викладача є умови демократичності, відкритості, емоційної насиченості, позитивної атмосфери творчої співпраці. Навколо творчих викладачів зростають творчі особистості. Такі викладачі вміють бути авторитетним зразком, еталоном у плані творчих дій для студентів, вони знають, як знайти проблему, визначити розмах юнацької фантазії, своєчасно оцінити творчий пошук і підібрати оптимальні завдання для розвитку.

Л і т е р а т у р а

1. Маслоу А. Мотивация и личность / [пер. с англ. А. М. Татлыбаевой] / Абрахам Гарольд Маслоу. 2-е изд. - СПб. : Питер, 2006. – 352 с.
2. Роджерс К. Теория личности / [пер. с англ. В. Лях и А. Хомик] / Карл Роджерс. - К. : Ваклер, 1997. – 320 с.
3. Кобильнік Л. М. Психологічні особливості самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Л. М. Кобильнік. – Київ, 2007. - 22 с.

4. Тищенко І. А. Психологічні аспекти самореалізації особистості у вітчизняній психології / І. А. Тищенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки. Вип.121(2) – Чернігів, 2013. – 169с.

РОЛЬ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Зеленко О. О., Сторчева К. Р.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Олімпійська освіта, мета якої – залучення дітей і молоді до ідеалів і цінностей олімпізму, займає все більш важливе місце у системі виховання й навчання підростаючого покоління. У багатьох країнах реалізуються програми олімпійської освіти для дітей дошкільного віку, школярів, студентів, молоді та інших груп населення. Прагнення до провадження ідеалів олімпізму, що орієнтовані на загальнолюдські, гуманістичні духовно-моральні цінності, пов'язані зі спортом, особливо важливо в сучасних умовах нашої країни, враховуючи руйнування колишніх ідеологічних стереотипів, а також надмірний прагматизм, який охопив частину молоді, байдужність до духовних цінностей, тощо.

Олімпійська освіта у процесі виховання виконує певні функції [1]:

1) формуюча функція олімпійської освіти – забезпечує створення умов для впливу ідей олімпізму на розвиток педагогів, адаптацію та самореалізацію творчості кожного учня на основі гуманістичних та демократичних принципів;

2) мотиваційна функція – полягає у створенні соціально-психологічних і педагогічних умов, що спонукають суб'єктів процесу олімпійського виховання до ефективного виконання обов'язків, соціально-ціннісних функцій у колективах освітніх установ, спрямована на створення умов для формування в учнів відповідних мотиваційних та поведінкових характеристик активної соціальної орієнтації на засадах здорового способу життя;

3) профілактична функція – дозволяє прогнозувати, запобігати та ліквідувати антисоціальні прояви поведінки, негативні якості та риси характеру молоді в інтересах формування й розвитку соціально-ціннісних утворень у навчально-виховному процесі.

Під змістом олімпійської освіти розуміють визначене коло знань, умінь, навичок, що базуються на гуманістичних ідеалах, цінностях олімпізму і є складовою частиною загальної освіти [2]. До змісту олімпійської освіти належать знання про історію Олімпійських ігор Стародавньої Греції, відродження сучасних Олімпійських ігор, олімпійську символіку, міжнародну олімпійську систему, олімпійські види спорту, становлення і сьогодення олімпійського руху в Україні. Філософія олімпізму, що зародилася ще в Стародавній Греції, як відомо, заснована на визнанні соціальної цінності спорту, спортивних змагань і цілеспрямованої підготовки до них, їх величезного значення окремо для кожної людини й людства загалом.

Сучасний олімпійський спорт – наймасштабніше явище нашої епохи, що охоплює представників понад 200 країн світового суспільства. Провідні соціологи звертають увагу на унікальність цього явища, яке понад 100 років привертає увагу глядачів і кожного олімпійського циклу популярність Олімпійських ігор, кількість глядачів та учасників тільки зростають. Це легко пояснити тим, що в основу ідей олімпізму покладено загальнолюдські ідеали й цінності. Зупинимося на основних із них.

Отже, суттєвим складником сучасного олімпійського руху є:

1. Гуманістична спрямованість. Центральна фігура в олімпійському спорті – це людина, її особистість, досягнення. Успіх у спорті майже винятково залежить від її здібностей, знань, волі й наполегливості, її самовідданої праці на тренуваннях. У спортивній діяльності не враховують соціальний статус, колір шкіри, віросповідання: виграє той, хто краще підготовлений, тобто реально здійснюється принцип справедливості.

2. Соціально-культурний потенціал спорту. Цей феномен проявляється в проведенні спортивних змагань на різних континентах. Змагання проводять за правилами видів спорту, однак із дотриманням національних традицій країни – організатора змагань, що сприяє прояву інтересу народів один до одного. Мова спорту інтернаціональна та зрозуміла широким верствам населення.

3. Зв'язок зі світом естетичних цінностей. У спорті, у всіх формах і видах закладено величезні можливості для естетичного впливу на людину, для виховання здатності сприймати, відчувати й правильно розуміти прекрасне, діяти «за законами краси». Це пов'язано з тим, що люди, які займаються спортом, цікавляться ним, постійно стикаються з різноманітними проявами прекрасного. У спорті в найрізноманітніших формах виступає естетична діяльність, а саме: формування прекрасної людини (з погляду її фізичної досконалості, духовних якостей,

морального вигляду); діяльність, спрямована на досягнення естетичної досконалості у виконанні рухів; естетичне оформлення спортивних свят. Варто враховувати також активно-творчий характер спорту, різноманіття естетичних переживань у спорті тощо.

4. Виховний вплив. Людина, яка займається спортом, знає що таке режим, дисципліна, повага до вчителя, тренера, товариша по команді та супротивника, вдячність глядачам. Спорт вищих досягнень виступає як одна з важливих специфічних сфер самореалізації й самоствердження особистості, як яскраве та унікальне видовище, що привокує до себе увагу мільйонів глядачів тощо.

Концепцію сучасного олімпізму, як відомо, сформульовано П'єром де Кубертенем. Він зв'язував олімпізм з ідеєю вдосконалювання людини, людських відносин і суспільства на основі використання спортивних змагань і підготовки до них. При цьому автор концепції ураховував і неодноразово підкреслював двоїсту роль, яку спорт може відігравати в суспільстві. Спорт використовують і як засіб одурманення мас, розпалення міжнаціональних конфліктів, досягнення вузькокорисливих політичних цілей тощо. Тому, основне завдання олімпійського руху П'єр де Кубертен убачав у тому, щоб усіляко сприяти реалізації гуманістичного потенціалу спорту й запобігати можливості його антигуманного використання, негативного впливу занять спортом на здоров'я людини, її особистісні якості.

Залучення підростаючого покоління до ідеалів і цінностей олімпізму – складна соціально-педагогічна проблема. Її розв'язання припускає як, мінімум формування в дітей і молоді міцних, глибоких знань про олімпізм й олімпійський рух, про його історію та сучасний стан, а також спонукання до не тільки декларативної, а й реальної орієнтації на ідеали й цінності олімпізму.

Найбільших успіхів у розв'язанні цієї проблеми в нашій країні досягнуто у формуванні в дітей і молоді активного ставлення до занять спортом, прагнення до спортивного вдосконалення, до високих спортивних результатів. Цьому сприяє широка мережа різних спортивних секцій, гуртків і шкіл, регулярне проведення на різних рівнях (у тому числі й міжнародному) дитячих та молодіжних спортивних змагань, досить ефективна система не тільки морального, а й матеріального стимулювання високих спортивних досягнень, рекордів та перемог учасників цих змагань.

Незважаючи на все зазначене вище, проблема повсякчасного провадження олімпійської освіти ще нерозв'язана, оскільки більшість дітей і молоді залишаються поза сферою спорту. Статистика досліджень засвідчує, що число молодих людей, які активно займаються спортом,

становить у школі 40 %, у технікумах – близько 25 %, у ВНЗ – трохи більше 15 % [3]. Головна причина такої низької залученості – це прискорення процесів життєдіяльності та тотальна інформатизація суспільства, дефіцит вільного часу, якій можна використати саме на заняття спортом.

Із року в рік представлені показники у нашій країні тільки скорочуються, тому основним завданням сучасної вітчизняної системи освіти є докорінна зміна підходів щодо провадження елементів олімпізму у освітній процес, пошук інноваційних інструментів залучення дітей ще на етапі дошкільної освіти до підтримки ідеології олімпійського руху, прихильність до якого вони потім понесуть через увесь життєвий шлях.

Література

1. Боднар А. О. Аналіз стану реалізації олімпійської освіти у загальноосвітніх навчальних закладах України / А. О. Боднар // Сучасні проблеми фізичного виховання спорту та здоров'я людини: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Державний навчальний заклад «Придністровський державний університет імені Т. Г. Шевченка». Кам'янець-Подільський. - 2012. - Вип. 3. С. 39–42.
2. Булатова М. Олімпізм як універсальна концепція виховання та освіти молоді / М. Булатова // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 1 (51). – С. 40–43.
3. Зорій Я. Б. Система олімпійської освіти як засіб педагогічного процесу підростаючого покоління / Я. Б. Зорій, А. В. Гакман // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2016. – Вип. 4 (74). – С. 33-35.

ДОСЛІДЖЕННЯ УСПІХУ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ США

Козьменко О. І.

*Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

Вища освіта сьогодні виступає у суспільстві тією рушійною силою, що спонукає до змін і викликає багато дискусії. Розуміючи потребу в обговоренні маси питань щодо реформування процесу навчання, освітяни об'єднуються в спільноти і докладають багато зусиль щодо поліпшення ситуації у вищій освіті. Найпотужнішою організацією, яка зараз об'єднує майже 1,7 млн. членів на теренах США є Американська федерація вчителів (American Federation of Teachers (AFT)). Маючи достатній потенціал для вирішення багатьох питань

стосовно освіти, федерація є об'єднанням професіоналів, що відстоює принципи справедливості, демократії, рівних можливостей та опікується питаннями якості освіти. Члени цієї організації, яка була заснована ще у 1916 році, намагаються просунути ці принципи шляхом залучення громадськості, організації, колективних переговорів та політичної активності. Починаючи з 1960-х років, головною проблемою вищої освіти США було забезпечення більш вільного доступу до навчання, організація рівних можливостей для навчання студентів різних верств населення, незважаючи на різні етнічні, економічні або соціальні фактори. Федерація спрямувала свої зусилля на пошук джерел фінансування вищої освіти, опікувалася питаннями розподілення федерального фонду, механізмами підзвітності і створенням гідних економічних умов для навчання. Але наприкінці ХХ століття фокус уваги федерації переорієнтувався з питання розподілення коштів і підзвітності на питання якості освітніх послуг. Статистичні дані свідчили, що майже половина студентів взагалі не завершує навчання, термін навчання багатьох студентів перевищує норму, а кількість студентів, які залишають навчання на першому році – вражаюча. Розуміючи складність проблеми, федерація спрямувала зусилля на пошук шляхів вирішення ситуації і зосередила увагу на кінцевому результаті здобувачів вищої освіти, моніторингу якості навчання [1]. На початку ХХІ століття нагальною проблемою американських закладів вищої освіти є досягнення успіху. Керівництво федерації у 2010 році виступило з ініціативою переглянути плани роботи і спрямувати їх на питання дослідження успіху студентів. Серед членів федерації майже 175 тисяч працюють у закладах вищої освіти і безпосередньо зацікавлені в поліпшенні умов навчання студентів, їх якості знань, умінь та навичок, та навіть позитивних змінах їх якості життя. Об'єднавши зусилля представників 3000 філій по всій країні, члени федерації взялися до рішучих дій. Першими кроками у цьому напрямку стало залучення експертів, фахівців у галузі педагогіки і психології для обговорення і визначення сприятливих для досягнення успіху умов. Наступним кроком стало створення спеціального сайту для загальної дискусії і обміну досвідом з цього питання. І, як результат цієї роботи, у 2011 році керівництво федерації представило звіт про дослідження успіху студентів. Метою цього документу стало заохочення керівництва вищих навчальних закладів до роботи з вдосконалення успішності студентів шляхом об'єднання зусиль адміністрації і викладачів щодо формування політики студентського успіху. У звіті сформульовано ряд ключових елементів успіху студентів, рекомендовано способи створення ефективних програм та окреслено ролі та обов'язки всіх зацікавлених

сторін у створенні необхідних умов для успіху студентів. Згідно з цим документом для того, щоб наблизити успіх студентів, необхідно, по-перше, почати роботу щодо спільного розуміння визначення успіху студентів на рівні навчальних закладів. Члени федерації вважають, що успіх – це більше ніж швидке отримання ступеня або високий середній бал, на їх думку, це досягнення власних, часто розвиваючих цілей освіти [2]. Метою навчання є не формальне отримання диплому чи сертифікату, але набуття знань, умінь і практичних навичок для майбутньої професії і кар'єрного росту, отримання задоволення від самого процесу навчання, нових навчальних дисциплін. По-друге, дискусії в університеті про успішність студентів повинні проводитися на основі чіткого бачення кінцевого результату і визнання необхідності роботи над обґрунтуванням навчальної програми та системи оцінювання. По-третє, єдине бачення і розуміння успішності потрібно для систематичної роботи освітян над удосконаленням навчальних планів і програм, інструментів оцінювання, імплементації позитивного досвіду в систему вищої освіти. По-четверте, співпраця викладачів та адміністрації закладу вищої освіти щодо удосконалення навчального процесу має бути спрямована на забезпечення ефективності і практичності навчання. Як результат цього дослідження, науковці федерації вважають, що студентський успіх передбачає три елемента: наявність у студента знань з різноманітних галузей, розвиток розумових здібностей, які необхідні для збору та обробки інформації та прикладні професійні і технічні навички.

Таким чином, ці елементи можуть бути варіантом тієї структури, яку освітянам доречно розглянути та спрямувати на неї вектор професійного мислення, організацію співробітництва і планування навчальних програм, методик викладання та оцінювання.

Поліпшення навчального процесу має надати реальну користь для студентів, тому у звіті федерації містяться наступні рекомендації:

- адміністрації закладу вищої освіти взяти відповідальність за формулювання і вдосконалення елементів успіху заради надання практичної допомоги студентам у його досягненні;
- в процесі впровадження змін важливо дотримуватися принципів академічної свободи;
- залучення до процесу вдосконалення освітнього процесу фахівців з питань академічного та кар'єрного консультування допоможе коректно сформулювати елементи успіху з урахуванням психолого-педагогічних факторів;

- реалізація загальних елементів успішності студентів повинна відбуватися з урахуванням відмінностей між дисциплінами й програмами та надати студентам інтегрований навчальний досвід;
- нові структури навчальних програм, механізми оцінювання та під звітності повинні відрізнятися новизною, а не бути аналогом попередніх;
- оцінюючи ефективність цього процесу, слід зосередитись на успішності студентів, академічних програмах та освітніх послугах, а не оцінювати ефективність роботи окремих викладачів [2].

Отже, звіт федерації окреслює перспективні напрямки роботи університетів і надає можливість ознайомитися і впровадити в практику корисні рекомендації щодо формування політики студентського успіху.

Література

1. Eaton J. S. Higher Education, Government and Expectations of Academic Quality and Accountability: Where Do We Go from Here? / Judith Eaton. – (2006). – С.74-75.
2. Student Success in Higher Education [Електронний ресурс] // A Union of professionals: American Federation of Teachers Higher Education. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.aft.org/highered/resources>.

ПРИНЦИПИ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Піскурська Г. В.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Центральним принципом, який лежить в основі підходу до забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (далі ЄПВО) і чітко відображений у Стандартах та рекомендаціях щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти [3], є студентоцентрований підхід до навчання (далі СЦП).

Студентоцентроване навчання (далі СЦН) було запропоновано Ф. Х. Хейвордом ще в 1905 році. Подальший розвиток ця концепція отримала в роботі Д. Дьюї (1956 г.), а в 1980-ті роки була трансформована К. Роджерсом в теорію освіти. СЦН також пов'язане з роботами Ж. Піаже (розвиваюче навчання) і М. Ноулза (самоспрямовуюче навчання).

Основою СЦН є конструктивізм як теорія, що припускає конструювання і реконструювання знань для ефективного навчання.

При цьому це навчання найбільш ефективно, коли в рамках деякої діяльності, студент створює осмислений продукт. СЦН є також родинним трансформативному навчанню, яке розглядає процес якісних змін особистості студента як безперервний процес трансформації, націлений на надання нового імпульсу і розширення можливостей студентів, на розвиток їх критичної здатності [1, с. 6].

Основними елементами СЦН є:

- упор на активне, а не пасивне навчання;
- акцент на критичному і аналітичному вивченні і розумінні;
- підвищення відповідальності та підзвітності з боку студентів;
- підвищена автономія студентів;
- взаємозалежність між викладачем і студентами;
- взаємна повага в стосунках між студентами і викладачем;
- рефлексивний підхід до навчального процесу з боку і викладача,

і студентів [2].

Ключові принципи СЦН викладені А. Аттард, Е. Ді Іоріо та ін. [4]:

Принцип I: СЦН вимагає безперервного процесу рефлексії. Основна філософія СЦН ґрунтується на тому, що даний підхід до навчання постійно повинен удосконалюватися і приймати нові форми в залежності від інтересів і потреб студентів. У зв'язку з цим, викладачі, студенти та заклади освіти повинні регулярно аналізувати свої методи викладання і навчання, а також матеріально-технічне оснащення для того, щоб поліпшити досвід навчання студентів і гарантувати, що передбачувані результати навчання певного курсу або компонента програми досягаються з метою стимулювання критичного мислення і особистісного розвитку студентів.

Принцип II: СЦН не має універсального підходу. Ключовою концепцією СЦН є усвідомлення того, що всі ЗВО, викладачі та студенти унікальні. Всі учасники освітнього процесу знаходяться в різноманітних контекстах і мають справу з різними предметними дисциплінами. Тому СЦН є підходом до навчання, який вимагає вивчення допоміжних структур, відповідних для кожного окремого контексту, а також даний підхід передбачає вивчення індивідуальних стилів навчання, що відповідають особливостям сприйняття студентів.

Принцип III: Студенти мають різні стилі навчання. СЦП визнає, що студенти мають різні навчальні потреби. Так, одні студенти краще засвоюють інформацію, читаючи літературу, іншим необхідно обговорювати теорію для того, щоб її зрозуміти.

Принцип IV: Студенти мають різні потреби і інтереси. Всі студенти мають потреби, які виходять за межі навчального курсу. Деякі

з них захоплюються культурними заходами, інші спортом або є членами різних партій і клубів. Студенти можуть мати дітей або можуть зіткнутися з психологічними проблемами, хворобами або інвалідністю. Необхідно розробляти процес навчання, який буде враховувати особливі характеристики студентів.

Принцип V: Вибір є центральним аспектом ефективного навчання в рамках СЦП. Студентам цікаво вивчати безліч різних питань, і, отже, їм необхідно надавати достатню свободу вибору курсів, методів навчання, оцінки тощо.

Принцип VI: Студенти мають різний досвід і базові знання. Навчання повинне бути адаптоване до життєвого і професійного досвіду кожного студента. Наприклад, якщо окрема група студентів вже має значний досвід в галузі використання інформаційних та комунікаційних технологій, немає ніякого сенсу намагатися навчити їх цьому заново; якщо у них вже розвинені значні дослідницькі навички, можливо, було б ефективніше, поглибити їх теоретичні знання. Особистий досвід також може бути використаний для того, щоб мотивувати студентів, наприклад, дозволяючи студентам ділитися своїми особистими історіями з життя з метою демонстрації їх ідей і думок.

Принцип VII: Студенти повинні мати можливість контролювати своє власне навчання. Студенти повинні мати можливість участі в розробці курсів, навчальних програм і в їх оцінці. Необхідно розглядати студентів як активних партнерів, яким небайдуже, як функціонує вища освіта.

Принцип VIII: Сенс СЦП складається в створенні можливостей, але не в інформуванні. При традиційному навчанні студентів, ініціатива, підготовка і зміст курсу визначається викладачем. СЦП покладає на студента велику відповідальність, спонукаючи його думати, обробляти, аналізувати, синтезувати, критикувати, застосовувати, вирішувати проблеми і т. д.

Принцип IX: Навчання вимагає співпраці між студентами та персоналом ЗВО. Важливо, щоб студенти і працівники закладу освіти співпрацювали в області загального розуміння проблем, що виникають в процесі навчання, і проблем, з якими вони стикаються як основні стейкхолдери. Це партнерство є центральним елементом філософії СЦП, згідно з яким навчання має проходити в конструктивній взаємодії між цими двома групами.

Таким чином, студентоцентризований підхід являє собою як образ мислення і культуру в межах певного закладу вищої освіти, так і підхід до навчання, який в цілому пов'язаний з теорією навчання, заснованою на конструктивізмі. СЦП характеризується інноваційними методами

викладання, які спрямовані на просування навчання, заснованого на співробітництві викладачів і студентів, стимулювання активної ролі студентів у контролі над процесом власного навчання, таким чином сприяючи розвитку таких особистісних навичок, як рішення проблем, критичне і рефлексивне мислення.

Л і т е р а т у р а

1. Студентоцентрированное обучение. Инструментарий для студентов, профессорско - преподавательского состава и вузов / Анжеле Аттард, Эмма Ди Иорио, Коен Гевен, Роберт Санта.- Астана: НКАОКО-IQAA, 2017. – 64 с.
2. Lea S. J., Stephenson D., Troy J. Higher Education Students' Attitudes to Student-Centred Learning: Beyond «Educational Bulimia» / Studies in Higher Education – 28(3). – 2003. – pp. 321-334.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – Brussels, 2015. – 32 p.
4. Student Centered Learning. An Insight Into Theory And Practice / Angele Attard, Emma Di Ioio, Koen Geven, Robert Santa. – Bucharest, 2010 – 47 p.

FLIPPED LEARNING AS A MODERN TEACHING APPROACH

Proshkina O. Ye.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Considering various effective processes of the twentieth and twenty-first centuries such as informatization, globalization, world integration and development of new information technologies, which influence all parts of social life, the sphere of higher education requires the changes of its substantial components. Whereas higher education converts its purpose, role and actually impact on the human's life essentially, these changes make it necessary to review and improve this process at different levels. The educational system ought to produce young citizens with the active, innovative, and progressive mode of thinking and knowledge luggage which will be used to facilitate society's further development and progress. That is why we – educators – should research, develop and share new approaches and methods of teaching.

Flipped learning is one of the modern techniques that correspond to current requirements of educational process. According to Cambridge Dictionary, Flipped Classroom or Learning is “a teaching method in which

students first learn about a new subject at home, especially online, and then have a discussion on it in class” [5]. Students gain knowledge in a classroom in conventional education and then are sent to unite, assess and evaluate this after the lesson. In the flipped classroom students gain knowledge before the lesson and use classroom time to practice and apply information and ideas through peer and teacher interaction. Afterwards students rely on the feedback they have received and use it to continue their learning.

In the mid-2000s chemistry teachers Jon Bergman and Aaron Sams and the founder of the Khan Academy, Salman Khan, coined the term “flipped learning”. The idea of flipped learning goes back much further than this, though. Harvard Professor Eric Mazur created a “peer instruction” method in the 1990s in which he provided students with materials to plan and focus on before lesson and then used class time to promote deeper cognitive thinking through peer engagement and teacher challenge.

Nowadays, it is still one of the most talked-about educational trends. Flipped Classroom is a phenomenon which doesn’t seem to go away any time soon because it offers a lot of benefits for your classroom irrespective of the age of your students or the topics you present in your classroom. Some educators may already flip their classes by having students read texts outside the classroom, watch extra videos or solve additional problems, but teachers must integrate four principles (F.L.I.P.) into their practice in order to participate in Flipped Learning.

The Four Pillars:

- Flexible Environment
- Learning Culture
- Intentional Content
- Professional Educator

If you are new to the method, you can feel a little overwhelming when you flip your classroom. In order to promote this form and support you, there are so many tools and resources for optimizing the flipped experience of the classroom and incorporating and modulating the details of this learning approach. For instance, in 2014 Jeffrey Dunn wrote a short article on “**The 6-step guide to flipping your classroom**”, which outlined 6 easy steps to achieve Flipped Classroom implementation.

1. Plan: Figure out which lesson you’re going to flip. Outline key learning outcomes and a lesson plan.

2. Record: Instead of teaching this lesson as usual, make a video. You can do this however you’d like, just ensure that the lesson contains all of the elements you would have if you were doing it in the classroom in person. Make it interesting and engaging. Ask yourself: would I want to watch this?

3. Share: Share the video with your students. Explain that the video's content will be discussed and used in class.

4. Change: Now that your students have watched the lesson, they're prepared to actually go more in-depth than ever before. Go for it!

5. Group: A great way to explore the topic is to engage the class in group discussions. Separate the students into smaller groups so that everyone's voice has a better chance of being heard, and questions are more likely to be asked. Give each group a task and a goal to work towards.

6. Regroup: Get the class back together to share each group's work with the whole class.

Ask questions, offer opinions, encourage discussion.

Then, **Review, Revise and Repeat!** Figure out what worked and what didn't, add or subtract elements, change things around, and try it again with a different lesson. It will get better with time and practice! [2].

Some other technics that can be used in educational practices involve:

- Active learning. Enable students to apply theories in the classroom where they can receive feedback and explanation from peers and teachers.

- Peer instruction. Students can teach each other by clarifying concepts or working on small problems.

- Collaborative learning. Collaborative learning activities could increase student engagement, expand student understanding, and encourage collective intelligence.

- Problem-based learning. It is possible to spend classroom time focusing on issues that can last for a semester.

- Discussions or debate. Give students the chance to express their thoughts on the spot and build their arguments to support their views or statements.

As can be seen above, implementation of Flipped Learning or Classroom method can provide “a gateway for teachers to move to deeper strategies and transform their classroom into dynamic, interactive learning environments where the educator's role is to guide students as they apply concepts and engage creatively in the subject matter” [1]. This approach is a great opportunity to create vibrant and challenging learning atmosphere for students.

References

1. Flipped learning [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.heacademy.ac.uk/knowledge-hub/flipped-learning>
2. Teaching strategies [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://omerad.msu.edu/teaching/teaching-strategies/27-teaching/162-what-why-and-how-to-implement-a-flipped-classroom-model>

3. Flipped learning [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://elearningindustry.com/flipped-learning-classrooms-tools-build-types>
4. Flipped learning [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://flippedlearning.org/>
5. Dictionary Cambridge [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://dictionary.cambridge.org/>

PECULIARITIES OF MULTILEVEL TEACHER TRAINING IN CANADA

Svitlichna O. O.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

The essence and the content of modern approaches to the problem of pedagogical mastery of the teacher in the system of higher pedagogical education, gives grounds to state that the professional skills are formed due to multilevel organization of the educational process.

In this context, the study of the functioning of national systems of multilevel pedagogical education in different countries of the world is of great importance for the professional training of competitive teaching staff in our country.

Theoretical and practical analysis of the problem of multilevel teacher training in Canada is of particular interest in the context of studying foreign experience. As a multinational country, Canada has accumulated the experience of different nations in organizing the educational process, content and teaching methods that has attracted the attention of both domestic and foreign researchers. Canada has significant pedagogical achievements and advanced teacher training system. Therefore, studying and analyzing the experience of teacher training in Canada is an important source for identifying strategic directions for the development of teacher education in our country.

Fostering quality teaching presents higher education institutions with a range of challenges at a time when the higher education sector is coming under pressure from many different directions [3]. Multilevel pedagogical education is considered an important innovation in the educational space. Changes in the process of pedagogical education are intended to create conditions for each student to make a conscious career choice based on previous level of education.

Analyzing Canadian pedagogical experience, it is possible to make a conclusion that multilevel education system gives an opportunity to:

- create conditions for maximum personal development;
- form readiness and constant need for self-improvement;
- carry our professional development throughout the period of higher education theoretical and practical training;
- ensure the humanization of the training content, differentiation and individualization of learning;
- promptly respond to practice requirements; [1, p. 201]

From the point of view of global education, multilevel higher education system in Canada has been flexible and effective in economic and pedagogical terms. It allows you to quickly regulate the specialists' training. The students themselves are able to determine the character and level of training in accordance with their needs and goals. Multilevel system does not lead to one-sided theoretical and practical training but is aimed at meeting the professional needs and personal orientation of students. The progressive experience of organizing multilevel system of pedagogical education in Canada is based on the principles of democracy, multiculturalism, accessibility, relevance, science, responsibility, mobility and professionalism [4]. It should be used in our native system of future teachers' training, in particular in the issues of education duration, determination of the role and importance of pedagogical practice in educational programs and scientific and methodological support of different educational and qualification levels.

According to the annual report, multilevel teacher training is provided in nearly fifty Canadian universities, which have become multidisciplinary educational institutions and provide educational services locally, nationally and internationally [2].

The activities of Faculties of Education in Canada, which train future teachers, focus on enhancing the integration of research and specialized teaching. Scientific analysis of the development and role of Canadian universities in the implementation of multilevel teacher education allows us to consider university education as a leading factor in the implementation of integrative efforts of the nation, which has a guiding influence on the formation of trends in the world educational space.

Therefore, reforming the content of future teacher training in Canada along with the consideration of educational innovations, correlates with the educational demands, which the Canadian present places on teaching staff. Contemporary requirements for teacher education and the profession of teacher in Canada are formed in the following dimensions: challenges of social nature to education in general and teacher in particular; challenges to the teacher in the context of structural transformations of educational systems; challenges to the teacher in the context of standard-oriented reforms of educational systems.

In this regard, it is possible to outline the basic principle of modernization of professional teacher education in Canada, which is about preserving and enhancing national educational traditions, as well as fostering a harmonious personality of a future teacher who, having appropriate professional and general knowledge, skills and abilities, is able to adapt to the laws of the labor market, political and cultural conditions of social development. This is reflected in the updated content of Canada's higher-level pedagogical education.

Reference

1. Підкурганна Г. О. Багаторівнева система підготовки як основа оновлення освіти на факультеті дошкільного виховання / Г. О. Підкурганна // Збірник наукових праць. – К., 2000. – С. 199-205.
2. Faculties of education in Canada Retrieved March 11, 2005 from – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oise.utoronto.ca/%20canedweb/faculties.html
3. Henard, F. and Roseveare, D. (2012) Fostering quality teaching in higher education, policies and practices. Institutional Management in Higher Education. Oxford: OECD. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/education/imhe/QT%20policies%20and%20practices.pdf>
4. Todd, S. (2011). Educating beyond cultural diversity: Redrawing the boundaries of a democratic plurality. Studies in Philosophy and Education, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://mural.maynoothuniversity.ie /8546/1/document\(30\).pdf](http://mural.maynoothuniversity.ie /8546/1/document(30).pdf)

РОЛЬ ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ШКОЛЯРІВ

Шалига О. С., Пильтяй О. М.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України не викликає сумніву важливість трудового навчання для загальноосвітньої підготовки учнів. Відомо, що цей предмет відіграє не просто специфічну, а важливу соціальну роль – він забезпечує становлення особистості учнів шляхом формування технологічної культури, пов'язаної з перетворенням матеріалів, енергії та інформації при створенні матеріальних цінностей. Також відомо, що в індустріальному суспільстві для трудового навчання характерним було те, що жодна з галузей наукового технологічного знання не могла виступати єдиною

базою для його змісту. Це було зумовлено спрямуванням трудового навчання на допрофесійну підготовку учнів, яка передбачала подальше оволодіння школярами найбільш поширеними масовими робітничими професіями.

В умовах інформаційно-технологічного суспільства технологічна освіта має інші орієнтири й передбачає формування технічно, технологічно та комп'ютерно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної природо відповідної предметно-перетворювальної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних ключових і предметних компетентностей, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей, а також формування готовності до частоті зміни професії та видів професійної діяльності (як того вимагають умови життєдіяльності у сучасному світі) [1, с. 114].

Оскільки творчість та винахідництво є основою перетворювальної діяльності, то їх роль на уроках технологій розглядали ряд вчених, зокрема Шадриков В. Д., Вишневський О. І., Яшурін А., Атутов П. Р., Коберник О. М., Сидоренко В. К., який зазначав, що вплив сучасних технологій на всі сфери життя людини дає підстави характеризувати сучасний етап розвитку суспільства як технологічну цивілізацію, технологічне суспільство, технічну цивілізацію, час технологічних революцій, вік технологічної культури тощо. Використовуючи різні технологічні засоби, людина активно створює штучний світ, своє наочне буття.

Перетворювальна діяльність характеризується установкою людини на перебудову (перетворення) зовнішнього середовища, тобто лінією, що йде від людини до предмета. Відповідно до своїх потреб і цілей людина щось змінює в ньому, тобто трансформує його в інший стан. На думку В. Вахтерова, учень повинен не стільки сприймати матеріал, скільки здійснювати «пере відкриття». Вехтеров В. зазначав, що учитель пропонує задачу, дає матеріал, а учень сам, власними зусиллями знову відшукує, відкриває чи винаходить те, що було відкрито і винайдено до нього. Обравши навчальну задачу або одержавши її від вчителя, учень відразу "звільняється" від диктату його мислення, стає "господарем ситуації" й починає діяти на свій власний розсуд, як вільна особистість. Тут він — суб'єкт. Його становлення здійснюватиметься цілком інакше, ніж у випадку, коли він діяв під психологічним впливом учителя [2].

Предметно-перетворювальна діяльність спрямована на перетворення предметів навколишнього фізичного світу. Цей вид діяльності характеризується насамперед тим, що завершується предметним результатом, матеріальним продуктом, через який людина опосередковано спілкується з іншими, що й зумовлює зміст і форми ставлення її до них. Тому вчитель технологій має чітко усвідомлювати орієнтовний кінцевий результат організованої ним предметно-перетворювальної діяльності та засоби його досягнення. Саме процес створення предметного результату, матеріального продукту забезпечує спілкування учня з іншими та визначає зміст і форми ставлення його до них. Вчитель технологій під час предметно-перетворювальної діяльності має створити учневі умови для творчої реалізації, усвідомлення своєї свободи творити світ; навчити ставити мету, обирати способи поведінки і спілкування з оточуючими, взаємозбагачуючи досвід діяльності [3, с. 4].

У своїх дослідженнях Коберник О. М. вказує, що найбільш ефективною предметно-перетворювальною діяльністю, буде тоді, коли вона характеризуватиметься комплексністю, достатньою складністю, спиратиметься на особливості й можливості кожного вихованця. Під час її організації потрібно включати учнів у діяльність високого рівня труднощів, бо праця, яка позбавлена фізичних, інтелектуальних, моральних, психологічних утруднень, гальмує розвиток самостійності, ініціативи, творчості, гасить діяльні інтереси школярів. Водночас, організація діяльності, що вимагає в розумній дозі напруження фізичних і психічних сил школярів, зіштовхує їх з реальними життєвими труднощами – створює умови для випробування своїх сил, стимулює виявлення їхніх прихованих можливостей [4].

Загальна характеристика основних видів предметно-перетворювальної діяльності свідчить [4], що саме цей вид діяльності сприяє закріпленню нових знань, умінь та навичок школярів, виховує світоглядні, естетичні якості, розвиває політехнічний світогляд, психологічно і практично готує учнів до праці, допомагає формуванню гуманістичних загальнолюдських цінностей, стимулює творчі процеси, розвиває художній смак, справляє вагомий вплив на процес соціалізації особистості.

Література

1. Стешенко В. В. Технологія як базова наука трудового навчання. [Електронний ресурс] / Стешенко В. В. – Режим доступу: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/specvipusk/27.pdf>
2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Діяльнісний компонент змісту едукативної [Електронний ресурс] /

Вишневський О. – Режим доступу: <https://westudents.com.ua/glavy/51070-dyalnsniy-komponent-zmstu-edukats.html>

3. Андрощук І. П. Позаурочна предметно-перетворювальна діяльність як складова професійної підготовки майбутніх вчителів технологій/ І. П. Андрощук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Вип. 52, 2015. – Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – С. 3-8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2015_52_3.
4. Коберник О. М. Модель організації предметно-перетворювальної діяльності учнів сільської школи. [Електронний ресурс] / Коберник О. М. – Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_sil_sk_shkolu/3/vupysk_6.pdf

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В США

Юніна О. Є.

*Луганський державний університет
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*

Сучасні тенденції розвитку системи вищої освіти США характеризуються багатофакторністю, наявністю різноманітних суперечливих тенденцій, значною децентралізацією. Вища школа США в даний час визнається однією з провідних систем вищої освіти у світі: її університети традиційно займають провідні позиції в різних світових рейтингах, вона виховала значне число нобелівських лауреатів, лідирує за кількістю іноземних студентів, має значні джерела фінансування.

Керівники американських закладів вищої освіти стикаються з безліччю проблем та змін. Зміни в тому, як студенти навчаються, чого вони очікують і звідки вони беруться – це три важливі фактори, які сьогодні є тенденцією. Розуміння того, що означають ці зміни може допомогти забезпечити основу для стратегічного зростання у вищому навчальному закладі.

Наскільки б інвазивними не були технології у нашому житті в цілому, не дивно, що сфера вищої освіти реагує на власні нововведення. Навчання в Інтернеті, хоч і не є новою тенденцією, продовжує розвиватися та стає більш вишуканою формою навчання та надає неймовірні можливості: понад 70 відсотків установ пропонують певну форму дистанційного навчання [4].

Інтернет-технології навчання, такі як спільні мультимедійні інструктажі, зараз поширені і на традиційних заняттях у вишах США.

Сучасні студенти очікують, що вони будуть занурені у свій академічний досвід, а технологія служить засобом для персоналізованих досліджень та пошуків. Від гостьових лекцій через Skype до інтерактивних старт дошок та до «розгалуження» навчальних завдань, освітній простір залежить більше ніж коли-небудь раніше.

Дослідження Бостонської консалтингової групи показують значне збільшення кількості іноземних студентів в американських коледжах та університетах. Це зростання найбільш яскраво помітно в елітних, висококласних вишах. Однак багато державних університетів компенсують скорочення державного фінансування шляхом залучення студентів з усього світу. Школи з онлайн-програмами також залежать від залучення іноземних студентів як способу збільшення доходів. Особливо це стосується дорослих, які хочуть отримати цілодобовий доступ необмежений часовими поясами та географічними кордонами.

Глобалізація– фізична, віртуальна або обидві – являє собою серйозний виклик для лідерів вищої освіти, які повинні переосмислити свої стратегії, щоб залучати до навчання більше студентів в Сполучених Штатах [2].

Відмінною рисою північноамериканської системи освіти є високий ступінь різноманіття інститутів вищої школи, в яких навчаються біля 20 мільйонів студентів, причому якщо у 2000 р. число вступників до коледжів американців у віці 18-24 років становила 35 відсотків, то у 2016 році цей показник зріс до 41 відсотка (збільшення на 28 відсотків з 2000 р). У 2016-2017 рр., згідно з офіційною статистикою Департаменту освіти США, близько чотирьох тисяч інститутів вищої освіти (3895) відкрили двері для абітурієнтів, в тому числі 2395 вузів з чотирирічним курсом навчання і 1500 дворічних коледжів. З іншого боку, у 2013 г. (у порівнянні з 2010 р) на три відсотки знизилася загальна кількість абітурієнтів, а також загальне число некомерційних приватних вишів і громадських інститутів вищої освіти (відповідно на один і чотири відсотки) при одночасному майже подвоєнні приватних комерційних вищих навчальних закладів [1, с. 154].

Відсоток вступників до вишів віком від 25 до 34 років в період з 2008 по 2019 рік збільшився на 8 процентних пунктів, досягнувши 49 відсотків. Проте, рівень успішності значно відрізнявся по Сполученим Штатам у 2017 році: від 32 відсотків для жителів Луїзіани і Західної Вірджинії до 58 відсотків для жителів Массачусетсу і 73 відсотків для жителів округу Колумбія [3]. Підбиваючи підсумки, слід зазначити поєднання наступності та новації в американській соціально-педагогічній думки. На сучасному етапі зберігають свою актуальність проблеми співвідношення ліберальної та всебічної освіти, загальної

освіти та професіоналізації, визначення соціальної ролі, призначення і відповідальності університету. Поєднання класичних моделей навчання та сучасних технологій намітило тенденцію до формування основного вектору політики вищих навчальних закладів США. Це стосується перетворення науки з системи питань в сукупність відповідей, покликаних вирішувати безпосередні завдання, що стоять перед сучасним суспільством в умовах науково-технічного прогресу.

Л і т е р а т у р а

1. McFarland J., Hussar B., Wang X., Zhang J., Wang K., Rathbun A., Barner A., Forrest Cataldi E., Bullock Mann F. The Condition of Education 2018 (NCES 2018-144). Washington: U.S. Department of Education, 2018. – 342 p.
2. Current Trends in Higher Education: Three Changes Making a Difference Today [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://online.maryville.edu/blog/current-trends-in-higher-education-three-changes-making-a-difference-today>
3. Education at a Glance 2019: Putting U.S. Data in a Global Context [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nces.ed.gov/blogs/nces/post/education-at-a-glance-2019-putting-u-s-data-in-a-global-context>
4. Hanover research “Trends in higher education 2019” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ct.edu/files/pdfs/workgroup-report-marketing-trends>

З М І С Т

СЕКЦІЯ 1. МОВНА ОСВІТА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ XXI СТ.	3
Барвіна Н. О. КОМУНІКАТИВНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ РОБОТИ ТЕАТРАЛЬНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ СТУДІЇ.....	3
Бєловецька Л. Е. ВИКОРИСТАННЯ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ У ВНЗ.....	6
Davidenko N. O. SOME FACTORS OF THE SECOND FOREIGN LANGUAGE TEACHING TO THE TECHNICAL UNIVERSITY STUDENTS	10
Євдокимова І. О. НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДА ПРОЕКТІВ.....	13
Ertolenko L.V. TIPS TO IMPROVE AND EXPAND YOUR VOCABULARY	15
Карловас О.А. ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ „УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ” СТУДЕНТАМ-НЕФІЛОЛОГАМ.....	18
Kauffman Lisle, Krsek O.Ye. TEACHING ENGLISH TO DEAF AND HARD-OF-HEARING STUDENTS IN THE USA	22
Колган О.В. ФАХОВА ПІДГОТОВКА УКРАЇНСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СПЕЦКУРСУ «ОСНОВИ ТЕРМІНОЗНАВСТВА» У ЗВО ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОВНОЇ ОСВІТИ.....	25
Krsek O.Ye. TEACHING ENGLISH TO LANGUAGE MINORITY STUDENTS IN THE USA	27
Мірошниченко Ю.В., Бондаренко Г.П. СИСТЕМА ВПРАВ ІЗ ФОРМУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ.....	30

<i>Солопова Т. Г.</i> ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	34
<i>Скорик Н.В., Хохлов А.С.</i> ПЕРСПЕКТИВИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НІМЕЧЧИНІ.....	37
<i>Торорко О.Р., Козменко О. І.</i> THE IMPORTANCE OF LEARNING ENGLISH FOR COMPUTER SCIENCE SPECIALISTS	39
<i>Хохлов А.С.</i> НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У НІМЕЧЧИНІ	41
<i>Babayev Sh., Babayeva M., Babayeva A.</i> STAGES IN CROSS-CULTURAL COMMUNICATION DEVELOPMENT	44

Секція 2. УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: КОГНІТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ, БЕЗПЕКА, СТАЛІЙ РОЗВИТОК	49
<i>Рубак А.</i> BANKS' INTERNAL CONTROLS FOR SANCTIONS RISK MITIGATION	49
<i>Величко А. С., Заваріка Г. М.</i> ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	52
<i>Грицай О.В., Д'яченко Ю.Ю.</i> ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС	55
<i>Грищенко Л.К., Зеленко О. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	58
<i>Дем'яновська М. О., Зеленко О. О.</i> ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ.....	62
<i>Денищенко Л.В.</i> ОСНОВНІ ШЛЯХИ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКІВ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ ЇХ ПІДВИЩЕННЯ.....	64
<i>Коломиєць С.Є., Заваріка Г. М.</i> ВІЙСЬКОВИЙ ТУРИЗМ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ.....	67

Костіна А.О., Огар А. В. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГОСПОДАРЮВАННЯ В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ.....	70
Літвінова О.В. ПРИГОДНИЦЬКИЙ ТУРИЗМ ТА СПЕЦИФІКА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЇ	73
Макаров В.В. ІНВЕСТИЦІЇ В ТУРИСТИЧНУ СФЕРУ УКРАЇНИ	75
Маслянюк К.В. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	78
Маслянюк К.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	80
Михальова Г.С. ОГЛЯД РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	83
Огар А.В. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОСТИННОСТІ: КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ ТА БЕЗПЕКА ДАНИХ	86
Проскурін В.М. ІНТЕГРАЦІЙНІ ЗУСИЛЛЯ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ СТАНОВЛЕННЯ ЗВО В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АТО/ООС.....	90
Розмислова К.О., Д'яченко Ю.Ю. СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ	93
Скорик Н.В., Д'яченко Ю.Ю. СВІТОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ НОВОЮ СИСТЕМОЮ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	97
Улбабян Ю. А., Зеленко О. О. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	99
Філь Ю.В., Денищенко Л.В. ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ТУРИСТИЧНИЙ ІНТЕРЕС ДО КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ.....	102
Чуєва Т.Д., Огар А.В. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	104

Шарун Ю. В., Зеленко О. О.

ІННОВАЦІЙНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ ПРОДУКТУ
ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ 107

Шолок Ю. О., Заваріка Г. М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В
УКРАЇНІ 109

Секція 3.СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС:

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ..... 112

Агафонова Г. С.

ГРОМАДСЬКИЙ СЕКТОР ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА
ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ 112

Балацька О. Б.

ЦІНІСНО-КУЛЬТУРНІ ПІДґРУНТЯ СУЧАСНОГО
ПОЛІТИЧНОГО НАСИЛЛЯ..... 114

Беленко І. В.

ЗЕМЕЛЬНЕ ПИТАННЯ ЯК ФАКТОР ПОЛІТИЧНОГО
ПРОЦЕСУ В ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ 117

Гречка О. Г.

МІГРАЦІЙНА КРИЗА У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ ЯК ВИКЛИК БЕЗПЕЦІ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН 120

Дигал Я. В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМ
ГЕНДЕРНОГО БАЛАНСУ У ПОЛІТИЦІ 125

Карчевська О. В.

ТЕХНОЛОГІЯ ГІБРИДНОЇ АГРЕСИВНОСТІ ЯК НОВІТНІЙ
ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ 129

Карчевський М. В.

НОВА ПОЛІТИКА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ..... 134

Кореньков О. О.

ЗАГРОЗА ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ЦИФРИ 2019 РОКУ 138

Літвін Л. А.

СУЧАСНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ 143

<i>Mykhaylyuk Vitalii, Mykhaylyuk Vladyslav, Sobol Svitlana</i> THE PRIORITY OF UKRAINIAN-CANADIAN COOPERATION AT THE PRESENT STAGE	146
<i>Mykhaylyuk O.</i> CLASSIFICATION REVIEWS OF TASKS OF SUBJECTS OF WORLD POLICY IN THE WORLD POLITICAL PROCESS..	148
<i>Новакова О.В.</i> ДИНАМІКА ДОВІРИ ДО ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	150
<i>Пастушенко Д. Д., Балацька О. Б.</i> НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	153
<i>Павлова Л. І.</i> ДИНАМІКА ТА СПРЯМОВАНІСТЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОЦЕСУ	155
<i>Пашина Н. П.</i> ЗАСТОСУВАННЯ KEYС-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	156
<i>Пилипенко А. В., Павлова Л. І.</i> ЕКОЛОГІЧНИЙ СЕКТОР МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	160
<i>Півненко О. В., Карчевська О. В.</i> ДОСВІД ПРОВІДНИХ ДЕРЖАВ ТА УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	162
<i>Поклад В.І.</i> ПРО ПЕРСПЕКТИВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	167
<i>Сімонян А. В.</i> АЛГОРИТМ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПРОСУВАННЯ РЕФОРМ ЦЕНТРАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ РАД У ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ	170
<i>Слободянюк А.Л., Павлова Л. І.</i> МІСЦЕ ТА РОЛЬ БЛИЗЬКОСХІДНОГО РЕГІОНУ У СВІТОВОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ	172
<i>Стеблина Н. О.</i> НОВИНИ ОФІЦІЙНОГО САЙТУ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСКІ ВІДНОСИНИ	175
<i>Титаренко О. Р., Карчевська О. В.</i> ГЛОБАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ: СТАНДАРТИ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЄС	177

<i>Томахів В. Я.</i>	ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА УКРАЇНИ: ШТРИХИ ДО АНАЛІЗУ	181
<i>Фень Л. Г., Павлова Л. І.</i>	МІСЦЕ УКРАЇНИ В ООН В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	184
<i>Шлемкевич Т. В.</i>	ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	187

**Секція 4. МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ
КУЛЬТУРИ І МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ 191**

<i>Афоніна І. Ю.</i>	COLLOCATIONAL ASPECTS OF TRANSLATION: HANDLING ATTRIBUTIVE GROUPS	191
<i>Бекетова О. І., Пустовіт В. Ю.</i>	ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНОГО МИНУЛОГО В ПРОЗОВІЙ СПАДЩИНІ ЮРІЯ КОСАЧА	194
<i>Бовт А. Ю.</i>	ENGLISH AS A TOOL FOR DEVELOPING STUDENTS' 21 ST CENTURY SKILLS	196
<i>Ворон О. О., Афоніна І. Ю.</i>	CHALLENGES OF LITERARY TRANSLATION: PRAGMATIC APPROACH	200
<i>Воронько І. В.</i>	ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ SMART ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	202
<i>Ворошилова М. А., Афоніна І. Ю.</i>	ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ВІРША Т. Г. ШЕВЧЕНКА «ЗАПОВІТ»	205
<i>Грищенко К. В.</i>	ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У ВНЗ	208
<i>Ігошев К. М.</i>	СТИЛЬ СВІДОМОСТІ БРОМДЕНА В РОМАНІ К. КІЗИ «НАД ЗОЗУЛИНИМ ГНІЗДОМ»	212

<i>Іртуганова Т. Р.</i>	
ПОШУК ЖІНОЧОГО ІДЕАЛУ (ПРЕКРАСНОЇ ДАМИ) У РУМУНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МІЖВОЄННІЙ ПРОЗІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МИХАЇЛА СЕБАСТЬЯНА ТА ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО).....	215
<i>Kurdyukova V.</i>	
ANALYSIS OF THE EXISTING APPROACHES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	221
<i>Літвінова М. М., Літвінов О. І.</i>	
ЛІТЕРАТУРНА ТВИТТЕР-ІСТОРІЯ: ЖАНРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ.....	224
<i>Рудницька Н. М.</i>	
ПЕРЕКЛАД І ІДЕОЛОГІЯ: РАДЯНСЬКА СПАДЩИНА І НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ.....	227
<i>Тараненко О. Г.</i>	
ОСНОВНІ АСПЕКТИ КОНЦЕПТУ МАГІЯ НА МАТЕРІАЛІ ІТАЛІЙСЬКИХ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	230
<i>Ткачова О. С., Ігошев К. М.</i>	
РОЛЬ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОЇ ТЕОРІЇ Т. ЕЛІОТА У ТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ	233
<i>Фоменко Ю. Р., Ігошев К. М.</i>	
ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	236
<i>Червякова Н. Г.</i>	
ЇЖА ЯК ФЕНОМЕН НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ.....	240
Секція 5. СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ.....	243
<i>Бойко Л. П., Вересоцька Н. І.</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ МИСТЕЦТВОМ ВИШИВКИ БІСЕРОМ.....	243
<i>Гнилицька А. К.</i>	
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ВНЗ.....	246
<i>Давіденко Н. О.</i>	
САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА.....	248

Зеленко О. О., Сторчева К. Р.	
РОЛЬ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	251
Козьменко О. І.	
ДОСЛІДЖЕННЯ УСПІХУ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ США.....	254
Піскурська Г. В.	
ПРИНЦИПИ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	257
Proshkina O. Ye.	
FLIPPED LEARNING AS A MODERN TEACHING APPROACH.....	260
Svitlichna O. O.	
PECULIARITIES OF MULTILEVEL TEACHER TRAINING IN CANADA.....	263
Шалига О. С., Пильтяй О. М.	
РОЛЬ ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ШКОЛЯРІВ.....	265
Юніна О. Є.	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В США.....	268

Наукове видання

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН:
ОСВІТА, ПОЛІТИКА, ЕКОНОМІКА,
МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ**

Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції
6 грудня 2019 р.

Статті надруковано в авторській редакції

Відповідальний за випуск Целіщев О.Б.

Оригінал-макет Могильна О.В.

Підписано до друку 02.12.2019.
Формат 60 * 84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 16,2. Обл.-вид. арк. 17,6.
Наклад 100 прим. Вид. № 3241. Замовл. № 37. Ціна вільна.

Видавництво
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03

Адреса університету: просп. Центральний, 59-А
м. Северодонецьк, 93400, Україна
e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com

Надруковано:
Відділ технічного обслуговування СНУ ім. В. Даля
Адреса: просп. Центральний, 59-а
м. Северодонецьк, 93400